

ON
B-61

ISSN: 1811-900X

Bibliio Polis

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” • Vol. 33 (2010) Nr. 1

Bibliopolis

Revistă de biblioteconomie și științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău

Apare din anul 2002
Vol. 33 (2010) Nr. 1 (Serie nouă)

Director:

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Larisa CĂȘLARU, Mariana HARJEVSCHI, Ludmila PÂNZARU, Elena VULPE, Alexandru-Horațiu FRIȘCU, Genoveva SCOBIOALĂ, Tatiana ISCHIMJI, acad. Mihai CIMPOI, dr. conf. univ. Natalia GOIAN, dr. conf. univ. Nelly ȚURCANU

Coperta: Valeriu HERȚA

Tel. redacției: 22-11-86; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md; <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/frame.html>

Tipar executat la „BONS OFFICES”. Tel.: 500-577; 500-895

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ / EDITORIAL

Vlad POHILĂ

Ziua Bibliotecarului, pe nou
День библиотекаря празднуем уже
весной
The Librarian Day celebrated
in spring 5

DEDICAȚII LIRICE / ПОЭТИЧЕСКИЕ ПОСВЯЩЕНИЯ / DEDICATIONS

Ion STOICA

Lectură de primăvară
Весенние чтения
The spring lecture.....8

Vasile ROMANCIUC

De carte înfiat...
Я усыновлен книгой...
Adopted by the book 8

CUVÎNTUL DIRECTORULUI / НАПУТСТВИЕ ДИРЕКТОРА /

DIRECTOR'S SPEECH

Lidia KULIKOVSKI

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”
în 2009
Муниципальная Библиотека
им. Б.П. Хашдеу в 2009 году
The Municipal Library in 2009.....9

TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE

Lidia KULIKOVSKI

Imaginea este un capital aflat în slujba
bibliotecii
Имидж – это достояние на службе
библиотеки
The image is a capital serving the
library 11

Nelly ȚURCAN

Revistele biblioteconomice din
Moldova ca mijloc de comunicare
științifică

Библиотекведческие издания
Молдовы как средство научного
общения
The scientific communication through
Moldavian library journals..... 14

Vera OSOIANU
Biblioteca prin imaginea ei: sub
semnul unui concurs
Библиотека и её имидж: итоги
конкурса
The library through her image:
contests results..... 18

Valentina DOROFTI, Daniela GORINCIOI
Analiza împrumutului la edițiile
periodice pentru anul 2009
Анализ выдачи периодики в 2009 г.
The analysis of serials loan
in 2009 25

VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ / LIBRARY'S BRANCHES LIFE

Margareta CEBOTARI
Biblioteca „Ovidius” deschide noi
orizonturi de afirmare și comunicare
pentru tinerii talentați
Библиотека „Овидиус” открывает
новые возможности для молодых
танталов
The Library Ovidius opens new
affirmation and communication ways
for young talents..... 29

Claudia ȘATRAVCA
Podul de cărți „Țirgu-Mureș –
Chișinău”
„Книжный мост” Тыргу-Муреш
– Кишинэу
The book bridge Țirgu-Mureș
– Chișinău 35

Liuba CIOBANU
Formarea imaginii Bibliotecii „Ovidius”
în comunitatea chișinăuiană
Формирование имиджа библиотеки
„Овидиус” в обществе
The image of the Library Ovidius in
our community..... 39

LA COLEGII NOȘTRI / У НАШИХ КОЛЛЕГ / OURS ABROAD

Veronica SANDU
Rolul bibliotecii în instruirea și
informarea utilizatorilor
Роль библиотеки в обучении и
информировании читателей
The library role in users formation &
information 43

M. FIȘER / M. FIȘER
С чего начинается читатель
Utilizatorii bibliotecii la început de cale
The first steps to become a library
user 45

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL / НАШ ДУХОВНЫЙ ВДОХНОВИТЕЛЬ / OUR SPIRITUAL PATRON

Ioana-Ruxandra FRUNTELĂȚĂ
Terminologia etnologică românească
în opera lui B.P. Hasdeu
Румынские этнологические
термины в научном творчестве Б.П.
Хашдеу
The ethnic terminology in B.P. Hasdeu
works 48

EMINESCIANA 2010 / ЭМИНЕСЧИАНА 2010 / EMINESCIANA 2010

Nicolae RUSU
Perspectiva eminesciană a neamului
românesc (văzută din Basarabia)
Взгляды М. Эминеску на будущее
румын (в т. ч. относительно
Бессарабии)
The future of Rumanian people
viewed by Eminescu 53

Elena DABIJA
„În mine bate inima lumii...”
„Во мне бьёт сердце человечества...”
The world heart is beating in me 57

MALURI DE PRUT / ПРУТ, ОБЪЕДИНЯЮЩАЯ РЕКА / PROUTE, THE UNION RIVER

Radu MOȚOC
Statuia din Iași a lui Miron Costin

Памятник летописцу Мирону
Костину в Яссах
The Miron Costin monument
in Jassy..... 63

Gheorghe PÂRLEA
A fost doborât un... mit local
Unire-n faptă, nu în vorbe
Две зарисовки об исторической
памяти
Two historic sketches 68

REMEMBER

Ionuț ȚENE
A căzut o stea din Basarabia
Падение звезды Бессарабии
The fall of a Bessarabian star 72

Primarul Nicolae Costin sau
Schimbarea la față a Chișinăului
(CRONICAR)
Примар Николае Костин или
Преображения Кишинёва
The mayor Nicolae Costin or the
Transformation of Chisinau..... 73

Pascu BALACI
„Să-ți fie somnul lin, domnule Mălin!”
Прощальное слово для профессора
Константин Мэлинаш
The last word for professor Constantin
Mălinaș 79

ESEU / ЭССЭ / ESSAY

Gabriela PETCU
„Promotor al balcanismului literar, a
avut admiratori fanatici...”
К годовщине прозаика Матей
Караджале
The promoter of balkan literature had
his fans. 81

ISTORIA NOASTRĂ ADEVĂRATĂ / НАША ПРАВДИВАЯ ИСТОРИЯ / OUR REAL HISTORY

Ion CERNEI
Moș Ilie Vlas și Unirea
Орхейский крестьянин и наше
объединение
The uncle Ilie Vlas and our Union 83

Dimitrie (Dinu) URSU
O armă de neînvins
Непобедимое оружие
An invincible weapon 84

Ion COJA
Despre cum ni s-a traumatizat
memoria în comunism
Как при коммунизме травмировали
нашу память
How our memory was traumatized
under communism 90

ANIVERSĂRI / ГОДОВЩИНЫ / ANNIVERSARY

Ion ȘPAC
Un discipol despre Vasile Coroban
profesorul, savantul, omul
Ученик о своём преподавателе,
учёном и человеке Василе Коробан
A disciple about Vasile Coroban
teacher, savant, man..... 94

Claudia SLUTU-GRAMA, Vlad POHILĂ
Decanul de vîrstă și de onoare al
bibliologiei noastre
Староста молдавской библиологии
The dean of age and honor of our
bibliology..... 103

VI. PRISĂCARU
Străjer la demnitatea verbului
românesc
На страже румынской словесности
The guard of the Rumanian
language..... 106

Vlad POHILĂ
Harul de jurnalistă pus în serviciul
bibliotecii
Журналистский талант на службе
библиотечного дела
The journalist talent serving
a library..... 110

MANIFESTĂRI CULTURALE / КУЛЬТУРНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ / EVENTS

Valeriu RAȚĂ
Cinstirea Neamului și a fiilor săi

Достоинo почитая свой народ и его сыны The honor of our people.....	114
<i>Ludmila BULAT</i>	
Încă un sat și-a găsit cronicarul Ещё одно село нашло своего летописца One more chronicler of a village....	117
<i>Valeriu RAȚĂ, Vlad POHILĂ</i>	
Un volum de traduceri în limba mării poezii a lumii О книге переводов наших поэтов на французский язык A French translation of our poets ...	120
RECENZII ȘI CONSEMĂRI / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ / REVIEWS AND NOTES	
Un Sadoveanu al timpurilor noastre (<i>Claudia PARTOLE</i>) Прозаик, очарованный отечественной истoрией A novelist charmed by our history.....	123
Fascinanta lume a dicționarelor (<i>Ludmila BULAT</i>) Словарь который молодёжь ждала The dictionary expected by young people.....	125
Steliana Grama: <i>Curcubeul viselor își revarsă povestea...</i> (<i>Mara VLĂDICEANU</i>) Стихи для детей Стелианы Грама Poems for children Steliana Grama	127
Veritabil tratat de cultură românească (<i>Corneliu FLOREA</i>) Книга эссе – настоящий трактат по румынской культуре A veritable treatise on the Rumanian culture.....	129
Revista română de istorie a presei (<i>Ilie RAD</i>) Румынский журнал по истории печати Rumanian journal on press history.....	133
VARIA	
Cuvinte și imagini (<i>Aurel HIOARĂ</i>) Слова и образы Words and images.....	135
PENTRU AGENDA DVS. / HA ЗАМЕТКИ / FOR NOTES	
Calendarul aniversărilor culturale – 2010 Календарь памятных дат на 2010 год Cultural Anniversaries Calendar 2010.....	137

ZIUA BIBLIOTECARULUI, PE NOU

Vlad POHILĂ

Dacă e să tragi cu coada ochiului în Calendarul UNESCO, vei observa neapărat că fiecare meserie mai însemnată în activitatea umană își are o zi a sa. Astfel, ni se sugerează să marcăm, să sărbătorim, să cinstim pe reprezentanții celor mai diferite profesii, îndeletniciri, preocupări.

Discret, și totuși perseverent, în „lumea fericită a comunismului”, în URSS în primul rând, se prelua din „universul în putrefacție al capitalismului” ceea ce putea fi pe plac „poporului muncitor”, inclusiv sărbătorile profesionale. Nu e de mirare că aveam și în anii de comunism nu numai zile ale revoluției, victoriei, gloriei militare etc. asemenea, dar și zile ale medicului, aviatorului, ale agricultorilor și muncitorilor de diferite calificări. Nu exista însă și o Zi a bibliotecarului, care a fost desemnată abia în anii '90 ai secolului trecut. Nu știu pe cât era această sărbătoare un prilej ca liderii ce s-au perindat, ai Republicii Moldova, să-și amintească și de cei încadrați în instituțiile bibliotecare. Cert e că prima duminică din octombrie devenise o ocazie ca bibliotecarii înșiși să-și amintească de rostul muncii lor, inclusiv cu ochii cititorilor, care le aduceau câte o floare, le adresau câte o felicitare. Firi în genere cumiți, nepretențioase, bibliotecarii acceptaseră necondiționat această dată, mulțumindu-se cu puțină atenție pe care le-o acordau șefii, și, precum am spus – utilizatorii.

Din anii '90 ai sec. XX, când la noi, ca și în întreaga Europă Centrală și de Sud-Est, lucrurile au început a se umple de noi rosturi, a prins a căpăta alte conotații și Ziua bibliotecarului. Atunci, se pare, s-a observat mai clar un inconvenient al acestei sărbători: Ziua bibliotecarului „se suprapunea” Zilei

învățătorului și, orice s-ar spune, cadrele didactice, tradițional, se bucurau de mai multă atenție din partea comunității, dar și din partea oficialităților. Pe la începutul noului secol și mileniu a luat naștere o mișcare – inițial, abia sesizabilă, pe urmă, tot mai insistentă – care viza stabilirea unei Zile a bibliotecarului, separată de cea a învățătorului. Unde mai pui că exista și exemplul sau modelul altor țări, din Europa de Vest, pînă în România, unde comunitatea bibliotecară este fericită, sărbătorită, omagiată nu toamna, ci pe la mijlocul primăverii. Nu intenționez să fac o cronică amănunțită, exactă, a acestei inițiative „disidente”; totuși, nu pot să trec cu vederea – poate mai mult pentru niște ipotetici cronicari din viitor – că printre cei care au optat ca să fie schimbată Ziua bibliotecarului s-au aflat și lucrători, de diferit rang, din rețeaua Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Schimbările ce s-au produs la noi după 7 aprilie 2009 au creat premise propice pentru mai multe revizuri și modificări și iată că astfel s-a produs minunea: din acest an, 2010, sărbătorim Ziua bibliotecarului pe 23 aprilie.

Potrivit Calendarului UNESCO, 23 aprilie este Ziua Mondială a cărții și a drepturilor de autor – fiți de acord, este o dată ce privește la modul cel mai direct (și) pe lucrătorii bibliotecilor. În unele sfere intelectuale și cărturărești această zi este asociată cu memoria unor redutabile personalități ale literaturii și culturii universale ca William Shakespeare sau Miguel de Cervantes – avem a face iarăși cu niște corelații vizînd în mare măsură și activitatea bibliotecarilor. După cum am mai menționat, în unele țări din Europa de Vest și din America, 23

aprilie este marcată ca Ziua bibliotecarului. Vom enumera aici și alte câteva sărbători situate în „vecinătatea calendaristică” a lui 23 aprilie, și acestea adiacente activității bibliotecare: Ziua Internațională a cărții pentru copii (2 aprilie), Ziua Mondială a proprietății intelectuale și Ziua Mondială a informării (26 aprilie), în fine – Ziua Internațională a libertății presei (3 mai). Un „anturaj calendaristic” cum nu se poate mai adecvat pentru a sărbători în amintita zi de aprilie Ziua bibliotecarului! Dacă ne mai amintim că astfel, „pe nou”, sărbătoarea bibliotecarilor se apropie și de sărbătorile Paștelui, că aprilie este la noi „timpul florilor”... nu cred să fie om care să nu aprobe marcarea „pe nou” a Zilei profesionale a bibliotecarului.

Esențial în această schimbare, credem noi, este „unicitatea profesională” pe care a căpătat-o Ziua bibliotecarului. De acum înainte, sărbătoarea profesională a bibliotecarilor nu mai este eclipsată de alte specialități, ceea ce va fi benefic pentru imaginea bibliotecii și a muncii de bibliotecar. Or, trebuie să recunoaștem, că și în acest început de secol XX și de mileniu III, eforturile instituțiilor bibliotecare, specificul muncii de bibliotecar necesită o cunoaștere mai bună, mai subtilă, de către beneficiari și, poate mai ales, de către forurile decidente. Pentru că, la drept vorbind, și la ora actuală, multă lume are o imagine vagă despre activitatea bibliotecarilor. Numeroși oameni la noi mai trăiesc cu impresia că bibliotecile, respectiv, bibliotecarii există pe această lume numai pentru a-i deservi, pentru a le pune la dispoziție – mereu, operativ, cu maximă precizie și dăruire – cartea sau altă sursă de informare, documentare, recreere etc. Din asemenea vizor munca bibliotecarului este percepută ca una mai mult mecanică, iar bibliotecarul – ca un specialist de calibrul mediu, încât mulți își închipuie că pot deveni oricând bibliotecari, fără a

mai face studii, fără a se iniția în tainele specialității alese, fără a face eforturi de perfecționare profesională... Dacă le spui oamenilor din această categorie că bibliotecile dintotdeauna au avut ca slujitori oameni instruiți, bine pregătiți din punct de vedere profesional și psihologic, ei îți vor replica rece: „Înainte erau mai puține biblioteci...” Dacă le amintești că bibliotecari au fost Bogdan Petriceicu Hasdeu, Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mircea Eliade, ei fac ochi mari... Sau, și mai rău, poate să te acuze că nu știi ori ai uitat fabula ceea ce cu giștile care au salvat de incendiu Roma antică... Dacă le mai spui că în ultimele decenii bibliotecile nu sînt numai săli de lectură, nu numai depozite ce împrumută cărți, reviste sau ziare, ei se miră ingenuu: „Dar ce mai pot fi, atunci, bibliotecile?!” Tocmai aici doream să ajungem: acum, bibliotecile au depășit cu mult limitele tradiționale, „clasice”, devenind, în bună parte, și săli de expoziții sau pentru concerte, și arene sau saloane de discuții (literare, dar și politice, în fond, cam pe orice temă), și locuri pentru cele mai surprinzătoare conferințe, întâlniri, dezbateri, competiții intelectuale... De aici și extinderea, pînă la margini greu de bănuț, a atribuțiilor profesionale ale bibliotecarului. Munca de bibliotecar a devenit o școală continuă pentru cei care o practică, deoarece exigențele față de angajații bibliotecii – cu certitudine, mai mult decît la numeroase alte profesii – sînt în continuă schimbare, completare, creștere. Nu e întîmplător faptul că în prezent, mai mult decît două decenii în urmă, să zicem, a crescut numărul celor care nu rezistă în fața cerințelor crescînde față de munca de bibliotecar; ba nici la studiile de bibliotecar nu rezistă unii, dacă au făcut superficial un an-doi de facultate.

Cum orice schimbare implică și o modificare a relațiilor în societate, la modul ideal și schimbarea datei cînd se marchează Ziua bibliotecarului trebuie să atragă

după sine o transformare a atitudinii față de munca prestată de cei sărbătorii, de acum înainte, pe nou. În vorbe, munca și personalitatea bibliotecarului sînt cotate ca ceva nobil, extrem de necesar, util...

Bine ar fi ca această percepere să se instaureze și în fapte. Or, activitatea bibliotecară, este cu adevărat una nobilă, extrem de necesară și utilă tuturor convivilor Cetății. Dacă nu mai mult, cu certitudine nu mai puțin decît meseria de medic, judecător, deputat sau profesor, ca să ne limităm la doar cîteva profesii sau forme de activitate umană. Nimeni mai mult decît bibliotecarul nu face eforturi pentru a promova printre oameni leacuri rare, după cum reiese și din această cugetare a lui Tudor Arghezi: *„Cartea aduce nu doar leac la suflet, dar și vindecă de lene și lașitate.”* Care medic ar putea pretinde că deține – și oferă pacienților săi – asemenea medicamente?!

Activitatea bibliotecarilor trebuie prețuită în mod special și pentru faptul că ei poartă o grijă deosebită de cei care citesc. Dar ce înseamnă a citi? A te informa numai? Doar a te relaxa? A învăța pentru a face o carieră în viață? Dar poate că toate la un loc, după cum ne sugera și marele Eminescu, îndemnîndu-ne: *„Citește! Citește mereu și creierul tău va deveni un laborator de idei, din care vei întocmi înțeleșul și folosul vieții.”* Care părinți nu și-ar dori ca urmașii lor să frecventeze bibliotecile, pentru a se căpătui cu laboratoare de idei grație cărora ar face față mai ușor provocărilor vieții? Dar care lideri de stat nu visează să aibă concetățeni cu o asemenea asumare a existenței de cetățean? S-ar putea însă ca unii, în urma gravei ticăloșiri, la noi, în ultimii ani, a vieții sociale, să fi căpătat alergie la tot ce ține de politică, activitate civică ș.a. asemenea. Și cu adevărat, pînă la urmă omul este o individualitate; oricît de fixat în viața comunității, tot una singur rămîne în cele mai multe situații de viață.

Nici în asemenea caz însă, nu putem trece impasibili pe lângă bibliotecă... pe lângă cel mai bogat depozit, ba chiar – izvor de cărți și de tot ce derivă din acestea. Pentru că... *„în restriște, singură cartea nu te-a părăsit și a rămas să te mîngîie”*. Așa considera Tudor Arghezi. Așa cred mulți alți oameni de cultură sau pur și simplu de bună-credință. Așa credem și noi. Și gîndul ni se îndreaptă din nou spre bibliotecă și spre bibliotecari. Din acest an, bibliotecarii noștri, respectiv, bibliotecile de la noi, vor marca pe nou Ziua profesională. Deie Domnul ca această schimbare să fie de bun augur. Pentru lucrătorii bibliotecilor. Pentru utilizatorii lor. Pentru toți cei care, într-un fel sau altul, odată și odată, se gîndesc la oamenii care aduc cărțile. Adică, cunoștințele de carte. Utilul și plăcutul din ele. Este cel mai de preț dar pe care ni-l fac bibliotecile și pentru care ele nu cer nicio răsplată. Nu ne rămîne decît să ne gîndim noi la modalitatea optimă de a răsplăti bibliotecile și pe lucrătorii lor. Pînă în aprilie anul viitor mai e ceva timp...

Ion STOICA

Vasile ROMANCIUC

LECTURĂ DE PRIMĂVARĂ

Te scot din raft, mă-ntorc în mine,
 Sunt deopotrivă mal și râu,
 Te răsfoiesc și-aud în file
 Cum urcă sevele în grâu,
 Tu ești nevoia mea de suflet
 Trecând prin vămile de vânt
 Și așteptare care cântă
 În frunze aspre de cuvânt,
 Și ghem de drumuri fără capăt,
 Singurătăți cătându-și rost,
 O amintire netrăită,
 Un viitor care-a mai fost,
 Ești, carte, stâncă și himeră
 Și râu de foc cu foșnet blând,
 Purtând în ape de pădere
 Eternitățile de gând;
 Te-ășez în raft, privirea trece
 Prin cerul primăverii-not,
 Și tot văzduhul e privire,
 Și e cuvânt văzduhul tot.

DE CARTE ÎNFIAT...

Pentru E. L.

Ochiul lucid al Cărții îmi disecă
 Și îmi traduce gându-nnoitor –
 Cartea îmi este înger păzitor.
 Eu sunt copilul tău, Bibliotecă.

De Carte înfiat, de ea crescut,
 Simt, tainic, glasul Cărții când mă cheamă.
 Cu drag, îi zic Bibliotecii *mamă*,
 Și pentru ea – sunt sabie și scut.

Norocul e mereu altundeva,
 Dar niciodată nu e prea departe –
 Zgârcit cum este, totuși ne împarte
 Câte puțin din avuția sa...

Când vine ziua norocoasă-a mea,
 Aș vrea să cred că m-a visat o carte...

CUVÂNTUL DIRECTORULUI

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU” ÎN 2009

*Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

Anul 2009, anul al doilea al *Strategiei BM pentru perioada 2008-2017*, a fost unul hotărâtor în realizarea obiectivelor preconizate de acest document politic, de asigurare a durabilității instituționale prin reorientări, inovări, îmbunătățiri, sporiri, extensii, remodelări ale activităților, serviciilor și facilităților propuse chișinăuienilor. Activitatea anului 2009 a fost structurată exact pe prioritățile planului strategic cu accent masiv pe promovarea bibliotecii în comunitate, astfel răspunzând pozitiv inițiativei Ministerului Culturii și Consiliului Biblioteconomic Național de a declara 2009 *Anul imaginii bibliotecii publice în comunitate*.

Anul 2009 a fost un an în care:

- am simțit din plin toate seismele crizei economice locale (nivelul, în continuare, în diminuare, al investițiilor în dezvoltarea infrastructurii bibliotecilor, în special pentru dezvoltarea resurselor informaționale și susținerea automatizării proceselor);
- am resimțit mai acut ca altcândva efectul mondializării pieței informaționale (alunecăm, încet dar sigur, din topul preferințelor umane; locul fiind ocupat expansiv de rețelele sociale);
- ne-am simțit vulnerabili la efectul conectivității universale (rămânem sub nivelul tehnologic acceptabil pentru a putea răspunde prompt necesităților sofisticate ale utilizatorilor);
- am simțit impactul democratizării informațiilor și a așteptărilor sociale ale utilizatorilor [a fost foarte greu **să echilibram interesele bibliotecii** (de a rămâne instituția necesară chișinăuienilor pe termen lung); **ale utilizatorilor** (de a

fi biblioteca ce le poate satisface, la viteză lor, orice necesitate informațională, culturală, de divertisment, educațională etc.); **ale angajaților** (de a le asigura un mediu pentru dezvoltarea lor, precum și un sentiment de împlinire și satisfacție, de a le garanta recunoașterea și aprecierea) **și interesele profesionale** (de a excela și de a rămâne în fruntea domeniului biblioteconomic)];

- am simțit că piața forței de muncă nu mai răspunde nici cantitativ, nici calitativ la responsabilitățile sociale și profesionale crescânde ale bibliotecilor moderne.

În iureșul acestor transformări tehnologice, schimbări politice și sărăcirii perpetue a bibliotecii, a fost foarte greu să găsim deciziile corecte de a urma strategia organizațională; a fost greu să găsim principiile călăuzitoare și să ghidăm echipa spre scopurile strategice asumate.

A trebuit să sacrificăm confortul cotidian în rațiunea de a ne educa o deprindere nouă pentru a reacționa la provocările cu care ne confruntă realitatea. Dar mobilizarea competențelor profesionale și sociale ale echipei nu a vizat doar obiectivul de supraviețuire, ci și o prosperare în această, nouă și ostilă, realitate.

Acum, numărând rezultatele, evaluând realizările, măsurând succesele, putem spune ferm că am reușit. Anul 2009 raportează indicatori superiori față de ultimii trei ani de scădere. Acești indicatori duc în spate efortul înverșunat al echipei manageriale de a direcționa oamenii bibliotecii către performanță, efortul de a transforma abilitățile și competența angajaților în performanță. Rămânem, în continuare, conform statisticilor, conform realizărilor, conform interesului Catedrei de

Biblioteconomie și Asistență Informațională de la USM față de noutăți (forme, metode noi de activitate, de management, de cercetare), bine poziționați în Sistemul Național de Biblioteci.

Suntem obișnuiți cu sintagma „bibliotecă de succes”. Ne place să fim bibliotecă de succes, să fim în frunte, dar aceasta impune mai multă responsabilitate, mai multă implicare profesională, o mai bună organizare pentru a te menține în frunte. În anul 2009 am conștientizat că e mai greu să te menții pe poziția de lider decât să cucerești această poziție. Dar, spunem, cu bucurie și satisfacție, că am reușit să ne menținem.

Etalăm cu mândrie titlurile obținute, premiile câștigate, rezultatele înregistrate, aprecierile comunității și ale utilizatorilor, ale partenerilor care ne fac învingători, câștigători. Câștigători ne fac și capacitățile noastre organizaționale ca: spiritul novator, spiritul de anticipare și integritatea combinate cu dezvoltarea proactivă, inovativă, reorientarea spre utilizator a activității, a produselor și serviciilor noastre.

Aceste mișcări tectonice ale mediului ne-au mobilizat să ne concentrăm, în 2009, asupra unor direcții și inițiative conexe ca:

1) **imaginea** (construirea unei identități, pornind de la istoria, tradiția BM, diversitatea culturală a oamenilor ei; susținerea și întreținerea motivației angajaților în jurul unei biblioteci care este construită împreună);

2) **inovarea** (stimularea și încurajarea pe toate căile a creativității pentru a menține o bibliotecă inovantă, atractivă și interactivă; modernizarea serviciilor; automatizarea proceselor, digitizarea resurselor);

3) **utilizarea rețelelor sociale** (sporirea prezenței BM pe net; utilizarea tehnologiilor Web 2.0 – bloguri, Facebook, Delicious, Twitter, Digg, Flickr);

4) **instruirea** (pentru a menține o echipă competentă, cu abilități de acțiune moderne);

5) **restructurarea** (optimizarea rețelei în funcție de eficiența activității);

6) **consilierea și educarea utilizatorului** (pentru a putea regăsi informația necesară, constituirea unei societăți informațional educate);

7) **cercetarea** (biblioteconomică, bibliografică, istorico-literară).

Anul 2009 a fost unul favorabil, în pofida crizei, ne-a întărit viziunea, ne-a stimulat să experimentăm și să ne perfecționăm. BM s-a dovedit un mediu creativ și eficient: numărul total de vizite a ajuns în 2009 la 2 571 441; împrumutul constituie 6 905 440; 100 de utilizatori, în medie, zilnic instruiți, consiliați, consultați; numeroși utilizatori cu acces la împrumut, la activități culturale etc.

Ne-am convins că eficiența activității bibliotecii depinde de utilizarea eficientă a resurselor umane. Echipa managerială a fost catalizatorul acțiunilor întreprinse în anul 2009, a fost impresarul echipei. La BM s-a lucrat cu eficiență, pentru că managerii au folosit generos talentul, creativitatea, resursele, inteligența și imaginația bibliotecarilor. Considerând oamenii principala resursă, BM construiește o cultură prin care oamenii își văd participarea, își văd identificate, dezvoltate, folosite și recunoscute talentele.

Noi am obținut rezultate pozitive pentru că:

- avem o strategie clar definită și orientată spre durabilitate, continuitate;
- avem pusă la punct și menținem executarea operațională bună prin inovări și îmbunătățiri, marketări și aplicarea altor elemente de management modern;
- avem pusă la punct și menținem o cultură orientată spre obținerea unui randament ridicat;
- edificăm și menținem o organizație flexibilă, democratică, pe cât ne permite legislația.

Un raport este un instrument de evaluare, un instrument de măsurare. Raportul pe care l-am prezentat sintetizat (în realitate, conține 112 pagini, fără suplimente și anexe) indică nivelul la care ne aflăm la început de an 2010, un alt punct de pornire într-o criză și mai profundă decât cea pe care am traversat-o în 2009.

Sperăm ca realizările obținute în anul de referință să constituie rezerva noastră de energie și putere de a dezvolta și moderniza în continuare Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, de a realiza strategia, de a rămâne la nivelul excelenței în domeniul profesional.

IMAGINEA ESTE UN CAPITAL AFLAT ÎN SLUJBA BIBLIOTECII

*Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

Bibliotecile simt astăzi, mai presant decât în trecut, nevoia de o imagine bună, de o imagine puternică. O lume care se schimbă clipă de clipă și lasă mult mai puțin teren instituției bibliotecare, reclamă un demers mai riguros de definire a imaginii, necesită dotarea bibliotecii cu un sens colectiv de comunicare și consolidare a imaginii în comunitate.

Crearea imaginii este un demers dificil și solicitant. Demersul incumbă o angajare responsabilă instituțională, solicită creativitate, inovativitate și, nu în ultimul rând, pasiune. Angajații BM în 2009 nu au fost simpli transmițători de imagine, au fost într-adevăr creatori și strategii ai imaginii instituționale.

Noi, *Echipa HASDEU*, trecuți prin două strategii de imagine, știm și prețuim forța imaginii noastre, o utilizăm ca instrument de evaluare și control al evoluției organizaționale. Din aceste considerente am salutat și susținut inițiativa Ministerului Culturii, implicându-ne cu toate forțele, responsabilitatea, competența profesională în acest proiect de promovare a imaginii, considerând-o provocarea anului 2009 și o impresionantă oportunitate de comunicare corporativă a imaginii BM. Asumându-ne participarea la acest concurs, am legitimat-o, integrând-o în actul managerial organizațional.

Demersul nostru, care include ansamblul dispozițiilor luate pentru realizarea acestui proiect, a fost sintetizat în *Planul de*

imagine 2009. Planul a devenit instrumentul metodologic pentru definirea unei poziționări de imagine, pentru lansarea unei noi campanii de promovare a ei, pentru comunicarea strategiei organizaționale. Astfel, *Planul de imagine* a asigurat coerența acțiunilor spre următoarele finalități:

- să poziționeze BM, în mod diferențiator și inovator, în comunitatea chișinăuiană și cea profesională;
- să promoveze imaginea sub egida *Strategiei BM pentru perioada 2008-2017*, utilizând-o ca instrument de realizare a obiectivelor strategice;
- să consolideze imaginea BM ca imagine corporativă a rețelei *HASDEU*, demonstrând capacitatea noastră profesională și organizațională de a susține această rețea;
- să construiască o identitate, pornind de la istoria, tradiția BM, de la diversitatea culturală a oamenilor ei; să susțină și să întrețină motivația angajaților în jurul unei biblioteci care este construită împreună;
- să pună în relație planul de imagine cu publicul său.

Tratând imaginea ca pe un capital, ca pe o resursă de bunuri, am beneficiat de *Anul imaginii* pentru a analiza imaginea BM, pentru a instrui angajații referitor la constituirea, menținerea, dezvoltarea imaginii și rolul ei în aceste procese:

- ne-am întrebat și am discutat *Ce imagine avem? Ce imagine vrem?* într-un brainstorming cu același titlu;
- au fost efectuate mai multe cercetări sociologice privind percepțiile utilizatorilor și ale angajaților; am analizat vizibilitatea comunitară a BM, am examinat, din punct de vedere calitativ și cantitativ, prezența BM în mass-media pentru a afla decalajul dintre imagine și activitate;
- au fost analizați parametrii imaginii noastre: personalitatea, valorile, identitatea, reputația, notorietatea în cadrul unui master-class – *Elaborăm un plan de comunicare a imaginii*;
- au fost analizate și învățate componentele imaginii BM;
- au fost identificați factorii determinanți ai imaginii BM;
- a fost reliefată dimensiunea umană a imaginii BM în cadrul unei mese rotunde cu angajații;
- a fost elaborat *Manualul de identitate vizuală a BM*, realizare notorie în domeniul.

Din experiența campaniilor de imagineri anterioare, știm că reușita unei astfel de acțiuni depinde de implicarea tuturor angajaților. Luând în considerație această concluzie, am inclus în *Planul de imagine* mai multe acțiuni de instruire a angajaților, în scopul sensibilizării lor și educării unei atitudini responsabile față de imaginea instituțională; pentru conștientizarea, de către fiecare angajat, a contribuției sale la imaginea colectivă.

Alt aspect important, care a lipsit din celelalte campanii, a fost accentul pus pe dezvoltarea politicilor, standardelor, lucrărilor metodologice – instrumente comune care determină studiul și fac priceperile să devină transferabile, instrumente care identifică și determină ADN-ul BM. Dacă nu le-am fi conceput, dacă nu le-am fi re-

pectat, nu am fi reușit să creăm imaginea pe care o avem.

Un obiectiv îndrăzneț, asumat în această campanie, a fost *transparentizarea activității BM*, prin care ne-am angajat să fim prezenți zilnic într-o instituție mass-media: ziare, reviste, radio, TV etc. Acest obiectiv a fost supraprealizat. Pentru prima oară în istoria sa, de 133 de ani, BM a înregistrat 665 de prezențe în mass-media tipărită și 420 de prezențe în mass-media audiovizuală.

Relația cu comunitatea, ca aspect definitoriu al imaginii BM, a fost consolidată prin toate acțiunile realizate în acest an, acțiuni ghidate de *Strategia BM pentru perioada 2008-2017*. Am urmat strategia exact după cum stipulează: *BM își va întări rolul în comunitate prin*: (1) parteneriate eficiente și prin explorarea oportunităților de colaborare, prin sporirea implicării BM în proiecte și acțiuni locale, elaborarea de proiecte de dezvoltare comunitară – BM le construiește și le întreține cu consecvență considerându-le cele mai avansate nivele de colaborare cu comunitatea, cu societatea civilă; (2) sporirea imaginii publice a BM și a serviciilor ei, elaborarea unui *Plan de relații publice* și alocarea unui buget pentru efortul RP – un obiectiv pe care l-am realizat cu succes, original, în stilul *HASDEU*; (3) susținerea imaginii în mass-media, instituirea unor rubrici permanente privind imaginea BM în revista de specialitate *BiblioPolis*, plasarea pe pagina web a press-kit-urilor, press-release-urilor despre activitatea zilnică a bibliotecii – cel mai bun indicator de vizibilitate realizat vreodată; (4) încurajarea comunității să se implice prin practicarea voluntariatului în activitatea BM, extinderea și promovarea Programului *Voluntariat*, extinderea activității de voluntariat în mai multe filiale; (5) dezvoltarea, susținerea activității de fundraising – câștigarea a șase proiecte în derulare, printre care și unul expres privind

promovarea imaginii – *Biblioteca contează în viața ta!*

Întărirea rolului în comunitate este exprimată și de viziunea noastră: *Biblioteca Municipală 2017 – instituția cu colecțiile și resursele necesare fiecărui cetățean pentru cunoaștere, inovație, incluziune și creativitate, capabilă să întărească prin activitățile sale identitatea și diversitatea culturală a chișinăuienilor*, care stă la baza oricărei acțiuni.

Identitatea unei biblioteci, unicitatea ei constă nu numai în ceea ce face, ci și în felul în care o face: în stilul său. Toate acțiunile campaniei de imagine au contribuit, într-un fel sau altul, la evidențierea în comunitatea chișinăuiană și în cea profesională a stilului unic, inconfundabil al BM.

Activitatea derulată în 2009 confirmă preocuparea BM pentru imaginea instituțională, asumarea acestei preocupări ca prioritate managerială. Comunicarea imaginii a fost atotcuprinzătoare – resurse, servicii, facilități, produse, bibliotecari, utilizatori, parteneri locali și din străinătate, comunitatea în întregime și comunitatea profesională – și s-a realizat prin toate formele și metodele biblioteconomice și de marketing: emisiuni, reportaje, informații radio și televizate, afișe, pliante, interviuri, servicii noi, inovații biblioteconomice etc.

Vastitatea demersului de promovare a imaginii este confirmată de numărul mare de acțiuni realizate, de produsele elaborate, de feedbackul obținut de la implicarea fiecărui angajat și a utilizatorilor în acest proces. Efortul campaniei este reflectat de indicatorii în creștere, înregistrați în 2009; de intensificarea activității de fundraising, care a contribuit la extinderea bugetului operațional cu 1 239 894 lei; de parteneriatele esențiale; de consolidarea relației cu un număr mai mare, decât în anii precedenți, de utilizatori; de acțiuni culturale concertate la nivel municipal cu mare impact în comunitate; de sporirea vizibilității

comunitare a BM; de utilizarea eficientă a elementelor *Bibliotecii 2.0* în promovarea imaginii; de articolele publicate de bibliotecarii BM în *BiblioPolis* și în alte reviste de specialitate, în culegeri și pe net.

Am demonstrat – prin tot ce s-a realizat – că în condițiile de criză, BM nu și-a construit discursul de imagine ca un obiectiv de supraviețuire, ci ca un obiectiv de prosperare, și a reușit.

Referitor la desfășurarea campaniei naționale *Anul imaginii bibliotecii publice în comunitate* remarcăm următoarele: a fost o inițiativă excelentă, necesară ca oxigenul, promițătoare, salvatoare în condițiile de criză. Însă situația de criză economică și politică din RM a umbrit evenimentul și a plasat preocuparea pentru imagine la periferia intereselor bibliotecare.

O campanie de promovare națională tip *your@library* este ghidată, susținută de organizatori, prin materiale promoționale comune, prin instruirii ale bibliotecarilor, prin implicarea unor personalități notorii în acest proces de sprijin bibliotecar pe tot parcursul anului. Din experiența acumulată și din problemele cu care ne-am confruntat în acest an putem spune că fiecare bibliotecă acționa ca într-un vid, fără a ști și a cunoaște ce fac celelalte. Noi ne-am simțit izolați, lăsați de capul nostru.

Pentru viitor, considerăm că:

- campania de nivel național trebuie susținută metodologic de forurile superioare;
- trebuie monitorizată permanent la nivel național (de către organizatori);
- trebuie asigurat spațiul public profesional pentru a comunica și a împărtăși experiența între biblioteci.

REVISTELE BIBLIOTECONOMICE DIN MOLDOVA CA MIJLOC DE COMUNICARE ȘTIINȚIFICĂ*

Nelly ȚURCAN,
dr. conf. univ., Catedra Biblioteconomie
și Asistență Informațională a USM

Comunicarea joacă un rol important în cercetarea științifică, însă valoarea ei scade dacă descoperirile și ideile nu sunt cunoscute sau evaluate critic de către comunitatea savantă. P. Ramsden a menționat: „Putem afirma că în mediul academic cercetarea devine «o lucrare» doar atunci când se materializează în formă convențională și fizică într-o lucrare publicată sau într-un echivalent al acesteia, dar cel mai fundamental proces social al științei este comunicarea și schimbul rezultatelor de cercetare” [1].

Într-adevăr comunicarea științifică este un factor important în dezvoltarea științei. Ea stimulează apariția cunoștințelor teoretice, asigură distribuția lor, activează schimbul de informații în cadrul comunității științifice și, în același timp, contribuie la distribuția acestora în activitatea practică. Problema dezvoltării comunicării științifice în biblioteconomia Moldovei este un subiect puțin discutat, dar care nu trebuie să-și piardă relevanța.

Un argument în susținerea acestei idei rezidă în axioma că biblioteconomia este „o ramură a științei informării, preocupată de organizarea, administrarea și funcționarea bibliotecilor” [2], iar bibliotecile moderne pretind a fi unele dintre cele mai importante canale de comunicare în Societatea Informației și a Cunoașterii. Deci, unul din segmentele importante pentru

biblioteconomie trebuie să fie legat de dezvoltarea și aplicarea în practica bibliotecilor a tehnologiilor de comunicare profesională, inclusiv a tehnologiilor informaționale de comunicare.

În articolul *Professional communication through journal articles*, citând-o pe Christine Borgman, Maxine Rochester a menționat că interesul pentru comunicarea academică din domeniul profesional propriu este un semn de maturitate [3].

Comunicarea profesională în mediul biblioteconomic autohton se realizează prin diverse mijloace formale și informale. Procesele informale de comunicare se realizează, de regulă, de către cercetători și specialiști; astfel se întreține dialogul profesional despre cercetările realizate, comunicări și prezentări la conferințe, simpozioane etc. Unii cercetători consideră că prin filierele informale de comunicare se difuzează o parte impunătoare de informație științifică și că aceste canale acționează mult mai operativ decât cele formale [4]. Procesele de comunicare științifică formală vizează schimbul de informație științifică prin intermediul publicațiilor științifice (reviste, culegeri de articole și studii, monografii etc.).

Din diversitatea formelor de comunicare profesională ne vom limita la analiza revistelor profesionale naționale. Este necesar să menționăm că istoria editării revistelor profesionale în domeniul biblioteconomic din R. Moldova nu este foarte bogată. În perioada ex-sovietică comunicarea profesională prin intermediul revistelor de specialitate se limita doar la revistele în limba rusă, editate la Moscova (*Библи-*

* Studiul de față are ca bază o comunicare ținută la „masa rotundă” cu tema *Spațiul public de comunicare profesională – revistele de specialitate* (USM, 28 aprilie 2010). O relatare despre acest eveniment citiți în nr. 2 (34) al revistei noastre.

отековедение, Библиотековедение и библиография за рубежом, Научные и технические библиотеки, Научно-техническая информация, Библиография, Библиотека etc.). Și aceste, și alte reviste în limba rusă rămân, alături de cele din România și din alte țări, o sursă importantă pentru cunoașterea direcțiilor de cercetare din biblioteconomie și știința informării, a inovațiilor implementate în bibliotecă, a formelor și metodelor de informare și de prestare a serviciilor pentru utilizatori etc.

În Republica Moldova publicațiile periodice profesionale în domeniul biblioteconomic au început să fie editate în anii '90 ai secolului trecut. Lista lor este destul de modestă și include atât publicații care au rezistat timpului, cât și cele care au dispărut odată cu încheierea proiectelor: **Magazin bibliologic** (revista BNRM, ABRM și a Asociației Bibliofililor din Moldova, apare din 1991); **BiblioPolis** (revistă de biblioteconomie și știința informării a BM „B.P. Hasdeu”, apare din 2002), **Confluente bibliologice** (revistă de biblioteconomie și știința informării a Bibliotecii Științifice a Universității de Stat din Bălți „A. Russo”, se editează din 2005); **Cartea. Biblioteca. Cititorul** (buletin periodic și bibliografic al Bibliotecii Naționale pentru copii „Ion Creangă”, se editează din 1993; a fost inițiat ca publicație trimestrială, dar se editează anual); **Gazeta bibliotecarului** (se editează de către Direcția cercetare și dezvoltare în biblioteconomie și serviciul „Editura” din BNRM); **BiblioCity** (buletinul Filialei municipale a Asociației Bibliotecarilor din Moldova a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, apare din 2006); **Buletinul ABRM** (din 2005); **Buletinul Școlii de Biblioteconomie din Moldova** (ABRM, 2002-2005). Bineînțeles, că putem menționa încă o publicație anuală, **Calendarul Național**, care într-un anumit mod contribuie la popularizarea științei și a oamenilor de știință.

Revenind la citatul Christinei Borgman, menționat mai sus, trebuie să fim sinceri, noi încă nu am ajuns la un înalt grad de

maturitate, nu am conștientizat pentru ce comunicăm prin intermediul periodicelor profesionale. Negreșit, avem nevoie de astfel de platforme pentru schimbul de idei, experiențe, opinii. Or, se creează impresia că unele reviste apar doar pentru a fi editate și a fi incluse în CV, constatând că persoana respectivă are publicații (fapt ce este apreciat la atestare). Dar care este impactul acestor publicații, care este operativitatea și aria de diseminare a informației și, în cele din urmă, calitatea acestor publicații? Nu aș vrea să intru în amănunte, analizând fiecare publicație în parte. Periodicele noastre de specialitate sunt diferite, unele sunt mai bune, altele – mai puțin reușite. Trebuie doar să menționăm că aceste obiecții, precum și neonestitatea autorilor unor articole în citarea altor publicații (nu sunt excluse cazurile de plagiat) sau perfectarea referințelor bibliografice (nu mă refer în acest caz la corectitudinea descrierilor bibliografice, la specificarea surselor reale folosite de autor) nu pot să nu influențeze calitatea publicației, dar și imaginea acesteia.

După cum a fost menționat, în Moldova se editează câteva reviste (buletine) în domeniul biblioteconomiei și științei informării. Cu părere de rău, niciuna din ele nu este publicație științifică. Desigur, nu toate revistele pretind, dar nici nu trebuie, să fie de acest gen. Însă, dezvoltarea inovativă a unui domeniu, implementarea unor tehnologii noi nu poate fi realizată fără o bază teoretico-metodologică, pe care o realizează știința, în cazul nostru – biblioteconomia și știința informării.

După cum știm, știința modernă are un arsenal bogat de mijloace pentru comunicare științifică. Unul dintre cel mai des întâlnite este publicarea rezultatelor muncii intelectuale (științifice). Prezentarea digitală a informațiilor deschide posibilități enorme de fixare, prelucrare, transportare și depozitare; asigură o varietate de vizu-

alizare, intelectualizarea prelucrării, portabilitatea formatelor și stocarea compactă; oferă un set complet de instrumente de acces de la distanță la informații, precum și la transmiterea acestora.

Majoritatea publicațiilor periodice de specialitate din Moldova sunt plasate pe site-urile bibliotecilor sub ale căror auspicii se editează. În această ordine de idei, trebuie să salutăm folosirea tehnologiilor informaționale în procesul comunicării în mediul biblioteconomic. Cu atât mai mult tirajul acestor reviste nu poate satisface cerințele comunității profesionale.

Vom încerca, în linii mari, să examinăm utilizarea mijloacelor electronice moderne de comunicare științifică pentru dezvoltarea biblioteconomiei și științei informării din Moldova.

Nu pretindem să prezentăm o imagine completă a situației actuale, nici să identificăm toate cauzele și tendințele negative. Scopul nostru este de a atrage atenția comunității profesionale la actualitatea și importanța acestei probleme.

Analiza a fost efectuată în perioada 26-27 aprilie 2010. Actualmente, în rețeaua internetului sunt prezentate versiunile complete (full text) ale următoarelor publicații:

BiblioPolis (2002 – 2009, nr. 1) pe site-ul BM „B.P. Hasdeu” (<http://www.hasdeu.md/ro/collections.html?pg=2>);

Buletinul ABRM (2005 – 2008, nr. 1) pe site-ul ABRM (<http://www.abrm.md/>);

Cartea. Biblioteca. Cititorul (2004-2009) pe site-ul Bibliotecii Naționale pentru copii „Ion Creangă” (<http://www.bn-creanga.md/publicatii.html>);

Confluente bibliologice (2005 – 2008) pe site-ul Bibliotecii Științifice a US „A. Russo” din Bălți (<http://libruniv.usb.md/publicatie/e-rev.htm>);

Magazin bibliologic (2003 – 2008, nr. 1-2) pe site-ul BNRM (<http://www.bnrm.md/>

[web/index.php?lang=ro&pid=magazin-bibliologic](http://www.bnrm.md/web/index.php?lang=ro&pid=magazin-bibliologic));

BiblioCity – ziar transformat într-un blog profesional (ultima știre din 27 aprilie 2010) pe site-ul BM „B.P. Hasdeu” (<http://www.bibliocity.blogspot.com/>);

Gazeta bibliotecarului (2003 – 2009, nr. 4-5) pe site-ul BNRM (<http://www.bnrm.md/web/index.php?lang=ro&pid=gazeta-bibliotecarului>).

Revista **Info Agrarius** se editează doar în formatul tradițional.

Astfel, putem constata că platforma electronică nu rezolvă una din cerințele principale înaintate față de acest fel de ediții – operativitatea. Cauzele, credem, au un caracter tehnologic, deoarece unele reviste în formatul tradițional sunt editate cu regularitate (*BiblioPolis*, 2010, nr. 1), altele cu mici întârzieri (*Magazin bibliologic*, 2009, nr. 3-4). Trebuie însă să recunoaștem că unele publicații apar cu o întârziere foarte mare (*Buletinul ABRM*). În acest caz actualitatea multor publicații este diminuată.

După cum a fost menționat, nu toate revistele conțin articole științifice. La acest capitol putem menționa doar revistele: **Magazin bibliologic** cu rubricile: *Teorie și practică*, *Studii și cercetări*, *Bibliosofie* și **BiblioPolis**, cu rubrica *Teorie și practică*.

Pentru Republica Moldova este actuală problema monitorizării producției științifice și evaluării performanțelor de nivel internațional în cercetare, inclusiv în biblioteconomie. După cum a menționat academicianul Valeriu Canțer, „performanța trebuie calculată prin efect, nu prin eforturi” [5, p. 81]. În 2008, prin hotărârea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei în comun cu Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare a fost aprobat **Regulamentul cu privire la evaluarea și clasificarea revistelor științifice**. Acest Regulament a marcat un moment de re-

ferință în evaluarea periodicelor științifice din Republica Moldova. Regulamentul a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2009. În conformitate cu rezultatele evaluării, revistele se clasifică în următoarele patru categorii:

- Tipul A. Reviste cu vizibilitate internațională – sunt incluse în baza de date Thompson ISI sau punctajul total depășește 100 puncte;
- Tipul B. Reviste cu potențial de recunoaștere pe plan internațional – punctajul total depășește 80 puncte;
- Tipul C. Reviste cu vizibilitate națională – punctajul total depășește 50 puncte;
- Tipul D. Reviste în evidența CSȘDT și CNAА – punctajul total depășește 20 puncte.

În urma evaluării 72 de reviste au obținut statutul de publicație științifică de profil și au fost incluse în primele trei categorii (figura 1) [6]. Dintre acestea nu este nicio revistă specializată în domeniul biblioteconomiei și științei informării. Desigur, am putea aminti revista USM *Studia Universitatis* (anterior *Analele științifice ale USM*), Seria *Științe sociale*, în care se regăsesc publicațiile specialiștilor din biblioteconomie și știința informării. Aceste articole aparțin următorilor autori: dr. conf. univ. Ion Madan, dr. conf. univ. Natalia Goian, dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, dr. conf. universitar Nelly Țurcan, Alexe Rău, Natalia Cheradi, Mariana Harjevschi. La ora actuală această revistă este unica publicație cu caracter științific recunoscută de către CNAА, dar care, cu părere de rău, prin conceptul și structura sa, nu ne poate satisface. Articolele științifice, semnate de specialiștii din biblioteconomie și știința informării, se publică și în alte reviste științifice, acreditate de CNAА. De exemplu, dr. Silvia Ghinculov și Natalia Cheradi sunt autoarele revistelor *Drept, Economie și informatică*; Mariana Harjevschi – a revistei *Intellectus*.

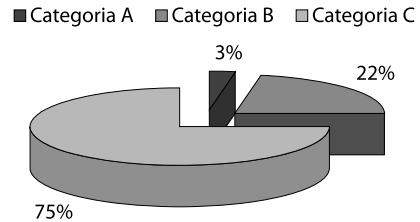

Figura 1. Revistele științifice de profil (2009)

Firește, există obstacole în calea constituirii unei reviste științifice de specialitate în Moldova, inclusiv în calea dezvoltării resurselor electronice științifice. Consider că o problemă majoră este cea financiară, dar nu mai puțin importantă e și respectarea rigorilor pentru o revistă științifică. Conform *Regulamentului cu privire la evaluarea și clasificarea revistelor științifice*, aceste publicații trebuie să respecte următoarele cerințe obligatorii [7]:

- minimum $\frac{3}{4}$ din articolele publicate să poarte caracter științific;
- recenzarea anonimă a articolelor științifice, cu includerea datei prezentării recenziilor;
- selectarea recenziilor de către colegiul de redacție dintr-o bază de date cu experți în domeniu;
- respectarea integrală a cerințelor internaționale standard față de articolele științifice; existența cerințelor tehnice pentru publicarea articolelor în revistă;
- prezența rezumatului în română și în una din limbile de circulație internațională (engleză, franceză, germană);
- indice ISSN;
- publicarea anuală la profilul solicitat a unui număr suficient de articole pentru a asigura diseminarea și schimbul de informație științifică;
- apariția regulată a revistei.

Considerăm că pentru dezvoltarea comunicării științifice în biblioteconomie și știința informării este necesar a constitui o revistă științifică la nivel național și a realiza această idee în mediul electronic. Fără îndoială, acest lucru depinde de toată comunitatea profesională, de activitatea membrilor comunității științifice și de conștiința profesională.

Referințe bibliografice:

1. Ramsden, P. *Describing and explaining research productivity*. În: Higher Education. 1994, nr. 28, p. 207-226.

2. ISO 5127:2001(E). *Information and documentation. Vocabulary: International Standard*. ISO, 2001, p. 11.

3. Rochester, Maxine K. *Professional communication through journal articles*. În: 61st IFLA General Conference. August 20-25, 1995: Conference Proceedings [online]. Istanbul, 1995 [citat pe 27.04.2010]. Disponibil: <http://archive.ifla.org/IV/ifla61/61-rocm.htm>.

4. Михайлов, А.И.; Черный, А.И.; Гиляревский, Р.С. *Научные коммуникации и информатика*. Москва : Наука, 1976, с. 47.

5. Canțer, Valeriu. *Evaluarea cercetării și a personalului științific – un imperativ al procesului de modernizare a științei și învățământului*. În: Akademos [online]. 2009, nr. 3 (14) [citat pe 27.04.2010], p. 80-84. Disponibil: <http://www.akademos.asm.md/archive>.

6. Țurcan, Nelly. *Impactul revistelor cu Acces Deschis*. În: Conferința științifică a Bibliotecii Tehnico-Științifice a UTM (25 martie 2010) „Valorificarea potențialului bibliotecii universitare în contextul schimbării paradigmelor educației, științei și culturii” [online]. Chișinău, 2010 [citat pe 27.04.2010]. Disponibil: http://library.utm.md/lucrari/Tipografia/2010/Conferinta_Bibl/Impactul_revistelor_cu_Acces_Deschis_DS.pdf.

7. *Regulamentul cu privire la evaluarea și clasificarea revistelor științifice*: Hotărârea comună a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei și a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare [online]. 2008, nr. 212 din 6.11.2008 [citat pe 27.04.2010]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/normative-acts//reg_evaluare_reviste.pdf.

BIBLIOTECA PRIN IMAGINEA EI: SUB SEMNUL UNUI CONCURS

Vera OSOIANU,
director adjunct al BNRM

Imaginea bibliotecii tot mai frecvent apare în contextul discuțiilor privind supraviețuirea și rezistența în timp a acestei instituții, vârsta căreia se numără cu milenii. Deci, selectarea acestei teme ca prioritară pentru anul 2009 n-a fost întâmplătoare. Discuțiile despre imaginea bibliotecii, despre statutul social al bibliotecarului și al profesiei de bibliotecar în societate, care depind atât de mult de imaginea bibliotecii, se află mereu în vizorul comunității profesionale. Diferite componente ale imaginii au fost puse în dezbatere la diverse întruniri de nivel național și local. Însă,

discuțiile de ansamblu pe tema dată au tot fost evitate, justificându-se, probabil, prin complexitatea și diapazonul deosebit de larg al problemei.

La formarea imaginii își aduc contribuția mai mulți factori: poziționarea strategică, spațiile, dotarea, diversitatea resurselor infodocumentare, spectrul produselor, serviciilor, activităților și al facilităților, relațiile cu publicul, implicarea membrilor comunității etc. Însă peste toate tronează bibliotecarul și toată gama de competențe, atitudini, mentalitate, comportament etc. solicitate acestuia.

Anul promovării imaginii bibliotecii publice în comunitate a fost gândit ca o campanie națională de imagine, un fel de „atac frontal”, o undă de șoc, care să scoată în prim-plan acest aspect al activității, atât de important pentru prezentul, dar mai ales pentru viitorul bibliotecii. Toate acestea – în contextul conștientizării faptului că soluționarea problemei nu se face printr-o campanie de un an, ci se realizează sistematic, zi de zi, an de an, folosind toate posibilitățile, cunoștințele, creativitatea și competențele profesionale.

Pentru crearea unei imagini pozitive trebuie să luptăm permanent, pe parcursul întregii activități. Câteodată cu succes, de cele mai multe ori fără, însă spre aceasta trebuie să canalizăm toate eforturile și aspirațiile noastre. Aceasta este sarcina principală a bibliotecarilor, pentru că întreaga activitate până la urmă se soldează cu crearea imaginii, și de noi depinde dacă această imagine este pozitivă sau negativă, precum și care este demersul nostru pentru comunitatea pe care o servim. De imaginea bibliotecii în societate depinde însuși viitorul instituției și implicit viitorul profesiei de bibliotecar. În cazul bibliotecii, ca și în cazul oamenilor, este perfect aplicabilă maxima: „Mai întâi lucrezi pentru nume și mai apoi numele lucrează pentru tine.”

Foarte mulți bibliotecari au acceptat provocarea și au aderat la această mișcare, punând în joc toate posibilitățile, abilitățile, creativitatea, și pe parcursul anului 2009 au realizat lucruri de excepție, acumulând experiențe, idei, practici de calitate etc., care vor influența în timp imaginea bibliotecii.

Există însă un lucru despre care trebuie neapărat să discutăm: faptul că la etapa republicană a concursului *Promovarea imaginii bibliotecii publice în comunitate* s-au încumetat să participe prea puține biblioteci – un fapt, desigur, extrem de descurajant. Și mai greu este de găsit o explicație pentru pasivitatea manifestată de majoritatea bibliotecilor. Acest fenomen chiar trebuie analizat. Poate că aici se ascunde cheia pro-

blemelor noastre. Doar imaginea bibliotecii este direct proporțională cu posibilitățile, dar și cu voința și nivelul de creativitate ale bibliotecarilor. Argumentele aduse de bibliotecari pentru a motiva slaba participare pot fi acceptate, dar numai până la o anumită limită. Printre motivele invocate, cel mai serios este finanțarea insuficientă și de aici tot lanțul care ține imaginea pozitivă pe verticală. Este adevărat că penuria financiară persistă deja de decenii sau, mai bine zis, dintotdeauna și bibliotecile se sufocă ca în anteriorul lui Arvinte. La fel de adevărat este că fără resursele infodocumentare de care au nevoie utilizatorii din aria de servire a bibliotecii, fără echipamentele moderne, care constituie atracția și punctul forte ale oricărei biblioteci, fără mobilier modern și condiții respectabile, fără spațiile adecvate funcțiilor actuale e greu să formezi imaginea pozitivă a bibliotecii. Dar să ne întrebăm: când biblioteca n-a avut probleme, când a avut resursele necesare sau pe care le credem strict necesare pentru buna funcționare? Finanțarea insuficientă este problema problemelor nu de azi și nici de ieri, și nu este numai problema bibliotecilor din R. Moldova. Nicio bibliotecă din lume nu poate afirma că este finanțată la parametrii necesari.

Dar în limita finanțării care totuși a avut loc, ce s-a făcut? Cum au fost cheltuiți acești bani și câtă valoare au adus bibliotecii? – este întrebarea pe care trebuie să și-o pună fiecare. A răzbate prin ceața de nepăsare, care devine dominantă domeniului, este foarte important. Și cu atât mai important este să facem singuri o evaluare a eficienței activității pe care o prestăm. Care este locul bibliotecii în comunitate, cum ne prezentăm în comparație cu bibliotecile din imediata apropiere sau în raport cu alți promotori de informații, cum arătăm în comparație cu media pe țară sau cu recomandările forumurilor internaționale? Cum ne prezentăm în comparație cu alte instituții din comunitate cu care concurăm pentru banul public? Cum suntem percepuți de către membrii

comunității? La aceste întrebări trebuia să răspundem pe parcursul anului 2009. Și pe aceste rezultate trebuia să fundamentăm concluziile și recomandările de rigoare în vederea stabilirii strategiei de îmbunătățire a activității și implicit a imaginii pozitive a bibliotecii.

Bugetele și salariile sunt formate conform aceluiași criterii și, deși nu sunt identice nici nu diferă prea mult, în același timp, activitatea și rezultatele obținute diferă enorm. Și atunci, ce putem spune despre bibliotecar ca factor de imagine? De aici trebuie să pornim atunci când ne propunem să întreprindem ceva concret pentru a îmbunătăți imaginea bibliotecii. Să facem o evaluare a potențialului intelectual al instituției, să analizăm nivelul de corespundere a fiecărui angajat postului ocupat, să analizăm dacă persoana în cauză n-ar face mai mult în alt sector de activitate, dacă abilitățile pe care le deține îi permit să fie în contact cu utilizatorii etc. Fără schimbarea mentalității și atitudinii bibliotecarului nu poate fi realizată schimbarea în bine a activității și implicit a imaginii bibliotecii.

Pentru a diminua parțial scuza cu finanțarea insuficientă, invocăm exemplul BM „B.P. Hasdeu”. O dovadă că resursele financiare nu întotdeauna dictează jocul este faptul că, deși finanțarea bibliotecii a fost în anul 2009 cu peste 20% mai mică decât în anul 2008, toți indicatorii principali: utilizatori, vizite, împrumut, utilizatori ca procent de populație și majoritatea indicatorilor de performanță au crescut, în comparație cu 2008. Un indicator care a sporit considerabil și care scoate în evidență eforturile bibliotecii de îmbunătățire a serviciilor pentru public este venitul din surse alternative de finanțare, care a crescut de la 59 900 în 2008 până la 1 194 894 în anul 2009.

Necesarul de resurse pentru funcționarea eficientă a bibliotecii trebuie să se bazeze pe cifre reale, pe situații concrete, și puțini sunt managerii care pot argumenta azi aceste lucruri. Anul promovării imaginii și Concursul republican *Promovarea imagi-*

nii bibliotecii publice în comunitate a oferit o șansă și, conștient sau nu, dar mulți au trecut pe lângă ea. Să însemne aceasta că mulți dintre colegii noștri s-au declarat învinși în această luptă permanentă sau n-au conștientizat încă importanța imaginii pozitive pentru membrii comunității, din banii cărora este finanțată biblioteca, și pentru factorii politici și cei decizionali, de care, în ultimă instanță, depinde finanțarea și implicit funcționarea bibliotecii.

Este clar deja că biblioteca a pierdut lupta cu alți promotori de informații. Ca depozitari de informații bibliotecile au fost întrecute de internet, dar sunt atâtea alte lucruri pe care utilizatorii le pot face numai în spațiile fizice ale bibliotecilor. Fiecare bibliotecă trebuie să știe să aleagă ce este mai aproape de utilizatorii din aria de servire, care le sunt necesitățile informaționale și de cunoaștere, cu ce-i poate atrage în bibliotecă, cu ce-i poate intriga, uimi, ce ar putea face pentru a-i ajuta să-și îmbunătățească calitatea vieții.

Biblioteca virtuală va crește în proporții indiferent de voința bibliotecarilor, tot mai multe publicații și informații pot fi accesate online și în aceste condiții bibliotecarii își vor centra activitatea pe crearea conținuturilor pe care numai bibliotecile concrete le pot elabora.

Bibliotecarii deja nu mai pot ține pasul cu cei mai mulți dintre utilizatorii reali și potențiali, mai ales cu cei formați ca utilizatori în Era Digitală, iar ei reprezintă viitorul omenirii și implicit viitorul bibliotecii. Poate de aici și conceptul *Bibliotecii 2.0* – o altă provocare ce trebuie luată în serios.

Mișcarea *Biblioteca 2.0*, care reprezintă o combinație de instrumente și atitudini, o nouă modalitate de promovare a serviciilor interactive de bibliotecă, centrate pe necesitățile utilizatorilor, prin intermediul noilor tehnologii de internet și care se bazează pe exploatarea inteligenței colective în crearea conținuturilor și atragerea utilizatorilor în activitatea bibliotecii și în viața comunității este o nouă șansă pentru îmbunătățiri-

rea imaginii. Reușita acestei noi mișcări va depinde de faptul cum vom folosi această platformă interactivă pentru a interesa utilizatorii, cum vom ști să axăm resursele infodocumentare pe interesele utilizatorului, cum vom atrage utilizatorii să participe la crearea conținuturilor, cum vom reorienta fluxul informațional ca să circule în orice direcție: de la bibliotecă spre utilizator, de la utilizator spre bibliotecă, de la bibliotecă spre altă bibliotecă, de la utilizator spre alt utilizator și nu în ultimă instanță cum vom ști să gestionăm eficient banii care vor fi tot mai puțini și tot mai greu de obținut.

Imaginea actuală nu este favorabilă nici bibliotecii ca instituție publică, nici profesiei de bibliotecar și fenomenul va lua amploare dacă nu vom face eforturi să schimbăm lucrurile. Tot mai frecvent, noi – bibliotecarii – vom fi puși în situația de a justifica utilitatea bibliotecii și a bibliotecarului în Era Internetului. Într-o lume dominată de hypertexte, care oferă atâtea posibilități, tot mai frecvent vom fi provocați la discuții de felul acesta de reprezentanții mass-media, personalități de ale căror păreri nu putem să nu ținem cont, de decidenții politici și financiari și, desigur, de utilizatorii reali și potențiali. Cât de pregătiți suntem pentru a fi avocații propriei profesii, pentru a face lobby în favoarea bibliotecii, pentru a argumenta că biblioteca nu va putea fi substituită de internet nici acum, nici în viitor, că ceea ce-i lipsește, de fapt, internetului este un bibliotecar care să structureze și să sistematizeze informația, că în internet nu vom găsi nimic din ceea ce nu plasăm noi ca instituții abilitate cu sarcina de a crea conținuturi și a le pune la dispoziția utilizatorilor, indiferent de format, că fără o bibliotecă localitatea ar fi fără suflet, iar oamenii s-ar sufoca în labirintul rețelilor interconectate.

Criza cu care se confruntă societatea se răsfrânge nu numai asupra bibliotecilor, dar și asupra utilizatorilor reali și potențiali. Și aici trebuie să se impună biblioteca în calitatea ei de garant al protecției sociale în cultură. Americanii ne oferă și aici un exem-

plu destul de elocvent. În anul 2008, an de grea criză economică, aproximativ 68% dintre americani dețineau carduri de bibliotecă, semn că ei au ales să se salveze de criză în bibliotecă. Această cifră vorbește despre imaginea pozitivă a bibliotecii în societatea americană.

Pentru a reuși într-o lume atât de mobilă, pentru a ne ține la zi cu schimbările în domeniile care au vreo tangență cu lumea bibliotecară, trebuie să ne mișcăm rapid, să ne schimbăm noi și să anticipăm schimbarea altora. V-ați gândit vreodată, câți bibliotecari lucrează în bibliotecă fără să fie mulțumiți nici de ceea ce fac, nici de condițiile în care activează, nici de salariile pe care le primesc? Câți lucrează în bibliotecă ca niște condamnați și nu fac nici cel mai mic efort nici pentru a evada, nici pentru a schimba lucrurile în bine? În atare condiții, nu trebuie să ne supărăm, când ni se spune că în bibliotecă au rămas să lucreze numai niște entuziaști irecuperabili care, cu trecerea timpului, rămân tot mai puțini sau niște ratați, care se tem să-și încerce puterile în alte domenii. Această imagine despre noi înșine nu poate să nu se răsfrângă asupra persoanelor cu care interacționăm. Iar ei sunt mulți, foarte mulți și imaginea bibliotecii la crearea căreia își aduc contribuția și bibliotecarii se răsfrânge cu toată puterea negativă asupra bibliotecii și asupra profesiei. Și nu avem nicio garanție că nu se va găsi un alt bibliotecar care, la întrebarea unui ministru „Ce faci?” să răspundă cu: „Aștept să treacă ziua de lucru și să plec acasă.” În anul 1999, când după o asemenea conversație a fost pusă problema comasării bibliotecilor publice cu bibliotecile școlare a fost nevoie de o luptă teribilă în care a fost pus la bătaie tot arsenalul de argumente în favoarea bibliotecii publice. Că s-a reușit atunci încă nu înseamnă că vom reuși și altă dată, mai ales în timpuri zguduite de tot felul de crize, când unicul argument este banul și când bugetul bibliotecii este primul cu care încep toate reducerile financiare.

Cele 15 biblioteci care au fost prezentate pentru etapa republicană a Concursului sunt

• **biblioteci comunale / sătești:**

- Biblioteca comunală Chișcăreni, raionul Sângerei;
- Biblioteca publică Crihana Veche, raionul Cahul;
- Biblioteca publică Drăgușenii Noi, raionul Hîncești;

• **biblioteci raionale:**

- Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici”, Orhei;
- Biblioteca Publică Raională „Vasile Alecsandri”, Telenești;
- Biblioteca Publică Raională „ÎPS Antonie Plămădeală”, Hîncești;
- Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu”, Rezina;
- Biblioteca Publică Raională Anenii Noi;
- Biblioteca Publică Raională Râșcani;
- Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, Ungheni;
- Biblioteca Publică Raională „Tamara Isac”, Criuleni;
- Biblioteca Publică Raională Nisporeni, filiala copii;

• **biblioteci municipale / orășenești:**

- Biblioteca Publică Orășenească Ocnița;
- Biblioteca Publică Orășenească „Petre Ștefănuță”, Ialoveni;
- Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Chișinău.

Am plasat ultima Biblioteca Municipală din Chișinău pentru că ea, oriunde ar sta, tot prima este!

Din 35 rețele de biblioteci publice, cât numără rețeaua bibliotecilor publice din R. Moldova, doar 15 (sau un pic mai mult de un procent din totalul de 1385 de biblioteci

publice) au fost prezentate la etapa republicană a concursului. Nu vom face o analiză a dosarelor prezentate, pentru că, deși sunt diferite prin concepție și prezentare, în linii mari, ele corespund condițiilor și criteriilor stipulate în Regulamentul de organizare și desfășurare a Concursului. Unicul lucru care trebuie precizat este că în procesul de evaluare s-au luat în calcul mai ales realizările anului 2009, deși juriul a fost conștient de faptul că imaginea nu se creează pe parcursul unui an. Etapa raională, municipală a concursului s-a consumat între 1 martie – 30 decembrie 2009 și această perioadă a constituit marele interes. Toți bibliotecarii care au avut curajul să-și facă publică activitatea și s-o pună în vizorul unui juriu sunt conștienți de propria valoare și merită mulțumirile noastre.

Există factori ai imaginii pe care bibliotecarii nu-i pot influența deloc sau îi pot influența doar într-o anumită măsură: spațiile, poziționarea strategică a spațiilor, dotarea cu mobilier și echipamente moderne de informare și comunicare etc. Există însă și alți factori de imagine pe care numai un bibliotecar bun îi poate face să lucreze în favoarea imaginii pozitive a bibliotecii: programul de funcționare, bazat pe necesitățile utilizatorilor din aria de servire; restructurarea și întreținerea spațiilor, amenajările interioare, extinderea și diversificarea serviciilor, experimentarea unor servicii inovative, care să intrige, să uimească, să ademenească utilizatorii.

Foarte puțin explorat este un factor esențial al imaginii și anume relațiile cu publicul și, respectiv, atragerea membrilor comunității, a personalităților la crearea imaginii pozitive a bibliotecii.

O campanie de imagine dă rezultate deosebite mai ales dacă este legată de un jubileu, de o aniversare, de lansarea unei monografii sau altă dată remarcabilă din activitatea bibliotecii. Exemple elocvente, la acest capitol, reprezintă Biblioteca Orășenească Ialoveni, care și-a axat activitățile pe aniversarea a 60-a de la fondare și lansarea

monografiei *Biblioteca Publică Orașenească „Petre Țefănuță” Ialoveni* și Biblioteca „Ovidius”, filială a BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău, care în anul 2009 a marcat 15 ani de la fondare și care s-a plasat pe primul loc la etapa municipală a Concursului.

Un adevăr ce s-a desprins din această campanie de promovare a imaginii, și de care trebuie să ținem seama în viitor, este faptul că fără un program bine gândit și realizat literă cu literă, niște eforturi haotice sunt inutile sau foarte puțin relevante. Programul trebuie să se bazeze pe posibilitățile reale ale bibliotecii, dar și pe nivelul de inventivitate și creativitate al bibliotecarului.

Atunci când pregăteam setul de materiale în ajutor campaniei de promovare a imaginii, trei biblioteci de primă mărime: BNRM, BNC „Ion Creangă” și BM „B.P. Hasdeu” au recomandat și un program-cadru de activități.

În dosarele prezentate la Concurs acest program aproape că nu se regăsește, desigur, cu unele excepții. O excepție fericită prezintă dosarul prezentat de BM „B.P. Hasdeu”, care este, credem, deosebit de valoros, este culmea responsabilității și un exemplu cum trebuie făcut un lucru pentru a-i asigura reușita. Dosarul prezintă și un exemplu pe baza căruia poți învăța și noi vom păstra acest dosar în colecția de non-publicații a Centrului de informare și documentare în bibliologie, ca model de perfecțiune în elaborarea unei lucrări. Multe dintre formele și metodele biblioteconomice care s-au afirmat în activitatea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” pot fi preluate de alte biblioteci și adaptate la condițiile și posibilitățile lor. Aici chiar nu este vorba de plagiat, ci de preluarea experienței avansate, care poate salva niște cheltuieli materiale și intelectuale, atât de deficitare astăzi.

Acest dosar este o dovadă grăitoare că biblioteca va rezista în timp, este un exemplu cum trebuie să fie o bibliotecă pentru a se impune comunității; un argument în plus că instituția bibliotecară este indispensabilă societății și implicit – o mână întinsă tu-

turor bibliotecilor publice; este, dacă vreți, avocatul de care au nevoie toate bibliotecile publice. Această bibliotecă, cu siguranță este prevestitorul *Bibliotecii 2.0* ce ne însuflă speranță că pe lângă un *Chișinău 2.0* poate avea șanse de viitor și o *Moldovă 1.0*.

Managerii superiori ai BM „B.P. Hasdeu” merită toată lauda, dar și toată gratitudinea noastră. În comunicarea ținută la Simpozionul științific *Anul bibliologic 2008* am prezentat argumente statistice care demonstrează că BM „B.P. Hasdeu” este lider național în dezvoltarea serviciilor de bibliotecă pentru public. Reușita din anul acesta ne demonstrează că statisticile își au rostul lor și pot scoate în evidență nu numai cantitatea, dar și calitatea.

Cele trei strategii de imagine prin care a trecut BM „B.P. Hasdeu” în ultimii opt ani (2002, 2007, 2009) au avut printre scopuri principale afirmarea bibliotecii în comunitatea chișinăuiană și în cea profesională. Și una, și alta au reușit cu prisosință. Datele statistice și rezultatele sondajelor de opinii demonstrează credibilitatea, fezabilitatea și succesul bibliotecii.

Este adevărat că posibilitățile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău nu pot fi comparate cu posibilitățile altor biblioteci, fiecare filială aici este, practic, mai mare decât o bibliotecă raională, însă pentru aceasta sunt indicatorii de performanță care fac posibilă compararea activității bibliotecilor de diferite dimensiuni. Ca nivel de cultură instituțională, responsabilitate, schimbare de mentalitate și atitudini Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” nu are egal și se impune ca model de viitor. Echipa *Hasdeu* și-a asumat responsabilitatea de a trasa un drum pe care celelalte biblioteci publice vor învăța să-l înnoileze în felul lor potrivit posibilităților, dar și creativității înnăscute sau formate printr-un asiduu efort.

Când lucrăm la acest material mi-am amintit de basmul lui Geo Bogza despre nașterea lui Mihai Eminescu. Prin exemplul BM „B.P. Hasdeu”, bibliotecarii moldoveni pot să-și vadă sufletul, altfel spus – imagi-

nea de viitor sau culmea unde trebuie să ajungă și, ce-i mai important, cum și ce trebuie să facă pentru a ajunge acolo.

La Seminarul Național 2008, care a tratat ca prioritate a domeniului biblioteconomic pentru anul 2009 promovarea imaginii bibliotecii publice în comunitate, doamna dr. Lidia Kulikovski, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, făcea la comunicarea Domniei Sale un *Post-scriptum*, în care anticipa o temere vis-à-vis de reușita campaniei. Citez: „Mă tem pentru că orice program lansat la întruniri naționale se dovedește un balon mare, umflat de vorbe și promisiuni, iar undeva la o etapă balonul crapă și după bucuria cu care l-am acceptat vine dezamăgirea, amărăciunea provocată de nepăsarea autorităților și în final resemnarea neputinței noastre de a-i convinge.” Tot acolo, dânsa se întreba precum Aureliu Busuioc în *Hronicul Găinarilor*: „Până când vom fi atât de indiferenți și lăsători cu ceea ce ne aparține?...” Și a invocat în loc de răspuns un citat din același autor: „Asta-i soarta unui popor care refuză cu încăpățănare să-și toarne lumină în cap!”

Acum, dacă tot am ajuns să punem punct acestui an, anume an, pentru că activitatea de promovare a imaginii nu se termină niciodată, să ne întrebăm, fiecare în parte, dacă în limita responsabilităților ce ne revin am făcut tot ce a fost posibil, dacă am investit toată experiența, abilitățile, energia, profesionalismul pentru a adăuga valoare bibliotecii și a-i spori imaginea pozitivă în comunitate. Ca și în orice altă lucrare unii dintre noi au muncit și, drept rezultat, „și-au turnat lumină în cap”, dar alții s-au mulțumit cu postura de spectatori și acum nu rămâne decât să-și toarne cenușă. Unii au realizat lucruri frumoase și dosarele prezentate la Concurs stau mărturie, alții au mai ratat încă o șansă, din păcate, una din multe altele.

Fiecare aspect al activității bibliotecare este o parte componentă a imaginii, iar peste toate va trona întotdeauna bibliotecarul ca vector de imagine. Și pe acest aspect

trebuie să insistăm și să ne întoarcem ori de câte ori va fi nevoie. De faptul dacă bibliotecarii vor dori și vor ști cum să se schimbe depinde rezistența în timp a bibliotecii.

Dar dincolo de unele nedumeriri, esențial este faptul că într-un an de criză am reușit să păstrăm bibliotecile, să păstrăm potențialul intelectual și cu infrastructura intactă încă putem schimba imaginea și ajunge la cea pe care ne-o dorim. Avem în față o altă provocare, *Biblioteca 2.0*, și să sperăm că anul bibliologic 2010 va fi unul care să ne bucure mai mult.

Un concurs presupune și menționarea celor mai buni. Însă, indiferent de valoarea materială a mențiunii, pentru profesioniștii adevărați nu mai puțin contează și valoarea morală. Pentru cei care au luat în serios această campanie și au muncit pe parcursul anului 2009 ca să răzbească mai în față, rămâne satisfacția muncii realizate pentru afirmarea profesiei și contribuția adusă la îmbunătățirea imaginii instituției pe care o servim.

Concursul republican *Promovarea imaginii bibliotecii publice în comunitate* s-a terminat, însă lupta pentru promovarea imaginii pozitive a bibliotecii în comunitate continuă. Este lupta cu care suntem datori profesiei și pe care nu avem dreptul să o pierdem.

Ediția viitoare a Anului Bibliologic va fi una aniversară – 20 de ani ai unui simpozion științific care a însemnat mult pentru dezvoltarea activității bibliotecare în republică. Așa cum dezbaterile se vor axa pe mișcarea *Biblioteca 2.0*, ar fi frumos să ne facem un cadou și până la această aniversare sau pe urmele ei să publicăm o culegere care să includă experiențele cele mai reușite de implementare în activitatea bibliotecilor a serviciilor specifice *Bibliotecii 2.0*. Avem la dispoziție un an în care fiecare dintre cele 35 rețele de biblioteci publice să facă ceva concret, să adere la această mișcare care este ziua de mâine a bibliotecii și un vector important de imagine.

ANALIZA ÎMPRUMUTULUI LA EDIȚIILE PERIODICE PENTRU ANUL 2009

Valentina DOROFTI,
manager, Departamentul organizarea colecțiilor;
Daniela GORINCIOI,
șef oficiu, Departamentul organizarea colecțiilor

Afirmația precum că mass-media ar fi a patra putere în stat a devenit bine cunoscută, iar impactul ei e foarte important în cultura fiecărui individ în parte, deoarece informează opinia publică cu privire la deciziile luate la nivel central, regional, tratate internaționale, vizite oficiale, știri economice, culturale, divertisment etc. Accesul larg la edițiile periodice modelează și formează personalitatea, dar și opinia publică, asigură familiarizarea cu diferite opinii vizavi de cum sînt tratate unele subiecte de actualitate. Societatea în care trăim impune editarea unor ziare și reviste care să conțină diferite genuri de informații pentru diverse categorii de beneficiari: de la cei mici la cei mai mari. Deoarece oamenii vor să fie la curent cu situația la zi, ei apelează la mai multe surse: radio, TV, ziare, video, internet. Radioul, televizorul sau internetul sînt prezente cam în fiecare casă, iar în ceea ce privește edițiile periodice situația variază de la caz la caz. Fie că individul face abonamente, fie că își cumpără zilnic ori săptămînal ziarul sau revista de care are nevoie, pentru mai multe informații el adeseori apelează la serviciile bibliotecilor publice.

Pentru prestarea unor servicii cît mai reușite și cît mai variate, anual, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” se abonează la diverse ziare și reviste. La abonarea edițiilor periodice se ține cont de oferta editorială atît din Chișinău, cît și din țările vecine, dar

și de preferințele utilizatorilor fiecărei filiale în parte. Un rol aparte îl constituie specificul bibliotecii și împrumutul interbibliotecar. Acum cititorii noștri se pot informa din surse la care cu 20 de ani în urmă puteau doar să viseze! Ne referim la edițiile periodice din Franța, Germania, SUA și Marea Britanie: *Le Monde, Allgemeine Zeitung, Blitz, Financial Times, European Voice, FT Magazine, International Herald Tribune* etc. Mulți tineri nici nu-și pot imagina, dar pînă în 1990, bibliotecile din Chișinău (cu excepția Bibliotecii Naționale, a Bibliotecii AȘM și a celei a CC al PCM) nu primeau nici ziare și nici reviste din România.

Numărul abonamentelor la edițiile periodice variază de la bibliotecă la bibliotecă, precum și de la an la an, cauzele fiind gradul de solicitare a ziarului / revistei, vîrsta utilizatorilor, gradul lor de instruire, dar și limba în care se editează publicația, valoarea informativă a periodicelor, a revistelor în mod special.

Conform semnalărilor venite din partea filialelor, inclusiv de la Sediul Central, sînt publicații solicitate la unele biblioteci, la altele mai puțin sau chiar deloc. Dar, în general, cele mai solicitate ziare se dovedesc a fi cele naționale: *Jurnal de Chișinău, Timpul, Literatura și arta, Natura, Moldova suverană*, după care urmează cele din România și din Rusia. Într-o măsură mai mică sau mai mare, utilizatorii găsesc informațiile de care au nevoie.

În ceea ce privește revistele, o pondere foarte mare o au cele destinate copiilor de vîrstă mică: „a” mic, *Donald Duck*, *Tom & Jerry*, *Alunelul*. Urmează adolescenții, categorie de utilizatori care apelează des la reviste sau ziare precum *100 de personalități*, *Noi*, *Arborele lumii*, *Florile dalbe*, *Bravo*, *Popcorn* etc. Este recunoscută valoarea informațională a acestora, venind în ajutorul pregătirii temelor pentru acasă; cititorii apreciază caracterul enciclopedic al revistelor, faptul că ele sînt specifice vârstei lor prin publicarea a diferitor articole ce țin de interesele tinerilor, teste psihologice etc.

Apariția revistelor naționale *VIP Magazin*, *Viața ta*, *Health & Beauty* a fost însoțită de un succes major pe piața editorială a R. Moldova, prezentînd interes prin rubricile susținute lunar, fiind citite cu interes pentru a fi la curent cu activitatea personalităților din domeniile culturii, politicii, de afaceri etc. de la noi.

Un rol aparte îl constituie ziarele și revistele instructiv-educative: *Natura*, *Literatura și arta*, *Univers pedagogic*, *Moldova*, *Stare de urgență*, *Limba Română*, *Sud-Est Cultural*, *Dacia literară*, *Magazin istoric*, *Dosarele istoriei* etc. Articolele științifice și de popularizare contribuie la completarea informațiilor pentru utilizatori.

O categorie importantă în ceea ce privește utilizatorii bibliotecii o constituie publicul feminin. Din acest considerent bibliotecile sînt abonate la diverse reviste pentru femei, cum ar fi: *Avantaje*, *Lumea femeilor*, *Familia mea*, *Secretele bucătăriei*, *Unica*, *Ioana*, *Cosmopolitan*.

Tehnologiile informaționale, accesul la edițiile de pe piața internațională, relațiile de colaborare dintre state, studierea limbilor de circulație internațională generează interesul pentru publicațiile în limbi străine, prioritate avînd engleza, apoi franceza, rusa și germana. Cele mai solicitate

reviste în limbi străine sînt *Speak out*, *1 September*, *Die Zeit*, *Frankfurter Allgemeine*, *Brigitte*, *Fremdsprache Deutsch Literaturen*, *Financial Times*, *International Tribune Magazine*. Avem și donații cu astfel de reviste, unele dintre ele conținînd texte paralele în cîteva limbi: română, engleză / franceză și rusă: *Sugar*, *The UN in Moldova / ONU în Moldova*, *Intellectus*, *Art & Decoration*, *Le Nouvel Observateur* (toate la Sediul Central al BM).

Solicitarea edițiilor periodice variază de la an la an. În funcție de preferințele utilizatorilor se face și abonarea la aceste ediții periodice. Astfel, interesul utilizatorilor pentru anumite publicații poate să crească, dar și invers.

Prezența filialelor de carte în limbile minorităților naționale constituie un criteriu important în achiziția de carte și a edițiilor periodice. La aceste biblioteci se fac abonamente la publicații periodice din diferite țări în funcție de profilul bibliotecii. În anul 2009, la Filiala „I. Mangher”, au intrat 102 titluri de publicații periodice locale, românești și rusești: 12 titluri de limbă română, 88 – în rusă. Sînt prezente și ziare evreiești locale, în rusă: *Evreiskoe mesteciko* și *Istoki jizni*. În limba engleză sînt revistele: *Speak out* și *1 September*. Din a doua jumătate a anului 2009, Biblioteca „I. Mangher” nu a primit 49 titluri de reviste și 8 titluri de ziare. O altă filială, „Adam Mickiewicz” a fost abonată la 26 reviste și 21 ziare. În total, în fondul bibliotecii sînt 47 de ediții periodice: 21 – în română, 25 – în rusă, în polonă – 1. Ocazional, Ambasada Poloniei în R. Moldova oferă bibliotecii seturi de ziare editate în Polonia. Din cauza lipsei de bani, începînd cu iunie 2009, biblioteca nu a mai fost abonată la ediții periodice. La Filiala „M. Ciachir” au intrat 34 de titluri de presă, cu 4 mai puțin decît în anul 2008. Nu au putut să le ofere cititorilor următoarele

ziare: *Secretele bucătăriei*, *Иностранная литература*, *Смена* etc. Filiala „L. Ukrainka” a primit 38 de ediții periodice, 12 din ele fiind ziare: în limba ucraineană – 4, în limba rusă – 7, în română – 1 și 26 reviste: în ucraineană – 9, în rusă – 14, în română – 3.

Dintre filialele care primesc un număr relativ mare de ediții periodice vom evidenția următoarele: Filiala V. Bielinski are în colecția sa 68 de titluri, inclusiv în limba română 30, iar în rusă – 38. Filiala „Ovidius” a fost abonată la 80 de titluri de publicații periodice (58 titluri de reviste și 22 de ziare), 57 din ele fiind locale, 23 din România, 70 în română și 10 în rusă. Împrumutul edițiilor periodice a înregistrat 47 380, fiind în creștere cu 1 765 față de anul trecut. Filiala N. Titulescu are 28 de titluri, 20 fiind în română, 8 în rusă. Pe parcursul anului 2009 au fost difuzate 26 266, dintre care pentru copii 12 252, iar pentru tineri 9 830. Filiala „Maramureș” a fost abonată la 33 ediții periodice, dintre care 18 titluri din R. Moldova, 14 – din România și un titlu din Rusia. La achiziționarea publicațiilor periodice s-a luat în considerație ca abonamentele să acopere lipsa informațiilor din așa domenii ca dreptul, istoria, informatica, științele naturale etc. Filiala A. Russo a primit în colecțiile sale 59 de ediții periodice: 18 ziare și 41 de reviste; în română – 27, în rusă – 32. În comparație cu anul 2008, în 2009 numărul publicațiilor seriale s-a micșorat, însă acest fapt nu a influențat negativ interesul utilizatorilor pentru periodice, înregistrându-se chiar o creștere a numărului lor.

Pe parcursul anului 2009, împrumutul total la fiecare filială în parte diferă în funcție de caz, de noutatea informației și de utilizatori. În 2009 Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu” a fost abonat la 449 titluri de ediții periodice. Unele dintre ele fiind în

două exemplare, astfel numărul lor total a ajuns la 513 titluri (401 reviste și 112 ziare). Această cifră include ediții curente și retrospective ale publicațiilor seriale editate în R. Moldova, România, Rusia, SUA, Franța, Germania.

Titlurile de periodice abonate sînt determinate de:

- gradul de utilizare a edițiilor periodice de către beneficiari;
- diversitatea multiculturală și lingvistică a utilizatorilor;
- vîrsta medie a publicului cititor;
- accesibilitatea utilizatorilor.

Sediul Central a primit, în 2009, 275 titluri în rusă, 168 titluri în română, 2 – în engleză și 4 – în franceză.

Edițiile periodice în limba germană se află la Centrul de Carte Germană. Aici publicul larg are acces la o gamă vastă de ziare, reviste (15 titluri) și cărți editate în Germania. Centrul de Informare Europeană a fost abonat la patru titluri de ziare și reviste în limba engleză. În total, în 2009, BM „B.P. Hasdeu” a achiziționat 638 titluri de ediții periodice.

O sursă de completare a fondului de ediții periodice o reprezintă donațiile. Astfel, pe parcursul ultimului an bibliotecii i-au fost donate 19 titluri de publicații seriale, din ele: în română – 18 titluri și în engleză – un titlu.

Edițiile periodice sînt înregistrate în regim automatizat în modulul „Catalogare”, facilitînd astfel accesul utilizatorilor la informația despre edițiile periodice. Totodată este alcătuită baza de date a publicațiilor periodice de care dispune biblioteca. Înregistrarea presei în mod automatizat include descrierea bibliografică: titlul periodicului, locul apariției, editura, cota, anul de ediție, frecvența, adresa electronică

etc. Evidența presei ne permite urmărirea și marcarea fiecărui număr dintr-un periodic, astfel putem controla cantitatea fiecărei colecții, știindu-se bine că orice lipsă depreciază colecția și mișcarea edițiilor periodice în subdiviziunile bibliotecii (Sala de lectură ↔ CID „Chișinău”).

Serviciul nostru dispune de fișierul „Ediții periodice” în variantă electronică, care poate fi accesat de utilizatori pe site-ul bibliotecii www.hasdeu.md. Pagina web este un element modern de promovare a serviciilor, reprezentînd o modalitate reală de a atrage cititorii și utilizatorii la bibliotecă.

În 2009, la Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu” utilizatorii, în număr de 24 660, au solicitat 251 240 de publicații seriale. Auditul lecturii ne permite să afirmăm că edițiile periodice împrumutate din domeniul socio-uman, care formează 40% din total, sînt cele mai solicitate. Prioritatea acestui domeniu este motivată prin faptul că publicațiile seriale cum ar fi revistele de economie, pedagogie, psihologie sînt frecvent consultate de publicul cititor. În plus, o parte considerabilă de difuzări revine cotidienele, care sînt clasificate tot în domeniul socio-uman. Constatăm că în anul 2009, din totalul de împrumuturi după limbi, ponderea îi revine limbii române – 51%, fiind urmată de rusă – 48%. Publicațiile în limbi moderne din Occident alcătuiesc doar un procent din împrumut.

Studentii și liceenii reprezintă o categorie de cititori perseverenți, dornici de a fi bine informați. Ei solicită cel mai mult literatură și ediții periodice în limbi moderne. În prezent, BM „B.P. Hasdeu” poate satisface într-o măsură modestă aceste

necesități crescînde. Tocmai de aceea, activitatea Departamentului relații cu publicul ar trebui să se concentreze și pe abonarea la un număr mai mare de ediții periodice în limbi străine.

Aria de interese ale beneficiarilor include întreg spectrul informațional și se răsfrînge asupra tuturor genurilor de publicații, ei optînd preponderent pentru domeniile:

1) socio-uman (cele mai solicitate publicații sînt: *Timpul, Jurnal de Chișinău, Literatura și arta, Capitala, Flux*);

2) tehnică (*Наука и жизнь, Кларксон, Авто ревью, За рулем*);

3) sport (*Gazeta sporturilor, Pro Sport, Спорт-курьер, Советский спорт, Футбол*);

4) lingvistică, cultură, beletristică (*Limba Română, Sud-Est Cultural, Viața Basarabiei*);

5) geografie (*Geo, Atlas, География в школе*);

6) economie (*Contabilitate și audit, Profit*);

7) management (*Менеджмент в России и за рубежом*).

Edițiilor periodice de specialitate le revine un rol deosebit în satisfacerea cerințelor de informare. Astfel, sînt frecvent solicitate *Revista de psihologie, Revista de drept privat* etc.

Potențialul documentar al edițiilor periodice este valorificat din plin în cazurile cînd în sala de lectură se organizează diverse expoziții de carte. Revistele și ziarele sînt prezente în cadrul tuturor expozițiilor, aici fiind expuse ediții periodice curente, dar și cele din colecția retrospectivă.

BIBLIOTECA „OVIDIUS” DESCHIDE NOI ORIZONTURI DE AFIRMARE ȘI COMUNICARE PENTRU TINERII TALENTAȚI

*Margareta CEBOTARI,
bibliotecar principal, Filiala „Ovidius”*

Prin comunicare se vehiculează concepții, principii, idei, alte mesaje care generează un adaos de creativitate în diverse domenii, afirmă specialiștii. Comunicarea cu ceilalți înseamnă integrare în problematica activității creatoare, reflecție sistematică asupra ideilor emise de parteneri. Este nevoie de a înțelege, a prețui și a încuraja persoanele cu calități creatoare, de a le asigura un climat proactiv, de a le promova creațiile. Practicând forme de activitate care contribuie la dezvoltarea abilităților de comunicare – cum ar fi cluburi pe interese, cluburi de discuții – bibliotecile realizează forme de socializare a membrilor comunității aflați în aria lor de deservire informațională, prin oferirea unui mediu favorabil de dezvoltare personală. De fapt, orice activitate în grup, desfășurată în bibliotecă, presupune comunicare și creativitate, deci, implică, dezvoltarea unor abilități și aptitudini noi.

În acest context, Filiala „Ovidius” și-a propus să diversifice activitatea biblioclubului de discuții literare *Meditație despre carte*, inițiat în anul 2008. Activitatea de succes desfășurată în cadrul clubului pe parcursul anului 2009 ne dovedește că s-au realizat noi direcții și idei inedite. Din start ne-am propus de a ne axa pe un nou format – club literar cognitiv de discuții și creație, adoptând o altă denumire a clubului – *Spirit și intelect*, pentru a fi mai

aproape de scopul propus spre realizare: educarea și susținerea dragostei pentru lectură a tinerilor chișinăuieni, promovarea creativității tinerilor talentați, popularizarea autorilor autohtoni, a lecturii de calitate. La început de an s-au înscris, cei mai mari doritori de a participa la activitatea clubului. În luna februarie a avut loc reînăugurarea clubului. Ședința a început prin prezentarea clubului, făcută de către moderatorul acestuia – scriitorul Dumitru Mămăligă. Au fost propuse obiectivele de activitate: susținerea interesului tinerilor pentru lectura din plăcere, organizarea unor noi forme de discuții literare, promovarea colecțiilor bibliotecii. S-au stabilit direcțiile de activitate: discuții literare și cognitive, dialoguri interactive cu personalități invitate special la ședințe, lectura și discuția în grup a unei cărți alese de membrii clubului, lectura creațiilor proprii, promovarea lecturii, a imaginii bibliotecii în comunitate. Periodicitatea a rămas aceeași: în fiecare ultimă zi de miercuri din lună.

Societatea contemporană se caracterizează prin schimbări radicale ce au loc în conduită, în educație, în știință și tehnologie. Omul zilelor noastre are nevoie de culturalizare în interiorul propriei lui ființe. Din perspectiva teoriilor științifice rezultă că oamenii se implică în activități creatoare pentru a-și satisface anumite nevoi. În

urma realizării unor sondaje s-a stabilit că oamenii își motivează demersurile creative prin nevoi spirituale (a fi prețuit, a da un sens vieții, a demonstra celorlalți forța talentului său) și nevoi sociale și culturale (a fi printre cei mai buni, a colora cenușii-ul cotidianului, a face ceva deosebit etc.). Creativitatea nu înseamnă doar receptarea și consumul de nou, ci, în primul rând, crearea noului. Conform definițiilor specialiștilor în psihologie, principalul motiv al creativității îl constituie tendința omului de a se actualiza pe sine, de a deveni ceea ce este potențial. Toate aceste motive și impulsuri reprezintă motivația intrinsecă. Dar există și motivația extrinsecă, care își are sursele în condițiile externe – sociale și contextuale.

Prin însăși originea ei natura umană este creatoare, iar marea majoritate a oamenilor sunt conștienți de faptul că activitatea creatoare le deschide drumul spre culmile înalte ale spiritului. În același timp, nevoile de afirmare și apreciere îl însuflețesc pe orice creator, dar pentru a se

împlini în această direcție sunt necesare deseori crearea condițiilor de exprimare și realizare. La un bilanț al activității pe parcursul unui an, putem afirma că biblioclubul *Spirit și intelect* de la Filiala „Ovidius” a constituit un prilej de afirmare a creativității tinerilor pasionați de lectură, a oferit posibilitatea stabilirii unor contacte de comunicare între membrii lui. Ședințele clubului, au beneficiat de condiții excelente, asigurate de bibliotecă, și anume: expoziții interesante de publicații din colecțiile bibliotecii, spații confortabile de desfășurare, oră comodă pentru participanți – seara, deoarece o parte din ei sunt angajați în câmpul muncii. La acestea am adăuga amabilitatea și ospitalitatea demonstrată de bibliotecă-gază, de fiecare dată ședințele fiind precedate de invitația la o cafea. Temele discuțiilor au susținut un viu interes din partea participanților, cele două ore stabilite inițial pentru durata ședințelor fiind insuficiente, astfel continuându-se activitatea până la trei și chiar mai multe ore. Suntem siguri că membrii

acestui club literar, studenții de ieri și de azi, au exploatat noi strategii în obținerea și sporirea abilităților de lectură și cărora le-am oferit, împreună cu redactorul Dumitru Mircea, prin revista *Roua stelară*, posibilitatea de a-și publica creațiile proprii, de a-și exprima gândurile ce-i frământă. Astfel ne-am bucurat împreună cu Corina Pungă și Nadejda Usatâi, care sunt în continuare „căutare a muzei”, și le-am felicitat pentru o primă editare a poeziilor în paginile revistei.

Problematica discuțiilor a fost diversă și a suscitât dezbateri interesante, dialoguri aprinse dintre tineri – studenți, masteranzi, tineri profesori – care dovedesc o cunoaștere profundă a filosofiei, istoriei, psihologiei și, desigur, o mare pasiune pentru lectură. Emoționantă a fost ședința din luna mai: membrii clubului și-au exprimat gândurile și emoțiile prin care au trecut atunci când au savurat o carte de excepție și care merită să fie citită. Discuțiile au fost incitante, fiecare încercând să-și motiveze pasiunile pentru un anumit gen de literatură: Elena Popa adoră tema antichității, Ion Mischevca preferă literatura memorialistică, Vitalie Jereghi rămâne fidel pasiunii pentru literatura de factură clasică etc. Ne-a citit din versurile proprii Nina Bejan, masterandă la Universitatea Tehnică din Moldova și Iurie Palanciuc, un tânăr aflat la acea perioadă în așteptarea debutului primei cărți de versuri, momentul liric persistând, totuși, mai mult, la clubul nostru. A devenit o tradiție să prezint, ca responsabilă de activitatea acestui club, cărți valoroase din colecțiile bibliotecii. De această dată am selectat cartea *Ancorarea în realitate*, cu un subtitlu foarte actual: *Natura informației la sfârșit de mileniu*, de Albert Borgmann, în traducere de Bogdan Uilecan. Este o istorie a informației, a producerii și a percepției ei de către om, de la începuturile sale în lumea naturală până la rolul pe care îl joacă în transformarea culturii. Autorul ne convinge că informația

culturală pe care o asimilăm prin citire ne permite să ne aventurăm dincolo de realitate. Citirea este un talent cu mai multe nivele, iar cititorul mereu capătă experiențe noi, ajunge să nutrească aspirații surprinzătoare. Este o performanță că reușim să adunăm la Biblioteca „Ovidius” tineri care au aspirații spre creativitate, spre cuprinderea necuprinsului informațional.

Conform unor sondaje realizate de ONG-uri și mass-media, majoritatea tinerilor de azi nu mai citesc, preferă net-cultura, de aceea este evident și de o actualitate stringentă continuă efortul bibliotecilor în a susține grupurile de utilizatori adolescenți ale căror necesități informaționale sunt mai vaste, care recunosc lectura ca un refugiu, o plăcere estetică, o evadare în lumea miracolului. În ședința din luna septembrie ne-am propus să reflectăm asupra câtorva întrebări: *De ce citim? Ce citim? Cum citim?* Deoarece era abordată o temă atât de aproape de activitatea unei biblioteci publice – organizarea, ghidarea lecturii – am propus unele puncte de reper pentru discuția ce urma să se desfășoare. În primul rând, am prezentat și am recomandat tinerilor pasionați de lectură două studii ale redutabilului critic român Matei Călinescu, recent intrate în colecția bibliotecii, în care autorul compară lectura cu niște excursii de plăcere, hoinăreli sau pelerinaje în lumi necunoscute. Interpretările lecturii, susține autorul în studiul *A citi, a reciti* (Iași, „Polirom”, 2007), trebuie considerate mijloace pentru atingerea unui scop, acest scop fiind continuarea lecturii, extinderea ei în relectură. Omul interpretează lectura pentru a citi, a reciti și a înțelege recitirea. După unele dezbateri, aceste afirmații ale autorului le-au acceptat și membrii clubului. Capitolul *Reflecții subiective despre modernitate și lectură*, din alt volum de studii al lui Matei Călinescu – *Cinci fețe ale modernității* (Iași, „Polirom”, 2005), m-a captivat și l-am citit de câteva ori. De aici am selectat unele întrebări provocatoare pe

care le-am propus spre discuție: *Care sunt motivațiile și efectele lecturii? Cum ajunge cititorul la sens? Unde este situat sensul cărții – în text sau în mintea cititorului?* Autorul ne oferă răspunsuri argumentate, dar ne-am dorit să vedem mai întâi cum simte fiecare aceste momente de analiză a lecturii proprii. Discuțiile ce au urmat au fost pe măsura acestor tineri pasionați de lectură, de varietatea și profunzimea cunoștințelor cărora rămân întotdeauna plăcut surprinsă. Și-au exprimat pe rând opiniile Lenuța Popa, Nina Bejan, Vitalie Jereghi, Augustina Șiman. Am căzut cu toții de acord că, la diferite vârste, are loc o interpretare interesantă a lecturii. În perioada școlară și de studenție citim un text pentru a obține informații pentru studiu. Dar la maturitate, a afirmat Corina Lebedinschi, susținută de toți: „Cărțile se citesc mai mult pentru suflet!” Deoarece clubul literar de la Biblioteca „Ovidius” este deschis pentru toți cititorii pasionați și doritori de comunicare, la această ședință am avut două prezențe noi, Aglaia Iepure și Victoria Șirețeanu. În mod firesc și armonios ele s-au implicat în dezbaterile ce planau în incinta bibliotecii, fiecare dorind să aducă noi motive, noi interpretări ale lecturii, exemple inedite din experiența proprie de influență a lecturii asupra formării și dezvoltării personalității omului. Nadejda Usatâi a adus în discuție relația „lectură – creativitate” și ne-a citit poezia sa *Fericirea de a suferi frumos*, pe care a scris-o fiind copleșită de lectura unei cărți dedicate omului politic Valeriu Gafencu, unul dintre tinerii care au murit în închisorile regimului comunist, el fiind numit de Nicolae Steinhardt „Sfântul închisorilor”.

Reflecții emotive s-au perindat după ce am redat celor prezenți citatul: *Un om nu poate înțelege profunzimea unei cărți, înainte de a fi văzut și a fi trăit cel puțin o parte din conținutul ei*, din studiul *ABC-ul lecturii* de Ezra Pound. Această lucrare, editată în anul 1934, prin adâncimea și originalitatea

ideilor expuse este viabilă și instructivă până în zilele noastre. Din discursurile tinerilor s-au tras și unele concluzii: *Cartea te poate salva! Lectura pune întrebări, dar nu dă răspunsuri, te lasă să gândești!* Cel mai mult m-a impresionat o exclamație a Victoriei Șirețeanu: „*Aici cărțile te așteaptă!*”, având în vedere, desigur, biblioteca.

Era de la sine înțeles să ne integrăm în programul „Chișinăul citește o carte”; astfel majoritatea membrilor clubului au citit romanul *Măcel în Georgia* de Dumitru Crudu, propus spre lectură în anul 2009. În luna septembrie, în cadrul discuției cu tema „Tinerii și invazia subculturii”, la solicitarea lor, a fost organizată o dezbatere a cărții în prezența autorului. Scriitorul a acceptat cu bunăvoință invitația, fiind dornic să afle ce impact are cartea sa asupra tinerilor. El a căzut de acord cu aprecierea că și tinerii eroi din romanul său sunt marcați de subcultura perioadei în care au trăit. S-a menționat faptul că scriitorii, alți reprezentanți ai intelectualității timpului din romanul său au tendința de a modela realitatea pe care o trăiesc, de a o cizela pe placul „suspușilor”. „Ne-am săturat de literatura care vorbește în numele unor zei morți, în numele nimănu și care nu mai are nicio legătură cu viața” – acesta este crezul scriitorilor adepți ai curentului fracturist, inventat și promovat de scriitorul D. Crudu. Mai are un roman în sertar și, indiferent de reacția criticilor, va mai scrie și alte romane, a promis el tinerilor, care au apreciat poziția activă a acestui scriitor.

Promovarea colecției bibliotecii s-a realizat prin prezentarea unor reviste bibliografice ale edițiilor din fond, care aveau tangențe cu temele de dezbatere. Membrii clubului deseori împrumutau aceste cărți, precum și cărți propuse de colegii lor, fiind captivați de expunerile acestora.

O ședință mai deosebită, cu genericul „Plonjarea tinerilor în universul creației”, a fost organizată în luna noiembrie, în cadrul Săptămânii tinerilor. Au fost prezen-

tate cărți ale tinerilor autori care au sărbătorit, pe parcursul ultimilor ani, împreună cu cititorii noștri, debutul lor în literatură, lansându-și primele creații la BP „Ovidius”: Daniel Racoviță, Nelly Sambriș, Cristina Popovschi, Dorian Furtună, Diana Sava. Un loc aparte a fost destinat cărții de debut *Botezat cu lumină* de Lurie Palanciuc, care a povestit cum creează, de ce nu poate să nu expună pe foaie gândurile sale.

Merită să le acordăm o șansă de exprimare acestor tineri împătimiti de arta lecturii. Parteneriatul cu revista pentru adolescenți *Roua stelară*, de care am vorbit mai sus, contribuie atât la crearea propriei imagini a biblioclubului, cât și la sporirea imaginii bibliotecii în comunitate. Dacă la început dl Dumitru Mircea a reflectat activitatea clubului în paginile revistei, mai apoi mai mulți membri activi ai acestuia au publicat impresii în care au pus în evidență aspecte vizând temele discutate, dar au vorbit și despre carte, lectură, bibliotecă și rolul lor în viața omului și a societății moderne. Astfel, prin cele zece articole publicate pe parcursul unui an, un public vast a luat cunoștință de mai multe aspecte din activitatea Filialei „Ovidius”.

Nina Bejan, o pasionată cititoare și creatoare de versuri proprii, a mărturisit în paginile revistei de ce și cum a ajuns printre membrii acestui club: „*Pentru prima oară la Biblioteca Ovidius din Chișinău am participat la un concurs de poezie. M-am plasat pe locul doi. Eram în culmea fericirii, deoarece primisem o diplomă, devenită mai apoi scut în apărarea față de cei ce nu agreau ce scriu. ...De atunci prezența mea la Ovidius este îmbrățișată de zâmbetul cald al bibliotecarilor. Dna Margareta Cebotari mi-a vorbit despre clubul Spirit și intelect, spunându-mi că îi va părea bine să mă vadă miercuria la întrunirile acestuia. Desigur, am fost de acord*” („*Roua stelară*”, 2009, nr. 8).

Petru Clifos, la rândul-i, se confesa: „*Am fost invitat la această „activitate de suflet”, unde vorba înțeleaptă și cultura comunică-*

rii s-au poziționat bine în capul mesei. Fără prea multă ezitare am acceptat provocarea. Atmosfera în care cuvântul și-a manifestat măreția îmbinată cu aroma cunoștințelor ce se evaporă din cărțile îngrijite și bine amenajate pe rafturile bibliotecii, a fost una de nedescris. [...] Să faci schimb de opinii pe diverse teme ale vieții, filozofiei, literaturii și artei într-un club de interese, este necesar și ne lipsește în acest secol grăbit în care esența frumosului pur și simplu se șterge, se pierde!” („*Roua stelară*”, 2009, nr. 8).

Deja primele ședințe ale clubului au reușit să-și lase o amprentă distinctă în sufletul lulei Ciornâi: „*Fiecare cu necesitățile sale, dar eu nu neglijez să le satisfac pe ale mele. Clubul de discuții inițiat la Biblioteca Ovidius a devenit un instrument în suplینirea acestora. Pot să respir ușurată – aici voi reuși să perseverez în cultivarea gustului meu pentru literatură*” („*Roua stelară*”, 2009, nr. 6). Poetic descrie ea și o ședință a clubului, din luna iunie: „*Cu un vânt bun în pânze, corabia clubului literar Spirit și intelect își urmează cursul. [...] Poate stau la aceeași masă rotundă cu un viitor om politic, pedagog de renume, poet, om de știință, ambasador sau pur și simplu un intelectual care va scoate țara din impas. [...] E ușor de recunoscut educația lor aleasă, interesul manifestat față de lumea în care am avut fericirea să ne naștem, precum și dragostea lor arzătoare pentru literatură. Să nu-i credeți pe cei care afirmă că generația noastră a fost deposedată de valori! [...] În final am avut marea plăcere să audiem poezii de dragoste ale unei colege de-a noastră care, deși a părut cam timidă, a știut să ne mângâie auzul cu muzicalitatea versului său... De mult expiraseră cele două ore atribuite dezbaterilor, dar membrii clubului nu se hotărâu să pună punct. Aveam atâtea să ne spunem!”* („*Roua stelară*”, 2009, nr. 7).

Impresionantă a fost ședința de la sfârșitul lunii august, adică în forfota celor două mari sărbători naționale, din 27 și 31 August. Tema propusă – *Puterea*

cuvântului matern – a fost influențată de acest context. „Întâlnirea ce ne-am dat-o la Biblioteca Ovidius a obținut solemnitate, amintindu-ne că se împlineau două decenii de la un alt moment al renașterii naționale, culturale și ideologice a Neamului nostru, timp în care am încercat să ne afirmăm identitatea ca popor, chiar dacă au existat nenumărați potrivnici”, a menționat Iulia. Dânsa a apreciat astfel atmosfera deosebită în care s-au aflat: „Pe chipurile noastre se citea gravitatea și ne simțeam copleşți mai mult ca oricând acum, când ni se reamintea de durerea atât de veche pe care o poartă în suflet fiecă româna din Basarabia, ca pe o moștenire. Această durere nu ne apasă, nu ne înfrânge, ci ne unește, ne face să descoperim cu o tresărire că au mai rămas încă picături din sângele lui Ștefan cel Mare în noi! Atâta măcar ne putem permite și noi – să aducem omagiu marilor bărbați ai Neamului: Eminescu, Mateevici, Grigore Vieru [...] și să le recităm cu glas tare opera. Era de-a dreptul magnific! Am ferma convingere că prin tot ce facem – fie literatură, fie club de dezbateri, fie cultivarea propriei personalități – devenim din zi în zi mai buni” („Roua stelară”, 2009, nr. 8).

Cu siguranță, anume în cadrul biblioclubului și-a inițiat și confirmat potențialul său creativ această adolescentă, Iulia Ciornăi, care a reușit să se afirme în paginile revistei, publicând la început eseuri despre lectură și despre rolul bibliotecii în viața noastră, ajungând deja la un debut în critica literară, publicând reflecții asupra unor noi apariții editoriale: *Castelul de marmură* de Dumitru Mircea, *Botezat cu lumină* – cartea de debut a tânărului poet în afirmare Iurie Palanciuc, impresii despre formatul literar-artistic al revistei *Roua stelară*.

Fascinația lecturii s-a făcut simțită la fiecare ședință a clubului. Impactul la care credem că s-a ajuns ar putea fi definit astfel: o înțelegere mult mai profundă a relației organice dintre om și lectură. Astfel credem că biblioclubul *Spirit și intelect* a

devenit un loc de descătușare a energiilor spirituale pe care le ascunde lectura, dar și creația proprie. S-a realizat comunicarea între bibliotecă și cititori, între cititori și comunitate, fapt ce a contribuit la dezvoltarea unei creativități fructuoase a tinerilor.

Literatura emană lumină! – a fost leit-motivul ce a dominat întrunirile acestor tineri talentați. *Biblioteca emană lumină!* – a fost concluzia care s-a asociat acestui leit-motiv și care nu poate să nu ne bucure.

„Paradigma cărții e superioară și, de aceea, nu va fi abandonată peste timp, chiar dacă formele ei si-au schimbat și, probabil, se vor mai schimba de-a lungul vremurilor. Epoca internetului este tot o epocă a lecturii. Lectura este procesul cel mai direct legat de sensul evoluției societății. Cine dorește o societate de oameni liberi și creatori trebuie să încurajeze lectura, să formeze cititori.” Aceste spicuiuri din studiul *Puterea cărții*, autor dr. Ion Stoica, remarcabil bibliolog român, ne conving încă o dată de necesitatea continuării activității clubului nostru, care își aduce contribuția la realizarea acestor deziderate.

Surse:

Cebotari, Margareta. *Biblioteca și cititorul* : [clubul literar „Spirit și intelect” de la BP „Ovidius”]. În : Roua stelară. 2009, nr 8, p. 37-38.

Cebotari, Margareta. *Interpretarea lecturii* : [dezbateri la tema omonimă în cadrul clubului literar de creație „Spirit și intelect” de la BP „Ovidius”]. În : Roua stelară. 2009, nr 10, p. 36-37.

Mircea, Dumitru. *Clubul literar de discuții „Spirit și intelect”* : [lansarea clubului la BP „Ovidius”]. În : Roua stelară. 2009, nr 6, p. 5-6.

Mircea, Dumitru. *Clubul literar de discuții „Spirit și intelect”* : [o nouă ședință la BP „Ovidius”]. În : Roua stelară. 2009, nr 7, p. 6-7.

Moldovanu, Maria. *Mentalitatea creativă: perspectivă psihosociologică*. București : Ed. Coresi, 2001. 240 p.

Roco, Mihaela. *Creativitate și inteligență emoțională*. Iași : Polirom, 2004. 246 p.

Stoica, Ion. *Puterea cărții*. Constanța, 2005. 232 p.

PODUL DE CĂRȚI „TÎRGU-MUREȘ – CHIȘINĂU”

Claudia ȘATRAVCA,
director, Filiala „Tîrgu-Mureș”

Marele poet Grigore Vieru spunea: „*Podul de cărți*” e etapa obligatorie după „*Podul de flori*”. Anume „*Podul de flori*” Tîrgu-Mureș – Chișinău a dat naștere bibliotecii noastre, acel „*Pod de cărți*” obligatoriu.

Grigore Vieru a însemnat mult pentru noi, echipa de bibliotecari și cititorii bibliotecii noastre. Dumnezeu l-a înzestrat cu un excepțional har poetic, cu bunătate, cu lumină, cu duioșie, cu compasiune, cu o inimă de copil. Nicio clipă nu ne-am îndoit că este al doilea Eminescu, deși el însuși afirma că nu reprezintă decât o *lacrimă de Eminescu*. De repetate ori a fost oaspetele nostru de onoare, participînd la un șir de activități culturale organizate de bibliotecă. Am avut marele noroc să primim în dar două cărți: *Rădăcina de foc și Acum și în veac* cu dedicații: „*Prietenilor mei de la Biblioteca Tîrgu-Mureș, bucurîndu-mă că au norocul de frecvența acestei biblioteci. Cu dragoste Gr. Vieru. 26.XI.2001*”; „*Cititorilor Bibliotecii Tîrgu-Mureș, care-și merită numele cu dragoste și credință în izbînda dreptății noastre. Gr. Vieru. 19.II.2001*”.

În perioada 14-20 februarie a.c. instituția noastră a organizat *Săptămîna „Grigore Vieru”*, dedicată aniversării a 75-a de la nașterea marelui poet național.

Pentru a pune în valoare opera scriitorului am organizat expoziția de carte *Grigore Vieru, miracol al neamului*, precum și *Colecția „Grigore Vieru”*, constituită în baza publicațiilor poetului și despre personalitatea sa, însoțită de lista de recomandare *Grigore Vieru în colecțiile Bibliotecii „Tîrgu-Mureș”*.

Programul *Săptămîinii „Grigore Vieru”* a cuprins activitățile: prezentarea expoziției de carte și a colecției „*Grigore Vieru*”; vernisajul de pictură *Grigore Vieru în viziunea elevilor Liceului „Igor Vieru”*; ora de lectură *Soare, soare, domn frumos*; prezentarea cărților pentru copii *Cartea ghiocelor* și *Frumoasă-i limba noastră*; ringul intelectual *Grigore Vieru – poetul nostru de suflet*.

La 16 februarie am organizat o activitate culturală de anvergură cu genericul *M-a strigat cineva?*, în colaborare cu Studioul Regional de Radio și Fundația Culturală *Cezara* din Tîrgu-Mureș, la care au participat personalități notorii din Chișinău și din Tîrgu-Mureș, bibliotecari, profesori și elevi. Ne-au onorat cu prezența: acad. Mihai Cimpoi, acad. Nicolae Dabija, Ana Lucia Culev, șef al Direcției Cultură a Primăriei Municipiului Chișinău, prof. univ. dr. hab. Eliza Botezatu, scriitorii Iulian Filip, Victor Dumbrăveanu, Alexandru Bantoș ș.a.

Din Tîrgu-Mureș a venit un grup de intelectuali: Valentin Marica, poet, istoric literar, jurnalist, doctor în științele comunicării, președintele Fundației Culturale *Cezara*, senior-editor la Societatea Româ-

nă de Radiodifuziune – Studioul Regional Tîrgu-Mureș, redactor-șef adjunct al revistei *Vatra veche*; Nicolae Băciuț, director al Direcției de Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Mureș, poet, publicist, doctor în filologie, directorul Editurii *Nico*, redactor-șef al revistei *Vatra Veche*, directorul Galeriei de Artă Religioasă *Deisis*, deputat în Adunarea Națională Bisericească, vicepreședinte al Despărțământului Mureș al *Astreii*; Dimitrie Poptâmaș, istoric literar, președintele Fundației Culturale *Vasile Netea*, ex-director al Bibliotecii Județene Mureș, fondatorul bibliotecii noastre; Codruța Băciuț, profesoară la Școala Generală nr. 2 din Tîrgu-Mureș, autor de carte școlară și proiecte culturale în județul Mureș; Emilia Dobrean Marica, profesor, director de programe la Centrul de Studii Literare *Grigore Vieru*; Ilie Șandru, profesor, scriitor din Toplița; Monica Avram, directoarea Bibliotecii Județene Mureș.

Neobositul om de cultură Valentin Marica a vorbit din suflet, cu multă căldură, despre Grigore Vieru, despre valoarea operei sale, mult prețuită la Tîrgu-Mureș, spunînd: „*Cred că viața și opera lui Grigore Vieru pot să înflorească orice ram, pentru că el este marea credință. Poetul a gîndit, a crezut, a iubit pînă la capăt și are unde să se întoarcă. A trăit o viață între pămînt și cer, acolo se va întîlni cu Doina și Ion Aldea-Teodorovici, cu Eminescu, care i-au fost foarte dragi.*”

Momentul culminant al activității a fost lansarea cărții *Alb de duminică: Grigore Vieru în evocările scriitorilor din Tîrgu-Mureș*, apărută în 2009 la Editura Cezara Codruța Marica, în seria de carte *Via lucis*. Valentin Marica, prezentînd valorosul documentar literar a constatat: „*A pus grîul în formă de cruce pe copertă, fiindcă întreaga operă a lui Grigore Vieru este o rugăciune, poetul parcă a scris în stare de rugăciune în fața icoanei, îndemnînd: «Trecătorule, așază-ți fruntea obosită pe roua sufletului meu.»*” Cu

mîndrie și cu mari emoții Valentin Marica a prezentat CD-ul *Alb de duminică*, emisiunea Studioului Regional de Radio Tîrgu-Mureș, transmisă în ziua morții lui Grigore Vieru, la 18 ianuarie 2009, realizată de Valentin Marica, cu participarea scriitorului Nicolae Băciuț. CD-ul cuprinde reportaje și interviuri cu Grigore Vieru din Fonoteca de Aur, aprecieri critice ale scriitorilor Adrian Popescu (Cluj-Napoca), Mihai Cimpoi, Vasile Tărățeanu; eseul radiofonic *Cum să vorbim despre moartea lui Grigore Vieru* și dedicații lirice.

Tîrgumureșenii au vorbit cu mult dor de Grigore Vieru, și-au amintit de prima lor întîlnire cu poetul în 1991 la Tîrgu-Mureș, de momentele impresionante petrecute împreună și la Chișinău, cînd veneau cu diverse ocazii: *Zilele Bibliotecii „Tîrgu-Mureș”, Hramul Chișinăului, Anul bibliologic, saloanele internaționale de carte și la activitățile organizate de Uniunea Scriitorilor.*

Cu drag de Grigore Vieru, Valentin Marica a evocat un fragment din care am reținut: „*Grigore Vieru a trăit dezbrăcîndu-se de noapte, căutînd veșnicia în laptele mamei și în zi de duminică. A murit într-o zi de duminică, intrînd în taina care să-l apere, vestită în poemul Clopotul învierii: rană pe rană în taină se vindecă...*”

Distinsul scriitor Nicolae Băciuț a remarcat: „*Grigore Vieru ne-a adunat mereu ca un magnet ca să ne cunoaștem și să ne recunoaștem. El ne-a înțeles cum foarte puțini ne-au înțeles. Puțini au cuprins Transilvania așa cum a cuprins-o Grigore Vieru. Păstrez în memorie ca pe daruri dumnezeiești întîlnirile cu poetul.*” În continuare, Nicolae Băciuț și-a amintit despre ultima sa întîlnire cu Grigore Vieru: „*«Te îmbrățișez, frate Nicolae!»* Cu aceste cuvinte m-am despărțit la Alba Iulia, în prag de 1 Decembrie al anului 2008, de cel care mă considera nu doar pe mine frate, ci pe toți cei grăitori în limba română. Eram frații lui, venea la noi ca la frați, ne primea la el ca pe niște frați.”

Marele sufletist Dimitrie Poptămaș a menționat că pe Grigore Vieru l-a cunoscut personal mai întâi la Tîrgu-Mureș, în faimoasa librărie *Romulus Guga*, în anul 1991. Prezența lui se lega și de cei doi mari interpreți ai cîntecului frumos, Doina și Ion Aldea-Teodorovici. „*I-am auzit vocea sensibilă, caldă, pătrunzătoare în acel templu al spiritului de care el era legat prin creația sa.*” Fondatorul bibliotecii noastre cu mari emoții își amintea de întîlnirea cu Grigore Vieru, prilejuită de reuniunea bibliotecarilor români de la Bușteni cu prestigioasa Editură „Litera Internațional”, la care a fost lansat volumul *Strigat-am către tine*, pe care îl păstrează cu sfințenie, purtînd dedicația autografă: „*Fratelui Dimitrie Poptămaș, bucurîndu-mă că m-a auzit. Cu dragoste și credință în izbînda Dreptății Românești. Grigore Vieru, 14.XI.2002.*”

Despre întîlniri de neuitat cu Grigore Vieru la Chișinău și Toplița a vorbit profesorul Ilie Șandru, amintindu-și cuvintele poetului: „*Mi s-au umezit ochii și mi s-a înmuiat sufletul atunci cînd mi-ai adus la cunoștință că Toplița mi-a acordat înaltul titlu de Cetățean de Onoare cu ocazia jubileului de 60 de ani de la naștere. A fost prima oară cînd un oraș din România mi-a acordat acest titlu care, pentru mine, a însemnat, alături de cel de membru al Academiei Române, mai mult decît Premiul Nobel! Și de atunci, cred că, prin orașul Toplița, am devenit Cetățean de Onoare al țării mele, România!*”

Cu multă emoție și sensibilitate au vorbit despre primul contact cu poezia lui Grigore Vieru profesoarele Codruța Băciuș și Emilia Dobrea Marica referindu-se amănunțit la întîlnirile lor cu poetul, la activități școlare și extrașcolare dedicate poetului de suflet.

Lazăr Ladariu, poetul, publicistul, redactorul-șef al cotidianului *Cuvîntul liber* a scris în volumul *Alb de duminică*: „*Ca existență fizică, despre Grigore Vieru se va vorbi la trecut. Rămîne veșnică opera. Dintre noi*

a plecat, într-o lună ianuarie 2009, un înger cu ochi de copil. A plecat să se întîlnească, la sfat de seară, cu Eminescu.”

Valentin Marica a vorbit despre un eveniment important la Tîrgu-Mureș: înființarea Centrului de Studii Literare *Grigore Vieru* al Fundației Culturale *Cezara*, al cărui director este, iar acad. Mihai Cimpoi fiind ales Director de Onoare. Acest *Centru* va însemna colaborare rodnică între Tîrgu-Mureș și Chișinău, unde se vor întruni personalități notorii la diverse colocvii și simpozioane.

Acad. Mihai Cimpoi a mulțumit tîrgumureșenilor pentru încrederea acordată, i-a felicitat cu prilejul apariției cărții *Alb de duminică*, spunînd, printre altele: „*Ceea ce fac colegii din Tîrgu-Mureș este o dovadă în plus că Grigore Vieru este un poet al spațiului întreg românesc. Această manifestare face parte dintr-un evantai, fiind o dovadă de prețuire deosebită postumă a poetului național, la care se adaugă și calitatea de educator național, multe generații au fost modelate după cărțile lui, începînd cu Albinuța pentru micuți.*”

Poetul, publicistul acad. Nicolae Dabija și-a amintit mai multe episoade din viață petrecute alături de Marele Dispărut, menționînd că „*Grigore Vieru a fost mai mult decît un poet, el a fost un destin, un simbol al Basarabiei înstrăinate. A fost primul nostru ambasador în România.*” Adresîndu-se colectivului bibliotecii, dumnealui a menționat că puternică este nu țara care are multe tancuri, dar cea care are mai multe biblioteci. „*Mulțumim că-l iubiți așa de mult pe Grigore Vieru, îi promovați opera și faceți lucruri frumoase în memoria Marelui Poet Național.*”

Monica Avram, directoarea Bibliotecii Județene Mureș a mărturisit că este delegată să transmită toate gîndurile de bine din partea colegilor, înțelegînd amploarea parteneriatului prin aceste acțiuni vibrante de suflet, simțindu-se onorată că face

parte din marea familie unită a oamenilor de cultură, apreciind această vizită la Chișinău ca pe cel mai frumos și mai puternic, mai emoționant „botez de serviciu”, dînsa fiind recent numită în postul menționat mai sus. Cu mîndrie a prezentat donația de carte pentru cititorii bibliotecii, iar pentru bibliotecari a adus în dar patru cărți noi din domeniul biblioteconomiei:

- *Indiscreții în bibliotecă*, antologie de studii și eseuri, scrisă de Liliana Moldovan, șef Serviciu;
- *Evidență, prelucrarea și dezvoltarea colecțiilor* la Biblioteca Județeană Mureș;
- *Libraria: studii și cercetări de bibliologie. Anuarul VIII*, elaborat de Biblioteca Județeană Mureș;
- *Reflecții despre carte, bibliotecă și lectură*, de Dimitrie Poptămaș, ex-directorul Bibliotecii Județene Mureș.

În cadrul acestui program comemorativ Nicolae Băciuț și Valentin Marica au prezentat ultimele apariții ale scriitorilor din Tîrgu-Mureș la editurile *Nico* și *Cezara Codruța Marica* și au donat bibliotecii cărți cu dedicațiile autorilor.

Valentin Marica a oferit *Diplome de excelență: Radio Tîrgu-Mureș 50 ani* unor personalități culturale chișinăuene pentru merite deosebite în promovarea valorilor naționale. Șase elevi și profesoara de limba și literatura română Ana Galaju, de la Liceul Teoretic „Ion Creangă”, învingători la concursul de creație literară proprie, dedicat lui Grigore Vieru, s-au învrednicit de *diplome* din partea Fundației Culturale *Cezara*.

La încheierea acestui remarcabil eveniment Ana Lucia Culev, șefa Direcției Cultură a Primăriei mun. Chișinău, a mulțumit tuturor participanților, în special oaspeților din Tîrgu-Mureș, pentru generozitate și căldură, pentru tot ce s-a făcut și se face în memoria lui Grigore Vieru, concluzionînd: „Suntem noi cu El și El este cu noi.”

M-a bucurat nespus de mult vizita tîrgumureșenilor, care prin volumul *Alb de duminică* ne-au adus amintirea marelui poet național Grigore Vieru, care, cu prețul vieții a păstrat aprinsă, în inimile noastre, candela Neamului românesc.

FORMAREA IMAGINII BIBLIOTECII „OVIDIUS” ÎN COMUNITATEA CHIȘINĂUIANĂ

*Liuba CIOBANU,
șef oficiu, Filiala „Ovidius”*

Biblioteca publică reprezintă un nod important al comunicării informaționale și culturale în viața unei comunități. De aceea trebuie să conștientizăm că biblioteca este o instituție bine ancorată în viața comunității prin numeroasele sale roluri, dintre acestea, unul de evidentă importanță fiind mediul de comunicare și socializare.

Pentru a se menține în atenția comunității și a provoca interesul unor noi segmente de public instituțiile bibliotecare au nevoie de o promovare continuă și eficientă. Rolul Filialei „Ovidius” în activitățile de promovare a imaginii în comunitate este menținerea și îmbunătățirea imaginii, informarea și convingerea despre importanța cărții și lecturii, plasarea continuă în atenția utilizatorilor actuali și potențiali a menirii bibliotecii și serviciilor ei.

Pe parcursul anilor promovarea imaginii Filialei „Ovidius” se realizează planificat, printr-un complex de activități care urmăresc: fidelizarea utilizatorilor; construirea unei imagini pozitive a instituției la nivelul comunității servite; formarea și susținerea încrederii clienților despre calitatea și diversitatea colecțiilor; menținerea la un nivel înalt a ținutei manifestărilor culturale și creșterea profesionalismului personalului bibliotecii. De la an la an programul complex de creare și promovare a imaginii bibliotecii în comunitate a crescut din punct de vedere valoric.

La o analiză a activității putem afirma că Filiala „Ovidius” are o imagine pozitivă bine conturată în societate, care nu s-a format într-o zi sau un an, ci într-o perioadă de timp, grație informației difuzate în mass-media, prin publicitate și prin relații

cu comunitatea locală, prin opiniile exprimate public de către angajați și utilizatorii bibliotecii, prin satisfacerea obținută de persoane din exterior (utilizatori, parteneri – scriitori, autori, personalități, bibliotecari din alte biblioteci) în urma utilizării produselor sau serviciilor oferite de bibliotecă.

Strategia cu succes realizată în anul 2009 a fost rezultatul planificării unei campanii mai complexe de promovare a bibliotecii în an aniversar – filiala noastră a împlinit 15 ani de activitate. În acest scop, s-au elaborat și utilizat mai multe instrumente de marketing de bibliotecă: publicații de prezentare; cărți de vizită; actualizarea paginii web; organizarea multor evenimente inedite pentru comunitatea chișinăuiană; participarea la evenimente marcante din viața comunității locale și a celei profesionale; participarea cu lucrări la concursurile profesionale; articole în presa locală; emisiuni și reportaje la diverse posturi de radio și TV, colectarea de opinii ale utilizatorilor.

În procesul comunicațional al bibliotecii cu societatea un loc aparte îl deține colaborarea cu mass-media, care contribuie în mare măsură la crearea unui climat de încredere și simpatie în spațiul comunitar. Informarea comunității despre activitatea bibliotecii a fost de amploare, diseminând din plin informația despre spațiul atractiv al Filialei „Ovidius” spre o recepție mai largă. Biblioteca a avut o colaborare rodnică cu numeroși și notorii jurnaliști și scriitori, redactori de ziare și reviste, mulți dintre ei au participat la manifestările și evenimentele ce-au avut loc în cadrul bibliotecii, printre care pot fi menționați: Val Butnaru,

Zina Izbaș, Dumitru Mămăligă, Nina Josu, Nina Parfentie, Luminița Plămădeală, Sergiu Afanasiu. Ei au conturat imaginea bibliotecii, de nenumărate ori, în paginile unor publicații naționale precum *Literatura și arta*, *Capitala*, *Glasul Națiunii*, *Flux*, *Săptămîna*, *Florile dalbe*, *Tribuna copiilor*, *Univers pedagogic pro*. O bună rezonanță în lumea profesionistă se datorează atât multiplelor articole în publicațiile de specialitate *BiblioPolis*, *BiblioCity*, inclusiv în unele din România – *Biblioteca* (București), *Tomis* (Constanța), *Familia* (Oradea), care au contribuit la aducerea mai eficientă în atenția publicului a suportului informațional pe care biblioteca îl oferă gratuit, în paralel cu serviciile sale tradiționale și moderne.

Utilizând această formă de comunicare, susceptibilă să conducă la optimizarea poziției Filialei „Ovidius” în peisajul cultural al comunității chișinăuene și de peste hotarele ei, s-au dezvoltat, comentat și diseminat diverse informații incitante asupra activităților din bibliotecă în 83 articole, dintre care 40 de articole sunt semnate de colaboratorii bibliotecii. Noi posibilități în promovarea activității Filialei „Ovidius” le-am obținut prin utilizarea tehnologiilor informaționale moderne. Astfel, blogul profesional *BiblioCity* a oferit spațiu pentru 13 articole scrise de colaboratorii bibliotecii. Subiectele abordate în aceste materiale reflectă cele mai reușite activități, cele mai importante evenimente, au transmis informații, idei, experiențe colegilor, specialiștilor, publicului în mod virtual. Este îmbucurător faptul că toți angajații filialei noastre s-au implicat în promovarea imaginii bibliotecii, acest deziderat devenind o responsabilitate a fiecărui specialist. Totuși, cei mai activi au fost Margareta Cebotari (11 articole), Elena Butucel (8), Viorica Moraru (6), Victoria Cebanu (6).

De asemenea, o colaborare fructuoasă o întretinem de ani de zile cu redacțiile de știri ale TVM, ProTV Chișinău, EuTV, NIT,

precum și cu Radioul Național, aici fiind prezentată activitatea în emisiunile: *Semnal Junior*, *Ars adolescentina*, *Forța junimii*, *Portrete literare*, *Actualități*, *La o ceașcă de cafea*, *Ora copiilor*, *Duminica copilăriei mele* și altele. Aceste emisiuni au transmis informații ample despre evenimentele culturale, patrimoniul informațional de care dispune biblioteca, contribuția sa în procesul educațional, rolul social al bibliotecii în dezvoltarea tinerilor. Cea mai energică și mai eficientă în colaborare cu biblioteca este Zina Izbaș, producător-coordonator al emisiunilor radio pentru adolescenți și tineret *Forța junimii*, *Semnal Junior*, *Nocturna*. Astfel reușim să avem o legătură permanentă cu adolescenții și tinerii din comunitate. Majoritatea activităților organizate la biblioteca noastră sunt orientate tot pentru această vârstă.

Cea mai mare realizare în promovarea imaginii bibliotecii o considerăm a fi publicația aniversară *Biblioteca – Izvor de lumină*. În articolele semnate de colaboratorii bibliotecii se aduce din plin în atenția publicului profesional dimensiunea culturală și informațională a BP „Ovidius”. Plasarea ei pe site-ul bibliotecii mărește considerabil aria de comunicare a imaginii bibliotecii.

Imaginea Filialei „Ovidius” se află într-o evoluție continuă. Astfel, în scopul informării opiniei publice se editează în fiecare an materiale promoționale tradiționale de prezentare a ofertelor serviciilor noi, care au reflectat cele mai actuale și necesare forme de activitate. A face o campanie de promovare cu un buget redus, dar interesantă și eficientă, este foarte complicat. La acest capitol biblioteca a depus toate eforturile ca să găsească soluții optime și – în colaborare cu Serviciul marketing al BM „B.P. Hasdeu” și grație Editurii „Cu drag” – a elaborat un set de materiale promoționale originale de o înaltă calitate poligrafică: *Ghidul bibliotecii*, semnul de carte

jubilari *Biblioteca: Comunicare. Partener. Performanțe – 15 ani*, semnele de carte *Ziua bibliotecii în grădiniță*, *Cartea vine la tine*, *Meditație despre carte*, *Chef de umor*, *Decada „Orașul meu”*; pliantul bibliografic *Pentru ca Pământul să nu înceteze să cânte*, diplome de mențiune, diplome de fidelitate, afișe, invitația-program *Săptămâna ușilor deschise* ș.a. Aceste materiale au devenit o parte indispensabilă în comunicarea cu utilizatorii, în crearea imaginii. Formatul și conținutul mesajelor publicitare ale materialelor promoționale elaborate de Filiala „Ovidius” i-au ajutat pe beneficiari să devină mai informați și mai motivați, să înțeleagă mai bine rostul și dimensiunea lecturii în bibliotecă. Simplitatea și culorile materialelor publicitare au reușit să transmită și să imprime mesajul în memoria tuturor. Este regretabil faptul că, din lipsă de mijloace financiare, nu ne putem permite un tiraj cu mult mai mare pentru astfel de informații, deoarece stocul disponibil pentru difuzare se epuizează foarte repede.

Firește, nu putem răspunde în mod adecvat la necesitățile și dorințele utilizatorului dacă nu știm cum gândește și ce vrea de la noi. Pentru a evalua imaginea în ansamblu a bibliotecii, calitatea serviciilor și a diagnostica interesele informaționale ale utilizatorilor în fiecare an realizăm sondaje și chestionare.

Temele propuse în acest an au fost: *Programul de funcționare a bibliotecii*; *Corespunderea colecțiilor bibliotecii intereselor informaționale ale utilizatorilor*. Relația „cerere-ofertă” a impus o investigație în sociologia lecturii la tema: *Corespunderea colecțiilor bibliotecii intereselor informaționale ale uti-*

lizatorilor. Analiza sondajului ne-a permis să obținem o viziune clară asupra problemelor studiate, să identificăm atitudinea și importanța lecturii în viață, calitatea serviciilor acordate, ne-a oferit informații utile despre colecțiile bibliotecii. Evaluarea serviciului este un mijloc de control al corespunderii colecției necesităților în continuare a utilizatorilor. Astfel de evaluări ne fac mai responsabili, mai comunicativi cu beneficiarii serviciilor noastre.

Pentru a afla dacă utilizatorii filialei sunt satisfăcuți de programul nostru de funcționare, ne-am propus să efectuăm un sondaj *Extinderea orelor de funcționare a bibliotecii*. Realizarea acestui sondaj ne-a demonstrat că în marea lor majoritate utilizatorii bibliotecii sunt satisfăcuți de programul funcțional al bibliotecii, deci el nu trebuie schimbat. Extinderea acestui program de funcționare în timpul sesiunii ar fi de dorit pentru respondenții noștri, prin urmare trebuie de găsit posibilități pentru realizarea acestor doleanțe în viitorul apropiat. Faptul că 74% din utilizatorii noștri locuiesc la o distanță de până la trei km, reiese că locuitorii adiacenți bibliotecii constituie publicul de bază al Filialei „Ovidius”, de aceea ei se simt în siguranță personală chiar și la o oră târzie. Dar

acest deziderat nu-l acceptă toți angajații bibliotecii, care locuiesc în diferite zone ale orașului. Concluzia este că există mai multe probleme care ar fi de soluționat la nivelul conducerii BM – asigurarea pazei suplimentare a bibliotecii pentru orele târzii, obținerea unor cheltuieli suplimentare în buget (energie electrică, la personalul existent de adăugat o unitate de bibliotecar ș.a.).

Pentru a-și desfășura cu succes activitatea, pentru a menține imaginea în societate biblioteca colaborează cu instituții de același profil, organizații oficiale și ONG-uri. Acestea sunt fundații, ambasade, uniuni profesionale și instituții de învățământ. În permanență colaborăm cu instituțiile de învățământ atât din sectorul Centru, cât și din municipiu: Universitatea de Stat din Tiraspol, Universitatea de Stat din Moldova, Colegiul Republican de Construcții, Colegiul Național de Medicină, Colegiul Politehnic, Gimnaziul nr. 53, Liceul „Mihai Viteazul”, Liceul „Titu Maiorescu”, Liceul „Univers LIONS”, Liceul „Nicolae Sulac”, centrele comunitare „Buburuza”, „Florile dalbe”, „Andrieș” etc. Scopul acestor colaborări este de a ridica calitatea serviciilor bibliotecii, prin diversificarea programelor culturale, pentru atragerea unui număr mai mare de public. Această colaborare ne-a furnizat noi experiențe, idei, cunoștințe.

Colectivul bibliotecii s-a învrednicit de un șir de diplome și mențiuni din partea diverselor organizații: Pretura sectorului Centru, Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a Primăriei municipiului Chișinău și a sectorului Centru, Societatea *Limba noastră cea română*, Liceul „Mihai Viteazul”, Gimnaziul nr. 53, Liceul „Univers LIONS”, Școala-grădiniță nr. 226. Omagiile aduse bibliotecii și distincțiile primite ne îndreptățesc să credem că eforturile colectivului Filialei „Ovidius” pe parcursul a 15 ani de activitate nu au fost în zadar, că performanțele obținute sunt recunoscute.

Rezultatele activității de marketing sunt vizibile. Cercetările de marketing, conceperea materialelor publicitare eficiente, organizarea activităților culturale de promovare a lecturii au avut drept scop îmbunătățirea imaginii bibliotecii. Personalul calificat al Filialei „Ovidius” a depus un efort considerabil ce merită menționat, deoarece bibliotecarii sunt acei cu ajutorul cărora serviciile bibliotecii devin competitive și conduc la obținerea succesului scontat. Momentul culminant al aprecierilor a venit odată cu premiarea celor mai bune rezultate obținute de filialele BM „B.P. Hasdeu” în anul 2009, care în *Anul promovării imaginii bibliotecii publice în comunitate* a organizat și desfășurat un concurs între ele. În temeiul criteriilor de evaluare Filiala „Ovidius” s-a învrednicit de locul întâi pentru cea mai bună promovare a imaginii Bibliotecii Publice în comunitate. Accentul evaluării fiind pus pe valoarea profesională, pe inițiativă, creativitate, abilități de comunicare și pe flexibilitatea la locul de muncă, colectivul a fost apreciat cu o serie de diplome de excelență și de mențiune pentru: susținerea, dezvoltarea și diversificarea serviciilor comunitare; pentru cea mai bună organizare și desfășurare a Zilei bibliografiei; pentru contribuții substanțiale la organizarea activităților științifice; pentru susținerea, dezvoltarea și diversificarea serviciilor de voluntariat; pentru susținerea, dezvoltarea și diversificarea serviciilor extramuros; pentru susținerea, dezvoltarea și diversificarea serviciilor adresate tinerilor; pentru cea mai bună organizare și desfășurare a programelor *Chișinăul citește o carte*, *Copiii Chișinăului citesc o carte*.

Optimizarea imaginii va rămâne în continuare o preocupare permanentă a bibliotecarilor, deoarece viitorul bibliotecilor publice depinde în mare măsură și de imaginea pe care își vor forma-o în societate, pentru care de fapt și există.

ROLUL BIBLIOTECII ÎN INSTRUIREA ȘI INFORMAREA UTILIZATORILOR

*Veronica SANDU,
bibliotecară, Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri”*

În vremuri îndepărtate, biblioteca a avut o imagine asemănătoare marilor labirinturi, ascunse publicului, unde se adunau volume ce însumau comorile cunoașterii umane și bibliotecarul deținea cheia cunoașterii și nu acorda dreptul la consultarea unei cărți, decît sub supraveghere în sala de lectură, cititorul neavînd posibilitatea de a le vedea, atinge, răsfoi pe celelalte.

Această viziune este demult depășită de vreme. Biblioteca și bibliotecarul trebuie să se adapteze noilor cerințe, tehnici și tehnologii moderne, primind toate acestea ca o oportunitate de a progresa.

În „societatea informațională” biblioteca nu trebuie să fie doar un depozit de materiale documentare, ea trebuie să folosească diverse metode de punere în valoare a potențialului bibliotecii, astfel încît cunoștințele și experiențele umane, teaurizate în colecțiile ei, să ajungă la utilizatori. Multiplicîndu-și și diversificîndu-și serviciile, biblioteca devine unul dintre cele mai atractive spații pentru utilizatori. În competiția cu celelalte mijloace și medii de comunicare, biblioteca a adoptat o atitudine proaspătă, dinamică, flexibilă și receptivă la nou, facilitînd accesul la informația universală.

În etapa actuală, biblioteca oferă utilizatorului o gamă impresionantă de produse: informații, documente, programe de instruire, produse bibliografice, servicii. În acest context, Biblioteca Liceului Teoretic

„Vasile Alecsandri” a devenit pentru utilizatorii săi:

- a) centru de informare;
- b) centru de instruire;
- c) centru cultural-didactic.

Într-o lume în care „cunoașterea înseamnă putere” utilizatorul trebuie să aibă acces la informația necesară, pentru a-și putea realiza propriile proiecte și aspirații. În rolul de centru de informare, pe care și l-a asumat, Biblioteca Liceului Teoretic „V. Alecsandri” încearcă să satisfacă necesitățile diverse ale utilizatorilor prin a le pune la dispoziție

a) resurse informaționale tradiționale:

- catalogul alfabetic;
- catalogul sistematic;
- catalogul analitic;
- lucrări de referință – dicționare, enciclopedii etc.;
- produse bibliografice – bibliografii, buletine informative, ghiduri;
- fondul de publicații al bibliotecii;

b) resurse informaționale electronice:

- acces la internet;
- materiale multimedia – CD-uri, DVD-uri;
- acces la intranet.

Informarea utilizatorului cu privire la serviciile acordate de bibliotecă și alte informații utile se efectuează chiar din prima vizită a beneficiarului la bibliotecă: bibliotecarul este acela care îl întîmpină, îl ascultă, îl îndrumază.

Volumul enorm de surse de informare difuzate în prezent impune anumite exigențe și celora cărora le sînt adresate. În societatea contemporană, fiecare trebuie să posede un nivel de adaptabilitate față de noile cerințe ale Societății Informaționale și a Cunoașterii. Se impune un nou termen – „beneficiari ai informației”, cei care trebuie să posede abilități de regăsire și utilizare a informației. Astfel, formarea beneficiarilor urmărește atît scopul acumulării unor metode și tehnici de regăsire a informațiilor, cît și pe cel al schimbării mentalității, a comportamentului în domeniul prelucrării și transformării informațiilor.

În ultimii ani cerințele utilizatorilor s-au schimbat radical datorită modificărilor în programele de învățămînt. A sporit necesitatea unui alt tip de informație, a altor genuri de lucrări: elaborarea de referate pe diverse teme, realizarea proiectelor, scrierea eseurilor, alcătuirea portofoliilor, prezentarea referințelor bibliografice.

Biblioteca și, respectiv, bibliotecarul încearcă să satisfacă cerințele utilizatorilor, să-i îndrumeze și să le formeze abilități de utilizare a tehnologiilor informaționale.

Modificări esențiale au intervenit, în ultimul timp, în ansamblul de activități cultural-educative organizate de bibliotecă. Lucrînd în colaborare cu liceele din municipiu, utilizăm forme și metode cît mai moderne, mai interesante, mai plăcute și mai utile, pentru a atrage beneficiari noi și a-i interesa pe cei existenți, aducîndu-ne

astfel contribuția la dezvoltarea estetică și intelectuală a utilizatorilor.

Biblioteca organizează activități cultural-educative ca:

- spectacole teatrale;
- ore literare;
- concursuri literare;
- ore muzicale, „călătorii” literare, vizionări de filme etc.

Biblioteca Liceului Teoretic „V. Alecsandri” este o bibliotecă cu spații agreabile, colecții bogate, tradiții frumoase. Prin faptul că s-a adaptat la noile cerințe ale timpului, biblioteca a devenit un adevărat centru de informare, de instruire, un spațiu în care se desfășoară manifestări culturale. Prin toate acestea biblioteca contribuie la crearea unei imagini pozitive a bibliotecii, la conștientizarea necesității acestei instituții în viața utilizatorilor.

La baza instruirii continue stă cultura informațională, care îi ajută pe utilizatori să caute, să evalueze, să utilizeze și să elaboreze informația pentru a atinge scopurile personale, sociale, profesionale și educaționale.

Astfel, în era tehnologiilor informaționale, biblioteca devine, totodată, un centru informațional și cultural, deci e nevoie să se modifice și serviciile bibliotecilor, pentru a putea merge într-un pas cu societatea informațională. Ușile bibliotecii sînt deschise pentru toți utilizatorii de informație.

С ЧЕГО НАЧИНАЕТСЯ ЧИТАТЕЛЬ (ИЛИ НАЧАЛО НАЧАЛ)

М. ФИШЕР,

библиотекарь русско-украинской школы № 95

Конечно, читатель начинается и «с той песни, что пела нам мать», и с той сказки, что перед сном малышу рассказывала бабушка. Очень трудно научиться читать, ещё сложнее научиться читать вдумчиво. *«Я потратил 80 лет... (чтобы научиться читать), и ещё сейчас не могу сказать, что достиг цели» (И.В. Гёте).*

Чтобы понять, о чём книга, нужно внимание и прилежание.

Что мы ищем под книжным переплётом, зачем открываем его? Ищем ответы на то, что мучит нас. Ищем мудрости, ищем и развлечения, и конечно, знания.

Чтобы научить детей наслаждаться чтением, нужно, чтобы они полюбили читать. Причём, читать вдумчиво, потому, что лучшие книги для детей призваны помогать детям познавать мир, развивать чувство прекрасного, научиться сопереживать героям книг.

Поэтому приходится идти от лёгкого к сложному постепенно.

25 лет – немалый срок работы в школьной библиотеке. Но не могу сказать с уверенностью, что всех до одного удалось увлечь чтением так, чтобы детей буквально тянуло посещать библиотеку регулярно, чтобы все полюбили её.

10 лет работы в школе № 26, с 1985 по 1995 – годы становления и постоянного деления фонда библиотеки. С 1995 года от школы № 26 отделилась начальная школа № 95. В эти годы перестройки очень выручил книжный фонд для учащихся начальной школы, полученный в школе № 26.

Постаралась добиться средств, и заказала по нужным размерам стеллажи для читального зала. Создать уют удалось не сразу. Но, конечно, главной задачей было комплектование книжного фонда. Все годы я уделяла много внимания сохранности старых изданий. Постоянно подклеивала не менее 10 книг в день. Привлекала детей к обработке новых книг – наклейке кармашков и описанию книжных формуляров. Благодаря чему сохранились познавательные книжки 70-х – 80-х годов. Я учу детей ценить эти книжки, потому, что они отвечают кратко на многие вопросы: *«Почему вода мокрая?», «Как человек поехал по железной дороге?», «Для чего коту усы?»* и т.д. Каждый библиотекарь знает, как важно для хорошей читаемости правильное комплектование фонда. Умение оптимально использовать те необходимые средства, которые выделяются на приобретение книг. По-видимому, это удалось, так как почти ежедневно слышу от наших малышей: *«У вас самые интересные на свете книжки».*

Контакт с преподавателями помогает в работе. Так, например, несколько лет назад преподаватель румынского языка подсказала, какие именно сказки Иона Крянгэ приобрести по программе и для внеклассного чтения. Таким образом, я пополнила выставку книг **«Сказки Иона Крянгэ».**

В основном запросы учителей удовлетворяются. Текущие и открытые уроки учителей обеспечиваются необходимой литературой и портретами русских и молдавских писателей.

Для детей в 90-х годах начали издавать особенно яркие и красочные книги, на качественной бумаге, с прекрасными иллюстрациями: книжки-«игрушки» «с глазками», «с колёсиками», книжки-«театр».

Какой ребёнок пройдёт мимо таких книг? Но я всё время напоминаю ребятам, что в библиотеке есть такой секрет, когда старенькие книжки могут оказаться интереснее, чем новые. Так что дети часто говорят: *«Вы правы, мне эта старая книжка понравилась больше новой».*

Библиотечные знания преподаю дифференцированно: более лёгкий вариант для 1-х–2-х классов, более сложный – для 3-х–4-х классов.

Сначала **«Знакомство с библиотекой»**, потом – **«Приём в читатели»** (1-е классы), **«Как расставлены книги в библиотеке?»** (2-е классы), **«Как устроена книга?»** (1-4-е классы), **«Художники – иллюстраторы детских книг»** (1-4-е классы), **«Словари и энциклопедии»**; и, конечно, часы поэзии и беседы у книжных выставок, посвящённых юбилейным датам писателей и художников. О каждой теме заранее сообщаю классным руководителям, тогда мероприятие проходит более интересно.

Если провожу мероприятие **«Устное народное творчество»**, то прошу придти в народных костюмах, подготовить свои загадки, скороговорки, частушки.

Очень важно проводить урок **«Как расставлены книги в библиотеке?»** уже во 2-ом классе. Большинство детей запоминает, в каком отделе взяли книги и правильно расставляет: *«По алфавиту»* – т.е. по первой букве фамилии писателя, *«По темам»* – т.е. в коробки: *«В мире животных»*, *«О науке и технике»*, *«О войне»*, а также *«По жанрам»*, то есть в коробки: сказки, рассказы, стихи.

Самостоятельное чтение в нашей библиотеке, начинается со знакомства.

Помню, как раньше я принимала в читатели наших малышей. Я добросовестно и подробно рассказывала детям, как много книг в нашей библиотеке, какие у нас журналы, какие конкурсы и мероприятия мы проводим. А дети почтительно слушали, и, по-моему, скучали, несмотря на то, что вроде бы я всё проводила согласно рекомендациям.

Стало ясно что, нужно оживить, разнообразить, обогатить библиотечные уроки и другие мероприятия. Совершенно другая картина ожидает детей, которые первый раз посещают нашу библиотеку вместе с родителями сегодня. У входа в библиотеку их встречает библиотекарь с «золотым» ключиком в руке. На двери библиотеки надпись **«Книжное царство, волшебное государство»**. Представившись детям, открываю дверь песней о золотом ключике, и все проходят в читальный зал (у детей вздох восторга: «Ах»). Настолько красочно выглядят выставки книг для малышей. Некоторые дети помогают прочесть надписи: **«Здесь царство сказок и чудес»**. Исполняю песню о библиотеке и о любимых героях детских книг, которые сидят в виде кукол: Мальвина, Буратино, Красная шапочка, Крокодил Гена, Чебурашка, Карлсон. Дети с радостью сообщают имена этих героев, и из каких они сказок. Вместе читаем надписи выставок, цитату о книге, и наконец, усаживаются у выставки **«Твои первые книжки»** – действительно, первые книжки, с которыми дети, в основном, знакомы. Они отвечают, что эти сказки «Колобок», «Репка», «Теремок», «Гуси-лебеди» и т.д. Я пою песенку на стихи С.Я. Маршака *«Сказка о глупом мышонке»*, которая заканчивается печально. Но тут же я сообщаю, что С.Я. Маршак написал сказку *«Об умном мышонке»*, в которой побеждает мышонок. И, конечно, на выставке сказки К.И. Чуковского, начало

которых вместе можем прочитать вслух. Конечно, полностью дети, не могут помнить наизусть эти сказки, но им приятно осознавать, что они уже много знают, в чём их и подбадривает библиотекарь. Дети соглашаются, что среди них нет таких грязнуль, как в книжке К.И. Чуковского *«Мойдодыр»*. Читаю стихотворение Агнии Барто *«Девочка чумазая»*, которое почти незнакомо детям. Они согласны, что такими грязными руками книжки брать нельзя, что среди них нет грязнуль – ни девочек, ни мальчиков, и что те, кто часто моет руки, те меньше болеют. С удовольствием слушают и малознакомое стихотворение А.Л. Барто *«Девочка-рёвушка»* и утверждают, что среди них нет таких капризуль.

В заключение держу в руках книжку-игрушку, где в поезде едут и Чижик, и Собака, и Петька-забияка. Мы вместе поём *«Песенку друзей»* С. Михалкова, заканчивающуюся словами *«Вот компания какая»*.

«Да, ребяташки, у нас сегодня с вами была дружная компания, а теперь спасибо за внимание и всем вам «До скорого свидания!». (Дети и родители благодарят за увлекательное знакомство с библиотекой. Библиотекарь приглашает роди-

телей посмотреть мероприятие на следующей неделе *«Приём в читатели»*).

После такого урока учителя говорят: *«Дети замучили вопросами: „Когда мы ещё пойдём в библиотеку?“*» Ребята пока ещё не знают, какой праздник **«Посвящение в читатели»** их ожидает.

У книжной выставки **«Книжкины именины»**. Библиотекарь сообщает детям вначале что куклы, герои любимых сказок, которые сидели в центре зала при первой встрече, ночью ожили. Они сегодня будут рассказывать о том, как пользоваться школьной библиотекой и как обращаться с книжками.

Участники – ученики вторых классов в костюмах Буратино, Мальвины, Незнайки, Красной шапочки, доктора Айболита и даже старухи Шапокляк. Этот урок впервые в этом году прошёл так весело и оживлённо.

Родители любят приходить с детьми в библиотеку. Они считают, что здесь младшим школьникам тепло, уютно, интересно. И дети чувствуют себя спокойно, уверенно и свободно. Они знают, что им всегда рады. Родители говорят: **«Здесь начинается читатель»**.

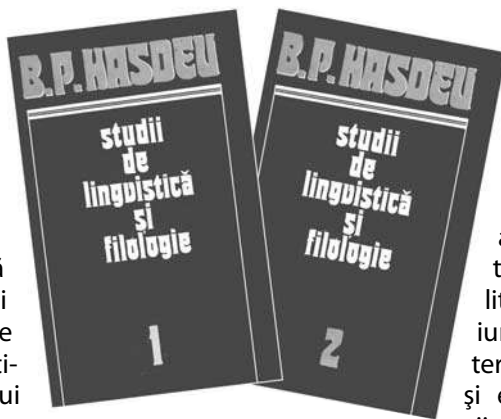
TERMINOLOGIA ETNOLOGICĂ ROMÂNEASCĂ ÎN OPERA LUI B.P. HASDEU

Dr. Ioana-Ruxandra FRUNTELATĂ,
Universitatea din București

Interesul lui Hasdeu pentru cultura populară românească se explică, în mare parte, prin înrâurirea tatălui, Alexandru Hîjdeu, căruia viitorul savant îi datorează contactul, încă din anii copilăriei, cu proiecte grandioase de reconstituire a istoriei neamului în spiritul comun ascen-

denței vechilor boieri siliți „să trăiască, de-a lungul mai multor generații, printre străini și să-și formeze din cultul strămoșilor o ultimă pavăză împotriva deznăționalizării” [Oprîșan, 1990: 9]. „Receptiv la sugestiile privind creația populară oferite de manuscrisele bunicului și ale tatălui” [Oprîșan, 1990: 107], B.P. Hasdeu culege texte folclorice în adolescență (1851-1852) din satul Zamcioji de lângă Nistru, situat aproape de moșia boierului Vasile Cristea, căruia elevul de gimnaziu i-a fost oaspete o perioadă. Fragmentele *Zeița Mumă* și *Zeița Dochia și babele de piatră*, elaborate în anii 1851-1853 [Oprîșan, 1990: 110] sunt primele încercări folcloristice ale lui Hasdeu, prefigurând și orientarea lui autohtonistă de mai târziu, care va duce la polemici cu adepții teoriei originii pur române a culturii românești.

La sfârșitul activității lui științifice, contribuția polivalentă a lui Hasdeu la funda-

mentul etnologiei românești este hotărâtoare, fixând tradiția și jalonând autoritatea studiilor ulterioare. Hasdeu a argumentat legitimitatea interesului pentru literatura, arta și obiceiurile populare (în alți termeni: limba, estetica și etica) în comunitatea științifică umanistă, în Uni-

versitate, în Academie și în presă, subliniind în special clarificările pe care cunoașterea folclorului le aduce lingvisticii și istoriei, dar și comparatismului literar sau filologiei clasice. Preocupat de statutul *filologiei comparate*, în accepția de studiu filologic al culturii populare, Hasdeu trasează liniile mari ale domeniului: obiectul și metoda, acordând, în contextul stabilirii obiectului, o atenție deosebită delimitărilor și nuanțurilor terminologice și adaptând în limba română limbajul etnologic internațional al vremii lui, cu care era bine familiarizat.

O listă a termenilor etnologici utilizați în opera hasdeiană reflectă deopotrivă căutările de început ale fondatorului etnologiei românești (dublarea sau folosirea unor variante terminologice pentru același obiect, absența unor clarificări permanente ale sensurilor conceptelor propuse) și erudiția lui excepțională, care asimilează teorii și examinează fapte, urmând ca apoi

să le articuleze în teorii originale. Felul cum Hasdeu generează ipoteze științifice (numindu-le astfel, căci etnologia, o știință a originilor, așa cum o vedea el, se constituia prin natura ei ca un teren al ipotezelor mai mult decât unul al demonstrațiilor) și le structurează apelând la o combinație proprie de analiză și intuiție creează un model de interpretare marcant pentru cei mai importanți reprezentanți ai școlii etnologiei filologice de la București: Ovid Densusianu, Dumitru Caracostea, Ovidiu Bârlea, ce se vor confrunta și ei, ca și maestrul din secolul al XIX-lea, cu problema lipsei de documente (în sensul primar, de „înscrieri”) din universul predominant oral al culturii populare. „*Vastă și confuză, ca tot ce este primordial, scria Hasdeu în 1867, o literatură populară nu se poate distinga în niște ramure atât de speciale și atât de determinate, precum sunt diviziunile și subdiviziunile unei literatură culte. Din contra, unul din semnele cele mai distinctive și cele mai universale ale unui adevărat product al literaturii populare este un amestec în fond și în formă, poezia amalgamată cu proza, istoria cu fabula, idealul cel mai transcendent cu realitatea cea mai banală, elementele empirice ale tuturor științelor, în fine, o enciclopedie haotică după care un observator filosof poate judeca tot ce știe și tot ce crede o națiune*” [Hasdeu, 1979 (1867): 26]. Referindu-se la literatura populară, savantul variază sintagma, utilizând și *literatură poporană* [1872 – Introducere la P. Ispirescu, *Legende și basmele românilor. Ghicitori și proverburî*], termen pe care-l va îmbogăți ulterior cu explicarea caracterului folcloric al cârților populare, în studiul *Ochire asupra cârților poporane* (în *Cuvente den bătrâni*, tomul II. *Cârțile poporane ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*. Studiu de filologie comparativă, București, 1879), unde face deosebirea dintre literatura poporană nescrisă și cea scrisă, lămurind că literatu-

ra poporană nescrisă „*se naște și trăiește într-un mod nescris. [...] Dacă reproducțiunea cea scrisă izbutește a se răspândi în popor, numai atunci, sub forma-i cea petri-ficată, ea devine literatură poporană scrisă sau, mai precis, carte poporană*” [1979: 68]. Autorul are conștiința clară a diferenței dintre *popular și poporan*, preluând-o din literatura științifică germană: *poporan este „ceea ce aparține poporului”*; *popular – „ceea ce este iubit de popor”* [1979: 75]. D. Caracostea va încerca să reactualizeze distincția *popular – poporan*, dar în final, termenul *popular* s-a impus, susținut, în primul rând, în opinia lui Ovidiu Bârlea, de influența franceză [Bârlea, 1974: 174].

În prelegerile de etnopsihologie ținute la Universitatea din București (publicate în revista „Sezătoarea”, XXXIII, 1925, nr. 7-9, p. 101-112; nr. 10-12, p. 116-125) și *Cursul de filologie comparată 1893-1894* (păstrat în manuscrisul studentului Eugeniu Dinescu), Hasdeu va reveni asupra literaturii populare, spunând că „*în limba poporului se surprind rudimentele moravurilor și literaturii*” [1979: 131]. *Literatura și arta unui popor*, alături de *moravuri*, sunt obiectul *etnopsihologiei* (*Volkerpsychologie*), în vreme ce *linguistica* se ocupă de *limba unui popor* [1979: 132]. Conform lui Vico, unul dintre premergătorii etnopsihologiei, subiectul acesteia ar fi *natura comună a tuturor popoarelor* [1979: 134-136] și într-adevăr, etnologia secolului al XIX-lea este o știință a genealogiei popoarelor. Hasdeu specifica în aceleași prelegeri universitare și părțile integrante ale etnopsihologiei: *literatura populară, arta sau estetica și obiceiurile, cari toate deopotrivă exprimă cugetarea națională*. Acestea sunt strâns legate între ele, căci în literatură găsim și *etic, și estetic* [1979: 141]. Ulterior, va declara că *filologia comparată e istoria naturală a omului* [1979: 213] și va exclama: „*Limbă și literatură! Iată dar istoria naturală a omului ca om!*” [1979: 214]. Remarcăm, în

legătură cu delimitarea literaturii populare, înțelegerea naturii materiei folclorice în explicația pe care o dă Hasdeu mecanismului de formare a canonului folcloric: „O cugetare – scrie el – devine „poporană” atunci când, trecând din gură în gură, s-a modificat, s-a echilibrat, s-a făcut astfel încât corespunde perfect naturii aceluiași popor. În acest mod ceea ce este prost nu se menține în liter[atura] poporană; ce este bun sau poate ajunge bun, îndreptându-se neîncetat, se menține până se ridică la nivelul geniului popular. Poporul, deci, face alegerea; iar filol[ogia] comp[arativă] nu face selecțiune, ci ia liter[atura] poporană așa cum este” [1979 (1876): 335-336].

În prefața din 14 mai 1885, la *Etymologicum Magnum Romaniae*, Hasdeu va opta pentru termenul *folklore*, care denumește *credițele cele intime ale poporului, obiceiurile și apucăturile sale, suspinele și bucuriile sau, într-o formulare ulterioară, toate prin câte se manifestă spiritul unui popor, obiceiurile lui, ideile-i despre sine și despre lume, literatura lui cea nescrisă, mii și mii de trăsuri caracteristice cu rădăcini în inimă și cu muguri în grai* [apud Bârlea, 1974: 173].

În descrierea a ceea ce astăzi numim categorii și subcategorii folclorice, Hasdeu utilizează și impune o serie de termeni specializați, precum *variantă, tip, prototip, arhetip* (și subdiviziuni ale acestora: *subtip, subvariant, subarhetip*). Ovidiu Bârlea consideră că termenul *variantă* apare pentru prima dată în opera lui Hasdeu cu sensul folosit în folcloristica românească a secolului al XX-lea. În formularea lui Hasdeu, „prin *varianturi* [variațiuni în articolul de dicționar despre basm], în literatura poporană, ca și-n lingvistică, se înțeleg exemplare diferite în formă, în accidente, în puncturi secundare, dar identice în toate elementele fondului, iar nu numai în unele din ele”. De asemenea, vorbind despre *tip*, savantul îl percepea compus din motive, aproape de

sensul lui etnologic de *sumă folclorică a variantelor*, în timp ce *arhetipul* sau *prototipul* este o formă primară din care *derivă variante surprinse în circulație*, fie că această formă primară este restrânsă la patrimoniul național, fie că este universală, ca în accepția Scolii Finlandeze [Bârlea, 1974: 175-176].

Înțelegând prin clasificare o *înlesnire metodică care reprezintă aproximativ natura lucrului*, Hasdeu propune o împărțire a literaturii populare pe *genuri și specii*, inițial delimitând trei *genuri* (poetic, narativ și aforistic, în 1867) și revenind mai târziu cu o altă clasificare, după criteriul vârstei participanților la actul creației orale. În interiorul clasificărilor, delimitează specii ale literaturii populare, pe care le descrie pe larg (colinda ar fi, astfel *une chanson ambulante* [1979 (1892-3): 259-260]) sau detaliat, așa cum se întâmplă cu doina, strigăturile și basmul: „*Scurtă ca și simțimântul, doina este simțimânt sub orice formă: tristețe și bucurie, amor și ură, entuziasm și desperare, pace și război*” (1882). Ea exprimă toate nuanțele sentimentului începând de la sentimentul de jale și terminând cu sentimentul de bucurie [1979 (1892-3): 237]. Strigătura este o improvizație compusă la moment, fără preugetare și sub impresia jocului. Improvizația poate fi de trei feluri: 1) totală sau integrală *atunci când jucătorul improvizează un cântec întreg*; 2) parțială, *atunci când jucătorul își aduce aminte și ia o strigătură deja cunoscută și compusă de altul, dar o modifică ca să se potrivească (foarte bine) cu situațiunea în care se află*; 3) adaptativă *când o aplică așa de bine, încât nimeni nu poate zice că nu e lucrarea lui, (...) când o aplică cu atâta dibăcie ca și când ar aplica la lucrarea lui un proverb*.

Definiția *basmului* presupune, pe de o parte, prezența obligatorie a *supranaturalului* (în basm *supranaturalul* constituie un *element esențial* [1979 (1893): 156]) și, pe

de altă parte, condiția că ascultătorii să creadă în adevărul celor povestite (pentru țăran, basmul *e departe de a fi minciună...* [1979 (1893): 153]), conținutul basmului fiind generat, după părerea lui Hasdeu, de realitatea visului, ceea ce exclude echivalarea basmului cu minciuna. Savantul operează distincții rafinate între *basm* (creditat ca adevărat la origine) și *basnă* (născocire), sugerând și termenul generic *poveste* pentru narațiunile populare *în cari nu ne întâmpină nemic miraculos sau supranatural* [1979 (1893): 155]. Totodată, el propune termenul *deceu* (*basm menit a da soluțiunea unei probleme*, apropiat de ghicitoare prin *forma interogativă*, dar ținând de basm, prin *fond, mijloace și element supranatural* [1979 (1893): 204-209]), noțiune care nu se suprapune cu *legenda*, ci mai degrabă cu basmul *cu ghicitori numerice*. Deși *deceul* a rămas doar o idiosincrazie hasdeiană, termenul îl ajută pe savant să explice alcătuirea mitologiei: „Când **basmul** propriu-zis și copilul său, *deceul*, ajung deopotrivă la un însemnat grad de dezvoltare într-o societate deja relativ destul de înaintată, elementele lor se fuzionează, sistematizându-se într-un complex numit **mitologie**, în care sunt două pătrimi neconștiente provenind direct sau indirect din **basmul** propriu-zis, o pătrime conștientă, datorită caracterului celui tendențios al *deceului*, și o altă pătrime conștientă rezultată din opera ulterioară de sistematizare. Prin jumătatea cea neconștientă, sustrasă liberului arbitru, toate **mitologiile** se aseamănă una cu alta, și ele nu se deosebesc decât prin jumătatea cea conștientă, care le apropie de natura literaturii celei culte” [1979 (1893): 209].

Comparația concepției hasdeiene despre studiul culturii populare cu orientările științifice dominante în Europa în a doua jumătate a secolului al XIX-lea ni-l arată pe savantul român afiliat pozitivismului fascinat de clasificări biologice și în mod speci-

fic accepției germane a studiului etnologic focalizat asupra limbilor naturale, ca mijloc de a descoperi necunoscutele limbilor originare. Regăsim la Hasdeu ideea lui Max Müller (de altfel, Hasdeu îl admiră și-l citează adesea pe teoreticianul german al mitului) că povestirile populare sunt dezvoltări ale unor mituri primitive și justificarea necesității cunoașterii *vieții naturale reale a limbajului*, raportarea permanentă la literatura cultă, care apare și în opera lui Friedrich Diez, termenul *etnopsihologie* de la Steinthal și distincția *poporan / popular* de la Göres. Termenul *arhetip* ne trimite la Școala Finlandeză a lui Julius Krohn, care și publica lucrarea despre geneza *Kalevallei* în 1884. Preocuparea lui Hasdeu de a documenta istoria poporului cu date de cultură populară și chestionarele pe care le elaborează amintesc de *Biblioteca tradițiilor populare* și de teoriile lui Giuseppe Pitré, iar relația dintre studiul limbii și cel al vieții folclorice se poate raporta cu ușurință la *etnologia filologică* a antropologilor englezi din școala lui Edward Tylor sau la *etnologia* lui James George Frazer, pe care astăzi am încadra-o antropologiei lingvistice [Cocchiara, (1971) 2004: 222-322]. În afară de Müller, Hasdeu mai citează din W. și J. Grimm, Th. Benfey, Mannhardt, Tylor, Veselovski ș.a. [Datcu, 2006: 455]. Ne apare limpede că „*sprrijinit pe lecturile sale întinse, de o cuprindere neobișnuită pe acea vreme – toate domeniile principale ale științelor umanistice – Hasdeu a putut elabora la noi jaloanele folcloristicii științifice fundamentând în felul acesta toate principiile teoretice și metodologice ale tinerei discipline*” [Bârlea, în Hasdeu, 1979: 9]. Modul lui de „*a studia folclorul, în interdependență cu limba, va fi preluat de Ovid Densusianu și va face scoală în folcloristica românească*” [Datcu, 2006: 454]. În același timp, perspectiva interdisciplinară a lui Hasdeu asupra tradiției orale nu se limitează la literatura populară, termenii aleși de el (*fol-*

clor, etnopsihologie, cugetare poporană) demonstrând fără echivoc deschiderea științifică spre acea filologie comparată care trebuia să cuprindă studiul limbii, al literaturii și al obiceiurilor, reliefând deopotrivă înrudirea dintre popoare și specificul fiecăruia dintre ele sau spre ceea ce azi numim *etnologie*, adică știința culturii populare în ansamblul ei.

O perspectivă critică asupra terminologiei etnologice din opera lui Hasdeu ne luminează în primul rând validitatea construcției lui teoretice, încă rezistentă în multe puncte fundamentale. O parte dintre conceptele introduse de el (*folclor, literatură poporană scrisă, gen aforistic, formule inițiale, mediane și finale* în basm ș.a.), explicate în stilul inspirat care-l caracterizează, rămân relevante pentru înțelegerea obiectului etnologic. Altele, anacronice (ca *etnopsihologia*) sau prea specifice (*deceul*) sunt totuși ilustrative pentru problematica cercetării culturii populare în faza de constituire a etnologiei ca știință. Chiar și erorile lui Hasdeu, cum ar fi clasificarea categoriilor folclorice după criterii biologice, ating chestiuni de actualitate ale investigației etnologice, precum interferența dintre text și context, care dă dreptul „omului” creator sau receptor de folclor la un loc în ecuația taxinomică. În timp, lacunele din discursul lui Hasdeu au rodit noi termeni și ipoteze etnologice și cei *ce vor să se inițieze în folclor au datoria de a-l studia cu precădere atât în cele mari, cât și în cele mici, ca pe întâiul pylon al disciplinei de la care porced toate ramurile* [Bârlea, în Hasdeu, 1979: 18]. Dincolo de rolul lui întemeietor, Hasdeu rămâne însă pentru cei de azi un model de mobilitate intelectuală, un erudit autentic, ale cărui oscilații terminologice ni-l arată luptând să prindă înțelesul în expresie și încredințat cu pasiune de adevărul misiunii lui de a da forma unei științe enciclopedice a începturilor.

Bibliografie:

Bârlea, Ovidiu. *Istoria folcloristicii românești*. București : Ed. Enciclopedică Română, 1974.

Cocchiaro, Giuseppe. *Istoria folcloristicii europene. Europa în căutare de sine (1971)*. Traducere de Michaela Schiopu. București : Ed. Saeculum I.O., 2004.

Datcu, Iordan. *Dicționarul etnologilor români. Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie*. Ediția a III-a, revăzută și mult adăugită. București : Ed. Saeculum I.O., 2006.

Hasdeu, B.P. *Studii de folclor*. Ediție îngrijită și note de Nicolae Bot; prefață de Ovidiu Bârlea. Cluj-Napoca : Ed. Dacia, 1979.

Oprîșan, I. *Romanul vieții lui Bogdan Petriceicu Hasdeu*. București : Ed. Minerva, 1990.

Rezumat

Contribuția polivalentă a lui Hasdeu la cristalizarea etnologiei românești este decisivă, el fiind fondatorul tradiției etnologice naționale și al reperelor cercetărilor etnologice viitoare. O listă a termenilor etnologici utilizați de Hasdeu în opera lui reflectă munca de pionierat a fondatorului etnologiei românești (el dublează termeni sau utilizează variante terminologice pentru același obiect, fără să clarifice întotdeauna sensul conceptelor noi pe care le introduce) și, totodată, excepționala lui erudiție, demonstrată de impresionanta informație pe care o asimilează și analizează în procesul de construcție a unor teorii originale. Hasdeu utilizează și impune o serie de termeni specializați, precum *variant, tip, prototip, arhetip* (cu subdiviziunile lor: *subtip, subvariantă, subarhetip*), în încercarea de a defini și rafina obiectul numit *literatură populară* sau *folclor* în a doua jumătate a secolului al 19-lea.

Cuvinte-cheie:

B.P. Hasdeu, etnologie, terminologie, folclor, filologie, literatură populară.

Dr. Ioana-Ruxandra Fruntelată este lector la Catedra de Teoria literaturii, Literatură universală și comparată, Etnologie și folclor de la Facultatea de Litere a Universității din București. Interesele sale actuale de cercetare sunt etnologia integrării europene, patrimoniul cultural imaterial, critica mitică.

PERSPECTIVA EMINESCIANĂ A NEAMULUI ROMÂNESC (VĂZUTĂ DIN BASARABIA)

Nicolae RUSU

Cel care s-a născut om printre românii din preajma Botoșanilor, ulterior s-a dovedit a fi, după expresia inspirată a lui Marin Sorescu, sufletul Neamului său. Mihai Eminescu însă a fost și a rămas nu doar un suflet obișnuit, ci și un profet. Darul previziunii i s-a manifestat din fragedă tinerețe, atunci când își dă seama și precizează în articolul său „**Echilibrul**” (aprilie 1870) că „*legile unui popor, drepturile sale nu pot purcede decât din el însuși*”, apoi mai nuanțează că „*măsurariul civilizațiunei unui popor [...] e: o limbă sonoră și aptă de a exprima prin sunete – noțiuni, prin șir și accent logic – cugete, prin accent etic – simțăminte [...]. Afară de aceea, civilizațiunea unui popor constă în deosebire în dezvoltarea acelor aplecări umane în genere care sunt neapărate tuturor oamenilor [...], acele principie care trebuie să constituie fundamentul, directiva a toată viața și a toată activitatea omenească. Cu cât aceste cunoștințe și principie care să le fie tuturor comune sunt mai dezvoltate, cu atâta poporul respectiv e mai civilizată*”.

Iată de ce, prin harul mistic al previziunilor sale, Eminescu a rămas a fi contemporan cu toate generațiile care s-au succedat până în prezent, dar, cu siguranță, și cu cele viitoare. „*Nici un alt publicist român nu a descris atât de drept și curajos starea națiunii române din anii 1880-1883, dar și viitorul ei, de pildă, cel de astăzi, așa cum a descris-o Eminescu*”, ne atenționează An-

drei Vartic în impresionantul eseu „**Timpul lui Eminescu**” publicat în 2008 și inclus în volumul omonim de la Editura „Vicovia” din Bacău.

A. Vartic precizează că, la vârsta de doar 20-25 de ani, Eminescu poetiza genial și despre viteza limită a luminii, mult înaintea lui Einstein, demonstrând în „**Lucefărul**” starea neîntre-ruptă de fulger, prin care Hyperion „**ajunge acolo unde nu-i hotar, nici ochi spre a cunoaște**”, adică acolo unde nici nu poate fi vorba de vreo formulă sau lege [...], acolo unde eroul nemuritor al lui Eminescu, liber de temporalitate, dar neliber de iubire, zboară purtat de dor „**pân-piere totul, totul**” spre misticul ce-l soarbe „**asemenea uitării cele oarbe**”, acolo unde „**vremea-ncearcă în zadar din goluri a se naște**”. Sunt niște viziuni pe care ar fi vrut, ulterior, să le cunoască și Stephen Hawking, autorul teoriei despre Big-Bangul „*născut din bulbuci de nimic, adică din goluri*”. Autorul eseului aduce și dovezi incontestabile care scot în evidență universalitatea geniului eminescian, mai importante dintre ele fiind cele din domeniile metafizicii, politicii și moralei. În opinia sa, „*Eminescu este primul om care a vorbit explicit* (în „**Andrei Mureșan**”) despre „**...unde de timp ce viitoru-aduce, spre-a le mâna-n trecut**”, noțiune care, fiind pusă în formulă matematică, arată relația dintre amplitudinea undei și frecvența ei, de unde, implicit, și față de energia și puterea acesteia. După

ce scoate în evidență aceste elemente ale viitoarei teorii a relativității, A. Vartic mai precizează că *„rezonanțele despre care vorbește Eminescu sunt la ora actuală foarte intens cercetate în cele mai ascunse laboratoare ale marilor puteri ale lumii”*.

Scriind despre problemele cu care se confruntă națiunea română, consolidată în 1859 într-o formațiune statală de tip modern, Eminescu pornea de la principiul că *„popoarele nu sunt produse ale inteligenței, ci ale naturii”*, postulat invocat în august 1876 în articolul **„Influența austriacă asupra românilor din Principate”**. Aventurieri de tot soiul n-au ținut cont de acest adevăr eminescian, încercând să creeze popoare noi în temeiul unor rețete scrise cu cerneală ideologică. Peste 125 de ani, în 1991, principiul eminescian a demonstrat, triumfător în sine, dar dramatic pentru cei aflați de secole în creuzetul sovietic, că ideea creării unui popor sovietic s-a dovedit a fi un eșec lamentabil. Atunci, însă, când tânărul stat român se afla între două imperii hrăpărețe – Rusia și Austro-Ungaria – Eminescu scria, profetic, în acest articol că *„nu dreptul public, ci păstrarea naționalității noastre e lucrul de căpătâi pentru noi [...] Altfel am avea a alege între domnia austriacă și cea rusească. Sub cea dintâi moșiile ar fi cumpărate de societăți de capitaliști [...], iar nația redusă la proletariat [...] În cazul al doilea un ucaz ar șterge limba din biserică și stat, țăranul ar trăi mai bine, însă sub condiția ca să se rusifice; care din noi cum ar scrie, acolo i-ar îngheța mucu condeiiului; iară cei mai curajoși ar mări pohodul na Sibir, fără judecată, prin ordin administrativ – administrativnâm po-readkom”*. Evident, Eminescu era informat despre starea românilor din Basarabia, aflați de 64 de ani sub ocupația țaristă, dar grație harului premoniției cu care fusese înzestrat a prevăzut masivele deportări în Siberia ale românilor basarabeni din 1941, 1949, 1953, ca pedeapsă pentru faptul că, dezertând din „închisoarea popoarelor”,

au revenit acasă, la Țara-Mamă. Doar pentru 22 de ani.

Astăzi, în actuala epocă de la începutul mileniului trei, când există o anumită ordine în configurația statelor europene, situație consfințită de acorduri și tratate internaționale, concepțiile lui Eminescu despre asemenea noțiuni ca stat, națiune, popor sunt mai mult decât actuale. În articolul **„Idealul unității politice a românilor”** (publicat în noiembrie 1876) el scrie că *„[...] idealul unității politice a românilor, restabilirea regatului lui Decebal prefăcut în Dacie traiană, se ține de domeniul teoriilor ieftine, ca și republica universală și pacea eternă”*. Eminescu este conștient că recroirea frontierelor după niște criterii istorice este o utopie și precizează că *„idealul românilor din toate părțile Daciei lui Traian este menținerea unității reale a limbii strămoșești și a bisericii naționale [...], iar ceea ce voiesc românii să aibă e libertatea spiritului și conștiinței lor în deplinul înțeles al cuvântului”*. Aducând exemple despre diferite atitudini ale unui popor față de altul, Eminescu menționează că *„niciun neam pe fața pământului nu are mai mult drept să ceară respectarea sa decât tocmai românul, pentru că nimeni nu este mai tolerant decât dânsul”*. În schimb, atitudinea altora față de toleranța românilor este departe de a fi reciprocă. Basarabeni pot aduce, în acest sens, mii și milioane de exemple care demonstrează că atitudinea șovină a popoarelor dominante țintește, în primul rând, în spiritul și conștiința de neam a celor dominați. Acest reflex este atât de puternic la ruși, încât chiar și după două decenii de când fosta Basarabie a devenit o nefirească și contrafăcută formațiune statală, răstimp în care numărul etnicilor ruși a scăzut între Nistru și Prut până la 6%, limba rusă mai domină spațiul public, în special cel urban, iar prin posturile radio și TV, chiar și cel rural. Cetățenii Republicii Moldova de etnie rusă, deși studiază în școli limba română, în relațiile cotidiene își impun insolent

doar limba lor. Românii basarabeni care le cunosc limba, toleranți din fire, după cum a și remarcat Eminescu, cedează de fiecare dată, iar în cazul în care n-o cunosc, dialogul se produce în două limbi – unul insistă în limba sa, iar celălalt reacționează cum poate. În același articol Eminescu amintește cu o nuanță de sarcasm și amărăciune despre starea românilor bucovineni aflați sub stăpânire austriacă: „După câte se vorbesc prin jurnale, Austria pare a avea o constituție [...] în care se zice: «Fiecare biserică recunoscută de stat are dreptul de a-și exercita cultul după credința ei, a-și conduce școlile sale [...]». Și într-adevăr, acest articol se și aplică – pentru lipoveni și evrei, pentru români – nu. De douăzeci și șase de ani românii bucovineni se plimbă de la Ana la Căiafa, pe la înaltele scaune, cum zic ei, pentru a putea exercita un drept garantat de constituție și de 26 ani umblă în zadar.”

Știind că limba și credința sunt nu doar „măsurariile civilizațiunii unui popor”, ci și cei doi titani pe care se sprijină temelia aceluia popor, despre biserica română din ținuturile ocupate de alte etnii, Eminescu apreciază importanța deosebită pe care o are pentru românii bucovineni Mitropolia Moldovei și a Sucevei, precizând că ea „e ab antiquo suverană, neatârnată de nicio patriarhie”, ea fiind promotoarea limbii române în biserică și stat și tot ea fiind „mama neamului românesc”.

Astăzi, când Mihai Eminescu de 120 de ani s-a născut în eternitate și nu mai este printre noi, când România de doi ani pare să fi scăpat de „protecția” imperiului de la Răsărit, acceptând o altă Uniune, de data aceasta nu una sovietică, ci una europeană, la fel de actuale au rămas previziunile incontestabile ale geniului națiunii române. Deși se referă la o altă realitate socială și politică, în articolul „**Introducerea unei civilizații pripite**”, publicat în decembrie 1877, Eminescu atenționează că „o casă veche de piatră, dar cam strâmtă, e totuși mai bună pentru vreme de iarnă și pentru

nevoi decât un palat de hârtie franțuzească”. Fiind în domeniul politicii românești un adept și apărător al curentului conservator, Eminescu avertizează clasa politică de atunci (dar și pe cea de astăzi, valabilă de altfel pentru toate timpurile) să nu copieze orbește ceea ce în alte țări se consideră un etalon și un model al perfecțiunii. O fi poate pentru poporul respectiv o performanță într-un domeniu, dar ea este doar a lui, mai ales dacă este combinată organic cu modul de existență spirituală și materială al acestui popor. „Noi am făcut în statul nostru, exemplifică el, ceea ce se face în școlile noastre. Învățători, cari nu știu nici a scrie bine, dau în mâna copiilor cărți scrise într-o limbă, pe cari ei n-o înțeleg și-i pun să învețe filă cu filă lucruri, pe cari ei nu și le pot închipui [...]. Astfel țăranul dacic, care trecea în cojoc mișos Dunărea înghețată în vremea craiului Decebal, avea mai multă perspectivă de viitor pentru limba și obiceiurile lui și pentru felul lui de a fi, decât țăranul lui Vodă Carol, care se reîntoarce la vatra sa și nu mai găsește nimic din felul lui de a fi, ci numai așezăminte franțuzești, negoț jidovesc, industrie austriecească, limbă păsărească și liberali, cari nu muncesc nimic și trăiesc din exploatarea ideilor politice.”

Tabloul social-politic din acea epocă este, cu unele rectificări ale timpului, identic cu cel din zilele noastre. Eminescu pledează cu insistență pentru „**perspectiva de viitor**” a națiunii române, „**pentru limba și obiceiurile ei și pentru felul lui de a fi**”. Ca și pe timpul lui Carol, la începuturile stătalității națiunii române, când se căuta o cale proprie a dezvoltării social-politice și spirituale, devenind cetățeni ai Uniunii Europene, românii circulă astăzi liber pe toate meridianele nu doar ale Europei, ci și ale întregii lumi, din Australia și până în Canada. Revenind unii dintre ei la vatra strămoșească, având influențe din cultura și obiceiurile altor popoare, bineînțeles că se fac simțite și anumite amprente asupra felului de a fi al propriului popor. Evident,

există atât tendința de omogenizare a neogoșului, a industriei și a altor aspecte ale activității umane, cât și cea de cosmopolitizare a spiritului, de internaționalizare a naționalului. Se prea poate că anume din acest motiv națiunea română rămâne divizată în două state românești, pentru a fi mai ușor asimilată de această tendință a globalismului care caracterizează începutul mileniului trei al actualei civilizații umane. Chiar dacă primul experiment, cel cu crearea în Uniunea Sovietică a unui nou popor, cel sovietic, a eșuat, ideea „satului planetar” admite doar un fel de congregație umană cu o singură stradă principală, cu case de același tip pe o parte și alta și, evident, cu cei mai fericiți și mai prosperi locuitori de pe Terra și din toată Galaxia.

Perspectiva de viitor a țaranului dacic „pentru limba și obiceiurile lui și pentru felul lui de a fi”, într-adevăr era mai clară și mai profundă și preocuparea lui Eminescu apără doar atunci când înțelese pericolul divizării națiunii române. El își dădea perfect seama cât de importantă pentru neamul românesc este Basarabia care, atunci când a publicat articolul „**O parte din vatra strămoșilor noștri**” (ianuarie 1878), era de 66 de ani sub stăpânire rusească. România abia se formase ca stat național, exista doar de două decenii și, aflându-se între două imperii hrăpărețe, nu înceta să caute soluții pentru a-și revendica Basarabia și Bucovina, provincii românești luate nu cu sabia, „ci prin fraudă”. Eterna fraudă – consecință a corupției, cariul care distruge esența unei societăți, a unei țări, a unei națiuni. Paradoxal, dar perspectiva eminesciană de reîntregire a națiunii române a rămas și astăzi actuală, deși Basarabia nu mai este stăpânită de fostul imperiu rus, apoi sovietic. De data aceasta lucrurile s-au inversat – dintr-o parte componentă a Uniunii Sovietice, Basarabia s-a transformat, din 1991, într-o formațiune statală relativ independentă, în schimb România a devenit din 2007 o parte componentă a

Uniunii Europene. Dacă până nu demult reîntregirea națiunii române depindea de Uniunea Sovietică, de doi ani această problemă poate fi soluționată doar cu acceptul statelor membre ale Uniunii Europene. Altă pălărie, dar aceeași Marie. În plus, funcționarul public din cele două state românești este excesiv de zelos atunci când ajunge să ia decizii în situații create de instructori și norme juridice atinse de anumite ambiguități. În pofda faptului că în perioada interbelică în relațiile dintre românii din dreapta Prutului și basarabeni au fost comise diverse excese de comportament interuman, actualii funcționari publici calcă pe aceeași greblă. Diriguți de anumite complexe, unii vameși, de exemplu, atât din dreapta Prutului, cât și din Basarabia, deseori ajung să-i umilească pe cei pentru care trecerea frontierei se transformă în ultima instanță într-un calvar.

De multe ori niște recomandări, doar niște simple recomandări ale UE, devin pentru unii zeloși funcționari publici din România o punte pe care, oricum, o pot trece doar cei care acceptă orice compromis. Astfel, pentru a obține viză de intrare în România, deci și în UE, la Consulatul României din Chișinău de câteva luni încoace s-a lansat un zvon că solicitantul de viză este obligat să anexeze la dosar și o dovadă – card bancar sau extrasul de la contul personal – că deține nu mai puțin de 500 euro. Pentru mulți basarabeni, mai ales pentru cei de la țară, această sumă este egală cu câștigul lor anual, în cazul în care-l au, și această veste a fost interpretată ca o acțiune discriminatorie a României față de basarabeni. I-a mai calmat pe oameni declarația ministrului de externe al României care a calificat acest zvon drept o „manipulare de prost gust”, dar ajungând la Consulat unii solicitanți de vize au descoperit cu stupeoare că una declară ministrul și alta înțelege funcționarul. Pretextând că noua cerință este impusă de UE, funcționarii de la Consulat i-au pus pe mulți în situația să

caute pe cineva în stare de a le împrumuta 500 euro, ca să-i depună la bancă, să-și scoată apoi o copie a contului pentru a o prezenta la Consulat, după care să anuleze contul și să restituie banii celui cu împrumutul. În acest caz concret, zelul funcționar public a ales să interpreteze o simplă recomandare a UE ca pe o cerință obligatorie. De ce? Pentru că această ambiguitate pentru unii dintre ei e mai convenabilă, iar în anumite situații, și profitabilă.

Probabil, și din aceste considerente, reîntregirea națiunii române, așteptată din 1991 încoace, a fost ratată. Vina cea mare, evident, o poartă însă clasa politică, atât dintr-un stat românesc, cât și din altul, acea clasă, despre reprezentanții căreia Eminescu a punctat cu toată precizia că „nu muncesc nimic și trăiesc din exploatarea ideilor politice”, idei care nu au nici măcar tangențial puncte comune cu interesul național al românilor.

Rămâne speranța că, cel puțin, generațiile viitoare vor avea altă atitudine față de perspectiva eminesciană a națiunii române și, pornind de la afirmația lui Eminescu, spusă și publicată în iulie 1881, că „geniul neamului românesc e o carte cu șapte peceți pentru generația dominantă”,

acestea vor reuși să decodifice pecețile acestei cărți. Cu siguranță, una dintre ele se află pe articolul „**Misiunea noastră ca stat**”, publicat în noiembrie 1879, în care Eminescu propune „s-o facem mare pe țărișoara noastră prin roadele muncii noastre și prin mărirea vrednicilor noastre, căci de astăzi înainte nimeni nu ne mai jighește în lucrare și dacă nu putem să ne urmăm în pace dezvoltarea, atunci e bine să știm că nu mai sunt copitele sălbaticilor cote de vrăjmași care strivesc sămânța abia încolțită, ci hula, vrajba și ura ce ne-o facem noi înșine [...], primejdiile, dacă ne amenință, ne amenință din lăuntru”.

E un sfat pe care l-a auzit, expunându-l în felul său, poeticește, și „fratele lui Eminescu”, cum l-a caracterizat poetul și publicistul Nicolae Dabija pe regretatul Grigore Vieru, cel care a sesizat niște defecte ale românilor, formulându-le ca pe o definiție a celor trei „p” – *pâra, pizma și prostia*.

E doar una dintre cele șapte taine din cartea neamului, carte pe care Gr. Vieru o citise doar pe jumătate. Celelalte se află în a doua jumătate a cărții, ea rămânând a fi deschisă pentru băiatul sau fata care se vor naște, adică pentru generațiile ulterioare ale românilor.

„ÎN MINE BATE INIMA LUMII..”

Elena DABIJA,
director CAIE

„Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar.” (Ms. 2254, f. 18)

Zilele Mihai Eminescu s-au desfășurat în perioada 15-18 ianuarie 2010 cu genericul **În mine bate inima lumii** și au fost consacrate jubileului de **160 de ani de la nașterea Poetului**, care a coincis cu **10 ani de valorificare și promovare a patrimo-**

niului eminescian de către Centrul Academic Internațional Eminescu.

Ziua de 17 ianuarie a debutat cu lansarea unei noi ediții, *Mihai Eminescu. Lu-ceafărul*, recent apărută la Editura „SILVIUS LIBRIS”, director Silvia Ursache. Publicul prezent a avut ocazia să vadă în premieră această ediție de lux, la care au fost prezenți editorul Silvia Ursache și pictorița Olesia Șibaev, care la ilustrarea cărții a utilizat

lucrări de mătase artificială, expunându-le în cadrul *Zilelor Mihai Eminescu*. A luat cuvântul și poeta Lucreția Bârlădeanu, dr. în filologie, care are o contribuție deosebită în domeniu, prin cartea sa *Sentimentul naturii în poezia lui Eminescu*, foarte solicitată de utilizatorii CAIE. S-au menționat eforturile Editurii „SILVIUS LIBRIS” la tipărirea mai multor scrieri eminesciene, ediții de lux cognitive pentru copii ș.a.

Momentul festiv al zilei a fost dezvelirea unei plăci comemorative pe frontispiciul edificiului CAIE – un dar din partea Ligii Culturale a Românilor de pretutindeni. Președintele Ligii, profesorul și eminescologul Victor Crăciun, cel care a inițiat și mediat donarea în Basarabia a mai multor busturi, statui și plăci comemorative, a adus acum la Chișinău placa cu numărul 75, a adus-o cu mare drag de Eminescu și de basarabeni care prețuiesc opera marelui Eminescu. Pe post de moderator, acad. Mihai Cimpoi a salutat asistența și a prezentat oaspeții din străinătate, veniți la acest eveniment istoric. Dumnealui a făcut o trecere în revistă a realizărilor în domeniul eminescologiei din ultimul timp, a editării operei și studiilor despre Mihai Eminescu în diferite țări. Profesorul Victor Crăciun a mărturisit că este un om fericit pentru că a fost prin toate locurile legate de biografia și activitatea lui Mihai Eminescu și că astăzi este în incinta Centrului Eminescu pentru

a dezveli această placă comemorativă și a decerna medalia comemorativă *Mihai Eminescu. Omagiu la 160 de ani* celor care muncesc zi de zi pentru eternitatea lui Mihai Eminescu. Dumnealui a lansat și un volum jubiliar foarte reprezentativ: ***Mihai Eminescu – 160 de ani de la naștere, 15 ianuarie 1850 – 15 ianuarie 2010; Partea I – Viața***, concepția, studiul și elaborarea documentară a căruia îi aparține, având un cuvânt-înainte de acad. Eugen Simion și o postfață de acad. Mihai Cimpoi.

Apoi li s-a oferit cuvânt oaspeților care au venit pentru prima oară la Centrul Eminescu – acad. Adam Pušlojić din Serbia, care a spus că peste 40 de ani a luptat pentru ca să poată lectura și recita în original opera lui Eminescu, inclusiv aceste trei poeme: *Lucefărul*, considerat poemul secolului al XIX-lea, *Odă în metru antic*, poemul sec. XX, și *Rugăciunea unui dac*. Apoi, ne-a impresionat recitând în limba sîrbă *Rugăciunea unui dac*, calificat drept un poem al viitorului, ca să încheie cu: „Vă mulțumesc pentru că sînt aici!” Miljurko Vukadinović a spus că dorește să vină în Basarabia de mult timp, însă abia acum și-a îndeplinit visul și este nespus de bucuros că a nimerit la acest eveniment – Ziua de naștere a lui Mihai Eminescu, dar este îndurerat că nu mai este în viață Grigore Vieru și a recitat un poem încă fără titlu, consacrat lui Grigore Vieru. Academicianul Constantin Popovici, prezent adesea la manifestările de la CAIE, ne-a spus că este îndrăgostit de Eminescu încă din copilărie. Dumnealui a prezentat volumele sale despre Mihai Eminescu, a recitat un poem scris în acei ani, cu influențe din poeziile de dragoste ale tînărului Eminescu, și-a amintit de „secția de moldovenistică” de la Catedra de limbi române din Cernăuți, a amintit de discipolul său Nicolae Bilețchi, dr. hab. în filologie, membru corespondent al AȘM; de faptul că a fost examinatorul acad. Mihai Cimpoi la examenele de licență etc. Tudor Nedel-

cea și-a exprimat convingerea că dacă „nu ar fi Mihai Cimpoi, Eminescu nu ar fi atât de prezent în conștiința noastră”, că academicianul basarabean, prin activitatea sa, „ne depășește pe noi, cei din Țară”. Ștefan D. Popa a vorbit despre norocul său de a fi comunicat cu mai mulți descendenți ai lui Eminescu. Theodor Codreanu s-a referit la destinul post-mortem al poezilor naționali ai altor popoare, menționând cu regret că în Țară concursul național de limbă și literatură română nu mai poartă genericul eminescian în titulatură...

Au luat cuvîntul și Viorel Dinescu, Mihai Prepelită, Vasile Tărățeanu, Mihai Sultana Vicol ș.a. Apoi a răsunit un recital de poezie eminesciană, prezentat în diferite limbi de admirabile tinere liceene și studenți, cititoare fidele ale CAIE: Cristina Bălan, Elena Rotaru, Galina Guștiuc, Irina Bogus, Ecaterina Oleinic, Mihaela Botnaru, Victoria Ciobanu. Iulian Grimalschi de la Liceul Teoretic „Prometeu”, clasa a XII-a, a dat citire unui original eseu filosofic despre Mihai Eminescu, intercalat cu mărturiile despre felul cum l-a marcat activitatea mamei, dna Silvia Ursache, în perioada cînd a lucrat la ilustrarea ediției recente, de lux, a poemului *Lucaefărul*. Iar admirabila și generoasa actriță Ninela Caranfil a adus în dar Centrului Eminescu noua sa carte *Nebănuita forță a scenei* și două CD-uri: *Rugă*, după Psalmii lui David și *Dorul infinitului din noi* – un florilegiu de poezie românească patriotică și de dragoste. Artistul i-a mulțumit lui Dumnezeu pentru faptul că „ni l-a dăruit pe Eminescu” și a recitat *Glossă*, apoi un poem de Adrian Păunescu, consacrat *Lucaefărului* poeziei noastre. După care compozitorul Constantin Rusnac, împreună cu Natalia Tanasiiciuc, o tînără speranță a scenei lirice, elevă în clasa a XII-a la Liceul de Muzică „Ciprian Porumbescu”, au prezentat un recital de romanze. Au urmat călduroase felicitări, au fost înmîinate diplome pentru oaspeții și

partenerii cu care colaborăm pe parcursul acestor ani, precum și cadouri, din partea unor participanți la manifestare.

În ziua de 18 ianuarie a avut loc Simpozionul **Mihai Eminescu în context universal**, consacrat jubileului de 160 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu la care au participat cercetători-eminescologi din România, Serbia, Ucraina, Rusia, Italia, R. Moldova: Mihai Cimpoi, Victor Crăciun, Nicolae Georgescu, Tudor Nedelcea, Theodor Codreanu, Mircea Chelaru, Mihai Prepelită, Adam Pušlojić, Miljurko Vukadinović, Ștefan D. Popa, Vasile Tărățeanu, Viorel Dinescu, Mihai Sultana Vicol, Dumitru Preda, Constantin Popovici, Dumitru Apetri, Valeriu Matei, Nicolae Dabija, Vlad Zbârciog ș.a.

Moderatorul simpozionului, acad. Mihai Cimpoi, a menționat „că în rîndul admiratorilor marelui poet este bine cunoscut versul *În mine bate inima lumii, și, într-adevăr, în Mihai Eminescu a bătut inima lumii, inima culturii universale, inima filosofiei universale*. Mihai Eminescu este o personalitate nu doar artistică, ci și intelectuală, o personalitate care a trecut întreaga cultură universală „prin proaspătul pămînt al propriului suflet”. El a văzut și a auzit nespuse de multe *gîndind*. Distinsul nostru eminescolog a adus mai multe exemple despre cum este receptată opera lui Mihai Eminescu în lume: nu demult a apărut în Italia un studiu amplu, solid, al profesorului Marco Cugno (reputat romanist italian și un bun cunoscător al culturii românești) *Mihai Eminescu: nel laboratorio di Lucaefărul*, despre geneza *Lucaefărului* eminescian. Tot în Italia dna Gisèle Vanhese ține cursuri despre creația eminesciană la Universitatea din Calabria. Recent a văzut lumina tiparului un nou volum din lirica eminesciană în Portugalia. În China a apărut un al treilea volum de poezie, care include și fragmente din proza lui Eminescu.

În luarea sa de cuvînt, profesorul Victor Crăciun a precizat că „toate strădaniile noastre de 120 de ani nu au adus lămurire în problema cine este Eminescu și cred că vor trebui încă 120 de ani ca generații după generații să înțelegem cu adevărat cine a fost Mihai Eminescu. Spun aceasta pentru că bibliografia întocmită de Nicolae Georgescu este uriașă... În ultimii 20 de ani s-au produs două evenimente deosebite la București și alte două extraordinare la Chișinău: s-a încheiat publicarea monumentalei *Integrale*, ediția academică a operei lui Eminescu începută încă de către Perpessicius. Prin colegul și confratele nostru, acad. Eugen Simion, a fost preluat gîndul cel nobil al lui Constantin Noica de a se pune în păstrare definitivă, absolută, *Caietele* lui Eminescu. Detractorii care sapă la temelii lui Eminescu, de fapt sapă întreaga noastră cultură care a fost proeminesciană, deci sapă în valorile Neamului nostru. La Chișinău s-a născut o idee care împreună cu acad. Mihai Cimpoi a dat o versiune chișinăuiană a operei eminesciene în 8 volume la Editura „GUNIVAS” și tot aici, la Editura „Litera” am reușit să configurăm un *Corpus Eminescu* în 10 volume, care îl aduce pe Eminescu nu numai din

conștiința românească, ci și din conștiința universală. Am dovedit, în volumul al 9-lea din acest *Corpus*, că opera poetului este tradusă în 64 de limbi, – publicînd aici poezii, o impresie sau un studiu ale unor dintre eminescologii reprezentativi și din traducătorii din aceste 64 de spații etnolingvistice. Așadar, prin strădania comună a cărturarilor de la București și de la Chișinău, asistați de la o vreme și de acei de la Cernăuți, s-a reușit acest lucru: să se încheie ediția academică Eminescu, să se facă o ediție în Basarabia, să se dea manuscrisele în integritatea lor pentru cercetare în întreaga lume. Ele sînt și pe CD-ROM, deci circulă foarte ușor și astfel avem imaginea lui Eminescu așa cum a apărut ea în poezie, în ziaristică, în critica și în istoria literară, în arte, în medalistică, în filatelie, în muzică, în grafică și în alte limbi. În sfîrșit avem un Eminescu așa cum îl concepem noi astăzi, iar cercetarea lui Eminescu e încheiată pentru o etapă, pe care eu aș numi-o *de cunoaștere* și va veni o nouă generație care va desăvîrși ceea ce a fost pus în aceste începuturi”.

De remarcat că, pe lîngă discursurile ținute, oaspeții prezenți la simpozion au venit cu o mulțime de cărți-donații consacrate lui Mihai Eminescu. Generos a fost eminescologul Nicolae Georgescu, un mare cunoscător și editor al operei eminesciene, care ne-a mărturisit următoarele: „Am adus niște cărți, de asta am și venit ca să vă spun cîteva cuvinte despre fiecare dintre ele. În primul rînd, voi vor-

bi despre volumul *Un an din viața lui Mihai Eminescu*, care se referă la perioada 1881-1882, pe când Eminescu ia direcția ziarului *Timpul*, fiind al zecelea în stafful Partidului Conservator. După mărturiile lui Titu Maiorescu și din presa epocii, Eminescu era unul dintre capii Partidului Conservator. În această calitate a condus ziarul *Timpul*, reușind timp de un an de zile o performanță unică, un mare merit cultural. Adică un ziar de 800 de exemplare a reușit să țină în frâu, să țină în loc altă publicație, *Românul* de 30 000 de exemplare – ziar guvernamental cu care polemiza. Deci, i-a blocat programul, l-a obligat aproape număr de număr să răspundă la atacuri, l-a obligat să intre în polemică. Și nu numai atât, ci datorită eticii gazetărești a momentului, ziarul *Românul* era obligat să-i difuzeze ideile pentru că acest ziar publica exact ceea ce da ziarul *Timpul*, nu rezuma, ci reproducea cuvintele lui. Așadar, din *Românul* textul lui Mihai Eminescu circula mai departe prin toate ziarele din țară, precum și în marile publicații de limbă franceză, engleză, germană ș.a. Asta e performanța lui Eminescu. Cu o pană a reușit să blocheze o companie guvernamentală, după care în 1882, în repetate rînduri, s-a încercat dislocarea lui. Și, cu părere de rău, pînă la urmă el va fi dislocat. În această carte nu sînt poezii, ci numai documente. Sînt citate și comentate scrieri din sursele pe care le-am avut la îndemînă.

Un alt volum pe care vreau să-l prezint ține de viața lui Eminescu – *Cartea trecerii. Boala și moartea lui Eminescu. Abordare filologică*. Pentru că s-a vorbit mult de modul cum, de ziua cînd, de condițiile în care a murit Mihai Eminescu, am avut ideea de a face un documentar complet: acestea sînt documentele pe care le-am găsit pînă acum. Sînt, desigur, și altele. Chiar după apariția cărții am găsit și alte tipărituri. Și asta este o dovadă forte că Eminescu a murit asasinat în spitalul de nebuni, deci nu de moarte naturală. Este o carte tristă.

După ce veți lua cunoștință de conținutul ei, îl veți citi pe Călinescu altfel. Toți au știut lucrul acesta, dar au avut să-l evite, ca să construiască în mințile fragede, mai ales, un Eminescu frumos. Noi am ieșit din zodia unui Eminescu frumos, am ieșit din cercul frumuseții eminesciene. Acum un Eminescu adevărat ne mai poate resuscita atenția pentru poet. Deci, adevărul ne interesează...

Următorul volum prezintă antumele lui Mihai Eminescu. Există 24 de ediții critice de-a lungul timpului ale poeziilor antume ale lui Eminescu. Titu Maiorescu are 11, care diferă de la una la alta. Au mai editat Perpessicius, George Murnu, Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu, G. Călinescu și nicio ediție nu seamănă una cu alta. Este o încercare, din punctul meu de vedere subiectiv, reușită, în măsura în care munca de zeci de ani de zile îți dă dreptul să spui că ai reușit ceva. Am reușit. Ediția se numește *Poesii. Cu formele și punctuația autorului*. Am reușit să stabilesc voința autorială în foarte multe contexte eminesciene și s-o pun în problemă acolo unde eu unul n-am reușit. Este o ediție critică stil nemțesc din sec. XVIII, în trei volume cu note, așa cum făceau nemții. Eu am considerat că Eminescu trebuie să fie luat de la începutul începuturilor – toate în sensul edițiilor critice din cultura europeană.

Recent, am reeditat almanahul lui Corneliu Botez de la Galați intitulat *Omagiu lui Mihai Eminescu*, scos de sub tipar în 1909, cu prilejul a 20 de ani de la moartea sa, și la 100 de ani de la apariția acestei deosebit de importante culegeri de informații despre viața și opera marelui poet. Corneliu Botez i-a cunoscut pe prietenii lui Mihai Eminescu, le-a luat informații, mai ales de la Matei, fratele poetului, și le-a inclus în această carte care se află la baza eminescologiei. Am editat-o cu o postfață, care este absolut necesară, despre receptarea ziaristicii lui Eminescu. Acest volum este dezechilibrat, el îl propune pe Eminescu

– poetul acela curat, acela frumos, iar publicul o discută doi ani de zile, din 1909 pînă în 1911. Este prima polemică națională pe tema Eminescu, care antrenează peste 50 de ziare și multe nume celebre. În 1911 cîștigă poetul, ziaristica eminesciană nu este condamnată, e pusă sub semnul întrebării, nu stigmatizată, însă lăsată deoparte. Se propune statuia, se propune poetul, se propune gestul public. În polemica din 1934 va cîștiga ziaristul, în primul rînd prin Octavian Goga, care nu poate fi oprit de iureșul acesta, și George Topîrceanu. Receptarea lui Eminescu este o știință ea însăși. Editorologia lui Eminescu este o știință, receptarea operei lui Mihai Eminescu este o știință, sînt încă foarte multe domenii, eu fac cercetări, analize în măsura puterilor pe care le am. Aș dori ca aceste cărți să le răsfoiască și un eminescolog de aici. Vă mulțumesc pentru găzduire și vă doresc să cîștigați mai multe suflete de partea lui Eminescu”.

Generalul în rezervă, profesorul și doctorul Mircea Chelaru ne-a vorbit despre *A treisprezecea zodie* – un manifest civic, care se încheie cu mărețele cuvinte: „*De cînd au început să numere anii de la Eminescu încoace românii își știu Datoria. Să ridice mai sus de ei ceea ce El a lăsat spre terminare. Iar noi, cei care ne facem chezași pentru împlinirea ei, să reinvățăm cum se înalță Spiritele Supreme, altminteri degeaba ne mai îngropăm trupurile. Pentru că a venit Zodia Înălțării. A venit Zodia Eminescu!*”

În cadrul simpozionului au fost lansate și prezentate și alte cărți și studii despre Mihai Eminescu: *Eminescu și ortodoxia* (anul III, nr. 1, 2010), **Vasiloiu, Ioana**. *Receptarea critică a lui Eminescu pînă la 1930*, **Cristea, Miron**. *Viața și opera lui Mihai Eminescu*, **Filipciuc, Ion**. *Simptomuri politice în boala lui Eminescu*, **Georgescu, Nicolae**. *Scenarii de istorie literară*, **Nedelcea, Tudor**. *Pentru mine, Eminescu...*, **Prepelită, Mihai**. *Ucenic la Eminescu*, **Cimpoi, Mihai**. *Critice: șansa cercului*, **Vlahuță, Alexandru**. *După*

Eminescu, Conjurația anti-Eminescu. *Răpit și sechestrat* (nr. 1), *Conjurația anti-Eminescu*. *Scos din țară în mod clandestin* (nr. 2), *Conjurația anti-Eminescu*. *Noi mărturii în dosarul crimei* (nr. 3-5), *Conjurația anti-Eminescu* (nr. 6-9).

Pentru admiratorii lui Mihai Eminescu de diferite vîrste au fost organizate manifestări cu implicarea activă a lor: masă rotundă *Floare albastră* la Casa Naționalităților; serate literar-muzicale *Închinare Luceafărului*, *...La cîte îți suntem datori*, *Poete*, *În mine bate inima lumii*; ore de lectură *Viața și opera Poetului, Mihai Eminescu în interpretări celebre*, *Mihai Eminescu* (film documentar, regizor acad. Anatol Codru); ora poveștilor *Legenda unui geniu* de Anca Damian și Daniel Răduță; matinee *De ziua ta*, *Poete drag*, *Omagiu Luceafărului*; vernisaje de pictură *Luceafărul* – grafică pe mătase artificială de tip batic, autoare Olesia Șibaev, *Orizonturi eminesciene* – Florina Breazu; expoziții de carte: *Statui lui Mihai Eminescu*. *Noutăți editoriale*, *Închinare Luceafărului*, *Eminescu electronic*, *Mihai Eminescu – Luceafărul*, *Mihai Eminescu în oglinda filateliei*.

Multe personalități prezente la aceste întruniri de importanță națională au primit medalia *Mihai Eminescu*. *Omagiu la 160 de ani și cartea Mihai Eminescu – 160 de ani de la naștere, 15 ianuarie 1850 – 15 ianuarie 2010*; *Partea I – Viața*, dăruită de Liga Culturală a Românilor de pretutindeni, diplome, seturi de materiale promoționale și cartea *Mihai Eminescu*. *Luceafărul* din partea Centrului Academic Internațional Eminescu.

Consider că *Zilele Mihai Eminescu* au avut un ecou deosebit în comunitate, colecția noastră a fost completată cu ediții reprezentative, publicul a asimilat informații inegalabile de la personalitățile care au avut discursuri. Astfel am făcut încă un efort meritoriu întru cunoașterea, promovarea și eternitatea Poetului național și universal Mihai Eminescu.

STATUIA DIN IAȘI A LUI MIRON COSTIN

*Radu MOȚOC,
Galați*

Printre ctitoriile lui V.A. Urechia un loc aparte îl deține și statuia lui Miron Costin de la Iași [11]. Preocupat de Istoria Românilor, V.A. Urechia aduce o contribuție deosebită istoriografiei române prin publicarea în două volume a lucrării *Opere complete* ale lui Miron Costin, tipărită la București în 1886 (vol. I) și 1888 (vol. II). Din acest motiv nu trebuie să ne surprindă inițiativa pe care V.A. Urechia o adoptă privind ridicarea unei statui închinată boierului moldovean-cronicar, Miron Costin la Iași [1].

La inițiativa lui V.A. Urechia se înființează *Asociația „Miron Costin”* sub președinția lui M. Kogălniceanu. Din comitet făceau parte: I. Calenderu, N. Culianu (rectorul Universității), N. Gane, B.P. Hasdeu, N. Ionescu, Melchisedec, episcop de Roman, Titu Maiorescu, Leon Negruzzi, A. Odobescu, A. Papadopulo-Calimah, D. Sturdza și C. Stăncescu. Responsabilitatea acestei acțiuni și-a asumat-o V.A. Urechia care, în calitate de secretar al *Asociației „Miron Costin”*, trebuia să facă toate demersurile până la inaugurarea monumentului (fig. 1) [2].

La recomandarea unor prieteni din Franța (S. Carnot), de care V.A. Urechia nu ducea lipsă, se decide ca statuia înaltă de trei metri să fie executată din bronz de către sculptorul de origine polonă Wladimir C. Hegel (1839-1918) [3]. Studiile făcute de sculptorul Valbudea, precum și diverse fotografii realizate cu imaginea cronicarului, care au fost utile sculptorului Hegel, au facilitat creația artistului. A fost expediat și un album al mănăstirii Curtea de Argeș pentru a se documenta.

Se presupune că sculptura a fost inspirată de un portret existent la Biserica Teodorenii din satul Burdujeni, astăzi un cartier al Sucevei. Demn de remarcat este și faptul că V.A. Urechia în *Raportul asupra situației financiare a fondului „Statuia nemuritorului Cronicar”*, prezentat președintelui și comitetului *Asociației „Miron Costin”*, în data de 1 ianuarie 1888, nu a menționat și cheltuielile efectuate de el, referitor la transportul la Paris, prilejuit de contractarea statuii, spre a fi despăgubit [4].

Într-o primă fază, sculptorul Hegel a executat un bust în ghips al lui Miron Costin, care a fost utilizat la conferințele ținute de V.A. Urechia la Ploiești, București, Piatra Neamț, Constanța, Botoșani, Roman, Pitești și Buzău, în scopul de a aduna fondurile necesare.

Fig. 1

Costul acestei statui, contractată de către V.A. Urechia la Paris, a fost de 18 000 lei aur, la care se adaugă suma de 3060 lei aur care reprezenta minimum 17% de agio (diferență de curs valutar față de valoarea nominală a leului).

În prețul acesta negociat, artistul se obliga să livreze pe lângă statuia respectivă și patru basoreliefuli care urmau să orneze soclul statuii. Două din aceste ornamente se refereau la momente din viața lui Miron Costin.

Primul reprezenta scena plină de cruzime în care mercenarii lui Constantin Cantemir îl arestează pe Miron Costin în apropierea cadavrului soției sale, în casa lui din Bărboși-Roman (fig. 2) [5]. A doua scenă reprezintă pe Miron Costin citind în sala tronului lui Ioan al III-lea Sobieski, regele Poloniei, din *Cronica Moldovei*, unde

Fig. 2

Fig. 3

vorbește despre originea latină a poporului român (fig. 3).

O altă plachetă din bronz are inscripționată numele lui Miron Costin și deviza „NAȚIUNEA ROMÂNĂ RECUNOSCĂTOARE”. În continuare sunt enumerați principalii contribuabili în frunte cu Regele Carol I. Urmează cele 22 de orașe, în ordine alfabetică, și persoanele care au contribuit cu sume mai mari de 200 lei. La loc de frunte pe această listă este semnalată și Elena D. Greceanu, care prin ascendență aparține familiei de boieri moldoveni Greceanu, contemporani cu Miron Costin (fig. 4).

Ultima plachetă reprezintă o *Carte de aur*, ornată cu o crenguță de stejar, pe care stă scris următorul text: „În anii 1888 luna august în al 22-lea al domniei Majestaților Sale Carol I Regele României și Regina Elisabeta, prin contribuțiune publică s-a ridicat în Iași acest monument sub care Națiunea Română a depus cu venerațiune osemintele aflate în mormântul familiei Costin din biserica de la Brânișteni, județul Roman, odini-

Fig. 4

oară *Gârbești*". Pe a doua pagină a *Cărții de aur* este inscripționat Comitetul de organizare pentru subscrieri, avându-l secretar pe V.A. Urechia (fig. 5).

Miron Costin este redat cu multă personalitate, cu barbă și plete, având în mâna stângă un hrisov, iar în mâna dreaptă o pană cu care scria istoria Moldovei. Sculptorul Hegel a utilizat două veșminte de epocă: prima, o scurtă cu mâneci lungi, încheiată la partea superioară cu nasturi, iar la partea inferioară fiind despicată. Peste această scurtă, cronicarul poartă o manta fără mâneci, căptușită cu blană pe margini. Pe cap este acoperit cu o bonetă plată având în față o clapă. Spatele statuii se sprijină pe trei volume de cărți care simbolizează activitatea de cronicar al Moldovei. Soclul statuii este realizat de arhitectul Nicolae Gabrielescu (fig. 6). Statuia, la data raportării, era realizată în lut și erau promisiuni ca în februarie 1888 să fie turnată în bronz.

Raportul prezentat de V.A. Urechia impresionează prin evidențierea fiecărui bănuț primit și cheltuit în scopul ridicării

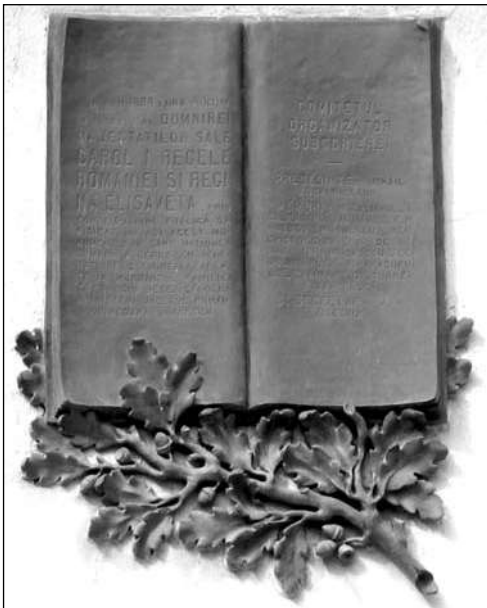

Fig. 5

acestei statui. Strategia pe care a adoptat-o V.A. Urechia pentru a aduna fondurile necesare merită a fi amintită. A tipărit 5000 de statute ale Asociației și 4000 de circulare însoțite de liste de subscrieri pe care le-a expediat la primării, unor profesori, preoți, militari, negustori și cu siguranță unor personalități politice, dacă ne gândim la cei 11 lei cheltuiți cu ușierul de la Senat, V. Georgescu, care avea misiunea să-i „taxeze” pe cei care au promis să contribuie financiar pentru această acțiune patriotică.

O altă sursă de bani o constituia conferințele susținute (pe lângă cele opt ale lui V.A. Urechia, ce au adus o contribuție substanțială de 5 106,5 lei) de Mihail Kogălniceanu și Titu Maiorescu la București, la care se vor adăuga și cele planificate de V.A. Urechia să le susțină la Giurgiu și Craiova.

Aceste eforturi făcute de V.A. Urechia au dat rezultate și putem semnală principalele surse financiare care sunt indicate în raportul redactat, la 31 septembrie 1887, de către inițiator:

– Primăriile din Giurgiu, Brăila, Bârlad, Târgoviște, Craiova, Focșani, Târgul Neamț, Buzău. Lista conține și promisiunile făcute de primăriile din: Bacău, Galați, Turnu Măgurele, Cotnari, Panciu, Târgul Frumos, București, Roman, Iași, Botoșani, Târgul Ocna, Piatra Neamț. Total sumă colectată = 6 697 lei [6];

– Elena Greceanu și fiul ei Ștefan D. Greceanu – 1000 lei;

Fig. 6

- G. Gr. Cantacuzino, ministrul de finanțe – 300 lei;
- Doamna Elena Cuza și cei doi fii – 600 lei;
- Clubul Regal – 300 lei;
- Eforia Spitalului Brâncovenesc – 200 lei;
- D.N. Cretzulescu, G. Rosetti – 140 lei;
- P.S. Melchisedec – 100 lei;
- D. Aurelian, ministru – 100 lei;
- Doamna Brâncoveanu – 150 lei;
- Principesa Alina Știrbei – 50 lei;
- V. Adamaki, senator de Iași – 50 lei;
- Principele Gr. M. Sturdza – 40 lei;
- Profesorul Tocilescu – 40 lei;
- Trandafir Djuvara – 60 lei.

Sume însemnate au fost colectate pe liste separate cu sprijinul profesorilor, preoților și ofițerilor din diferite colțuri ale Țării. Printre cei care au donat diferite sume se regăsesc: frizeri, litografi, berari, dar și mulți evrei cu precădere din Tecuci și Botoșani. Merită semnalată lista celor 73 de elevi din școala Albastru III, dintre care șapte evrei, care au contribuit fiecare cu câte 5-10 bani. Lista și banii au fost expediți de prof. I. Brădescu.

La aceste fonduri a contribuit cu discreția-i caracteristică și Regele Carol I, care a donat o sumă importantă [7]. Demn de remarcat este și faptul că V.A. Urechia figurează pe lista donatorilor importanți, semnalați pe placa de marmură, pe ultimul loc, cu modestia caracteristică a celui care a pus suflet pentru înălțarea acestui monument, dar care nu apare în raport cu suma donată.

V.A. Urechia nominalizează fiecare contribuabil de pe listele primite și în raportul publicat, îndeamnă cetățenii să semnaleze unele lipsuri. *„Pentru ca publicul care a subscriș să poată însuși controla suma de față, anexez la ea toate listele venite la mâna noastră. Rugăm pe toate persoanele care ar fi subscriș vreoa sumă pe o listă și nu s-a văzut trecut pe listă, să aibe bunătatea a ne vesti, indicându-ne în mâinile cărei persoane a dat bani ca să-i putem reclama”* [4].

Cheltuielile erau mult mai mari decât cele contractate cu sculptorul W. Hegel. Ele prevedeau și 4000 lei pentru construcția socului din piatră care a fost confecționat în Țară. La acestea se adăuga și 2000 lei pentru transportul statuii de la Paris la Iași. Alți 2000 lei pentru transferul osemintelor lui Miron Costin la Iași și confecționarea cutiei de stejar pentru osemintele acestuia, panachida (täblițele din plumb), pergamentul, cheltuielile de instalare și medalile emise cu această ocazie. V.A. Urechia a estimat cheltuielile cu efortul de colectare a sumelor necesare la valoarea de 4000 lei. În total, erau necesari 33 060 lei din care, pentru completare, solicita suma de 10 000 lei, Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice să introducă în bugetul anului 1888 această sumă.

La 8 iunie 1888, s-a deschis cripta Costineștilor unde s-au găsit osemintele celor doi frați Velicico și Miron Costin, decapitați în anul 1691, și îngropați în capela familiei de pe moșia Brănișteni-Bărboși (Roman). Osemintele au fost aduse la Iași de către V.A. Urechia, introduse într-o cutie de stejar și la 12 iunie 1888, cu ocazia punerii pietrei fundamentale a statuii, au fost așezate la baza socului.

Monumentul a fost inaugurat pe data de 18/30 septembrie 1888, în prezența a peste 10 000 de participanți, printre care și membrii a două delegații de studenți din Bucovina și Polonia, sărbătorindu-se evenimentul sub sintagma *„Națiunea română este recunoscătoare”*.

Cu prilejul dezvelirii monumentului, compozitorul Gavriil Musicescu a compus un marș închinat lui Miron Costin, iar printre cei care au evocat personalitatea marelui cronicar au fost Mihail Kogălniceanu, în calitate de președinte al asociației, V.A. Urechia, care s-a ocupat de toate aspectele legate de această statuie în calitate de secretar, și primarul Iașului, Vasile Pogor.

Statuia lui Miron Costin a fost amplasată într-o piață considerată la acea vreme centrul orașului Iași, unde se derulau cele

Fig. 7

mai importante evenimente. Piața numită a *Pomului Verde* era populată cu buchiniști – anticari ambulanți – după cum ne relatează Ion Mitican [8]. Statuia este amplasată în spațiul unde s-a aflat casa cronicarului, la intersecția străzilor Cuza Vodă și Gh. I. Brătianu, în imediata apropiere a casei Alecu Balș și a vornicului Nicolae Millo (fig. 7) [9, 10].

Octombrie 2009

Note:

1. Bogdan N.A. *Orașul Iași*. Monografie istorică și socială, ilustrată. Iași : Ed. Tehnopress, 1997, p. 327.

2. V.A. Urechia îl nominalizează ca făcând parte din comitet și pe Alexandru Odobescu, dar pe placa de bronz de pe statuie acesta nu apare.

3. Sculptorul W. Hegel (1839-1918) va executa și frontispiciul Institutului de Anatomie din Iași, singurul din Europa la acea dată și care l-a avut ca arhitect pe Ștefan Emilian. Această lucrare reprezintă „o lecție de anatomie” în care printre diversele figuri este reprezentat și Take Ionescu – ministrul instrucțiunii, stând în picioare la capul cadavrului, arhitectul Ștefan Emilian este amplasat la dreapta. La picioarele cadavrului tot în picioare stă decanul Facultății de medicină, dr. Peride. În spatele lui Take Ionescu este N. Culianu, fostul rector al Universității. Printre alte personalități se pot distinge cu ușurință: Gh. Bogdan și V.A. Urechia, amplasat pe rândul superior. Figura cadavrului este a sculptorului W. Hegel (fig. 7).

– Suțu Rudolf. *Iașii de odinioară*. Vol. 2. Iași : Tipografia Lumina Moldovei, 1923, p. 183.

4. Raportul lui V.A. Urechia asupra situației financiare a fondului *Statuei lui Miron Costin*, 1 ianuarie 1888. Fondul V.A. Urechia din Biblioteca „V.A. Urechia”, Galați, cota 11236.

5. Maftel Ionel. *Personalități ieșene*. Vol. I. Ch. : Ed. Universitas, 1992, p. 222.

6. Ulterior, lista orașelor care au contribuit s-a mărit, așa cum rezultă de pe placa de bronz, cu: Constanța, Odobesti și Târgul Severin. Orașul Târgoviște, care a promis să contribuie financiar se pare că nu a onorat promisiunea, pentru că nu mai apare scris pe placa de bronz.

7. Suma de 10 000 lei, pe care V.A. Urechia a solicitat-o Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, nu se regăsește pe lista donatorilor importanți, de pe placa de bronz. Se poate trage concluzia că Regele Carol I a donat această sumă, care lipsea din bugetul întocmit pentru ridicarea statuii.

8. Mitican Ion. *Din Târgul Cucului în Piața Unirii*. Iași : Ed. Tehnopress, 2008, p. 255.

9. Casa Alecu Balș, reunită ulterior, la 1880, cu a vornicului Millo, a fost închiriată de Institutul „Nôtre-Dame de Sion” în anul 1868. În prezent este sediul Conservatorului, Filarmonicii din Iași și al Liceului de artă *O. Băncilă*.

10. *Călăuza orașului Iași*. Iași : Tipografia. H. Goldner, 1923, p. 26. „Statuia s-a ridicat prin stăruința fostului Ministru, academician V.A. Urechia, singurul istoric moldovean care și-a amintit de Iași, după strămutarea capitalei în București”.

11. Statuia lui Miron Costin se află pe *Lista monumentelor istorice* din jud. Iași. Cod IS-III-B-04302.

A FOST DOBORÂT UN... MIT LOCAL

(Se dedică conf. univ. dr. Vasile Șoimaru)

Înv. Gheorghe PÂRLEA,
comuna Miroslovești, județul Iași

Trecutul, acest segment incomensurabil al timpului, anterior *Prezentului*, scormonește în noi, adesea, o stare de spirit pe care o numim frecvent *melancolia istoriei*. O așchie de silex, un ciob de oală, o schijă ruginită activează în mintea noastră un *tunel al timpului* prin care suntem *teleportați* într-o altă lume. O lume dragă nouă fiindcă în ea ne întâlnim cu străbunicii, cu strămoșii din care ne tragem, cu cei care au pus temelii timpurilor pe care le trăim aieva.

Același tip de trăire, pentru cei cu poziție pentru asemenea romantisme, mi-a fost declanșat și mie ori de câte ori am trecut (uneori cu destinație finală aici) pe lângă stejarul multiseclar pe care sătenii din Miroslovești îl numesc *Stejarul lui Andriuță*. Arborele acesta care vine din istorie a murit pe vremea copilăriei noastre, a celor care, iată, i-am prelungit trăirea, într-o altă dimensiune, prin scrierea unei cărți de istorie locală.

Bătrânul arbore de la Năvrăpești ar mai fi nsoțit viu, poate, încă multe generații de mirosloveșteni. I-a fost însă scris să sfârșească prin a împărtăși soarta umană a victimelor comunismului. Pe când partidul vremii, prin conducătorul său suprem dădea șfară-n țară să se obțină producții record la hectar, întru gloria agriculturii socialiste, sârguincioșii diriguitori locali ai agriculturii au început masiv chimizarea. Și, zic martorii, pentru solele din *Parcu, Gavan, Curături, La cerdac* camioanele și remorcile *ceapeului* lepădau sacii cu otrava „necesară” câmpului la tulpina stejarului multiseclar. Câțiva ani la rând, nimănu-i nu i-a trecut prin minte că *Stejarul* va trage, odată cu seva pământului, și mustul otrăvit, rezultat din dizolvarea chimicalelor aflate în contact cu solul reavăn din umbra uriașului. „I-a fost scris să moară de moarte rea”, spun bătrânii satului, personificându-l și deplângându-i soarta.

Copacii însă mor în picioare. Se zice că morții din specia umană, imediat după moarte, zăbovesc o vreme, în spirit, în preajma celor de care s-au despărțit cu negrăită durere. *Stejarul lui Andriuță*, parcă disimulat într-un semen al omului, a mai rămas și el de veghe, după moartea vegetală, atât cât să mai fie martor mut și la cele două etape istorice contemporane nouă: una, un accident istoric – comunismul –, cealaltă, reparația necesară, pe care istoricii încă n-au reușit s-o definească terminologic.

Despuiat de veșmântul verde, *Stejarul* nu și-a pierdut din fălnicie. Cu mii de răni pe trunchiul masiv și pe brațele-i răsucite de vijeliile cerului, a mai tronat câteva decenii la marginea satului, ca un străjer vrednic, lăsat aici „*chiar de către Ștefan cel Mare*”, spun unii bătrâni ai satului. „*Ba de bunicii lui Ștefan...*”, spun alții, cei și mai bătrâni.

Aceiași bătrâni cu care am stat de vorbă ne-au povestit, după istorisirile bunicilor lor, care, la rândul-le, au aflat pe aceeași cale cele știute, că pe vremea când pe meleagurile noastre băntuiau tătarii și turcii, străjeri cu ochi de șoim scrutau, din vârful lui, depărtările de dincolo de Siret. Și, când se ivea primejdia, trimiteau știre de pe culmea *Parcului* către Cetatea de scaun, prin ștafeta fumului de clăi arse. Așa trebuie să fi fost, căci *Stejarul* e numai bine pitit în coasta dealului, încât din vârful copacului străjerul să observe peste coamă, fără a putea fi străpuns de săgețile năvălitorilor.

Și-a mai avut el, *Stejarul* multiseclar, un motiv ca să mai rămână o vreme în picioare. În Basarabia, Moldova cea despărțită de Moșia pe care Ștefan a lăsat-o întreagă, prin Sfânt Testament, *urmașilor urmașilor săi*, un vlăstar al proprietarilor Năvrăpescu, pe ocina căroră *Stejarul* a găsit ocrotire câteva secole, trăia în vrednicia testamentară a ina-

intașilor, cu o vagă bănuială că baștina strămoșilor săi direcți e pe-aici, pe la noi. Un impuls, provocat de o energie cosmică pe care o numim adesea *chemarea străbunilor* l-a adus pe copilul de la Cornova ce supraviețuia în universitarul de la Chișinău, dr. Vasile Șoimaru, pe moșia străbunului său, Andrieș Năvrănescu. În portofoliul documentaristic al acestuia, necesar împlinirii proiectului legat de monografia dedicată *Neamului Șoimăreștilor*, avea documentele care atestau prezența strămoșilor săi *Năvrănescu* (ulterior *Șoimaru*) pe meleagurile noastre. Nu știa însă că timpul trecut realiza o confluență vremelnică cu timpul prezent, anume pentru el, în *Stejarul lui Andriuță*. Monografistul de peste veacuri al familiei cu rădăcini în cinul boieresc al Moldovei medievale l-a îmbrățișat cu un ochi de artist și cu unul tehnic (aparatură de fotografiat, cumpărat din America). În fața acestui monument al regnului vegetal, urmașul basarabean al Șoimărenilor a trăit o stare aidoma cu aceea pe care o are nepotul când încearcă pentru întâia oară elasticitatea mustăților bunicului. Deși e o persoană foarte ocupată, între altele un călător neobosit pe meleagurile românimii dinlăuntru și din afara României, *Stejarul lui Andriuță* l-a avut mereu oaspete pe urmașul generoșilor lui protectori. Imortalizat de acesta pe coperta monografiei *Neamul Șoimăreștilor. 500 de ani de istorie*, stejarul din Miroslăvești, odată cu valoroasa lucrare editorială, se află acum sub privirile unor români răspândiți în cele patru zări ale lumii colindate de monografist.

Au trecut patru-cinci ani de la întâlnirea stră-strănepotului basarabean cu acest substitut simbolic al stră-străbunicilor din spița Năvrănescu. O zi toridă de sfârșit de iunie 2008 prevestea dezlănțuirea stihilor pe care, în ultima vreme, ne-am obișnuit a le pune și pe seama neorânduielilor noastre în sânul *Mamei-Natura*. De pe Ceahlău, de la Stația Meteo, spre seara zilei de 24, meteorologul de serviciu, un ginere miroslovescian, își avertiza socrii (evident, prin telefon) să-i pună la adăpost fiica, aflată în

abia începuta vacanță la bunici. N-apucară bine bunicii a împrăști cetele de copii de pe drum pe la casele lor, că vijelia își arătă puterile. La aproximativ jumătate de oră de la avertismentul trimis de pe Vârful Toaca, pe Dealul Parcului *Stejarul* secular de pe *Moșia Năvrăneștilor* avea să înfrunte, ultima dată, balaurul cel veșnic al Cerului.

N-a trecut mult însă până ce, pe ulițele satului, larva copiilor a spart liniștea de după furtună. Din corul acesta, care prefigura un *Turn Babel* al locului, se desprinde precipitat o voce: „*Bunicule, a căzut Stejarul! A căzut Stejarul lui Andriuță!*”

La o asemenea veste, bunicul, de care încerc în zadar să mă detașez, întruchipa spontan pe *Toma Necredinciosul*. Stejarul era uscat, dar totuși un... colos.

Cu nepoata de mână am ieșit în grădină, departe de bătătură, ca să ne lărgim orizontul spre *Costișă*. „*Așa-i, bunicule!*” răsună verdictul definitiv al nepoatei. La puțin timp aflase și profesorul de istorie, Ioan Pârlea, coordonatorul *Monografiei Comunei Miroslăvești*. El era cel mai autorizat pentru... „expertiză”. S-a urcat în automobil, și-a luat aparatul de fotografiat și a pornit-o spre locul ultimei înfruntări cu istoria a acestui martor special al ei. S-a întors marcat, precum un copil care și-a pierdut jucăria. Mi-a adus un ciot, drept mostră pe care s-o împart cu dr. Vasile Șoimaru. Acesta tocmai ne vizitase satul, cu două săptămâni înainte, ca să ne dăruiască cea mai recentă și cea mai valoroasă ispravă a sa: albumul-monografie *Români din jurul României în imagini*, pentru care a lucrat cinci ani și a străbătut pe meleagurile românimii o sută de mii de kilometri. A trecut (a câta oară?) și pe la bătrânul dăinuitor al codrilor de demult. Mi-a spus în ziua aceea, precum un vizitator desprins de la căpătâiul unui muribund, surprinzător pentru mine, că *Stejarul* nu arată bine. M-am simțit oarecum vinovat, deși n-avea nicio noimă remarca șoimăreanului basarabean. Asemeni și reacția mea interioară, căci stejarul cu pricina arăta la fel ca în ultimii săi ani. Apoi, cu o seară înaintea furtunii care a doborât *Stejarul lui Andriuță*,

m-a sunat, cu un motiv care, la fel, părea confuz. Să fi fost asta o... premoniție?! *Întorcheate sunt căile Domnului!*...

I-am trimis profesorului doctor Vasile Șoimaru vestea care ne-a marcat, ca și cum am fi pierdut un semen drag, printr-un SMS, la care, spre mirarea mea, n-am primit nicio reacție. Știu și de ce, fără a avea pretenția că am cât de cât ceva în comun cu obiectul de studiu al parapsihologiei. Urmașul basarabean de peste secole al proprietarilor de la Năvrăpești *muțise* (pentru o vreme) de supărare că s-a prăpădit un simbol al legăturii sale cu neamul său de sânge din dreapta Prutului, un simbol care întreținea, alături

de alte câteva, în sufletul său de *Român* pursânge, *Speranța Unirii*.

În ce ne privește pe noi, localnicii obișnuiți să întâmpinăm răsăritul Soarelui chiar de deasupra creștetului bătrânului *Stejar*, simțim acum o oarecare stare de rătăcire, ca și cum am fi pierdut reperul unui punct cardinal. Și tocmai pe acela cu care începe sensul unei zile: *Speranța*. Speranța într-un parcurs bun azi, într-unul la fel mâine... Până ce totul devine *ieri* – dimensiune în care, iată, a trecut deja și *Stejarul lui Andriuță*, unul din miturile noastre locale care ne întrețin, din generație în generație, pasiunea pentru trecut, cultul pentru *Istorie*.

UNIRE-N FAPTĂ, NU ÎN VORBE

Despre autorul mediatizatului album monografic *Români din jurul României în imagini* se zice că e omul faptelor și nu al vorbelor. Asta, împotriva evidenței. Se știe că dr. Vasile Șoimaru e și el un maestru al rostirii și că vorbele lui sunt deja oprite din zbor în cărțile și articolele ce-i poartă semnătura. Ceea ce ar fi însă mai precis, în legătură cu cele de mai sus, e că acei care lungesc vorba rămân repede păgubași de un receptor, dacă în auditoriu s-a nimerit să fie și universitarul Vasile Șoimaru.

Nu știu cât de des i se întâmplă asta distinsului nostru prieten, având în vedere că în compania sa sunt mereu maeștri ai cuvântului, de care nu te mai sature ascultându-i. Cert e însă că oricât de fundamental e rolul verbului în comunicare și oricât de suave adjectivele, substantivele au totuși acea consistență materială care-i asigură cofondatorului *di pi loc* al Academiei de Studii Economice din Chișinău un anume echilibru existențial. Pentru că substantivul rostit poate fi și privit, poate fi și atins cu senzorii tactili din palmă.

Însă, dintre toate substantivele limbii române, **UNIREA** îi este cel mai drag. E obsesia vieții sale. Desigur, în contextul celor amintite, s-ar putea invoca precaritatea concretului în cazul numitului cuvânt. Cum

să atingi cu simțurile, cele care îți dau măsura realului, acest substantiv atât de iluzoriu pentru mulți, dar atât de tangibil pentru Vasile Șoimaru?

Ei bine, uite că, în cazul personajului vizat aici, eventualul paradox de mai sus se atenuază, capătă tenta firescului. Căci, ce sunt sutele de poze strânse din nebanuitele vetre românești în cele două albume ale monografistului-fotograf, ultimul „*o perlă, în materie*”? Desigur, substantive dedicate Unirii. Dar cele 500 de documente strânse și comentate în temeiul unității unei istorice genealogii (neamul Șoimăreștilor, căruia autorul monografiei îi și aparține), dăinuitoare pe cele două maluri ale Prutului? Desigur, substantive dedicate Unirii. Ce sunt, oare, cărțile reeditate – sub proiectele editoriale semnate dr. Vasile Șoimaru – ale unor personalități din stânga și din dreapta Prutului, asupra cărora, fără aceste inițiative generoase, oamenii prezentului ar fi perpetuat păcatul uitării? Sunt substantive dedicate Unirii. Dar proiectul său – concretizat, în parte – de înființare a unei biblioteci basarabene la Mirosllovești, pe malul Moldovei? Categorie, tot un substantiv dedicat Unirii.

Acum, iată și felul cum a folosit dr. Vasile Șoimaru înclinația sa spre fapta dedicată

Unirii, în detrimentul cuvântului rostit festiv și patetic, în ziua de 27 martie a anului curent. În panorama relativă a Ceahlăului, pe malul stâng al Moldovei, râul preistoric în arealul căruia descălecătorii din Maramureș au întemeiat zbuciumata Țară a Moldovei, la vreo doi-trei kilometri de *Dealul Căpățâni* (locul unde Dragoș, zice-se, a îngropat capul bourului) se aflau ocinile străbunilor doctorului Șoimaru – cei rămași la vest de Prut, căci o parte din ei erau vrednici gospodari în Basarabia. Pe culmea de deal de pe malul Moldovei, la Năvrăpești – azi Miroslavești –, dăinuia un stejar de pe vremea voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt. Uriașul din lumea regnului vegetal, a cărui vârstă a fost stabilită științific de doctorul în botanică Ionel Lupu (de la Grădina Botanică din Iași), a fost ocrotit câteva secole de străbunii lui Vasile Șoimaru, cei care deveniseră stăpâni pe pământul pe care supraviețuia stejarul cel iertat de secure.

Cum și copacii împărtășesc, într-un final, soarta oamenilor, cu tot privilegiul longevității, vara trecută stejarul a fost doborât de stihile cerului. Cel căruia bătrânul arbore i-a intermediat întâlnirea, simbolică, cu străbunii, n-a putut fi pasiv la această rupere a firului istoric și, ca într-o ștafetă peste timp și peste timpuri, a purces la o nouă faptă, contextualizată, în esență, Unirii.

Doctorul Vasile Șoimaru știa că și anul acesta, mai ales anul aceasta, de ziua Unirii Basarabiei cu România, Unirea cea de-o clipă, la Chișinău vor fi rostite din nou multe vorbe. Excesiv de multe vorbe din categoria verbelor și adjectivelor. Și că foamea aceasta de cuvinte nu va găsi, nici acum, un corespondent concret în faptă.

Și, după măsura faptelor lui, joi sau vineri, zilele care precedau Sărbătoarea

de suflet a basarabenilor – 27 Martie –, Vasile Șoimaru a dat fuga la Strășeni, unde există, de asemenea – viu însă – un stejar secular căruia i se spune, ca și celui de pe malul Moldovei, *Stejarul lui Ștefan cel Mare și Sfânt*. A rugat un pădurar vrednic, și el cu neamuri în Țară, să smulgă din rădăcina stejarului basarabean trei stejerei. Câte unul pentru fiecare din cele trei mari provincii românești. Să pună, astfel, Vasile Șoimaru de-o *Unire*, o altă *Unire*, pe lângă celelalte ctitorite de el.

A ticsit din nou cărți basarabene în două sacoșe mari, în care doamna Maria Șoimaru își face, de regulă, cumpărăturile casnice, și a anunțat îndată dascălii Școlii din Miroslavești să pregătească elevii cu drapele tricolor și cu cele necesare plantării celor trei stejerei din stânga Prutului. Și-a luat cu el aparatul de fotografiat, devenit organul transplantat ființei sale, și a trecut apoi, din nou (a câta oară?) râul cel silit să despartă un Neam.

Primarul comunei, Ionuț Gospodaru, însoțit de consilieri locali, a adus și el câțiva puieți de stejar, astfel încât, după încheierea isprăvii de la Miroslavești, dedicată Unirii (și fotografiată din toate unghiurile posibile), doctorul Vasile Șoimaru a putut să decreteze, în fața zecilor de elevi cocoțați pe trunchiul cât o stâncă a stejarului cel trecut prin veacuri: *Botez acest loc „Parcul Unirii”! Fie ca gestul nostru să prevestească re-Unirea cea mult așteptată.*

A CĂZUT O STEA DIN BASARABIA

Ionuț ȚENE

Vestea morții marelui poet Grigore Vieru m-a lovit ca un trăsnet. Credeam că poetul durerii basarabenilor de sub ocupația rusească va trăi „pururi tânăr” și, iată, în urma unui ciudat accident de mașină, el moare. Acum 15 ani, tot un cuplu celebru al suferinței cântecului eminescian, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, deceda într-un accident de mașină suspect. Prea multe morți din rândul unioniștilor basarabeni au fost produse de accidente de mașină. Sincer, când am citit despre moartea lui Gr. Vieru, am plâns ca un copil. Am primit emailuri și telefoane de la prieteni care deplângeau dispariția poetului Unirii Basarabiei cu România.

În ziua aceasta înghețată bocnă, de parcă ar fi fost o iarnă siberiană, s-a stins poetul Grigore Vieru, care era prietenul lui Mihai Eminescu și Octavian Goga. Poate de aceea era atât de urât de fel de fel de „elitiști” școliți pe la Băneasa și Bruxelles și care acum mănâncă banii publici în funcții culturale, pentru că denigrează valorile noastre și, în primul rând, pe Eminescu. În ziua când H.R. Patapievici – cel care a zis că România este o „față de cur”, iar „Carpății o fecală” – era reînscăunat la ICR de o clasă politică de ciolănari și patibulari al cărui scop este buzunarul propriu și distrugerea valorilor naționale, Grigore Vieru murea răpus de dragoste de Eminescu, când se întorcea de la o comemorare a Poetului Național. Născut dincolo de Prut, Grigore Vieru dorea „să sorbim” acest râu blestemat, așa cum au făcut-o strămoșii noștri la 1859 cu Milcovul, genială imagine creată de Alecsandri în *Hora Unirii*.

Grigore Vieru a luptat cu arma cea mai de temut – cu poezia – împotriva Uniunii Sovietice pentru ca românii să fie din nou uniți în spirit și în fruntariile țării lor, România. Și drept recunoștință reprezentanții statului român l-au izolat și ignorat la fel ca autoritățile comuniste de la Chișinău. Așa-zii intelectuali de operetă de pe Calea Victoriei, preocupati de sinecurile politicianilor corupți și de amantele lor ajunse pe copertile tabloidelor și la ministere, au uitat de poezii autentici ai Basarabiei și, în special, de Grigore Vieru. El deranja politicienii pentru că era unionist și iubea limba lui Eminescu, mă rog, acum când e de bonton să-ți înjuri țara și cultura și să te plimbi în excursii costisitoare pe banii publici ca să iei masa la Bruxelles, cu repetenții la morală. Criticii literari l-au ignorat pe Gr. Vieru și nu l-au introdus în istoria literară, deoarece nu cădea bine la tot felul de mancurți deghizați ca sponsori generoși.

Pe Grigore Vieru l-am cunoscut în 1988, când România trăia cea mai cruntă dictatură, dar totuși autoritățile de atunci i-au permis poetului basarabean să vină și să publice poezii în țară. În URSS începuse *glasnost*-ul și *perestroika* și poezii basarabeni veneau la noi ca la ei acasă. Îi citeam cu nesaț poeziile publicate în revista *Tribuna* și mă minunam cum poezii de dincolo de Prut scriu așa de bine românește, deoarece învățasem recent la geografie că acolo este Rusia. Poezii ca Grigore Vieru au păstrat flacăra spiritului românesc și nu au lăsat-o să se stingă când KGB-ul făcea ordinea la Chișinău.

Într-un interviu publicat atunci în *Tribuna*, Gr. Vieru spunea că prima oară când a ajuns la București a fost fascinat că în parcuri erau inscripționate plăcuțe în limba română: „Nu rupeți florile!” sau „Nu călcați iarba!” Pentru el a fost o revelație a limbii, deoarece în Chișinău se vorbea și se scria obligatoriu numai rusește. L-am văzut în vizită la sediul revistei *Tribuna*, când eram elev la Liceul „Ady-Șincai”. Fizionomia lui eminesciană te copleșea. Din prima clipă a știut că s-a întors acasă. El a vrut ca întreg Basarabia să se întoarcă acasă într-o Românie reîntregită și a luptat pentru asta. A fost țelul vieții lui... Când am auzit că a murit, am lăcrimat și m-am pus la masa de scris și am compus următoarea poezie pe care i-am dedicat-o. Îți spun acolo, în ceruri, unde sigur ești, Grigore Vieru – om care te considerai în modestia ta simplu ca iarba –, de-a dreapta Tatălui, că nu te voi uita niciodată și voi lupta ca Testamentul tău de a uni Basarabia cu România să se îplinească.

A CĂZUT O STEA

In memoriam Grigore Vieru

A căzut o stea în iarba simplității
A căzut firul ierbii sub coasa nopții
Sângele lui era Prutul care izbea năvalnic
inima românului

Și nici un baraj de ură străină
nu a stăvilat dragostea sa imensă
și fierbinte ca soarele de pe porțile
maramureșene
pentru pământul acesta în care cresc
cuvintele

lui Mihai Eminescu
ca florile din cununa Unirii
ca lacrimile Maicii Domnului
A căzut... și un izvor a tășnit limpede
dintre zidurile
prăbușite ale imperiilor
în care copiii își oglindesc fețele rotunde
și frumoase

ca România reîntregită

Cluj-Napoca, 18 ianuarie 2009

PRIMARUL NICOLAE COSTIN SAU SCHIMBAREA LA FAȚĂ A CHIȘINĂULUI

Cred că la începutul anului curent chișinăuienii, dar și alți conaționali de-ai noștri, și-au amintit de Nicolae Costin cu o strângere de inimă mai puternică decât de obicei. Doar au trecut deja cincisprezece ani de când neuitatul primar de Chișinău s-a prăpădit, atât de tragic! Și când te mai gîndești că la începutul acestei primăveri ar fi împlinit abia 74 de ani...

A fost Nicolae Costin, indiscutabil, una dintre personalitățile cele mai charismatice, mai iubite și mai prețuite la noi, în anii

'80-'90 ai secolului trecut. Născut la 7 aprilie 1936, în satul Peciste din părțile Reziinei, s-a impus ca om politic, unul din fruntașii Mișcării de emancipare națională a românilor din Basarabia sub ocupație sovietică. A fost profesor universitar, deputat în primul Parlament, ales democratic, al Republicii Moldova, președinte al Consiliului Municipal și Primar General al municipiului Chișinău (1990-1994). Membru fondator și președinte al Executivului Frontului Popular din Moldova (FPM),

formațiune care milita pentru unificarea Basarabiei cu România, prin activitatea sa a contribuit substanțial la procesul de renaștere națională a Basarabiei. A luptat cu ardoare pentru soluționarea eficientă a problemelor limbii române, pentru revenirea noastră la grafia latină, participând la elaborarea legilor cu privire la funcționarea limbii oficiale și a celorlalte limbi vorbite în R. Moldova. Este unul dintre autorii Declarației de Independență a Republicii Moldova (27 august 1991).

Sînt mari și de neuitat eforturile reformatoare ale lui N. Costin în calitate de primar al Chișinăului. Ales președinte al Consiliului orașenesc Chișinău, în 1990, a devenit primul primar al municipiului Chișinău, promovînd mai multe reforme menite să contribuie la dezvoltarea în condiții noi a capitalei noastre. A contribuit mult, împreună cu ministerele din Republica Moldova, cu instituțiile de cultură din municipiu (inclusiv cu noua, pe atunci, conducere a BM „B.P. Hasdeu”), la deschiderea liceelor specializate (român-englez „Mircea Eliade”, român-italian „Dante Alighieri”, român-francez „Gheorghe Asachi”, român-german „Mihail Kogălniceanu”); la inaugurarea unor noi biblioteci, inclusiv de carte românească („Onisifor Ghibu”, „Transilvania”...); la redeschiderea bisericilor, inclusiv a Catedralei din centrul Chișinăului; la restaurarea monumentului lui Ștefan cel Mare și Sfînt din Chișinău. În timpul cît a fost N. Costin primar de Chișinău au fost instalate și dezvelite noi busturi ale clasicii literaturii române pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfînt”. A susținut reînvierea datinilor legate de sărbătorile creștine (Crăciunul, Paștele, Duminica Mare, Hramul), stabilirea tradiției sărbătoririi Zilei Independenței Republicii Moldova și Zilei Limbii Române. Alte merite ale sale țîn de demolarea, fără vărșări de sînge, a statuii lui Lenin din centrul Chișinăului; readucerea la locul inițial de amplasare a monumentului, restaurat, al

lui Ștefan cel Mare; organizarea rezistenței împotriva mișcărilor secesioniste; stabilirea legăturilor de colaborare cu mari orașe din România, Grecia, Turcia, Franța, Italia, Ucraina, SUA ș.a. N. Costin a fost artizanul reinstituirii, în spiritul tradiției naționale, a funcțiilor de *prefect* și *primar*, precum și al reintroducerii denumirilor de *comună*, *judet*, *municipiu*, *sector* (în municipii) etc. A lansat ideea includerii satelor din împrejurimile Chișinăului în componența municipiului, pentru a echilibra componența demografică.

În noiembrie 1993, lui N. Costin i s-a acordat titlul de „Cetățean de Onoare al municipiului Botoșani” – se pare că a fost unica distincție pe care a primit-o în timpul vieții, la atîtea merite cîte le avea!... Prin contrast, la 9 august 1994, prin decretul Președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, Nicolae Costin a fost eliberat din funcția de primar al Chișinăului, fiind trecut în „rezerva de cadre a Guvernului”. Odată cu demiterea sa a încetat și activitatea Consiliului Municipal Chișinău. Se crease impresia, atunci, că viața Chișinăului, o viață a urbei, cel puțin, s-a oprit... Curînd avea să se oprească și inima lui Nicolae Costin: în urma unei grele suferințe, s-a stins din viață, pe 16 februarie 1995, la vîrsta de 59 de ani. Moartea sa continuă a rămîne un mister. Oficial, cauza decesului ar fi fost leucemia. Post-mortem, prin hotărîri ale consiliilor municipale, numele lui Nicolae Costin îl poartă cîte o stradă din Iași și din Chișinău. „*Nicolae Costin a fost un mare singuratic, puțin înțeles și susținut. Nu s-a acceptat niciodată un prizonier al trecutului, un ratat al istoriei. După măsura sa de înțelegere a lucrurilor avea un ritm prea accelerat. Se grăbea...*”, avea să mărturisească peste ani soția regretatului primar, dna Iuliana Gorea-Costin.

***

La 16 februarie a.c., cînd s-au împlinit 15 ani de la trecerea la cele veșnice a

primului primar nesovietic al Chișinăului, Nicolae Costin, Primăria capitalei și Asociația *Parlamentul-90* au organizat o suită de acțiuni comemorative. Dintre acestea, amintim simpozionul *In memoriam Nicolae Costin* și o expoziție de artă despre anii de renaștere națională. Menționăm și implicarea bibliotecarelor de la BM „B.P. Hasdeu” la desfășurarea manifestărilor omagiale. La mormântul lui Nicolae Costin de la Cimitirul Ortodox Central de pe str. Armenească s-a ținut un parastas în memoria marelui dispărut. În aceeași zi, în incinta Primăriei a fost inaugurată o placă comemorativă Nicolae Costin.

Printre evenimentele ce au avut loc în ziua de 7 aprilie a.c., legate de omagierea protestelor din 7 aprilie 2009, s-a înscris și comemorarea regretatului compozitor Ion Aldea-Teodorovici și cea a lui Nicolae Costin, ambii născuți în această zi, de Buna Vestire. După un parastas, consacrat celor doi martiri ai Neamului, care a avut loc la Cimitirul Ortodox Central din str. Armenească din capitală, pe fațada clădirii de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 132, unde a locuit Nicolae Costin, a fost dezvelită o placă comemorativă. În fața celor prezenți au luat cuvântul primarul general al capitalei, Dorin Chirtoacă, soția regretatului Nicolae Costin, Iuliana Gorea-Costin, ex-ministrul Culturii, Ion Ungureanu, ex-președintele primului Parlament al R. Moldova, prof. univ. Alexandru Moșanu, consilierul municipal Mihai Severovan ș.a.

„Nicolae Costin a fost o personalitate ieșită din comun, unul dintre primii exponenți ai mișcării de eliberare și renaștere națională, dar și unul dintre primii politicieni care au demonstrat că sunt extrem de devotați cauzei naționale. Acest devotament a fost îmbinat cu profesionalism, curaj și rațiune; a fost temelie care i-a dat putere lui Nicolae Costin și tuturor celor care au colaborat cu el,” a menționat în alocuțiunea sa prof. univ. dr. hab. Alexandru Moșanu. Placa a fost sfințită de un sobor de preoți ai Catedralei „Sfin-

ta Teodora de la Sihla” în frunte cu parohul acesteia, protoiereul Ioan Ciuntu.

***

Încercînd să enumăr meritele primarului Nicolae Costin, am omis – intenționat – unul care mi se pare cu totul deosebit. Îl vom savura împreună, la finele acestei evocări a figurii luminoase a lui N. Costin. Astfel, la propunerea sa, străzile municipiului Chișinău au primit nume cu un subliniat caracter național (Decebal, Traian, Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrîn, Mihai Viteazul, Nicolae Milescu Spătarul, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni, Constantine Brâncuși, Pan Halippa, Sfatul Țării, București, Calea Leșilor, Bucovina, Cetatea Albă, Putna, Voroneț, Hotin...). Cele aproximativ 700 de străzi, stradele, piețe, parcuri, grădini din capitala basarabeană, pînă în 1989 fiind aproape că în totalitate rusești, prin efortul lui N. Costin și al unei comisii care se bucura de tot sprijinul primarului, au revenit la firesc. Aceste simboluri ale municipiului au prins a vorbi românește, a ne povesti istoria strămoșească, a ne ilustra cultura și demnitatea națională... Schimbarea – atît de necesară nouă, atît de jinduită de noi! – a provocat, firește, nemulțumirea unor grupări politice antiromânești, care au cerut, în fiecare campanie electorală, revenirea la vechile nume sovietice ale străzilor Chișinăului. Din fericire, schimbarea la față a Chișinăului, care a fost posibilă prin participarea cea mai energică a primarului N. Costin, nu a fost modificată în vreun fel și să sperăm că niciodată nu se va reveni la acel Chișinău în care aveai senzația că te afli într-o provincie rusească. În prezent, de cincisprezece ani deja, grație înțelepciunii, inteligenței, curajului, simțirii patriotice a lui N. Costin, Chișinăul nostru este, cel puțin la capitolul *toponimie*, un oraș românesc și european. Măcar și pentru aceasta îl vom pomeni mereu, cu drag și cu recunoștință, pe cel care a fost Nicolae Costin.

CRONICAR

În contextul comemorării reductabilului primar de Chișinău Nicolae Costin, inserăm un interviu inedit cu consoarta regretatului profesor, politician și patriot – dna ambasador Iuliana GOREA-COSTIN, fostă profesoară și director la faimosul cândva Liceu român-englez „Mircea Eliade”. Mulțumim colegei Tamara GORINCIOI, de la ziarul municipal „Capitala”, care ne-a pus la dispoziție, cu multă amabilitate, acest text ce va trezi un firesc interes al cititorilor noștri.

„ACUM, CÂND LUCRURILE REVIN LA NORMALITATE, S-AR PUTEA ELUCIDA ADEVĂRATA CAUZĂ A MORȚII LUI NICOLAE COSTIN ȘI NU NUMAI A LUI..”

– *Stimată Doamnă Iuliana Gorea-Costin, cum v-ați cunoscut cu distinsul om politic Nicolae Costin?*

Iuliana Gorea-Costin: Era în anii 1989-1990. Colectivul Școlii nr. 1 (actualmente Liceul român-francez „Gheorghe Asachi”), unde aveam ore de limbă română (pe atunci suplineam și funcția de inspector școlar la direcția Centru de învățământ a or. Chișinău, apoi la Ministerul Învățământului), a înaintat candidatura mea pentru alegerile în primul Parlament democrat al R. Moldova, pe o circumscripție în care candidau tocmai 18 aspiranți. După primul tur am rămas eu și vestitul „istoric” Vasili Iakovlev. Și iată că după o dezbatere televizată, mi-a telefonat Nicolae Costin (nu comunicasem niciodată anterior cu el) și m-a felicitat pentru prestație. Candidam în zona centrală a Chișinăului, care era locuită preponderent de electoratul alolingv. Întrucât Iakovlev era unul din liderii Interfrontului, asupra mea s-au aruncat toate forțele și s-au utilizat cele mai neortodoxe metode... Am pierdut cu o diferență de circa 200 voturi. Fiind deja primar, la propunerea organizației din sectorul Centru a Frontului Popular, Nicolae Costin m-a invitat la Primărie, propunându-mi să candidez la funcția de viceprimar pentru cultură și învățământ. De această dată nu mi-au ajuns

câteva voturi... Deciziile se adoptau greu și unii consilieri municipali insistau să revin într-o altă ședință, dar am refuzat. Mai târziu, m-a contactat din nou N. Costin, spunându-mi că are o altă propunere pentru mine... Mi-a propus mâna și inima.

– *Pe atunci era apogeul Mișcării de Eliberare Națională. A fost idealul care v-a apropiat?*

– Ne-au unit aceleași idealuri, aceleași principii și valori. Aveam senzația reflectării unuia în celălalt, aveam aceleași cărți și poezii preferate, îngânam aceleași cântece, aveam aceleași convingeri... Deși venea de la catedra de comunism științific, Nicolae Costin era un anticomunist convins, pentru că el nu doar îi citise, el îi înțelesese pe Marx și Engels.

– *Se spune că în spatele unui bărbat puternic stă neapărat o femeie. Vă cerea opinia, fiind deputat, primar, soț, iubit?*

– Discutam despre toate. Nu-mi spunea însă despre amenințările la care era supus. Ne proteja pe noi, pe cei din jur... Nicolae Costin împărtășea convingerea că frica, odată infiltrată în oameni, e foarte greu de scos.

– *În ultimii ani vă mărturisea că are adversari, inamici, probleme?*

– Comenta doar ceea ce apărea în presă, zvonurile, calomniile, care se răspân-

deau la adresa noastră (primeam diverse scrisori de amenințare sau prin care se încerca dezbinarea noastră). Întotdeauna însă sublinia: sunt slabi și lași, de aceea acționează din umbră.

– *Prin culise se vorbea că omul politic Nicolae Costin a fost înlăturat de KGB. Probabil cunoașteți mai multe. În acei ani a fost declanșată o anchetă, doar erau ai noștri la putere?*

– Nicolae Costin era conștient că a fost contaminat. Medicii germani, unde am mers pentru consultații, se întrebau: „Cum și unde a putut fi contaminat?!...” În același timp Nicolae ne asigura: „Dacă există un caz, un om, dintr-o mie, care poate învinge această maladie, acel om voi fi eu.” Dar... Au urmat alte atacuri: demiterea lui Nicolae Costin din funcția de primar ales, prin decretul președintelui Mircea Snegur. Urmare a acestui decret și primarul general, și Consiliul Municipal, ales în mod democratic, și-au încetat activitatea. Amintesc că actul de demitere a lui Nicolae Costin din funcția de primar general al municipiului Chișinău a fost contestat în toate rapoartele de monitorizare ale Consiliului Europei, ale Congresului puterilor locale și regionale al Consiliului Europei, drept act ilegal, care încălca Constituția Republicii Moldova, normele democratice... În timp ce Nicolae Costin lupta cu boala, iar în fostul lui birou, de la primărie se făceau reparații capitale, Procuratura ne târa prin toate instanțele de judecată... Apartamentul în care locuiam era la etajul 5 (b-dul Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 132), fără ascensor. Fiind bolnav, Nicolae nu putea urca scara și mergea deseori la fiu sau la soră-sa, care locuiau în blocuri cu ascensor. Astfel că nici ultimul Crăciun și revelion nu le-am putut trăi acasă. Cedasem apartamentul nostru lui Vasile Dombrov, directorul Liceului „Vasile Alecsandri”, următorul la rând după mine, în schimbul unui apartament

situat la etajul 2. Ei bine, la insistența Procuraturii am trecut prin toate instanțele judecătorești, ajungând până la ședința prezidiului Curții Supreme. Nu cred că în istoria Procuraturii sau Justiției mai sunt cazuri similare. Hărțuiala la care eram supuși i-a zdruncinat și mai mult sănătatea și i-a apropiat sfârșitul. S-a stins în dureri cumplite și chinuri sufletești nevănuite. Puterea însă a încercat să-și impună scenariul și la înmormântare... M-au ajutat colegii de la Liceul român-englez „Mircea Eliade” și prietenii lui Nicolae Costin, cărorora le mulțumesc mereu, să-i îndeplinim testamentul, mărturisit regretatului părinte Vasile Petrache, de la Biserica „Sf. Ierarh Nicolae”. Carul mortuar a fost oprit de către credincioși în fața Bisericii „Sf. Nicolae”, sicriul dus în biserică, unde i s-a făcut prohodul. Îmi pare rău, cer iertare, dar și mulțumesc oamenilor de bună credință care din lipsă de informații, deși împânziseră străzile Chișinăului în acea zi cu ploaie, n-au putut să-și ia rămas bun creștinește de la el. Niciun post de radio sau TV n-a transmis nimic despre înmormântarea lui Nicolae Costin! După înmormântarea lui, deja prin în martie 1995, când am participat cu liceenii și profesorii de la Liceul „Mircea Eliade” la greva întru apărarea istoriei și limbii române (valori pentru care Nicolae Costin și-a jertfit viața), cineva din umbră îmi trimitea scrisori și telefoane de amenințare, iar pereții liceului erau „zugrăviți” cu inscripții injurioase la adresa mea. Mi s-au fabricat dosare pentru a fi înlăturată din serviciu în timpul când eram director la Liceul „Mircea Eliade”. Dar și pe când eram ambasador la Strasbourg, mi se insinua că aș fi făcut invitații pentru deschiderea vizelor (la cererea înaintată Procuraturii Generale și Serviciului de Securitate al R. Moldova, mi s-a răspuns că firma care fabrica, contra cost, invitațiile în numele meu este dată dispărută...). Curtea de Conturi, „din gre-

șeală” îmi tot atribuia încălcări financiare. La contestarea mea, hotărârile publicate erau înlocuite fariseic cu formula: „A se exclude alin. X din Hotărârea Y...” Cine căuta în hotărârile anterioare, pentru a vedea despre care alineat era vorba? Oamenilor le rămânea în minte numele meu alături de o fraudă. Misiunii diplomatice de la Strasbourg i se aproba cel mai mic buget (finanțarea venea cu întârziere de jumătate de an), aveam angajat doar un singur diplomat (la principala organizație paneuropeană!) și locuiam cu secretara și cu șoferul în același apartament... În final, când s-a instaurat guvernarea lui Voronin, am devenit șomer oficial în R. Moldova. Mulți judecători, cu ochii plecați, întreprindeau ce le dicta Puterea. Unicul care a dat dovadă de curaj și onestitate a fost judecătorul Nicolae Timofti. M-ați întregat de ce „ai noștri la putere” nu au cerut elucidarea cauzei morții lui Nicolae Costin? Cred că abia acum, când lucrurile în R. Moldova revin la normalitate, s-ar putea elucida adevărata cauză a morții, învăluită în mister, a lui Nicolae Costin, ca și a lui Gheorghe Ghimpu, Ion și Doina Aldea-Teodorovici, Ion Vatamanu, Lidia Istrati, Mihai Alexeiciuc, Nina Bucătaru...

– *Ce proiecte nerealizate mai avea N. Costin până la dramatica dispariție?*

– Cred că cel mai important proiect pe care l-a realizat a fost cel ce ținea de restabilirea demnității naționale, de libertatea conștiinței și crearea condițiilor pentru afirmarea unei mentalități libere de prejudecăți... Nicolae Costin și-a propus să le redea oamenilor de cultură drepturile binemeritate. Printre aceste acțiuni se înscrie și conferirea titlului de Cetățean de Onoare al Chișinăului ilustrului lingvist român, de origine basarabeană, dar de talie europeană și chiar mondială, Eugen Coșeriu. Puțini știu că la 28 iunie 1991, ora 00.01, chiar dacă era amenințat cu o „baie

de sânge”, a început strămutarea statuii lui Lenin din Piața Marii Adunări Naționale. Aceasta se întâmpla cu două luni înainte de puciul de la Moscova! Avea încă multe proiecte și idei pe care dorea să le realizeze, regreta că bugetul lăsat la dispoziția Primăriei de către Guvern nu ajungea pentru întreținerea elementară a necesităților urbei. Trecerea la economia de piață abia începea... Unul din proiectele sale se referea la inaugurarea unei Aleei a clasicilor literaturii universale, perpendiculară pe Aleea Clasicilor, bustul lui Mihai Eminescu fiind la intersecția lor.

– *Înainte de stingere a lăsat un mesaj?*

– Nu credea că va muri...Totdeauna însă m-a rugat să am grijă de mine, de Cornel, de Victor...

– *Cine i-au fost prietenii adevărați, până la urmă, și cine i-au întors spatele în clipele cele mai grele?*

– Prietenii lui erau Alexandru Moșanu, Ion Hadârcă, Ion Ungureanu, Nicolae Dabija, Victor Bucătaru, Mihai Ghimpu, regretații Gheorge Ghimpu, Ilie Coșanu, Mihai Alexeiciuc... Din păcate, numărul celor care l-au lovit și nedreptățit e mult mai mare, aceștia însă o făceau din umbră.

– *S-a încercat să se arunce umbre chiar și asupra dragostei Dvs. Dar, orice s-ar fi spus, se știe că ați fost un cuplu de invidiat. Păstrați scrisorile, cadourile?...*

– Unii, dacă nu au reușit în timpul vieții să ne despartă, încearcă și după moartea lui. Îmi amintesc de Marea Adunare Națională, de Declarația de Independență, de atitudinea exprimată de Nicolae Costin împotriva intrării R. Moldova în CSI, discursurile sale în fața combatanților etc. După aceste acțiuni urmau, de obicei, amenințări, iar într-o zi am găsit ușa apartamentului în care locuiam stropită cu o soluție care ne-a provocat și mie, și lui Nicolae Costin erupții pe tot corpul. Cât despre scrisori, cadouri... Nu ne-am despărțit niciodată atât de mult, încât să ne scriem

scrisori. Cel mai de preț cadou însă rămâne Lumina sufletului său.

– Intenționați să scrieți memorii?

– După ce termin albumul *Ne vom întoarce într-o zi. In memoriam Nicolae Costin*, voi scrie niște aduceri-aminte. Cred că sunt necesare pentru a scoate la lumină mai multe lucruri cunoscute și necunoscute din spirala tăcerii.

– *Povestiți-ne, Vă rog, câte ceva, despre copii și despre preocupările Dvs. în timpul de față.*

– Cu Victor și Cornel, fiul lui Nicolae Costin, suntem din 2003 mai mult la București decât la Chișinău. Victor a absolvit Academia Diplomatică „Nicolae Titulescu”. Ambii sunt căsătoriți. În familia lui și a lui Corneliu Costin s-au născut și cresc doi copii minunați: Ana și Nicolae. Am o relație specială de prețuire cu ambii, mi-au fost și îmi sunt alături mereu. În ultimii ani am participat la mai multe dezbateri, inclusiv televizate și radiofonice, la Chi-

șinău și la București, la care prezentam și atrăgeam atenția asupra situației complicate, dramatice, din perioada guvernării comuniste. Mi s-a transmis că angajații Ambasadei R. Moldova la București erau obligați să-mi supravegheze fiecare pas și să raporteze imediat, direct lui Voronin. În cadrul manifestărilor consacrate Sărbătorii *Limba noastră cea română*, din 31 august 2008, am fost preîntâmpinată să vin mar la Chișinău, pentru că sunt pe lista celor peste o sută „ce vor muri în accidente”... A urmat moartea lui Grigore Vieru...

– *Care ar fi mesajul pe care i l-ați trimite în ceruri?*

– Cred că sufletele lui Nicolae Costin, Gheorghe Ghimpu, al Doinei și al lui Ion Aldea-Teodorovici, Ion Vatamanu, Grigore Vieru sunt într-o permanentă comunicare cu noi. Cred, Crucea purtată de ei, „ară-n ceruri adevărul”. Cred că „cei născuți în Zodia Sufletului, cu cât mai greu îi apasă soarta, cu atât mai sus li se înalță Duhul”...

„SĂ-ȚI FIE SOMNUL LIN, DOMNULE MĂLIN!”

Patria cărților ce se împuținează pe zi ce trece a mai pierdut un oștean credincios: pe Constantin Mălinaș, omul care credea neabătut, asemenea marilor renaștătoriști ai lumii că „Litterae faciunt humaniores” (învățătura, cultura, ne face mai umani). Vestea despre moartea sa ne-a îndurerat profund și clopotele au răsunat în inimile noastre, aducându-ne aminte că suntem doar „o vânăre de vânt”. L-am cunoscut pe Mălinu de pe vremea când era un simplu și meticolos bibliotecar la Biblioteca „Gheorghe Șincai”, pe vremea când ne

Constantin Mălinaș
(21.V.1943 – 24.II.2010)

citeam creațiile la cinaclul instituției înainte de 1989. Anii au trecut, dar Mălinu a ținut drept drumul de la liniștea bibliotecii la tumultul politic al agoriei. A fost director al prestigioasei instituții, consilier local, editor al unei publicații deosebite, de un profund patriotism – *Familia noastră* – consacrată dialogului între românii „intra muros” și „extra muros”. A călătorit pentru documentare la românii din afara granițelor țării, de la Giula și Novi Sad

la românii însingurați din Maramureșul istoric și chiar la acei din Crimeea, ca și cum

ar fi vrut să-i stropească pe toți cu flacăra vie a Unirii.

Doctor în filologie, iubitor de meda-
listica lui Eminescu, documentat luptător
pentru recuperarea patrimoniului lui Ema-
nuil Gojdu, Constantin Mălinaș ne-a uimit
pe toți în ultima parte a vieții. A scris mult
după moartea soției sale ca într-un gest
suprem de recuperare a întregii sale vieți.
Cărțile sale de poezie și de proză și le-a lan-
sat cu lume multă și sufragii cinstite la Ce-
naclul Baroului Bihor. Ultima sa carte însă,
intitulată *Proza de transport*, și-a lansat-o la
Primăria din Marghita, alături de cei dragi
lui, cei cunoscuți din copilărie și junețe.

Scriitorul s-a întors în chip simbolic
spre izvoare și iată cum ultima sa carte a
devenit o operă premonitorie înainte de
a fi o opera care să surprindă rătăcirile
oralității urbane și stricării limbii române.
Constantin Mălinaș a fost în sensul
nemțesc al cuvântului „ein Bucherwurm”
(un șoarece de bibliotecă), dar în sensul
bun al denotațiunii, un om care se re-
trage în himeră pentru a se întări pentru
lupta cu realitatea de dincolo de zidurile
reci ale bibliotecii. Ajuns în agora, Con-
stantin Mălinaș a învins. A pășit pe calea
regală de la admirarea cărții la facerea ei.

Ceea ce nu-i puțin lucru. Moartea lui
este o pierdere grea pentru intelectualita-
tea din Oradea și Bihor, după cum va fi
și o absență de neînlocuit pentru lucrările
cenaclului nostru unde a luat de atâtea ori
cuvântul, fie în calitate de autor, fie în cali-
tate de critic literar.

În semn de orăție funebră, chiar dacă
tânguirea noastră nu atinge dramatis-
mul celor ale lui Bossuet, la căpătâiul ce-
lui dispărut dintre noi, plângem cu acest
sonet despre omul iubitor de carte aleasă
și ziditoare de spirit și simțire:

Șpalturile sparte

Din spuma cărei Mări apari, Tu, Carte,
Cu ochii grei de plumb, Tu, Făt-Frumos,
Plângând cu litere, pe Criș, în jos,
Varadie cu șpalturile sparte?

De Tine, numai moartea mă desparte.
Tiparnița e un concert duios,
Ca mersul Domnului cel Viu, pe jos,
Muștrare blândă a Măicuței Arte.

Precum un panaceu mi-astâmperi chinul,
Mă faci mai tare și mai bun, mai drept,
Mă-mbeți în nopți târzii, mai rău ca vinul...

Dar dup-orgie, sunt mai înțelept,
Căci schimb, într-un surâs candid, suspinul,
Ce mi se-implântă, deseori, în piept...

Dumnezeu să te așeze la dreapta Sa,
iubitor și slujitor al Cărții!

*Din partea Cenaclului literar
al Baroului Bihor,
președinte Pascu BALACI,
avocat, membru al Uniunii Scriitorilor
din România*

„PROMOTOR AL BALCANISMULUI LITERAR, A AVUT ADMIRATORI FANATICI...”

(125 de ani de la nașterea lui Mateiu Caragiale)

Gabriela PETCU,
Constanța

La data de 24 martie 1885, la București, se naște **Mateiu Caragiale**, fiul nelegitim al lui I.L. Caragiale și al Mariei Constantinescu. După ce Caragiale-tatăl se căsătorește cu Alexandrina Burelly, în anul 1889, își aduce fiul în noua familie unde va trăi o bună parte a copilăriei sale. Tănărul, frustrat de lipsa mamei, de diferența dintre el și ceilalți copii, începând cu strigarea catalogului la școală pentru acea rubrică unde erau trecute numele părinților, de faptul că Maria Constantinescu era de condiție materială și intelectuală modestă, simțea nevoia de a demonstra că originea lui se află în trecutul unor familii aristocratice, atribuind descendențe uimitoare acesteia.

La numai 14 ani, Mateiu inventează o genealogie favorabilă familiei sale și odată cu acest pas, începe dezinteresul pentru orice fel de activitate practică producătoare de confort material. „Cu Mateiu Caragiale se petrecea un fenomen de confuzie ereditară, caracteristică multor indivizi de pe acest pământ, care, neputându-și determina arborile genealogic, se pierd în ipoteze adânci ca niște visuri nebune” (G. Călinescu. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, p. 898). Studiază heraldica, reconstituie steaguri și blazoane nobiliare, inoculându-și ideea că este descendentul unei familii cu tradiție aristocrată. Astfel, își însușea încă de la vârstă fragedă o maturitate precoce, și atunci când se ivea ocazia, încerca să demonstreze acest lucru. Colegii de școală îl porecleau „domnul conte”, iar viitorul scriitor lua acest lucru în serios. La 20 de ani, Mateiu I. Car-

giale merge la Berlin, împreună cu familia tatălui, pentru a face studii de drept. Nu se străduiește prea mult în ce privește învățătura, de aceea, în primăvara anului 1905, I.L. Caragiale realizează că Mateiu nu evoluează și îl trimite în țară. Ruptura dintre tată și fiu se produce odată cu plecarea din Berlin, Mateiu având un dublu eșec: întoarcerea în țară cu același statut și faptul că în ochii tatălui său, apare ca un pierde-vară incapabil să-și asume destinul unui om matur. Ajuns în țară, Mateiu dorește o reabilitare, manifestându-și intenția de a deveni ofițer, dar este respins la examen, din cauza constituției sale fizice.

Din descrierea sugestivă făcută de G. Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* surprindem un Mateiu I. Caragiale care acordă o deosebită atenție mersului, ținutei, convins fiind că un aristocrat e dator să-și etaleze noblețea în orice situație, dovedindu-se nu numai un erudit desăvârșit, ci și o prezență fizică agreabilă. Intuim, astfel, lovitura pe care trebuie s-o fi resimțit din plin „contele”. Acea respingere la examen tocmai din cauza constituției sale fizice, trebuie să fi avut un impact puternic asupra tânărului Caragiale.

Reînscriș la Facultatea de drept, de această dată la București, Mateiu promovează câteva examene, dând speranțe tatălui său. Însă, în 1907, în plină sesiune, se îmbolnăvește grav de pojar, I.L. Caragiale luându-l la Berlin pentru refacere. Întors în capitală, abandonează din nou facultatea, preferând o viață dezordonată, întreținută sporadic și insufici-

ent de o pensie pe care tatăl o trimite Mariei Constantinescu.

În octombrie 1912, după moartea lui I.L. Caragiale, primește funcția de șef de cabinet la Ministerul Lucrărilor Publice. În ceea ce privește dorința sa de aristocrație, singura speranță a lui Mateiu rămâne ivirea unei conjuncturi favorabile. Și iată că, mai târziu, în 1923, la vârsta de 38 de ani, el se căsătorește cu Marica Sion (una din ficele poetului Gheorghe Sion) care avea 63 de ani, descendenta nobilă, deținând un domeniu (Sinonu) pe care va flutura o vreme, stema familiei Caragiale („*coup vert sur jaune*”). Scopul a fost atins.

Moartea lui Mateiu Caragiale, survine la 17 ianuarie 1936, la doar 51 de ani, lăsând neîncheiate socotelile cu viața și proiectele literare. Ca scriitor, nu lasă multe opere în urmă, însă tot ce a rămas, sunt scrieri originale care uimesc și îl clasează printre autorii de geniu ai literaturii române.

Romanul **Craii de Curtea-Veche** (1929), scris pe parcursul a zece ani, reprezintă capodopera sa, opera emblematică în care va descrie și caracteriza, cu mare acuratețe, Bucureștiul interbelic, lumea mahalalelor și a cărciumilor de cea mai joasă speță, unde aveai ocazia să întâlnești personaje stranii precum Pantazi, Gore Pirgu sau Pașadia, povești tulburătoare ca cea a Penei Corcodușa, îndrăgostită iremediabil de un nobil rus, dar și decoruri fantastice, construite de mintea scilpitoarea a autorului.

Nuvelele **Remember** (1924) și **Sub pecetea tainei** (1930-1933) sunt scrise în același mod, dar tratează subiecte diferite: prima aduce în prim-plan modelul unui dandy englez aflat la Berlin, un personaj fabulos, pe nume Aubrey de Vere, a cărui sexualitate nu este precizată, dar pe care îl întâlnim atât ca bărbat, cât și ca travestit cu cele șapte safire de Ceylan, răsfirate pe degetele-i lungi, iar cea de-a două este narațiunea lui conu Rache, un polițist pensionat, care povestește, la un pahar de bere, despre trei cazuri de dispariții misterioase.

Considerat de G. Călinescu un „promotor (și poate cel dintâi) al balcanismului literar”, redutabilul istoric și critic al literelor române are față de M. Caragiale o atitudine ambiguă și totuși, în genere, favorabilă. Vom desprinde

doar câteva aprecieri, în acest sens: „*Romanul Craii de Curtea-Veche (mai curând narațiunea) a avut de la început admiratori fanatici, ceea ce la un examen superficial nu s-ar explica. În tot cazul valoarea particulară a scrierii e vădită, de nu prin altceva prin personalitatea puternică a omului*” [...]; „*Suntem în București semibalcanici, semioccidentali, unde fineța cea mai înălțată se amestecă cu injurăta și pofta grosolană. Mateiu Caragiale încearcă să zugrăvească, și izbuteste, acea lume românească, să nădăjduim restrâns, de care se împerechează țigănia lenea sufletească și ascuțimea inteligenței*” [...]; „*Limba autorului e bogată, grasă, amestecând elementele culte cu argoul chefiilor*” [...]” (G. Călinescu, op. cit., p. 899, 900).

Post-mortem, în mai 1936 apare volumul de poeme *Pajere*, la Editura „Cultura Națională”, al cărui director era acad. Al. Rosetti. În carte au fost incluse creații publicate pe parcursul unui sfert de veac, de la debutul său poetic, înscris în revista *Viața Românească*, în 1912.

E de reținut că poeziile lui Mateiu au fost trimise spre publicare la faimoasa revistă de chiar tatăl său, I.L. Caragiale, plăcut surprins de prospețimea lor. Totuși în anele literaturii române M. Caragiale va rămâne ca prozator, fapt subliniat și de alți exegeți, mult mai târziu, după G. Călinescu.

„*Poem, mai mult decât roman, Craii de Curtea-Veche e o carte a morții. Un recviem. Narativă, evocativă, lirică, dramatică, satirică, rememorarea evoluează pe un fond muzical* [...] *Născuți din cuvinte, eroii romanului, și prin ei autorul, dobândesc existență eternă*” (Dumitru Micu. *Literatura română în secolul al XX-lea*. București, 2000, p. 134).

„*În anii care au trecut de la moartea scriitorului, întâmplată în ianuarie 1936, omul s-a adâncit în umbra scriitorului, iar biografia a pălit în fața unei opere de ficțiune singulare. De fapt, omul se întorsese în operă, ca un actor care în ultimul act ar trage el însuși cortina, refuzând să mai apară la chemările sălii, pentru a nu risipi confuzia aceea vrăjită între realitate și artă, căreia i-a închinat toate eforturile și care a dat identității sale adevăratul sens. Într-adevăr, odată cu trecerea timpului, Mateiu Caragiale a devenit un personaj al propriei sale literaturi*” (Alexandru George).

ISTORIA NOASTRĂ ADEVĂRATĂ

MOȘ ILIE VLAS ȘI UNIREA

Ion CERNEI,
publicist, Orhei

În primăvara aceasta, am văzut un talk-show transmis de Compania TV „Mir” cu subiectul *Despărțirea României și a Republicii Moldova. Tragedia unui popor*. Emisiunea mi-a lăsat o impresie apăsătoare și din cauză că Iurie Colesnic, scriitorul, istoricul și deputatul, împreună cu Anatol Petrencu, prof. univ. dr. hab. în istorie și politician, au fost purtați prin materie aidoma unor școlari repetenți de către Zurab Todua, ziarist și politolog, etnic georgian rusificat, autorul cărții *Moldavia i moldavskie kommunisti*, dar și de doi experți ruși „pursânge” – Kirill Tanaiev și Vladimir Bruter.

Să spui că întrebările și comentariile celor trei erau agresive ar însemna să nu prea spui nimic. Cu regret, istoricii noștri n-au fost în stare să țină piept obrăzniciei gazdelor, mai ales că inițierea ultimilor în istoria României și relațiile ei cu actuala RM era cam deplasată. Or, în România nu se puteau întâmpla numai rele, odată ce țara e în UE și NATO, dar nici poziția RM nu e atât de disperată, precum consideră ei. Liviu Iurea, corespondentul TVR la Moscova (originar din Humuleștii lui Ion Creangă și licențiat al Universității Lomonosov din Moscova), aflat alături de I. Colesnic și A. Petrencu și bine inițiat în surprizele mediului moscovit, dădea răspunsuri prompte și pline de tâlc la întrebările provocatoare, spre deosebire de ceilalți doi, care s-au împotmolit în cursa întinsă.

„Înflăcăratul patriot moldovean” Zurab Todua a fost cel mai insistent: ghidat de moderator, i-a adresat o întrebare lui A. Petrencu, dar văzând că acesta cugetă prea mult, s-a apucat „să-l ajute” cu răspunsul.

Desigur, inducea ideea că, „pe timpul românilor”, în Basarabia a fost foarte rău și, dacă „radicalii de la Chișinău” fac unirea acum, fără a cugeta, pot să se verse râuri de sânge. Dată dracului a fost și părerea sa că Moldova de dincolo de Prut trebuie să se unească cu RM. În cele un minut și jumătate puse la dispoziție, „compatriotul” nostru ruso-georgian parcă era pus în priză, pentru a-și prezenta „adevărurile” sale: după Unirea din 27 Martie 1918, chipurile, administrația română ținea în Basarabia jumătate din jandarmii săi; o potențială tentativă de unire în anii '90 a cauzat conflictul transnistrean; comuniștii au venit la putere pe cale democratică și pot să discute cu oricine că ei au făcut mult bine pentru R. Moldova; evenimentele din 7 aprilie trecut au fost puse la cale de unioniști; asupra unirii cu România trebuie de cugetat bine etc. N-a fost credibilă spusa lui Iurie Colesnic, subliniată și de Anatol Petrencu, precum că vectorul RM e orientat spre integrare europeană, dar nici părerea lui Liviu Iurea – că Unirea o va face altă generație de basarabeni.

N-aș intra în discuție cu Z. Todua în problema dată, dar talk-show-ul a avut loc cu o săptămână înainte de aniversarea a 92-a de la Actul Unirii, prilej de a cugeta asupra destinului nostru. Anihilarea conștiinței naționale a devenit un fel de politică de stat în fosta URSS, de la începuturi și până la prăbușirea ei. Spre deosebire de regimul sovietic (dar și de epoca țaristă, de altfel), în perioada interbelică, atunci când am fost parte a Statului Român, s-a consolidat mult conștiința națională a

basarabenilor. Totodată, s-au făcut și alte lucruri notorii, despre care merită să ne amintim.

Păstrez acasă o relicvă de familie. E un certificat de împrumut acordat lui Zaharia Cernei, străbunicul meu. Documentul are nr. 552, eliberat la 10 martie 1923 de către instituția *Casa noastră* și atestă că străbunicul e împrumutat pe veci cu șase hectare de pământ, acordate cu titlu gratuit. Adică, în timpul reformei agrare din 1921-1924, toate familiile de țărani basarabeni au primit câte șase hectare de pământ. E de menționat că rușii de pe timpul țarilor au „dăruit” pământurile noastre coloniștilor străini – bulgari, găgăuzi, germani, iar sovieticii nu au dat nimănui barem un petec de țarină. Ce a fost în 1949, nici nu mai pomenesc.

În România Mare, în anii '30, autoritățile au demarat o impresionantă construcție de școli și cămine culturale în Basarabia. Am scris, cu altă ocazie, că peste 300 de cetățeni au fost decorați de regele Carol II cu medalia „Pentru construcții școlare”. Tudor Golub, colaborator la Programul IREX-CPP, îmi spunea că, în 2008, prin proiecte de participare a comunităților, au fost reparate patru școli sătești, care au fost con-

struite anume în acea perioadă, dovadă că ele au fost edificate nu pentru un an-doi.

Cei 22 de ani ne-au ocrotit de războiul civil din Rusia Sovietică, care a luat nouă milioane de vieți, de un eventual Holodomor (foamete organizată), care i-a costat pe ucraineni alte șapte milioane de vieți... Moș Ilie Vlas, un consătean de-al meu care în 1947 a fost mobilizat la Donbas, îmi spunea acum zece ani că, cine n-a trăit în timpul României Mari, nu cunoaște adevărata viață. România – spre deosebire de URSS, îmi spunea bătrânul miner – era un stat normal, unde autoritățile nu băgau totul la pușcărie pentru o anecdotă, n-au deportat gospodarii, n-au omorât și aruncat în gropi de var medici, juriști, învățători și preoți, n-au trimis pe linia întâi a frontului băieți de 18 ani neinstruiți.

Viața în România Mare s-a ținut pe creștină, demnitate și onestitate, îmi spunea moș Ilie. „Dacă în locul ei a venit un regim comunist, fără de Dumnezeu, dar cu minciună și umilință, cum putem spune că am avut cu sovieticii un trai mai bun?”, mă întreba el. I-am strâns mâna, cu invidie că a trăit în viața sa și perioada interbelică. Asemenea basarabeni vor să se producă reunirea. Ei știu cine și de ce n-o dorește...

O ARMĂ DE NEÎNVINS

*Dimitrie (Dinu) URSU,
doctor în științe istorice,
profesor la Universitatea din Odesa*

Am citit recent, în noua enciclopedie ucraineană, un articol despre Basarabia și, de mirare, mi-am pus mâinile în cap. Autorul, un profesor din diasporă, considerându-se un mare cunoscător al istoriei Bucovinei și Basarabiei, afirmă malițios că populația provinciei mele natale, în perioada antebelică, doar în proporție de 50% era constituită din reprezentanții poporului băștinaș. Oare doar pe jumătate? Nu

poate fi adevărat! Eram copil pe atunci, dar țin bine minte că locuitorii satului nostru Cornova din județul Orhei, precum și cei din satele învecinate, toți absolut erau români și vorbeau limba română. Chiar eu însumi, până la vârsta de zece ani, când m-am pomenit într-un orfelinat special, nu știam nici un cuvânt rusesc.

Cum s-a putut întâmpla că românii basarabeni, numiți în argoul colonizatorilor

„moldoveni”, au devenit minoritate națională pe pământul lor natal? Am început să verific surse științifice, statistici demografice și m-am convins că stimabilul profesor A. Jukovski a mințit un pic. Consider că nu a făcut-o întâmplător. Încă marele cunoscător al sufletului uman S. Freud a demonstrat că omul, fiind în stare de mânie sau de iritare, poate involuntar să-și exprime o dorință ascunsă. Așa s-a întâmplat și în acest caz: autorul și-a exprimat visul său tănuțit – să vadă țara din triunghiul situat între Nistru, Prut și Dunăre lipsită de locuitorii autohtoni și populată cu oaspeți nepoftiți din diverse țări învecinate sau chiar relativ îndepărtate.

Am verificat cifrele și m-am convins că autorul articolului enciclopedic a confundat ceva sau conștient induce în eroare cititorul: conform recensământului din 1930, românii constituiau 56,2 la sută din populația Basarabiei, dar următorul recensământ, din 1941, arată o creștere bruscă a acestui indice – 68,8% (C. King, *Moldovenii*. Chișinău, 2002, p. 46, 99). Nu mă încumet să explic acest salt, dar nici nu-l pun la îndoială (deși e limpede că transferarea a trei județe basarabene sub jurisdicția Ucrainei a influențat procentul populației de origine română).

Articolul despre Basarabia din „Enciclopedia Ucrainei contemporane” m-a făcut să meditez asupra rolului factorului demografic în istoria mondială. Se știe că acest factor, alături de ceilalți – natural-geografic, economic și cultural – constituie forța motrice a istoriei. Dezvoltarea demografică este deosebit de importantă pentru națiunile mici, victime ale agresiunii etnice din partea popoarelor cu o populație numeroasă, ea reprezentând un mijloc de autoapărare împotriva asimilării și dispariției. Sau, cel puțin, împotriva transformării în minoritate națională pe propriul pământ.

Pentru ca cititorul să înțeleagă mai bine gândurile de mai departe, voi recurge la câteva exemple din istoria etnica a unor țări sau regiuni învecinate – Crimeea, Kosovo, Ucraina. Soarta lor este o mărturie

vie a faptului că ignorarea de către societate și de către stat a factorului demografic poate genera catastrofe naționale. Am să încep cu o regiune pe care o cunosc bine – Crimeea. La sf. sec. XVIII, când peninsula a trecut la Imperiul Rus, tătarii constituiau aproape 100% din populație. Treptat cota lor a început să scadă atât din cauza emigrației forțate și benevole, cât și din cauză că în acest ținut cald a năvălit un șuvoi de persoane strămutate din guberniile centrale ale imperiului țarist. Dar tragedia tătarilor din Crimeea nu s-a terminat aici. În anul 1944, criminala deportare stalinistă a condus la expulzarea tuturor tătarilor din Crimeea. Abia după destrămarea URSS-ului, ei au început să revină acasă; totuși actualmente în Crimeea reprezentanții națiunii autohtone constituie doar 12% din totalul populației. Iată calea catastrofei demografice a unui popor – de la 100% la 12%!

Dacă nenorocirile tătarilor din Crimeea pot fi explicate prin forțe externe – politicile coloniale ale țarismului și stalinismului rus, exemplul ce urmează ne demonstrează cum un popor și-a pierdut patria istorică din propria vină. În decursul a câtorva secole, sârbii, dintr-o indiferență nesocotită, au pierdut regiunea Kosovo – leagănul națiunii sârbe. Vecinii lor albanezi, având o natalitate mai mare, au devenit aici grupul etnic predominant. Este un exemplu uimitor de expansiune demografică de succes,

printre altele pașnică, neobservată și fără vărsări de sânge. Spre finele secolului trecut, când albanezii în Kosovo constituiau mai mult de 90%, s-au declanșat ciocniri sângeroase, în urma cărora sârbii au părăsit regiunea. În prezent, din fosta măreție sârbă au rămas doar minunatele biserici... fără enoriași. În urma cunoscutelor evenimente, Kosovo a devenit țară independentă; apropo, acesta e al doilea stat albanez în Balcani. Astăzi încă nu se vorbește despre unirea lor, dar nu există nicio îndoială că atunci când problema va fi „coaptă” ea va avea o soluționare pozitivă.

Al treilea exemplu se referă la procesele de depopulare, adică de reducere absolută a populației țării atât din cauza diminuării naturale (în cazul în care natalitatea e mai mică decât mortalitatea), cât și în urma plecării cetățenilor din țară și a stabilirii lor cu traiul în străinătate. Dacă amintitul mai sus autor de opere despre provinciile românești ar fi fost mai atent la ceea ce se întâmplă cu populația Ucrainei sale natale, s-ar fi îngrozit. În anii de independență, ca urmare a reducerii natalității și creșterii mortalității, țara a pierdut 6 milioane de oameni (au fost 52 de milioane, au rămas 46 de milioane). Și iată ultimul comunicat al statisticienilor ucraineni: dacă se vor păstra ritmurile actuale de depopulare, către anul 2050 regiunea Cernigov va dispărea de pe hartă. Experiența tristă a Ucrainei ne vorbește despre faptul că, la cercetarea factorului demografic, atenția principală trebuie îndreptată spre doi indici: dinamica numărului populației și modificarea cotei națiunii studiate în structura generală a populației.

Să analizăm de pe aceste poziții evoluția demografică a Basarabiei de după 1812. Datele inițiale le găsim în cartea lui Zamfir E. Arbore *Basarabia în secolul XIX* (Chișinău, 2001): în anul trecerii sub dominația Rusiei, în Basarabia locuiau 350 de mii de moldoveni și 25-30 de mii de străini (pag. 97). Dacă facem un calcul sim-

plu, obținem 92% de locuitori băștinași din populația totală. O proporție destul de favorabilă pentru o rodnică dezvoltare socioculturală. În cei aproape 200 de ani trecuți de atunci, populația a crescut de multe ori, astfel că depopularea nu ne amenință. Trezește însă îngrijorare un alt indice demografic: proporția românilor a rămas „înghețată” la 65%, neschimbată de un secol și jumătate. Iată datele statistice care confirmă această concluzie deloc îmbucurătoare: la 1858 populația băștinașă din Basarabia alcătuia 66,4%; peste o sută de ani, în 1959 – 65,4%, în 1979 – 63,9%, în 1989 – 64,5% (C. King, op. cit., p. 23, 99). În prezent, cifra aceasta constituie circa 2/3 din populație. Pentru comparație, numai în ultimii 50-60 de ani procentul populației de origine rusă s-a dublat.

Conform ultimului recensământ (fără raioanele de est ale RM și orașul Tighina), din 2004, ponderea românilor a alcătuit 78%. Deoarece lipsesc datele statistice din așa-zisa r.m.n., nu putem cu mare precizie să spunem care e situația generală în R. Moldova, dar una este clar: milionul de cetățeni moldoveni plecați peste hotarele R. Moldova, marea majoritate dintre ei fiind români, a coborât ponderea românilor mult sub 80%.

Astfel, dacă în perioada ce a urmat după catastrofa din 1812 populația Basarabiei s-a majorat de câteva ori, ponderea etniei române s-a diminuat până la două

treimi. În prezent ea nu numai că nu crește, dar scade chiar din cauza migranților care pleacă la muncă peste hotare. Totodată, trebuie de luat în considerare faptul că în 1940, când Rusia (URSS) a cotopt pentru a doua oară Basarabia, de la aceasta au fost amputate județele Cetatea Albă (Akkerman) (în care românii constituiau 40%) și Ismail (unde românii alcătuiau 34%). A căzut și județul Hotin, unde, potrivit datelor Statului-major al Rusiei, la sf. sec. XIX românii constituiau 80 la sută. Ce-i drept, regimul sovietic a anexat la RSSM raioanele din stânga Nistrului, unde ponderea românilor era mai mică de jumătate. Pe scurt, toate aceste schimbări teritoriale când unele pierderi erau compensate (nu totalmente) cu achiziții noi, nu au influențat esențialul: **pe parcursul unei perioade îndelungate (150 de ani) populația română din R. Moldova se află în stare de stagnare demografică, procentul ei a „înghețat” la cota 65%.** Și aceasta e recunoașterea unei situații extrem de periculoase, capabilă în perspectivă să transforme RM într-o enclavă neocolonială a unui mare imperiu.

Pentru ieșirea din acest impas, experiența istoriei mondiale propune două căi. Prima – epurările etnice, calea cea mai simplă și, s-ar părea, eficientă. Le-au practicat unele regimuri politice, în anii '90, în Caucaz și în Balcani. Prin această metodă dură conducătorii Abhaziei și-au curățat teritoriul de georgieni, cei ai Karabahului de Munte – de azeri; din provincia croată Slavonia de Est au fost izgoniți sârbii, iar sârbii, la rândul lor, cu ajutorul armelor au încercat să curețe Kosovo de albanezi. Cititorul știe foarte bine cum s-au finalizat toate acestea. Calea violenței este una inadmisibilă din principiu, declarată drept criminală și condamnată de comunitatea internațională. Despre această cale nici nu vreau să vorbesc. Înainte de a propune pentru discuție o altă cale de soluționare a situației demografice existente în R. Moldova, îmi voi permite o mică digresiune. În

1980, în timpul stagiului meu la Sorbona, a fost publicată o carte a savantei sovietologice franceze Helene Carrere d'Encausse, care a avut o mare rezonanță în societatea franceză. În baza analizei statisticilor demografice, ea a demonstrat că forțele armate ale URSS mai mult de jumătate sunt formate din ostași de alte naționalități, rușii fiind în minoritate. Extrapolând această tendință în viitor, „regina kremlinologilor”, precum a supranumit-o presa, a prevestit că o asemenea schimbare drastică va avea loc și în corpul de ofițeri, din cauza boomului demografic din republicile musulmane. Și atunci, sfâșiat de contradicțiile etnico-naționale și fără a se putea baza pe armată, imperiul sovietic se va destrăma. Prevestirea franțuzoaicei s-a împlinit cu o eroare de doar un an – ea vorbea de anul 1990, iar URSS a dispărut de pe harta politică a lumii în 1991. Am amintit acest episod pentru a arăta puterea și tăria acestei arme invincibile a secolului XXI – arma demografică. Este o armă de autoapărare, pașnică, fără vărsare de sânge, silențioasă; arma celor slabi împotriva celor puternici, a pacificatorilor împotriva celor agresivi, a celor năpăstuiți împotriva celor îngâmfați. Ea este de neînving deoarece, apărută prin efortul conștient al unei întregi națiuni, capătă în timp caracterul unui proces obiectiv social-biologic care se menține de la sine și nu poate fi oprit de nimeni. În fine, este o armă cu bătaie lungă, acționând într-o perspectivă istorică de durată, fiindcă rezultatele vor fi palpabile abia peste decenii.

Rog cititorul să nu se sperie de cuvântul „armă”; îl folosesc numai cu sensul figurat, ca o metaforă. Demografia nu are nimic în comun cu tancul sau cu racheta; în cazul dat cuvântul „armă” este sinonim cu „metodă, mijloc, modalitate”.

Arma demografică este calea de accelerare a creșterii numărului de locuitori de naționalitate autohtonă cu scopul de a majora ponderea ei pe teritoriul patriei istorice. Cu alte cuvinte,

aceasta este o schimbare lentă și umană a unei situații etnice nefavorabile, periculoase. Este o acțiune profund morală și justă din punctul de vedere al eticii. Spre deosebire de politică, de „armele de luptă corp la corp” sau de alte mijloace prin care se obțin rezultate imediate, arma demografică este calculată pentru un interval de timp mai mare (conform expresiei istoricului francez Fernand Braudel, „la longue durée”); ea trebuie să asigure o victorie strategică. Chestiunea modificării proporției dintre locuitorii băștinași și cei veniți în R. Moldova nu că s-a „copt”, ci s-a „răscopt” chiar. În ultimul deceniu țara a trecut printr-o reală **criză demografică** – scade natalitatea, ia proporții migrația de muncă, care a cuprins înainte de toate tinerii de naționalitate autohtonă, se majorează numărul căsătoriilor mixte. Totodată, situația are tendințe de agravare. Voi exemplifica prin câteva cifre concrete: în conformitate cu datele Fondului Demografic ONU, indicele sporului populației în R. Moldova este destul de mic (0,1%), în timp ce în Ungaria acesta e 0,3%, iar în Croația chiar de 1,5%. Ce-i drept, în țările învecinate situația este și mai proastă – acolo indicele este negativ, adică numărul locuitorilor e în descreștere: în Rusia constituie -0,3%, în Ucraina -0,8%, iar în Bulgaria -1,1%. Speranța de viață a locuitorilor Moldovei e una dintre cele mai reduse din Europa: bărbați – 60 de ani, femei – 69, în același timp în Rusia acest indice constituie 62 de ani pentru bărbați și 73 pentru femei, iar în România, respectiv, 66 și 74 de ani. *No comment!*

Există multe cauze ale scăderii ratei natalității, dar mai importantă, după părerea mea, este cea **cultural-psihologică**: modificarea normelor de comportament și a stereotipurilor, reducerea prestigiului familiei cu mulți copii, erodarea identității naționale, filosofia egoismului și hedonismului, care a cuprins tânăra generație. Pe timpuri, românii basarabeni – lucru menționat de toți călătorii străini care au vizitat

provincia – erau deosebit de iubitori de copii. Nu trebuie să caut exemple departe: bunicul meu din Cornova, Iustin Mihail, care a decedat relativ tânăr în 1909, avea zece copii. Multe asemenea familii sunt în prezent prin satele noastre?

Printre altele, morala creștină consideră că familia fără copii este incompletă, iar soțul și soția – oameni nefericiți. **Procrearea este pe placul Domnului, este blagoslovită de religie și de biserică.** În Biblie găsim numeroase mențiuni înțelepte și juste referitoare la căsătorie, familie, copii: „Voi însă nașteți și vă înmulțiți și vă răspândiți pe pământ și-l stăpâniți” (Facerea, 9:7). Cel de Sus îi dă omului mulți copii ca cea mai mare răsplată pentru fidelitate și cucernicie.

În R. Moldova, pe lângă natalitatea scăzută, proporția dintre locuitorii băștinași și cei veniți este influențată și de căsătoriile mixte. Demografiile sunt la curent cu faptul că asemenea căsătorii conduc la asimilarea națiunilor mici, dar și a popoarelor cu un nivel redus de autoapreciere. De pe urma căsătoriilor mixte de obicei câștigă națiunile mai numeroase, mai prestigioase, deoarece în astfel de căsătorii, copiii își pierd identitatea națională, limba, cultura. Marile popoare se îmbogățesc și numeric, și spiritual pe seama copiilor-metaji, deoarece printre aceștia procentul copiilor dotați e mai mare. Uneltirea naturii și întâmplarea oarbă, numite în popor iubire, care îi unesc pe reprezentanții a două națiuni inegale, în ultimă instanță conduc la uitarea intereselor propriului popor. Desigur, există excepții, iar eu nicidecum nu îndemn să fie despărțiți îndrăgostiții care aparțin diferitor etnii. Dar tinerii trebuie să fie conștienți că au o datorie civică sfântă – să-și apere propriul popor de asimilare, de dispariție.

Țin să accentuez încă un gând: victoria finală în realizarea aspirațiilor seculare ale poporului băștinaș nu o va aduce simpla creștere numerică. O importanță mai mare o are **calitatea materialului uman** – pa-

triotismul, conștiința, fermitatea. De aceea educarea tinerei generații este o sarcină extrem de responsabilă, care necesită atenția permanentă a întregii societăți. Și în această muncă, după părerea mea, problema limbii e cea mai importantă: a ocroti ca pe lumina ochiului limba maternă, a-i veghea curățenia, a dezrădăcina „paraziții lexicali” – rusismele și vulgarismele. Tinerii trebuie să conștientizeze un adevăr simplu: pierderea limbii materne este o mare tragedie pentru om. Cunosc aceasta nu din auzite. De la vârsta de zece ani am fost educat într-un orfelinat din Rusia și, neauzind mulți ani limba maternă, m-am rusificat. Nu neg faptul că am devenit mai bogat – limba și cultura rusă constituie o mare bogăție. Dar am pierdut mult mai mult, transformându-mă într-un apatrid, a cărui situație poate fi exprimată prin expresia „străin printre străini și străin printre ai tăi”.

Locuitorii ne-români ai Republicii Moldova, care formează o treime din populație, **trebuie tratați în mod diferențiat**. Ucrainenii, bunăoară, ar trebui să devină aliații noștri în rezistența față de ofensiva neocolonialismului rus, doar în propria lor țară ei simt aceeași discriminare lingvistică și culturală, suportă aceeași agresiune demografică din partea colosului estic. La depopularea despre care am vorbit mai sus, aici se adaugă rusificarea continuă a spațiului lingvistic. Nu vei auzi limba ucraineană pe străzile și în locurile publice din Odesa, Harkov, Donețk, Dnepropetrovsk și în multe alte orașe. Pretutindeni predomină propaganda mediatică rusească și showbizul de prost-gust, iar studenții, la facultăți, ca și înainte, ascultă cursuri predate în rusă. Așa că profesorul Jukovski, care-și bate capul cu ponderea locuitorilor băștinași din Basarabia, ar face bine că meargă prin aceste orașe, să mediteze puțin și poate va înceta să răspândească ineptii românofobe.

Și încă un detaliu: ucrainenii de pe malul stâng al Nistrului pot fi considerați locuitori băștinași ai R. Moldova, doar frontiera

istorică dintre Principatul Moldovei și Ucraina întotdeauna a fost pe Nistru. Chiar și în perioada dominației rusești (1812-1918) Nistrul, de asemenea, despărțea gubernia Basarabia de Rusia Mică. Și faptul că Stalin, anexând Basarabia, a transmis o parte de pământ ucrainean nou-formatei Republici (unionale) Moldovenești, nu a fost o binecuvântare, ci mai degrabă o mină cu efect întârziat de o forță distrugătoare înapoi-mântătoare. Ce-i drept, ea a fost instalată și mai demult, când era formată Republica Autonomă Moldovenească în cadrul Ucrainei. Vorbind la modul general, Transnistria este o invenție provocatoare a doi ratați – a tâlharului Kotovski din Odesa și a aventurierului rus Smirnov, originar din îndepărtata Kamciatka, devenit actualmente un agent plătit al neocolonialismului rus. De la bun început, această formațiune artificială și neviabilă a fost o provocare între două popoare învecinate. Ea nu a fost necesară în trecut, nu este necesară nici astăzi – nici moldovenilor, nici ucrainenilor. Hotarul pe Nistru este frontiera estică seculară a Moldovei, ea întotdeauna a fost o graniță a prieteniei dintre cele două popoare.

În încheiere aș dori să spun următoarele. Respingând categoric exclusivismul național și xenofobia, trebuie să ținem minte că printre reprezentanții diferitor națiuni care locuiesc în Republica Moldova sunt mulți oameni de înaltă probitate, care manifestă simpatie față de aspirațiile naționale ale populației băștinașe. Atitudinea noastră față de ei trebuie să se rezume la sentimente de prietenie, toleranță, solidaritate. Totodată, trebuie să fim pregătiți să ripostăm hotărât la orice manifestare de șovinism imperial, la încercările neocolonizatorilor de a ne dicta ideile și lozincile lor politice aberante, aruncate demult la groapa de gunoi a istoriei. Nu le putem permite mancurților și renegaților să persifleze cele mai sfinte simboluri naționale, să nesocotească tradițiile moralei creștine. Și să nu uităm că cea mai puternică și de nebiruit armă a timpului nostru este cea demografică.

DESPRE CUM NI S-A TRAUMATIZAT MEMORIA ÎN COMUNISM*

Prof. dr. Ion COJA,
București

Evocarea unor drame din istoria noastră s-a transformat, în multe cazuri, într-o ciudată nevoie (preferință? confort sufletec? handicap?...) de a exagera numărul victimelor și amploarea tragediilor.

Mi-aduc aminte bine de strania constatare pe care am făcut-o în decembrie 1989, când a fost oficial infirmată informația că la Timișoara Ceaușescu ucisese 60 000 de persoane. Asta după ce preț de vreo săptămână trăiserăm cu convingerea că Ceaușescu își merita cu prisosință soarta, oricare ar fi fost ea, căci 60 000 de morți nu-s de colo!... Anume, am văzut persoane care renunțau cu greu la această idee, nu le venea să creadă că morții aceia nu existau, se obișnuiseră cu ei, în sistemul lor

1907. Tablou de Octav Băncilă

* Titlul acestui studiu și sublinierile din text aparțin redacției *BiblioPolis*.

de gândire cei 60 000 de români asasinați de Ceaușescu aveau de-acum un loc bine precizat și se înșurubase perfect în mintea lor ideea masacrului de care, la urma urmelor, știam cu toții că Ceaușescu fusese sau ar fi fost capabil! În mod evident acei bravi concetățeni ar fi vrut ca lucrurile să rămână așa, se potriveau mai bine cu... adevărul, cu ce știam fiecare despre „monstrul de Nicolae Ceaușescu”. Gândul de a reduce la vreo 60, adică de a micșora de o mie de ori numărul acelor victime, era pentru ei dezamăgitor, frustrant! Eu însumi a trebuit să fac un efort ca să mă dumiresc, mai bine zis ca să mă pot bucura că morții aceia nu erau morți, chiar dacă în felul acesta vinovăția „fiarei” nu mai era așa de mare! Se pare însă că nu aceasta, a mea, era reacția firească, reacția naturală a ființei umane. Ci (potrivit firii noastre) rămâne de văzut de ce este să ne însușim mai ușor o viziune catastrofică asupra evenimentelor, să-i dăm crezare cu multă ușurință și s-o acredităm mai departe, la rândul nostru, colportând-o cu nesaț.

La câteva luni de zile, poate un an, am avut ocazia să vorbesc unei săli pline de militari pensionari despre răscoala de la 1907 și semnificația ei, raportată la noile realități postdecembriste. Am adus câteva elemente noi, pe care istoriografia proletară le făcuse uitate, cum ar fi amenințarea din partea Rusiei că, dacă răscoala mai continuă și nu este înăbușită de guvernul român, armata țaristă va interveni și va face ea ordine în România, pentru ca nu cumva dezordinea de la noi să fie contagioasă și să se propage peste granița de la Răsărit... Raționament care, le-am atras atenția, a funcționat și în decembrie 1989, în cadrul unei variante „de lucru” a mari-

lor puteri care, din fericire, nu a mai fost aplicată.

Asistența, alcătuită din ofițeri superiori, a receptat cu interes această informație, care schimba oarecum viziunea asupra evenimentelor din 1907. Am mai adăugat unele considerente asupra moșierimii românești, asupra Partidului Conservator, asupra Brătienilor, pentru a conchide că aveam o clasă politică animată de sentimente patriotice autentice. Le-a plăcut mult acelor respectabili oșteni să afle că legislația emanată de la această clasă politică prevedea protecția proprietății funciare față de posibili „investitori străini” care ar fi vrut să cumpere pământ, să dobândească terenuri agricole în proprietate privată. Constatam cu satisfacție că toate aceste realități, ascunse după 1944 de manualele de istorie, reveneau firesc în circuitul mental al publicului de care aveam parte. Toate au decurs liniștit și mulțumitor pentru toată lumea până în clipa când am încercat să rectific numărul morților, al celor 11 000 de țărani uciși de „burghezo-moșierime”, aducându-le informația, vestea că morții de la 1907, bucurați-vă oameni buni!, nu au fost 11 000 (unsprezece mii), ci numai vreo 300 (trei sute)! La rostirea acestei cifre, s-a dus pe apa sâmbetei toată prietenia și simpatia dintre sală și conferențiar. Au început să se audă şușoteli, mârâieli indignate, voci care se întrebau în gura mare cine l-a mai adus și „pe ăsta aici?”, tropăituri și chiar fluierături... Cu chiu și vai am putut continua, încercând să intru în dialog cu sala **pentru a le explica de ce ar trebui să ne bucurăm dacă se ivește ipoteza că morții de la 1907 au fost mult mai puțini! Bine, nu credeți, dar vă rog să rețineți ideea și, cine poate, s-o verifice!** Să mai așteptăm puțin, vor fi republicate niște cărți care au stat ani de zile la indexul cenzurii, a lui Radu Rosetti, bunăoară.

Dar nu am reușit! Căci, am constatat cu stupeoare, problema nu era că nu le venea să creadă! Ci, pur și simplu, nu le conve-

nea! Îi deranja într-un mod nedefinit, dar îi deranja să scoată din „computerul” de pe umeri numărul 11 000 și să-l înlocuiască cu 300. Diferența era prea mare și producea iminente rezașări, adică perturbări, ale ideilor și ale sistemului de valori cu care operaseră până atunci încă din anii pionieratului comunist, cel cu cravata roșie la gât. Zdruncinam o structură ideatică întemeiată pe numărul 11 000, o întregă gândire, având ca pârghie, ca axă valorică, ideea că 11 000 de țărani români au fost victime ale luptei de clasă! Reper inextricabil al ororii lor față de lumea apusă o dată pentru totdeauna la 23 august 1944. Își merita soarta! Argument: în primul rând, cei 11 000 de țărani!... Pe temeiul lor unora li se păruse corect ce se întâmpla în acei ani cu reprezentanții burghezo-moșierimii, adunați cu arcanul, care la „șantierul” de Canal, care la Bicaz sau pușcăriile din Aiud ori Gherla.

Las pe sociologi și mai ales pe socio-psihologi să lămurească acest comportament, în sine, rațional vorbind, atât de aberant. L-am întâlnit însă mai apoi la evreii care m-au privit ca pe un hulitor și blasfemiator atunci când au început să apară dovezile că la Abator, în ianuarie 1941, nu a fost nimic care să rimeze cât de cât cu ideea de asasinat sau pogrom. Iar eu, bucurându-mă că românii nu au fost capabili de asemenea orori, m-am apucat să răspândesc și să popularizez, inclusiv printre evreii, demonstrația făcută de dr. Radu Iftimovici, coleg de laborator al lui Nicolae Cajal, cu privire la inexistența vestitelor cadavre de evrei atârdate în și mai vestitele cârlige de la Abatorul din București. Spre mirarea mea, majoritatea evreilor au reacționat cu indignare. Cum de îndrăzneam eu să le tulbur liniștea și confortul creierășilor obișnuiți din fragedă pruncie cu ideea că pe evreii din România îi paște oricând primejdia de a li se atârna de gât inscripția „carne cusher”?!

...Iar mai apoi am pus în discuție cifra de 400 000, a evreilor uciși de români

și în România, demonstrând că, punându-i deoparte pe cei o sută și ceva de mii de evrei din Ardealul ocupat de unguri, pentru ceilalți vreo 270 000 avem motive foarte serioase, temeinice, ca să ne îndoim de realitatea carnagiului. Eu consider că am demonstrat destul de convingător că numărul evreilor morți în Transnistria din vina românilor este mult mai mic, nu sute de mii, nici zeci de mii și nici măcar mii de evrei, ci „abia” câteva sute. Și m-am bucurat că există dovezile invocate de mine, dovezi preluate de altfel de la autori evrei dintre cei mai serioși. Drept care am crezut că evreii vor primi cu bucurie vestea că românii, printre care ei trăiesc de atâția ani, nu sunt totuși în stare să se dedea la acte de genocid, la crime atât de absurde, de neomeneste!

Dar de unde?! S-au supărat pe mine mai toți evreii cu care am avut ocazia să discut. Se supărau și atât. Nu catadicseau să-mi răspundă cu vreo explicație, cu vreun argument. Îmi întorceau spatele sufocați de indignare și atât! Ceea ce negam eu li se părea că era de domeniul evidenței, o axiomă ce nu mai necesita vreo demonstrație. Ba unul dintre ei, mai evreu decât toți, mi-a declarat că holocaustul din Transnistria este la fel de adevărat ca și formula cercului. Că ținea de bunul simț să nu contrazici această teză și devenea jignitor pentru tot neamul evreiesc să le dai vestea cea bună că românii nu s-au purtat totuși atât de bestial. Pentru cine veste bună? Pentru evrei? În niciun caz...

Mi-am dat seama că trista istorie cu Transnistria, repetată la infinit, devenise în România o componentă a spiritualității ebraice, un reper sufletesc la care se raportaseră compatrioții noștri evrei zeci de ani și devenea de-a dreptul un gest de violență psihică să le pretinzi renunțarea la „ideea transnistreană”, veritabilă marotă definitorie a întregii evreități carpatodanubiene.

Când s-a comemorat prima oară în România ziua holocaustului, în ziarul *România Liberă* a apărut un scurt articol semnat de fostul deținut politic Boldur Lățescu, articol croit pe ideea că se exagerează cu numărul evreilor „holocaustizați”, că acest număr este mult mai mic și nu justifică proclamarea unui genocid la care românii i-ar fi supus pe evrei. După care autorul făcea o comparație neașteptată cu situația deținuților politici din România de după 23 august 1944, spunând că aceștia au avut parte de un regim de detenție mult mai dur decât cel îndurat de evrei în vremea lui Antonescu, că de acest regim au avut parte mult mai mulți români, aproape un milion, că acest regim comunist de exterminare a durat și el mult mai mult, practic 20 de ani, și cu toate acestea numărul victimelor, al românilor morți în anchetele Securității sau în anii de detenție nu este mai mare de... de...

Și dădea Boldur Lățescu un număr de victime șocant de mic pentru mine. Nu vreau să-l repet, poate că numărul acela nu este corect și nu aș vrea să particip la răspândirea unui neadevăr. Dar am încercat după aceea să verific cifra înaintată de *România Liberă* și pot spune că mai degrabă ea s-a confirmat: neverosimil de mică. Dar, stupoare: discutând cu câțiva foști deținuți politici această chestiune, bunăoară cu regretatul Aurel Șeitan, am constatat aceeași atitudine ca și la evreii noștri: nu puteau accepta o rectificare severă a numărului celor 500 000 (cinci sute de mii) de români uciși de comuniști! Li se părea din partea mea o blasfemie să dau curs acelei informații – revăzută, rectificată documentar.

Nota bene. Corect, după mine, este **să nu reducem represaliile bolșevice la numărul morților, ci să facem, în primul rând, inventarul vieților distruse și irosite. Al anilor de tinerețe pierduți sau chiar batjocoriți. După 10 sau 15, ori 20 de ani,**

în unele cazuri chiar 24 de ani!, nu se poate spune că supraviețuitorii au mai avut parte de ceea ce se numește viață, darul cel mai de preț al dumnezeirii! Evident, nu se compară 10 sau 15 ani la Aiud cu cei doi ani de deportare – mai corect spus strămutare, în Transnistria, când evreul bănuț sau dovedit a avea simpatii pro-sovietice era pus să locuiască împreună cu toată familia într-o locuință părăsită sau pe care o împărțea cu familia vreunui localnic. Nici urmă de lanțuri sau de regim carceral în Transnistria. Familia de evrei avea dreptul și posibilitatea să primească vizite din țară, să găzduiască cu săptămânile rudele și prietenii rămași „în libertate” și veniți să vadă – unii din pură curiozitate, cum se trăiește în sinistra Transnistrie. Nu exagerăm prea mult dacă spunem că în anii aceia s-a făcut și un fel de turism în Transnistria, al rudelor celor deportați, rude pe care nimeni nu le împiedica să ia trenul sau mașina și să treacă Nistrul, încărcăți de cadouri pentru persoanele deportate. De precizat că printre cei deportați se aflau și români get-beget, dar mai comuniști, săracii. Căci criteriul deportării nu a fost evreitatea, ci statutul de persoană suspectă a avea simpatii comuniste, suspectă de a fi săvârșit acte de trădare față de statul român.

Oricum, pe cei duși de Antonescu în Transnistria nu-i păzeau cu strășnicie să nu părăsească locuința sau localitatea, din care mulți evrei chiar au și fugit întorcându-se la București, iar alții – trecând linia frontului la ruși, cazul tatălui lui Norman Manea, marele scriitor. Repet: nimeni nu i-a păzit pe evrei în Transnistria ca să nu „evadeze”. Dacă a existat o pază, aceea s-a ocupat de protecția evreilor, pe care

localnicii ucrainieni îi cam vâneau, considerându-i în genere pe evrei, pe toți evreii, vinovați de suferințele lor din anii '30, ani groaznici de înfometare a țăranilor ucraineni, decimați literalmente de foametea provocată cu bună știință de guvernarea bolșevică, majoritar evreiască, cum bine se știe...

În concluzie: cele două cifre, 400 000 de evrei uciși de românii lui Antonescu și, respectiv, 500 000 de români uciși de „regimul iudeo-bolșevic” de la București în perioada 1944-1964, sunt false. Sunt, din fericire, false! Avem toate datele pentru a le corecta și a le apropia de adevăr. Institutul pentru cercetarea totalitarismului, condus de dl profesor Radu Ciuceanu, a publicat o serie de lucrări din care se poate deja deduce numărul aproximativ corect al victimelor regimului comunist care și-au dat viața dincolo de zidurile temniței. (Vezi și precizarea de mai sus, pentru a înțelege corect ideea de *victimă* și de *suferință*. Nu se reduce totul la pierderea fizică a vieții!)

Datoria de a stabili cifra corectă revine numai și numai deținuților politici. *Mutatis mutandis*, am putea spune că evreilor le revine obligația de onoare de a stabili ei cifra cât de cât corectă a victimelor regimului Mareșalului Ion Antonescu, victime, în fond, ale românilor. Oricum, între oameni cât de cât serioși nu se mai poate vorbi nici de sute de mii și nici de zeci de mii de victime, de morți. Dacă ne ajută bunul Dumnezeu s-ar putea ca cifrele să mai scadă chiar, sub ordinul miilor. Ceea ce pe oamenii normali, evrei sau români, ar fi să-i bucure și să-i încurajeze, să le dea speranța și confirmarea că ființa umană nu s-a ticăloșit de tot.

UN DISCIPOL DESPRE VASILE COROBAN PROFESORUL, SAVANTUL, OMUL

Ion ȘPAC

După absolvirea școlii, doream să devin medic. Am depus actele și iată-mă la examenele de admitere. Totul mergea bine. Concursul nu era prea mare așa că deja mă vedeam medic, căci ultimul examen era matematica, obiect la care în școală nu avusem probleme. Dar, cum s-a văzut, norocul s-a arătat nu din partea mea. După ce terminasem răspunsul la toate întrebările, profesorul, așa, parcă printre altele, mă întreabă: „La ce specialitate vizezi?” Răspunsul a urmat prompt: „Chirurgie”. Discuția de mai departe a fost laconică și convingătoare: că din fire sunt prea emotiv, că-mi tremură mâinile și deci pentru chirurgie nu sunt potrivit. Așa era. Îmi cunoșteam slăbiciunile acestea încă de acasă, de la mama. Iar când am deschis foaia matricolă și am văzut nota 3 („trei”, adică un „șase” de acum), ceea ce însemna că o să fiu lipsit de bursă... în aceeași zi mi-am retras documentele. M-am prezentat la Universitatea din Chișinău, unde mi-au explicat că în ziua următoare trebuie să mă prezint la examene. Era o comisie din vreo șase profesori. Timp de 40-50 minute am răspuns la o sumedenie de întrebări din diferite domenii: limba și literatura moldovenească (română), limba rusă, istorie, matematică, chimie etc. După acest examen general mi s-a propus să intru la Facultatea de matematică. Cum însă depusesem documentele la Facultatea de istorie și filologie, specialitatea de limbă și

literatură moldovenească (română), am fost înscris la această specializare.

Astfel am devenit student. Aveam emoții. Nu cunoșteam pe nimeni de la facultatea aleasă. Primele întâlniri cu profesorii Nicolae Corlăteanu, Boris Chiroșca, Faina Cojuhari, Piotr Mezențev, Tatiana Vasileva, B. Șteiman ș.a. m-au familiarizat nu doar cu obiectele de specialitate: limbile moldovenească (română), rusă, creația populară, dialectologia, literatura clasică rusă, literatura occidentală, logica, dar și cu modul fiecărui profesor de a vorbi și de a se manifesta prin originalitatea expunerii materialului, prin bogăția cunoștințelor și talentul de a transmite informația ascultătorilor etc., producând, astfel, asupra auditoriului impresii de neuitat. Și totuși, cel mai impresionant și cel mai aproape de sufletul meu, pe parcursul anilor, a fost profesorul de literatură moldovenească (română) Vasile Coroban. L-am cunoscut, l-am înțeles și mi-a copleșit sufletul... ce-i drept, nu dintr-o dată, cum s-a întâmplat cu alți profesori. Când a intrat în auditoriu pentru prima oară, mi-a produs o impresie neclară. Probabil nu mi-a plăcut exteriorul profesorului. Mă așteptam la ceva mai impunător, mai frumos și la mai multă mândrie. Or, el s-a dovedit a fi, după primele cuvinte, ca un coleg de la cursurile superioare. Cu timpul, am prins firul manierei sale de comportament cu auditoriul, am

început să pătrund în esența glumelor lui, să observ admirația de care se bucura el din partea colegilor mei. Anume la orele profesorului V. Coroban mi-au devenit mai apropiați și colegii de grupă care, în timpul pauzelor, mă podideau cu fel și fel de întrebări. Printre cei mai curioși și buni sufletești erau: Vanea Soroca, Vanea Munteanu, Ana Zosean (Josanu), Petea Eršov, Victor Gațac, Valodea Beșleagă, Claudia Polercă, Olga Amariei, Vitalie Filip ș.a., care m-au integrat în colectivul grupei și au contribuit la rezolvarea problemelor noastre studentești. Cu această ocazie le mulțumesc frumos și, concomitent, vreau să le comunic că permanent le-am simțit suflarea, bunăvoința și că mereu îmi vor rămâne în suflet.

Treceau anii. Profesorul V. Coroban continua să rămână pentru mine o enigmă. Îl simpatizam în sinea mea, însă, când, în timpul pauzelor, colegii mei îl înconjurau și-l împrășcau cu zeci de întrebări, eu stăteam mai la distanță, și-i admiram. Îmi părea că emană spre mine o răceală.

Aveam desigur și motive. Participarea mea la competițiile sportive mă făceau să lipsesc deseori de la ore. Vasile Coroban a fost, probabil, unicul dintre profesori care nu mi-a reproșat de ce lipsesc atât de des de la cursuri. Poate și pentru faptul că examenele le treceam cât se poate de bine. După absolvirea facultății, ca profesor de limbă și literatură la școala medie din Criuleni, m-am întâlnit iarăși cu V. Coroban. De data aceasta – în presă. Din cauza lipsei manualelor și crestomațiilor la literatura clasică, profesorii de literatură din școala medie erau puși în situația să depisteze de sine stătător documentele necesare – opera scriitorilor și literatura despre ei. Vasile Coroban era unul dintre primii și dintre cei mai activi autori, care publicau articole și studii despre Mihai Eminescu, Ion Creangă, Vasile Alecsandri, Dimitrie Cantemir etc., venind astfel în ajutorul învățământului mediu și superior din acei ani.

După mai mulți ani de activitate pedagogică (1955-1960), trecând cu traiul la

Chișinău, mi-a ieșit în cale Biblioteca Republicană „N.K. Krupskaja” (azi Biblioteca Națională a RM), apoi Biblioteca Științifică Centrală (BȘC) a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), unde am îmbrățișat breasla de bibliograf-bibliotecar. În aceste împrejurări, și cu ocazia jubileului de 80 de ani de la naștere, a fost elaborată o variantă dactilografiată a biobibliografiei *Vasile Coroban (1910-1984)*, editarea fiind stopată. Toate încercările de a reveni la problema dată, pe parcursul celor 20 de ani, au eșuat. Întreb: „De ce? Oare AȘM să fie atât de nenorocită? Ori, poate, persoana în cauză nu merită să fie bibliografiată?” Întrebările, desigur, sunt retorice. Toată lumea și în special criticii și istoricii literari, teoreticienii și toți specialiștii în domeniul literaturii române și universale îi cunosc meritele. Vasile Coroban este un savant care demult merită să i se elaboreze o adevărată, exhaustivă biobibliografie.

Pentru a ne convinge, prezentăm în continuare o trecere în revistă a documentelor adunate în manuscrisul semnalat. S-a născut la 14 februarie 1910 într-o familie de țărani din satul Camenca, județul Bălți. A absolvit Liceul „Ion Creangă” din Bălți și Facultatea de Drept a Universității Mihăilene din Iași. În anul 1949, al doilea an de activitate la Chișinău, a fost decorat cu Diploma de Onoare a Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești. A avut o viață zbuciumată. A încetat din viață la 19 octombrie 1984. Este înmormântat în cimitirul din Camenca, satul de baștină al savantului.

Doritorilor de a cunoaște mai multe amănunte din copilăria viitorului profesor și savant, din anii de studii sau despre anii de ostășie în Armata Română (1933-1934), despre activitățile sale în calitate de cantaragiu (1934-1936), de gazetar la ziarul *Pământ sovietic* (1940-1941), de profesor de matematică și fizică la școala medie din satul Atamanovo, raionul Kuznețk, regiunea Kemerovo (1942-1945) etc., etc. le reco-

mand să citească *Tabelul cronologic* al bibliografiei-manuscris, care se păstrează la BȘC a AȘM. Deoarece nu prea mulți pot avea acces la acest manuscris, voi expune în prezentul articol unele momente semnificative din biografia de creație a lui V. Coroban.

După ultimii doi ani de activitate în calitate de secretar responsabil la redacția ziarului județean *Lucafărușul roșu* din Bălți, protagonistul, în anul 1948, a sosit la Chișinău, după ce, în martie 1948, ziarul *Tineretul Moldovei* publicase articolul *Trecutul Basarabiei pe paginile almanahului „Octombrie”*, iar în aprilie al aceleiași an el este numit colaborator științific interimar la Institutul de istorie, limbă și literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS, concomitent fiind angajat în calitate de lector la Universitatea din Chișinău.

Acestea au fost începuturile activității pedagogice și științifice ale profesorului meu de literatură română. Al doilea articol, fixat în manuscris – *Însemnătatea istorică a pohoșului de la Prut al lui Petru cel Mare* (Moldova socialistă. – 1948. – 24 iun.), semnat de V. Coroban, ne surprinde prin tematica sa, care depășește hotarele de specialitate ale autorului. Următoarele, publicate deja în anii 1949 și 1950, vin să confirme observațiile noastre: *Crestomație de literatură veche moldovenească și Un ajuns al lexicografiei moldovenești* sunt niște recenzii. Prima e la cartea *Literatura veche moldovenească: Crestomație pentru clasa a 8-a*, semnată de N. Corlăteanu, E. Russev și L. Corneanu; a doua – la *Dicționarul rus-moldovenesc* de N. Corlăteanu și E. Russev. Împreună cu a treia publicație, *Moldavskaia kul'tura v XVIII v.*, care constituie un capitol din cartea *Feodal'nye otnoșenia v Moldavii v period XIV-XVIII vekov*, demonstrează orizontul larg de cunoștințe ale autorului: istorie, literatură, lexicografie și iarăși istorie.

În anii următori V. Coroban continuă să studieze, să analizeze și să recenzeze nou-tățile editoriale din domeniile învățămân-

tului, literaturii artistice, criticii și istoriei literare din țară și câte ceva de peste hotare. În acești ani tot mai mult se lasă preocupat de problemele teoriei literare și ale procesului literar actual din Moldova. Dar nu se lasă nici de problema relațiilor literare. Scrie, publică și articole de problemă: *De mers în pas cu viața, Se cere o îmbunătățire serioasă a jurnalului „Octombrie”, De studiat mai adânc realitatea, Probleme de studiere a literaturii moldovenești* ș.a. Sporadic apar și articole „ajustate”, se vede, la cerințele regimului de atunci: *Să se studieze literatura de pe poziții marxist-leniniste* (1951), *De studiat folclorul în lumina învățaturii marxiste* (1953) ș.a. Un loc vizibil în scrierile sale din acești ani revine personalităților literaturii române, dar și universale, neocolind, desigur, aspectele teoretice și de periodizare din întreaga istorie a culturii noastre. Aceste interese se explică în mare parte prin cerințele din învățământul mediu și superior de la acea epocă.

Elaborarea manualelor, dicționarilor explicative și bilingve, scrierea istoriei literaturii și a poporului era o problemă de stat, la rezolvarea căreia au fost mobilizate instituțiile respective de cercetări științifice. Printre autorii-literați, care au stat la baza acestui proces au fost Gh. Bogaci, N. Corlăteanu, E. Russev și, nu în ultimul rând, V. Coroban. Concomitent cu lucrările semnalate anterior, V. Coroban în colaborare cu Gh. Bogaci, peste un an de la sosirea sa de la Bălți, pun la dispoziția cititorilor *Crestomația de citire literară pentru clasa a VI-a a școlii moldovenești* (Chișinău, 1949), semnează mai multe articole: *Gorki și folclorul moldovenesc* (1950), *Călătoria lui Milescu în China* (1950), *Alec Russo – critic literar, publicist* (1952) ș.a.; recenzează, pe lângă dicționarele, crestomațiile, manualele proaspăt apărute, un șir de producții literare, semnate de Samson Șleahu, Paul Mihnea ș.a.

Pentru a pătrunde mai profund în esența cercetărilor corobaniene și, nu în ultimul rând, pentru a lua cunoștință de

productivitatea și valoarea muncii sale, se impune necesitatea de a schița pe etape rezultatele muncii protagonistului. Pentru început, să ne oprim la rezultatele anilor cincizeci – ani de hotăr în vederea aprecierii muncii sale științifice. Dacă în primii ani (1948-1950) el lua în dezbatere unele probleme de caracter general, apoi, începând cu anul 1953, dânsul se manifestă cu studii și articole mult mai concrete și mai profunde. Astfel, editează schița *Ion Canna* și broșura *Obșcestvenno-politiceskie i literaturno-kriticeskie vozzenia Alecu Russo*, ultima în colaborare cu P. Covcegov, publică un studiu impunător – *Despre realismul critic și realismul socialist în literatura moldovenească* și mai multe articole tematice și de teorie literară: *Moldavskie starinnye ballady, Cu privire la problema tipicului în proza sovietică moldovenească, Unele însemnări despre satiră* etc., profiluri literare consacrate unor personalități încă puțin cunoscute în acei ani: Dimitrie Cantemir, Miron Costin, Nicolae Milescu Spătarul ș.a. Ar fi păcat să trecem cu vederea și cele câteva recenzii, puse la dispoziția cititorului în aceeași perioadă: *Să se zugrăvească mai concret viața* – la cartea lui Em. Bucov *De la Volga până la Don* și *Tablouri plastice de viață* – la prima culegere de povestiri a lui Ion Druță *La noi în sat*. Aceste două recenzii, care parcă ne-ar orienta, în prima: cum nu trebuie, și în a doua: cum e bine să scriem. Altfel zis, Vasile Coroban, în recenzia la cartea lui Ion Druță, întrezărea un scriitor cu mari perspective și, după cum se știe, n-a greșit. Totuși, făcând o mică abatere de la criteriul cronologic ales, semnalăm, că peste vreo cincisprezece ani, într-o altă recenzie, de data aceasta la romanul *Povara bunătății noastre*, V. Coroban ne va mărturisi următoarele: „Pe vremuri, fiind jurnalist, Druță a tipărit prima sa carte *La noi în sat*. Desigur, mult imperfectă ca stil, ca realizare ș.a.m.d. Dar o carte plină de adevăr. Autorul a știut să adune în această primă carte zeci de bucurii fulgurante

și zeci de necazuri trecătoare. Druță știa să fie duios și plin de har malițios și patetic, virulent chiar și, totodată, înțelegător față de slăbiciunile omenești. Era o carte senină și plină de elan. S-ar părea, că eroii din prima carte trebuiau să-și facă apariția în *Povara bunătății noastre*, deoarece e vorba de aceeași perioadă istorică. Cu părere de rău, Druță și-a uitat eroii de altădată. Se pare, că în *Povara bunătății noastre* Druță trăiește mai mult din amintiri, decât din observarea îndelungă și atentă a realității contemporane” (Moldova socialistă. 1968, 14 noiem.). Am făcut această abatere cronologică ca să ne fie mai ușor să observăm consecutivitatea, sinceritatea și obiectivitatea criticului literar, iar concomitent – să nu trecem cu vederea tendința lui de a oglindi cât mai amplu și mai precis procesul literar din Moldova.

După 1953 cercetătorul își continua activitatea în aceeași albie și cu același temperament.

În 1954 semnează capitolul *Cultura moldovenească din sec. XVIII și începutul sec. XIX* din *Istoria RSS Moldovenești* în două volume și studiile *Problema tipicinosii v moldavskoi literature, Caractere tipice în opera literară*. Participă la pregătirea și editarea volumelor de *Opere alese* ale lui Vasile Alecsandri, publică în presa periodică articole, studii și recenzii referitoare la personalități ca: V. Alecsandri, A.M. Gorki, M. Eminescu, A. Vlahuță, Em. Bucov, A. Lupan ș.a.

În 1955 este unul dintre cei mai fecunzi autori ai volumului *Literatura sovietică moldovenească (Ocercuri)*, semnează studiile și articolele: *K voprosu o literaturnom masterstve, Poezia sovietică moldovenească de după război, Romanul „Istoria ieroglică” de D. Cantemir*, alte profiluri literare despre Em. Bucov, Ion Canna, M. Eminescu, Aristofan ș.a.

În 1956 semnează cu E. Russev monografia *Cronicarul Ioan Neculce: Viața și opera*, prefațează edițiile *Cântarea României*

de A. Russo, *Izbrannoe* de V. Alecsandri, *Poezii* de G. Coșbuc; publică, la Moscova, studiul *Obščestvenno-politiceskaia mysl' Moldavii (XIV-XIX vv.)* și o mulțime de articole și recenzii: *Comorile poeziei norodnice moldovenești, Motive de folclor moldovenesc în povestirea „Chirdjali”* de A. Pușkin ș.a.

În 1957 pune la dispoziția cititorilor studiul monografic *Vasile Alecsandri* – subiect cu care în 1958 va susține teza de candidat (azi – doctor) în filologie. În același an, 1957, în colaborare cu Ramil Portnoi, editează *Istoria literaturii sovietice moldovenești: Manual pentru cl. a X-a.* (ed. I), care a cunoscut șapte ediții, ca în 1965 să fie pusă la dispoziția profesorilor de literatură și, respectiv, a elevilor o nouă variantă, modificată și intitulată *Literatura moldovenească: Manual pentru școala medie* (ed. a 8-a), semnată de V. Coroban, R. Portnoi și F. Levit. În anii următori fiind tipărite 13 ediții, va apărea cu titlul: *Literatura moldovenească: Manual pentru cl. a X-a.* Ed. 13 / Sub red. lui V. Coroban (Chișinău, 1976). Concomitent cu cele relatate, în special cu elaborarea, redactarea, recenzarea manualelor, crestomațiilor, culegerilor literare legate de învățământ, criticul și istoricul literar V. Coroban publică un studiu impunător – *Miron Costin (1633-1691): Viața și opera* și un șir de alte materiale cu titluri mult grăitoare: *Învălătuciri de logică și stil jigărit, Cine are dreptate, Chipul lui Ștefan cel Mare în literatură, Datoria scriitorilor* etc.

Anii 1958 și 1959 constituie în creația lui Vasile Coroban niște punți de trecere de la oglindirea angajată, subordonată ideologiei comuniste a procesului literar din RSS Moldovenească – la o descriere mai obiectivă, mai aproape de adevărul istoric.

În 1958, ca și în anii precedenți, el scrie și publică mult despre scriitorii clasici: Vasile Alecsandri, Ioan Neculce, B.P. Hasdeu, C. Negruzzi, D. Cantemir ș.a., despre unii scriitori contemporani (I. Cutcovetchi, A. Șalari, A. Lupan ș.a.). Popularizează unele

personalități, care anterior, după 1945, nu trecuseră încă Prutul: Barbu Ștefănescu Delavrancea, Alexandru Vlahuță și alte nume care, pe acele timpuri, aduceau mari dureri de cap unor demnitari. Tot în acest an neobositul autor publică două articole: *O național'noi speșifike v literature* (Sov. Moldavia. 1958, 17 oct.) și *Literaturnye obrazy doljny ubejdat': Zametki o moldavskoi proze* (Lit. gazeta. 1958, 21 oct.).

În anul următor, revine la problema specificului național, publicând o variantă extinsă a articolului din *Sovetskaia Moldavia* intitulată *Notițe despre specificul național în literatură și măiestria artistică* (Nistru. 1959, nr. 2, p. 117-126). Concomitent, editează două cărți: *Vasile Alecsandri* (monografie în limba rusă) și culegerea *Studii și articole de critică literară*. În același an, criticul mai semnează cu pseudonimul *Zamă* recenzia *O prefață agramată*, în care supune unei critici dure prefața lui A. Borșci la volumul *Stranișy drujby* (1958), alcătuitori I. Varticean, I. Grecu și C. Popovici. Aceste erupții ale criticului, îndrăzneala, curajul lui de a milita pentru o istorie adevărată a procesului literar din Moldova i-au adus mari dificultăți. Pe parcursul anilor 1959 și 1960 în presa republicană au apărut mai multe articole-ecouri: *Unele greșeli în tratarea specificului național* de Em. Bucov, *La începutul discuției despre specificul național* de N. Romanenco, *Când vezi paiul din ochiul altuia, Răspundere scriitoricească pentru cuvântul scris* de Ion Ciobanu (I.D. Ceban) și articolul lui R. Portnoi *Să tălmăcim, deci, tâlcuirea lui „Bădița Vasile”*. Aceste „replici” dure și malițioase urmăreau, în cea mai mare parte, scopul de a-l marginaliza pe inițiatorul discuției, de a-l „pune la punct” pe intelectualul de marcă, format, în anii de solide studii românești. Trebuie să menționăm că pentru o perioadă nu prea lungă, ce-i drept, protagonistul a fost constrâns să-și mai tempereze elanul. Astfel, în anul următor, 1960, cu excepția studiilor din manualele

școlare, numele lui V. Coroban a apărut în presa periodică doar o singură dată, sub un articol de căință: *Să scoatem învățăminte adânci* (Cultura Moldovei, 1960, 3 mart).

În anii 1961-1965, dacă e să judecăm după presa periodică, activitatea criticului și istoricului literar și-a reluat ritmurile manifestându-se nu mai modest decât până la 1959. Totuși, după „lecția” primită în urma discuției despre specificul național în literatură, își revizuieste nișul tematic de cercetări științifice, punând accentul pe problemele de teorie literară și pe studii fundamentale. În această perioadă V. Coroban preferă să-și publice rezultatele cercetărilor mai mult în culegeri de specialitate: *Însemnări critice, Omagiu lui Alecu Russo, Omagiu lui Ion Creangă ș.a.*, precum și în revistele la care era membru al colegiului redacțional. Perioada aceasta însă a durat nu atât de mult, pentru că, în acești ani, printre „învățămintele trase”, protagonistul își concentrează atenția la studierea problemelor de teorie literară și, în special, a temei legate de romanul moldovenesc. Astfel, începând cu anul 1964, cercetătorul publică mai multe studii cu acest subiect: *Romanul sovietic moldovenesc* (1964), *Compoziția în roman* (1965), *Unele probleme ale dezvoltării romanului moldovenesc contemporan* (1966) etc. Dar, odată cu studierea unei probleme de prestigiu, el treptat revine și la preocupările de altădată, adică de a ține la curent cititorul cu evoluția procesului literar actual.

Concomitent cu studierea genurilor și speciilor literare (povestirea, nuvela, poezia, romanul etc.), V. Coroban este preocupat și de noutățile editoriale literare, acordând o atenție deosebită lucrărilor unor personalități de perspectivă, dar, în același timp, și unor scrieri fără viitor. Astfel, în acești ani, el publică recenzii ale unor scrieri de valoare dubioasă: *Reușite și lacune*, la romanul *Facultatea noastră* de L. Barschi (1962); *Meandrele retrospectivei*, la roma-

nul *Mahalaua de jos* de S. Șleahu (1965) etc. Cu totul altfel este stilul lui V. Coroban atunci când recenzează creații literare de un real talent: *Realism, dublat de fațetii metafizice*, la povestirea *Singur în fața dragostei* de A. Busuioc (1965), precum și: *Imagiinea în ritmurile sale*, la romanul *Povestea cu cocoșul roșu* de V. Vasilache (1966), *Cuvânt despre încrederea față de om*, la romanul *Zbor frânt* de Vl. Beșleagă (1967), analiza romanului *Povara bunătății noastre* de Ion Druță, menționată mai sus.

Am înșirat aceste rezultate ale criticului ca să accentuăm previziunile lui cu privire la evoluția procesului literar din acei ani. Și este cazul să constatăm că exegetul nostru a prezis foarte corect, exact atât viitorul îndoielnic al unor nume, cât și un viitor cu frumoase perspective al tinerilor pe atunci: I. Druță, V. Vasilache, Vl. Beșleagă, A. Busuioc ș.a. Timpul a demonstrat că aceste nume, și multe altele, selectate de ochiul critic al lui V. Coroban, au rezistat timpului, au contribuit și continuă să contribuie la creșterea nivelului atractiv al literaturii noastre.

Anii '60, în genere, s-au dovedit a fi poate cei mai favorabili din întreaga activitate a savantului. Concomitent cu multiplele publicații din presa periodică și din culegeri tematice, cu studierea și editarea de opere ale clasicilor literaturii române și ale literaturilor altor popoare, odată cu recenzarea noilor apariții editoriale și cu editarea și reeditarea aproape anuală a manualelor, permanent completate și revăzute, de literatură moldovenească pentru cl. a VIII-a (10 ediții, ultima în 1983), pentru cl. a IX-a (opt ediții, ultima în 1989) și pentru cl. a X-a (13 ediții, ultima în 1976) autorul nostru și-a adunat o parte din scrierile sale din acești ani în volumul *Studii, eseuri, recenzii* (Chișinău, 1968. 383 p.), iar în 1969 a pus la dispoziția cititorilor monografia *Romanul moldovenesc contemporan: Estetica genului* (Chișinău, 1969. 368 p.) – lucrare mult apreciată de întreaga presă republicană, peste câțiva

ani fiind reeditată (Ed. a doua. Chișinău, 1974) și tradusă în limba rusă: (Moscova : Ed. Sov. Pisatel, 1979. 238 p.).

Se poate deduce, că Vasile Coroban era o personalitate de talie europeană, un literat de calibru universal, care stăpânea nu doar materia obiectului, ci mai cunoștea foarte bine și istoria Țărilor Române, istoria statelor vecine, limbile franceză, latină, greacă, germană, rusă etc., ca și istoria, literatura și alte domenii ale spiritualității popoarelor respective. Era un teoretician și un filosof înzestrat, un cercetător asiduu, un însetat de noi și noi cunoștințe. Nu este de neglijat nici faptul că era și un „bolnav” de glumă. Aceasta din urmă, adică gluma, deseori neașteptată, îi aducea și unele disconforturi.

Calitățile enumerate, și nu numai, nu puteau rămâne neobservate de cei din jur, dar și de cei de la conducere. Doar astfel putem explica decizia de a-l împovăra cu funcția de șef al Sectorului teoria literaturii al Institutului de limbă și literatură al AȘM pe o perioadă de zece ani (1969-1980). Constatăm cu satisfacție că Vasile Coroban și în acest deceniu „de șefie”, nu s-a lăsat de preocupările sale științifice mai vechi. În 1970 el contribuie la editarea volumului *Călătoriile lui Lemuel Gulliver...* de Jonathan Swift, scriind un cuvânt introductiv, cartea apărând și într-o ediție de lux (1980). În anul 1971 cercetătorul semnează culegerea de autor *Pagini de critică literară*, prefața la volumul *Cânturi alese* de Horațiu. În 1972 îi apare autoreferatul tezei de doctor habilitat în filologie, intitulat *Sovremennyi moldavski roman*, iar în decembrie 1973 i s-a conferit gradul științific de doctor habilitat. Tot în 1972 a văzut lumina tiparului impunătorul volum *Profiluri literare*, la care a lucrat mai mulți ani, prezentând în paginile săptămânalului *Cultura* zeci de nume scriitoricești. În 1973 îi apare studiul monografic *Dimitrie Cantemir – scriitor umanist*.

Și în anii următori V. Coroban publică diverse lucrări de autor în culegeri colec-

tive. Astfel pune la dispoziția cititorilor diverse studii, articole, prezentări și recenzii, nemaivorbind de sumedenia de materiale din manualele și creștomatiile școlare. Iată doar câteva volume din această perioadă: *Studii de teorie a literaturii* (Chișinău, 1979), elaborat în colaborare cu Vasile Badiu și Leonid Curuci, micromonografia *Creștia lui M. Eminescu în școală* (Chișinău, 1980), volumul de *Scrieri alese* ale protagonistului (1983), acestea văzând lumina tiparului în preajma plecării sale dintre cei vii (19 oct. 1984).

Făcând această trecere în revistă a activității științifice, pedagogice și culturale a lui Vasile Coroban, am subliniat încă o dată, și mai profund, valoarea scrierilor sale și locul acestui savant în istoria literaturii noastre și a literaturii în genere. Aflându-se în forfota procesului literar din Moldova, și nu numai, de-a lungul a circa 40 de ani, el a fost unul dintre cei mai de seamă teoreticieni ai literaturii, poate cel mai profund exeget al procesului literar. Lucrările lui V. Coroban, pe tot parcursul acestor ani constituiau aproape unica sursă de informație literară atât în școala medie, cât și în instituțiile de învățământ superior. Ideile lui, din multiplele monografii, studii, culegeri și manuale, au stat la baza educației multor generații. Lucrările lui și astăzi sunt căutate, citite și apreciate. Din păcate, în zilele noastre există doar o singură lucrare a cărturarului editată cu alfabet latin: *Dimitrie Cantemir – scriitor umanist*. (Chișinău, 2003). Faptul ca atare demonstrează că și responsabilii de astăzi manifestă neglijență față de scrierile corobaniene, aducând, în felul acesta, daune ireparabile procesului de învățământ și educație din țară. În caz contrar numele Coroban demult putea să figureze nu doar în listele premianților de tot felul (după Diploma de Onoare din 1949 n-am găsit nicio distincție de stat), ci să fie onorat și cu titlul de academician, membru titular al AȘM. Dar și în prezent s-ar putea repara greșelile de altădată. Dă

Doamne curaj! Și nu doar la editarea unei biobibliografii, a unor volume de studii ale sale, a unor analize despre opera sa, ci, în primul rând, la titlul de academician pentru Vasile Coroban.

Acum, după sugestia de mai sus, vrem să spunem câteva cuvinte despre Vasile Coroban Omul, despre omenia profesorului, savantului și cetățeanului în viziunea autorului acestor rânduri. Faptul ca atare e cerut de multele vorbe de altădată și unele ecouri de mai târziu cum că protagonistul păcătuia cu paharul și că nevoile ce le-a îndurat veneau mai ales de la pahar. Resping categoric aceste insinuări și, totodată, afirm că suferințele lui s-au tras de la cuvântul scris, de la critica obiectivă și argumentată, de la principalitatea autorului, care multora nu plăcea. Nu spun că ar fi neglijat paharul, dar, cunoscându-l din 1950, nu l-am văzut niciodată beat. Închinat l-am văzut. Niciodată nu a lipsit de la cursurile după orar, de la adunările comune, de la invitații, diverse manifestări culturale. Țin minte un caz când, prin anii 1974-1975, la „ora politică” de la Institutul de limbă și literatură, spre sfârșitul ședinței, savantul rosti numele *Bogaci* și, când acesta se întoarse cu fața spre vorbitor, V. Coroban îi arătă, în buzunarul din dos al hainei, o „*belogolovcă*” și, în același moment, continuă: „De ce, măi Bogaci, tu bei mult și nu te îmbeți, iar eu beu puțin și mă îmbăt?” Răspunsul a urmat din partea tuturor celor prezenți: un hohot homeric. Cazul acesta stârnise mai multe vorbe, printre care și cea privind slăbiciunea la pahar. Esența, însă, era cu totul alta. Pentru mine era o glumă nesărată – o pietricică aruncată în sistemul de învățământ politic de la acea oră. Nu știu cum s-a terminat gluma pentru V. Coroban, pentru mine, însă, a fost un spectacol adevărat.

Dar să revenim la alte momente mai descifrabile. În anul 1962, pe când lucram la Biblioteca Republicană (azi – Biblioteca Națională) l-am întâlnit, pe strada Pușkin. M-am bucurat mult, pentru că aveam să-i

pun niște întrebări. Și, după câteva vorbe de serviciu, îl întrebai: „De ce în anii de studii nu ne-a vorbit nimic despre scriitorii moldoveni ca Samuil Lehtțir, Alexandra Sfecă, Nistor Cabac ș.a., pe care-i descoperisem, participând la sistematizarea fondurilor bibliotecii?” După câteva clipe de tăcere profesorul rosti: „Păi, măi loane... Da nu te superi că-ți spun Ion? Eu nu numai despre marele Samuil Lehtțir nu v-am vorbit. Nu v-am spus măcar un cuvânt despre Constantin Stere, despre Gheorghe V. Madan și mulți alții. Așa erau timpurile. Nu se putea vorbi. Erau nume interzise...”

Vorbea trăgănat, fără glume. Îmi părea îngrijorat. Discuția a fost lungă. Și la un moment dat, mă întrebă: „Dar unde lucrezi? Cu ce te ocupi?”

Eram pe strada A. Pușkin, în partea de sus a unei livezi, unde astăzi se află Palatul Național. În loc de răspuns, i-am arătat cu mâna la noua clădire a Bibliotecii Republicane „N.K. Krupskaja” (Biblioteca Națională de azi).

„Da-a-a?” se miră profesorul. Mai tăcu puțin, apoi, cu o voce apăsată, foarte serios, continuă: „Păi, măi loane, dar nu te supăra că-ți spun *loane*! Știu că colegii de la facultate îți spuneau *Vanea*. Ei, las’ să fie, «*măi Vanea*!»! Să te ții ca scaiul de biblioteca asta. Să știi că a lucra la o așa bibliotecă este mai mult decât o a doua facultate. Aici vei găsi cu mult mai mult decât ai pierdut la facultate cu întrecerile tale sportive...”

Cuvântul „*sportive*” îl rosti cu un zâmbet sarcastic pe buze. Întinse mâna, repetând aceeași frază: „Nu te supăra. A fost așa o glumă. Nu te supăra... și treci din când în când pe la mine. Să știi că mi-ai plăcut!... Am niște planuri și aș vrea să te implic!”

A fost o surpriză plăcută. Îmi părea că-i simt sufletul, că-i fratele meu mai mare, căruia la fel îi spunea Vasile. La acel moment eu nu știam că V. Coroban citise recenzia lui A. Strâmbeanu la biobibliografia mea *Scriitorii sovietici moldoveni*, una cam glumeață, ca să nu spun insultătoare. Nu știa

că lucrez la a doua ediție, *Scriitorii Moldovei Sovietice*, cu multe precizări și completări.

După acea lungă și importantă discuție treceam, din când în când, pe la Academie. Și iată că, la un moment dat, în anul 1966, ne-am întâlnit la o ședință în care era pusă în discuție lucrarea amintită. Discuția decursese normal, iar la încheiere, moderatorul ședinței, S. Cibotaru, directorul Institutului de limbă și literatură, îi atrase atenția redactorului: „Totul e bine, însă notițele biografice ale tuturor scriitorilor, incluși în lucrare, să le reducereți la maximum!” Auzind indicația de a reduce, eu, în calitate de autor al biobibliografiei, m-am ridicat să protestez, iar V. Coroban, în calitate de redactor, mă atinse de mână și-mi șopti: „Fii liniștit! Nu-ți fă griji! Doar eu sunt numit redactor!” Și, într-adevăr, la apariția cărții, totul a fost la nivelul așteptărilor mele.

De la această colaborare fostul meu profesor tot mai des mă invita la Academie. La una din primele întâlniri de acest fel dânsul îmi povesti că lucrează la un volum de profiluri literare și că vrea să mă implice și pe mine, imediat propunându-mi: „Te rog să scrii un profil de creație despre academicianul Iosif Varticean” – unul dintre vicepreședinții AȘM de atunci. Auzindu-i sugestia, pentru o clipă, mi-am pierdut darul vorbirii. Mi-am revenit cu cuvintele: „Cum se poate un bibliograf să aprecieze munca unui academician? Ce, la institut nu aveți?...” „Șpac!” rosti V. Coroban cu o voce de ultimatum: „Vei înțelege mai apoi! Te rog să scrii cât mai operativ! Și să conversezi cu protagonistul!” Mi-am luat inima în dinți și am scris, urmându-i sfaturile. După o șlefuire minuțioasă, profesorul îmi întoarse manuscrisul pentru a-l duce la săptămânalul *Cultura*. Foarte repede materialul a apărut, însă... aproape un sfert de la sfârșitul textului lipsea... Într-o stare sufletească de nedescris am încercat să-l găsesc pe vicepreședintele AȘM, să-i explic situația. Toate eforturile mele însă au eșuat. Iar seara târziu academicianul îmi comunică, la telefon: „Șpac, știi cine a făcut

treaba asta! Nu suferi! Liniștește-te! Noaptea bună.” Acesta mi-a fost botezul, începutul colaborării cu savantul V. Coroban, care s-a dovedit a fi și un sfătuitor de nădejde. După acest caz mereu îmi ziceam să nu mai pun mâna pe toc. Lucrurile au evoluat însă altfel. În 1967 am fost invitat la BȘC a AȘM, unde m-am implicat la elaborarea fișierului *Moldavica* – o sursă informativă preferată de cititorul academic din acei ani. Întâlnirile noastre deveniseră mai frecvente. Fostul profesor tot mai des mă invita la etaj. Pentru început îmi propuse să pregătesc două profiluri, ale scriitorilor Iacob Cutcovețchi și Alexandru Lipcan, peste câteva luni au urmat: Gh. V. Madan și Filip Mironov, apoi Gheorghe Gheorghiu, Alexandru Gromov etc. Procesul acesta a durat câțiva ani, majoritatea textelor fiind mai întâi publicate în săptămânalul *Cultura*, iar apoi V. Coroban pregătea varianta pentru volumul proiectat. Și iată, când cartea era aproape gata, mă pomenii invitat la Editura „Lumina”, unde, directoarea Elena Damian îmi propuse să întocmesc listele bibliografice și notițele biografice ale tuturor scriitorilor incluși în volumul în curs de pregătire. În curând culegerea *Profiluri literare* văzu lumina tiparului (1972). Imediat după apariție, Vasile Coroban m-a invitat la el în cabinet. Intrând, l-am găsit cu volumul în mâini. Fără multă vorbă, mi-l transmise și, cu un zâmbet sincer, zise: „Vezi, acesta e rodul muncii noastre. Este o carte mult așteptată și de mare preț.” Apoi, după cum obișnuia aproape de fiecare dată, adaugă: „Ioane! Nu te supăra că te numesc Ion, așa e corect. Deci, ioane, nu te lăsa de scris. Fă bibliografii, dar nu te lăsa nici de literatură.”

Trebuie să fiu sincer, conversația descrisă aici, îmi trezise mari emoții. L-am mulțumit cu vocea tremurândă, promițându-i că mă voi strădui... Peste 25 de ani de când V. Coroban nu mai este printre noi, aș vrea să reiterez sentimentele mele de credință cititorului de azi, confirmând că da, mereu am crezut în spusele și în faptele lui, că mereu i-am fost devotat.

DECANUL DE VÂRSTĂ ȘI DE ONOARE AL BIBLIOLOGIEI NOASTRE

*Dr. Claudia SLUTU-GRAMA,
Vlad POHILĂ*

Fiecare sferă de activitate umană are – și la noi, și în alte părți – câte o autoritate incontestabilă, general recunoscută ca atare. Prestigiul deosebit al acestei personalități se întemeiază pe mai multe criterii de apreciere, profesionalismul fiind pus, de obicei, pe prim-plan. Urmează apoi corectitudinea în relațiile cu colegii și cu alți oameni, verticalitatea civică, probitatea morală, perseverența cu care pășește în muncă și în viața cotidiană. În fine – după o perioadă de timp – sunt puși în evidență și anii pe care-i adună personalitatea respectivă, încât ajunge a fi numit de colegi decan de vârstă într-un anumit domeniu.

În domeniul nostru, biblioteconomic-bibliografic-bibliologic, „postul” de decan, ca vârstă, pare să-i revină acum dlui Ion Șpac. Dar nu numai la vechimea în câmpul muncii s-ar referi „decănia” Domniei Sale. Ion Șpac este, desigur, decanul nostru de vârstă, însă concomitent e și un decan de onoare – profesională, civică, pur omenească. După această introducere, dorim să-i facem în continuare un portret aniversar. Căci oricât de greu ne-ar veni să credem, adevărul este unul: în acest Mărțișor, dl Ion Șpac „bate pe muchie” 80 de ani.

S-a născut viitorul filolog, bibliolog, publicist, cercetător științific la 11 martie 1930, în familia Mariei (n. Prigorschi) și a lui Isac Șpac, țărani gospodari din orașelul Camenca, Republica Autonomă Moldovenească (Transnistria).

După absolvirea Școlii medii moldovenești nr. 1 din Camenca (1950), își continuă studiile la Universitatea de Stat din

Moldova, Facultatea de Istorie și Filologie (1950-1955).

Un timp a lucrat în calitate de profesor de limba și literatura română (pe atunci i se spunea „moldovenească”, de altfel, cum se insistă și în prezent, în unele cercuri politice) la școala medie din Criuleni, apoi în cea din Bulboaca, Anenii Noi.

În 1960, tânăra familie **Ion și Ludmila Șpac** trece cu traiul la Chișinău unde, intrând în serviciu la Biblioteca Republicană de Stat *N.K. Krupskaja* (în prezent Biblioteca Națională), după cum remarcă regretatul profesor Ion Madan, s-a înfrățit Ion Șpac pentru o viață cu bibliografia. A îndrăgit bibliografia de la bun început și foarte temeinic, căci a conștientizat că această meserie are tangențe cu literatura artistică și cu critica literară.

Ca angajat al Bibliotecii de Stat, împreună cu Vlad Chiriac, Mihai Cimpoi, Gheorghe Cincilei și alte personalități, au fondat cenaclul *Miorița*, apreciat mult în epocă în rândurile elitei intelectuale și ale studențimii din Chișinău, deoarece acest cenaclu a menținut trează conștiința de neam și dragostea de tot ce este frumos.

Prima lucrare de proporții, semnată de Ion Șpac, a văzut lumina tiparului în 1965, purtând titlul *Scriitorii sovietici moldoveni*. Peste patru ani, în 1969, aceeași editură a publicat o ediție completată și lărgită, de 25 de coli de tipar, intitulată *Scriitorii Moldovei Sovietice*. Își aflase oglindire în acest volum activitatea literară și publicistică a tuturor membrilor de atunci ai Uniunii Scriitorilor din Moldova, indiferent de limba și de genul lucrărilor cultivate.

Pe parcursul anilor 1971-1989 a elaborat și a editat repertoriul bibliografic *Critica și știința literară în Moldova 1924-1985*. În opinia noastră, acest repertoriu a constituit o hrană spirituală pentru scriitorii și criticii literari, pentru profesorii și bibliotecarii, pentru studenții și elevii – într-un cuvânt, pentru toți cei pasionați de literatură. Începând cu 1974, vede lumina tiparului o ediție bibliografică curentă – *Anul literar*, care a inclus operativ literatura la temă, editată în anii 1974-1978. Timpurile grele ce s-au abătut peste noi, criza de durată, din care nu putem nici azi ieși, au stopat atâtea lucruri frumoase, necesare, la care s-a lucrat operativ, cu drag, inclusiv editarea bibliografiei tematice, care prin râvna dlui Ion Șpac e adunată doar în fișiere și pe dischete (support electronic).

Cercetând și adunând atâtea informații despre procesul literar din R. Moldova, Ion Șpac n-a putut să nu studieze probleme de teorie a bibliografiei literare autohtone, astfel că în 1990, la Editura *Știința* îi apare studiul *Unele aspecte ale bibliografiei literare moldovenești*, în care se oprește asupra rolului covârșitor ce revine bibliografiei literare în procesul de popularizare a literaturii artistice și a științei literare, trasează unele căi și trage concluzii pertinente în acest subiect.

Colaborează cu articole pe diverse teme și probleme actuale la mai multe publicații ale vremii: *Cultura, Literatura și arta, Luminătorul, Moldova suverană, Știința, Săptămâna, Magazin bibliologic, Gazeta bibliotecarului, BiblioPolis* etc. A publicat mai multe articole în *Calendar Național*.

Și până, dar mai ales după obținerea independenței de Stat, protagonistul bibliografiei noastre a conștientizat clar că în perioada sovietică au fost omise cu desăvârșire multe surse veridice de documentare și de informare din perioada interbelică, când Basarabia era împreună cu

Țara sa, surse care fuseseră declarate tabu de către slugoii regimului totalitar.

Ion Șpac se poate mândri, de bună seamă, că începând cu anii 1990-1992 a fost unul dintre primii cercetători ai presei periodice basarabene din anii 1918-1944, oprindu-se mai detaliat la revista *Viața Basarabiei* – extrem de bogată, veritabilă sursă de informație în domeniul istoriei, literaturii, culturii și vieții spirituale. În 1992 îi apare lucrarea *Revista „Viața Basarabiei” (1932-1944): cercetări bibliografice și informative*, publicată cu sprijinul Primăriei municipiului Chișinău, sub îngrijirea dnei dr. L. Kulikovski. Volumul, lucrat temeinic – ceea ce-l caracterizează pe autor, pe lângă materialele bibliografiate din revistă, conține și rubricile *Iconografie* (personalități, fotografii colective etc.), reproduceri după opere de artă, obiecte istorice etc. Găsim în carte o serie de indici auxiliari, extrem de importanți în context: *Index de nume, Index de termeni geografici și etnografici, Index de criptonime și pseudonime*, parțial identificate, *Index alfabetic al periodicelor prezentate în revistă*, care-i sporesc vădit valoarea și înlesnesc depistarea operativă a informației. Studiile despre revista *Viața Basarabiei*, pe care le-a risipit cu atâta dărnicie în culegeri și în periodice, parțial au fost înmănușate de autor la sfârșitul cărții în compartimentul *Ecouri în „Viața Basarabiei”* (care conține *Ecouri eminesciene în paginile revistei „Viața Basarabiei”*, p. 286-289; *Alexie Mateevici*, p. 290-295; *Nicolai F. Costenco la „Viața Basarabiei”*: referințe bibliografice, p. 295-305 etc.).

O muncă de pionierat reprezintă și studiul documentar-informativ al lui Ion Șpac *Revista „Arhivele Basarabiei” (1929-1938)*, și acesta publicat sub egida Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în 2006. Cele 255 de pagini ale cărții familiarizează beneficiarul, *grosso modo*, cu conținutul revistei *Arhivele Basarabiei*, editată la Chișinău

de-a lungul unui deceniu. Însă cadrul informativ al revistei a trecut hotarele celor două științe anunțate în subtitlu – *istoria* și *geografia*, fapt stipulat chiar în numărul de debut al periodicului și de care a ținut cont cercetătorul la elaborarea studiului. Monografia dată, o lucrare de amploare, deși nu e roman sau povestire, căci lipsesc fabulația artistică și fantezia neîngrădită, dacă te apuci s-o lecturezi, nu poți s-o lași din mână până ai ajungi la finele ei, deoarece datele, documentele, deăunele ce se conțin în filele ei sunt deosebit de captivante, agreabile la lectură. În context vom evoca o judicioasă remarcă dintr-o recenzie publicată în revista *BiblioPolis* a BM „B.P. Hasdeu” (nr. 4/2006, p. 78-80). Recenzentul a calificat lucrarea lui Ion Șpac *Revista „Arhivele Basarabiei” (1929-1938)* astfel: „**Mai mult decât o biobibliografie...**” La prima vedere e un calificativ simplu, dar, de fapt, este foarte exact, profund și cuprinzător, relevând un aspect important al întregii activități de bibliograf al dlui Ion Șpac. Cu timpul cei care scriu istoria localităților basarabene (iar acum acest fenomen îmbucurător a luat amploare), nu vor putea omite o asemenea sursă infodocumentară, fără a o consulta, cu maximă atenție toate părțile ei componente, inclusiv indicii auxiliari, alcătuiți cu dexteritate – mană cerească pentru cercetători.

Domnia Sa mai este semnatarul următoarelor lucrări de specialitate: *Academicianul Constantin Popovici: savant, scriitor, publicist : cercetări bibliografice și informative* (Chișinău, Paragon, 2002), *Profesionalism, vocație, devotament: Academicianul Haralambie Corbu la 70 de ani : bibliografie* (Chișinău, 2000), *Reflecții biblioteconomice și bibliografice* (Chișinău, 2005) etc.

A participat și continuă să participe cu diverse comunicări la conferințe și simpo-

Ion Șpac în sânul familiei

zioane științifice de specialitate, și nu numai, naționale și internaționale.

Ion Șpac este o personalitate cu dragoste și venerație pentru pământul și trecutul zbuțiat al Neamului nostru, un cărturar de o înaltă cultură, care s-a aplecat aproape o jumătate de secol asupra unor pagini din literatura, istoria, cultura, ziaristica, economia timpului, studiind cu acribie locul și rolul unor personalități, oameni de talent ai timpurilor trecute. Este protagonistul și omagiatul nostru un bibliograf și un cercetător cu certe calități de savant dotat.

Este Ion Șpac un om împlinit, dar care mai continuă să creeze, să cerceteze aportul unor personalități (cum ar fi, bunăoară, Constantin Stere, Vasile Coroban) la dezvoltarea și promovarea culturii naționale. Om Emerit al Republicii Moldova (1955); membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2008).

Ne exprimăm speranța că anul 2010 îi va aduce dlui Ion Șpac alte împliniri și modalități de recunoaștere, prețuire a eforturilor depuse în domeniul căruia își consacră o viață de om. Noi, colegii de breaslă, îi dorim din suflet noi realizări și onoruri, dar, în primul rând, îi urăm multă sănătate și liniște sufletească, cele mai bune condiții de cercetare și de creație.

STRĂJER LA DEMNITATEA ȘI FRUMUSEȚEA VERBULUI ROMÂNESC

VI. PRISĂCARU

Oricât de plăcută, este și dificilă, totuși – chiar și pentru un om al scrisului! –, sarcina de a face o schiță de portret al unei personalități de anvergura lui Nicolae Mătcaș. Lingvist, filolog, poet, publicist, traducător, profesor universitar, doctor în filologie și Doctor Honoris Causa al unor prestigioase foruri universitare, om de stat... Coborâtor dintr-o familie de țărani din comuna Crihana Veche, județul Cahul, la 27 aprilie a.c., iată, aniversază, în capitala României, șapte decenii de vrednică existență – umană, civică, intelectuală, savantă...

Licențiat al Universității de Stat din Moldova (Chișinău), Facultatea de istorie și litere, specializarea limba și literatura română (1962), face studii de doctorat în domeniul lingvisticii matematice, structurale și aplicate la celebra Universitate din „capitala de nord” a Rusiei – Leningrad (Sankt Petersburg), în 1967 susținându-și teza de doctor în filologie sub îndrumarea unui specialist de vază în domeniu, Raymund Piotrowski, un bun cunoscător al limbii române și un sincer prieten al românilor.

Nicolae Mătcaș s-a impus plener, cu multă dăruire, în învățământ, în cercetarea științifică, în publicistică, în vâltoarea vieții politice din Basarabia sub ocupație sovietică, apoi și în primii ani de după obținerea independenței, de către Republica Moldova, pe 27 august 1991. Tocmai în acest context trebuie văzute și puse în evidență împlinirile profesorului și savantului nostru. Activând într-o perioadă în care limba, cultura și demnitatea națională a românilor basarabeni erau expuse unei grele prigoane, de-a lungul câtorva decenii, dânsul

are meritul de a fi pregătit sute și mii de viitori profesori de limba și literatura română, filologi, redactori de carte, lucrători ai presei, traducători, cercetători științifici, scriitori etc. Din aceiași unghi de vedere se poate constata pe drept și valoarea lucrărilor scrise (unele în colaborare) și publicate în această epocă, în primul rând – zece

manuale pentru învățământul preuniversitar și universitar, inclusiv: *Probleme dificile de analiză gramaticală: controverse și reconsiderări* (1978), *Limba moldovenească [română] literară contemporană* (1973-1987), *Introducere în lingvistică* (1980, reed. în 1987), *Școală a gândului: teoreme lingvistice* (1982), *Elemente de morfologie în clasa a 6-a* (1983), *Lingvistică generală* (1985) etc. A fost redactor și coautor al *Dicționarului explicativ al limbii moldovenești [române]*, vol. 2 (1985), unicul lexicon de acest fel, editat în deceniile de cotopire străină, în condițiile în care sursele lexicografice din România erau aici interzise și, în consecință – indezirabile pentru uz, în cazul în care basarabeni le achiziționau totuși în marile centre culturale din Rusia sau din Ucraina. Ar fi de menționat în mod special manualele *Introducere în lingvistică* și *Lingvistică generală*, unice în felul lor, la noi: ele s-au dovedit a fi o mană cerească pentru tinerii studioși în domeniul filologiei, atunci când, în Basarabia sovietizată, manualele din România erau puse la index, iar cele rusești, aproape că fără excepție, sufereau de o politizare excesivă, în stil imperial-bolșevic, inclusiv sau mai ales în ceea ce privește abordarea problemelor limbii române.

Viața și activitatea lui Nicolae Mătcaș sunt de neconceput fără implicarea Domniei Sale – energică și intransigentă – în Mișcarea de eliberare națională a românilor basarabeni, din perioada 1985-1991. Nu putem uita, nu putem să nu amintim că a fost secretar al Comisiei Interdepartamentale pentru problemele limbii materne de pe lângă Prezidiul Sovietului Suprem al RSSM (1987-1989), supranumită de poetul Nicolae Dabija „*Comisie de salvare a limbii*”; membru al grupurilor de lucru din Parlament pentru elaborarea proiectelor de Legi privind funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul republicii; expert la istorica Sesiune a XIII-a a Parlamentului RSSM (august 1989), în cadrul căreia a fost recunoscută unitatea de limbă moldo-română și au fost votate Legile privind decretarea limbii române ca limbă oficială (de stat) în RSSM și revenirea ei la alfabetul latin. În această perioadă, a scris de unul singur sau în colaborare cu regretatul lingvist prof. Ion Dumeniuk, zeci de studii și articole, adunate ulterior în volumul *Coloana infinită a graiului matern* (în colaborare, 1990). În același an, participă la elaborarea studiului-îndreptar *Normele ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române* (colectiv de autori – lingviști de la AȘM și de la universitățile din Chișinău), editează (inclusiv în colaborare): *Îndrumar de ortografie, Elemente de ortografie și ortoepie ale limbii române, Ortografia și ortoepia limbii române în tabele și blocuri schematic* etc. Din toamna lui 1989 și până la finele anului 1990, spre bucuria a sute de mii de beneficiari, a susținut la TVM, seară de seară, împreună cu Ion Dumeniuk, ciclul *Învățăm a citi și a scrie cu caractere latine*. Pentru a-i ajuta pe rusofonii din republică să însușească limba oficială, a susținut, în periodice de limbă rusă din Chișinău, iarăși împreună cu Ion Dumeniuk, seria de articole *Învățăm limba moldovenească [română]*; în același scop au editat manualul *Învățăm limba moldovenească [română] fără profesor* (Chișinău, 1990).

Nu s-a potolit savantul-patriot nici după ce am văzut primele roade ale istoricei victorii din 31 August 1989. Fiind numit ministru al Științei și Învățământului din Republica Moldova (1990-1994) – în primele guverne democratice de la noi (Mircea Druc, Valeriu Muravschi, menținându-se ceva timp și sub guvernul reacționar Sangheli), N. Mătcaș a întreprins o serie de măsuri memorabile în vederea reformării învățământului, atât prin revenirea la împlinirile din perioada interbelică, cât și prin ajustarea educației și instruirii la standardele europene. Astfel, lui N. Mătcaș îi datorăm: introducerea în învățământul din R. Moldova (când aceasta era încă parte a imperiului sovietic!) a disciplinelor *Limba română, Literatura română, Istoria românilor* și utilizarea denumirilor acestora în locul celor impuse de către regimul sovietic de ocupație („limba moldovenească”, „literatura moldovenească”, „istoria Moldovei”), ca și implementarea în manuale, în suporturi didactice, în presă, în documente oficiale etc. a etnonimului *popor român* (în loc de „popor moldovenesc”); introducerea manualelor românești la majoritatea obiectelor din învățământul universitar și preuniversitar; revenirea la sistemul clasic de structurare a învățământului preuniversitar și de apreciere a cunoștințelor elevilor și studenților pe bază de 10 puncte; redeschiderea liceelor, cu studierea aprofundată a limbilor străine; derusificarea învățământului național, prin atribuirea limbii ruse din școlile neruse a statutului de limbă străină, studiată opțional; atestarea cadrelor și conferirea de grade didactice; trimiterea, în premieră absolută, și în serii masive, a tineretului basarabean la studii liceale, universitare și postuniversitare în marile orașe din Țară, pe burse oferite de Statul Român etc., etc. Nu e de mirare, în fond, că după februarie 1994, odată cu venirea la putere, la Chișinău, a neocomuniștilor („agrarienii”), N. Mătcaș este ostracizat de către forțele antinaționale pentru

„românizarea învățământului și pentru re-etnizarea tinerei generații de moldoveni”. Aceasta era, aceasta este logica perversă a celor definitiv mankurtizați, intoxicați de ideologia comunistă, adusă pe tancurile cu stele roșii. Din fericire, eforturile deosebite, meritele incontestabile ale lingvistului, publicistului și ministrului militant Nicolae Mățaș au fost apreciate la justa lor valoare de către specialiști de seamă în domeniu precum Nicolae Corlăteanu, Mioara Avram, Silviu Berejan, Valentin Mândăcanu, Anatol Ciobanu, Ion Borșevici, Petru Soltan, Constantin Tănase, Alexandru Bantoiș, Vlad Pâslaru ș.a. Prin tot ce a scris, elaborat, publicat și vorbit discipolilor sau radioascultătorilor și telespectatorilor, N. Mățaș a mers, astfel, din start chiar, pe linia trasată de faimosul nostru conațional, ajuns a fi cel mai de seamă lingvist din lume la cumpăna sec. XX-XXI, Eugen Coșeriu, care avertiza: „A promova sub orice formă o limbă «moldovenească» deosebită de limba română este, din punct de vedere strict lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică; din punct de vedere istoric și practic e o absurditate și o utopie; și, din punct de vedere politic – e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și, deci, un act de genocid etnico-cultural.”

În cei 13 ani de aflare în serviciu la București, ca expert la Direcția Relații Internaționale din cadrul Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului, N. Mățaș a publicat mai multe volume de certă valoare științifică și artistică: *De la grotesc la sublim: note de cultivarea limbii* (1995), *Român mi-e neamul, românesc mi-e graiul* (1998), *Româna corectă: ghid de cultivarea limbii* (București, 2000); *Azur: versuri* (Timișoara, 2002) etc. A făcut și alte eforturi, apreciabile, de educare în spirit național, dar și spirit nou, european, a tinerilor basarabeni aflați la studii în Țară. R. Moldova traversa din nou o etapă dintre cele mai negre în existența sa... Orice sprijin venit din dreapta Prutului era perceput de autoritățile de la Chișinău ca „o continuare

a politicii de românizare”, apoi – chiar ca un pericol pentru existența – primejduită, în realitate, de Rusia – a statului creat pe ruinele URSS. Încrâncenarea regimului comunist și românofob de la Chișinău devenea pe an ce trecea tot mai agresivă, încât s-a ajuns la respingerea brutală a oricăror oferte de la București. În acest context, vom aminti de o delicată replică pe care a dat-o conducerii românofobe de la Chișinău distinsa lingvistă Mioara Avram, într-un interviu acordat în iarna anul 2002 jurnalistei Zina Cerchez. Această replică este, indirect, și o limpezire, dar și o apărare a muncii și crezului lui N. Mățaș. Astfel, spunea Mioara Avram: „Știu că în R. Moldova sînt unii care manifestă oarecare rezervă față de ceea ce vine de la București, suspectînd acțiunile noastre sincere de culturalizare drept încercări de «românizare subversivă». Dar nu e nevoie de românizare, a nimănui, pentru că cei din R. Moldova sînt români ca și noi. E vorba numai de a aduce la un numitor comun, adică de a folosi limba literară, aceeași, în cele două state românești și chiar în afara granițelor României, pentru că limba română este supradialectală, supra-regională.”

Cariera didactică și activitatea de cercetător și autor în domeniul lingvisticii sunt, așadar, două jaloane de o importanță primordială ale existenței dlui prof. Nicolae Mățaș. Alături de acestea se situează scrierile poetice, cu o postare pe cât de fragilă datorită eleganței sale, pe atât de temeinică, totuși, pentru că tot ce ține de valorile Neamului nu poate fi decât solid, de nezdruncinat. Poezia Domniei Sale, care este o expresie a trăirilor lăuntrice ale autorului, dar, în egală măsură, și o formă deosebită de manifestare a dragostei de Limba Română și de alte fațete ale spiritului național. Nu credem să fie chiar o pură întâmplare că N. Mățaș a debutat în presă, în frageda-i tinerețe, cu o poezie. Ulterior, preocupările de ordin didactic și științific au umbrat, întru câtva, scrisul poetic, sau poate, cine știe, Domnia Sa a mlădiat și a

mângâiat versul „în taină, păstrând tăcere”, ca să răbufnească, spectaculos, „în republica poezilor”, din nou, pe la mijlocul anilor '90 ai secolului trecut deja, debutând editorial cu placheta de poezii *Surâsul Giocondei*, în 1997. Ce-i drept, până la acest eveniment, de-a lungul anilor, pe lângă articole, studii, eseuri și interviuri, a colaborat și cu creații lirice în mai multe publicații periodice: *Literatura și arta*, *Viața satului*, *Patria tânără*, *Glasul Națiunii* ș.a. din Chișinău; *Arcașul* (Cernăuți), *Contemporanul – ideea europeană*, *Revista Română*, *Pro Saeculum*, *Paradox*, *Curierul românesc* (București), *Dacia literară* (Iași), *Oglinda literară* (Focșani) etc. Au urmat volumele de versuri: *Trenul cu un singur pasager* (București, 1998), *Simfonia tăcerii* (Chișinău) și *Azur* (Timișoara) (2002), *Câte-s visele, multe...* (București, 2003), *Coloana Infinitului* (București, 2003), *De-a alba-neagra* (București, 2006), *Roată de olar: sonete și Vernale ploi* (București, 2008).

Poezii ale lui N. Mătcaș au fost incluse în antologiile *Eterna iubire* (1999), *Iubirea de metaforă* (2000), *Sonetul românesc* (în curs de apariție) etc. Despre poezia Domniei Sale au scris autorități în domeniu precum Mihai Cimpoi, Gheorghe Vodă, Anatol Ciocanu, Ion Ciocanu, Mihail Dolgan, Leo Bordeianu, Ion Iachim, Veronica Bătcă, Tudor Opreș, Aureliu Goci, Adrian Dinu Rachieru, Gheorghe Gavrilă, Ioan Mazilu-Crângași ș.a. Vom reține doar câteva dintre aceste referințe, care constituie o dovadă clară că, după ce și-a găsit rostul la catedra universitară, în cercetarea lingvistică și în bătălia publicistică pentru triumful valorilor naționale și al adevărului istoric, savantul și patriotul nostru s-a regăsit norocos și în poezie: „*Nicolae Mătcaș este primul «întârziat» în poezie. Ultimul din șirul celor ce nu s-au grăbit să ne spună curajos, metafizic și inspirat: «Și o clipă trăim foarte mult. / Doar o clipă prinsă în cuvânt e viață. / Și e frumoasă clipa în cuvânt. / Și o ascultăm, citind-o»*” (Gheorghe Vodă. În : „*Glasul Națiunii*”, nr. 39, 1995, sept.); „*Nicolae Mătcaș este un ostaș devotat*

al limbii române, un bun cunoscător al ordinii ei interioare și al legităților de dezvoltare a ei și un fin prețuitor al inegalabilelor ei frumuseți, un sincer admirator al farmecului irezistibil ce caracterizează graiul nostru [...]. Cuvintele aparent simple, poate chiar banale pentru un neinițiat, sunt văzute ca niște continente sentimentale, felul acesta de a le percepe transmițându-se și cititorului [...]. Înarmat cu o gamă întreagă de procedee poetice, având un simț ales al cuvântului, Nicolae Mătcaș, deși vine mai târziu decât semenii săi la «ospățul poeziei», apare tumultuos, plin de vervă, de energii interioare neexplorate, de iluzii pe care mulți nu le mai au” (Leo Bordeianu, în „*Limba Română*”, Chișinău, nr. 5, 1998); „*La prezent sau la viitor, poezia lui Nicolae Mătcaș va fi una care oricând va putea fi încadrată la «cea mai frumoasă poezie de dragoste»*” (Ionela Mengher. În : „*Libertatea*”, or. Panciova, Voivodina, Serbia, 1999, 19 iun.); „*Alături de Grigore Vieru și Leonida Lari, Nicolae Mătcaș întregește treimea poezilor basarabeni care-și deversează unda lirică în marele fluviu de poezie care curge prin ecluzele Coșbuc, Goga, Blaga, Voiculescu, Pîlat, Gyr, Păunescu, Ioan Alexandru, fertilizând sensibilitatea și conștiința românească, greu încercată, în ultima vreme, de asaltul ideologiilor și politicilor integralisto-globaliste*” (Tudor Opreș. În : „*Tribuna învățământului*”, nr. 686, 2003, 17-23 mart.). Numeroase poeme de N. Mătcaș au fost preluate de publicații periodice ale românimii din teritoriile învecinate sau înstrăinate (Banatul Sârbesc, Nordul Bucovinei) precum și ale diasporei române din Europa de Vest, America, Australia, inclusiv în versiunile electronice ale unor astfel de ziare și reviste.

Iată că, în aceste trei ipostaze, Nicolae Mătcaș nu numai că s-a manifestat excepțional, dar și-a putut găsi rostul suprem, poate cel mai frumos și cel mai eficient, al existenței sale: de *străjer* la demnitatea și frumusețea verbului românesc, „molipsind” de farmecul acestei *străjerii* sute și mii de conaționali, mai tineri sau mai nesiguri pe calea spre cunoașterea adevărilor.

***

Aniversarea a 70-a a distinsului nostru cărturar și scriitor a fost marcată, la Chișinău și la baștină, printr-o suită de impresionante manifestări. Un eveniment omagial de o semnificație cu totul aparte l-a constituit apariția biobibliografiei *Nicolae Mătcaș – 70*. Cartea se dorește a fi o oglindă a vieții și activității protagonistului, o reflectare fidelă, minuțioasă, a scrierilor Domniei Sale, risipite în zeci de ziare și reviste, culegeri tematice și antologii, apoi adunate în volume de o apreciabilă utilitate – dacă e să ne referim la scrierile științifice, și de un subliniat rafinament sufletesc, intelectual – dacă e să ne oprim la creația poetică. Este această biobibliografie rodul unei munci asidue, dar, ce ni se pare deosebit de important – al unei admirabile inițiative de suflet, cu certă valoare cognitivă și instructivă, a dnei Maria Cudlenco, șefă a Bibliotecii Publice din Crihana Veche, satul natal și al protagonistului. Nu cunoaștem cazuri similare – când un bibliotecar de la țară, singur în fața multor greutăți de tot

soiul, să purceadă la alcătuirea unei biobibliografii, cu respectarea tuturor rigorilor – numeroase și nu dintre cele mai ușoare – implicate unei atare lucrări. Cu atât mai demnă este această carte de toată lauda și de admirația noastră, a beneficiarilor, a tuturor celor care cunosc și prețuiesc personalitatea și opera lui N. Mătcaș.

Din înrudirea – de ordin geografic, dar mai ales spiritual – a doi crihăneni, a văzut lumina tiparului, iată, un omagiu aniversar, care e însă și un document, o confirmare pentru decenii și poate pentru secole înainte a celor realizate de Nicolae Mătcaș până la această aniversare.

Sincere felicitări autoarei, dna Maria Cudlenco, pentru gândul bun ce i l-a pus consăteanului său, pentru ingeniozitate și perseverență. La fel, multe felicitări și dlui prof. Nicolae Mătcaș, pentru că s-a învrednicit de a i se face acest bilanț editorial, în forma cea mai sigură de a rămâne dovadă incontestabilă a unor eforturi ce nu se dau uitării și a unui crez demn de imitat, dincolo de scurgerea nemiloasă a timpului.

HARUL DE JURNALISTĂ PUS ÎN SERVICIUL BIBLIOTECII

Vlad POHILĂ

Întîmplarea a făcut să apărem pe această lume în același colț de Basarabie: dînsa – la Gura Căinarului, iar subsemnatul – la Putinești, două sate vecine, situate la mijlocul drumului de fier dintre Bălți și Soroca. De aici, probabil, și o anumită similitudine în perceperea unor fapte, fenomene, situații și, nu în ultimul rînd – cărți, opere literare, artistice, științifice. Altă întîmplare a vrut să intrăm în gazetărie prin aceleași ziare: mai întîi, Drapelul roșu din Florești, apoi, Tinerimea Moldovei și Viața satului. Avea în scrieri o frumoasă limbă română și o manieră antrenantă, își alegea cu grijă, cu discernămint, cu simțire și subiectele, și „eroii”

articolelor. Astfel încît, credem, ar fi ajuns o ziaristă de forță. Totuși, a decis să lucreze în altă sferă – cea bibliotecară, considerată în general „mai liniștită”, iar în consecință – și mai potrivită pentru o doamnă, măcar și din motivul că lucrul la bibliotecă presupune o legătură mai strînsă cu locul de muncă, respectiv, cu căminul familial. Timpul demonstrează că a făcut o opțiune benefică și pentru dînsa, și pentru comunitate. Pentru că și-a pus cu dexteritate harul de jurnalistă în serviciul bibliotecii, al promovării dragostei pentru carte și pentru alte valori netrecătoare. De am dreptate sau nu – judecați și Dvs., citind schița biografică de mai jos.

Viitoarea ziaristă, dar, cu deosebire, specialistă în biblioteconomie, editor în domeniul bibliologiei, Elena Turuta, s-a născut într-o zi de la mijlocul lunii Prier, în s. Gura Căinarului, r-nul Florești, în familia țăranilor gospodari Mihail și Elisaveta Stati. Absolveste școala medie incompletă din satul natal, apoi școala medie de cultură generală din orașelul Mărculești. În 1967 ia admiterea la Universitatea de Stat din Chișinău (în prezent – Universitatea de Stat din Moldova), la secția de ziaristică din cadrul Facultății de Filologie, a cărei licențiată devine în 1972.

Primele articole, schițe și crochieri le scrie în anii de școală, publicându-le în ziarul raional *Drapelul roșu* din Florești. În gazeta *Farul nistrean* din Rezina publică în primii ani de studenție. În anii următori, colaborează cu materiale de problemă și cu tematică culturală la ziarele republicane *Viața satului* și *Tinerimea Moldovei*; susține rubrica „Apariții editoriale” la ziarul *Moldova socialistă*, iar la Radioul Național scrie scenarii pentru emisiunea muzicală „La vatra horelor”.

Își începe activitatea profesională în calitate de redactor de limbă română în Serviciul editorial al Bibliotecii Republicane *N. Krupskaja* (azi, Biblioteca Națională a R. Moldova). Concomitent cu funcția de redactor, exercită și responsabilități de metodist, acordând asistență biblioteconomică și bibliografică bibliotecilor și altor instituții de cultură din Moldova. Fiind responsabilă de propagarea literaturii moldovenești, a elaborat o serie de materiale metodice pentru bibliotecile din republică; în 1977 i s-a acordat Premiul Ministerului Culturii al RSSM pentru lucrarea *Propagarea literaturii moldovenești (recomandări metodice pentru biblioteci)*.

În 1978 absolveste Cursurile de formare și perfecționare a bibliotecarilor de pe

lângă Ministerul Culturii, un an mai târziu, în 1979, fiind transferată pe post de șefă sector în serviciul *Prepress și reproducere a materialelor de bibliotecă*. Deținând această funcție, a inițiat și a elaborat seria de reviste bibliografice *Ce să citim despre Moldova*, tipărite la Editura „Timpul”, mai multe lucrări științifico-metodice de natură să valorifice și să promoveze pa-

trimoniul cultural al Moldovei. Fiind numită în postul de șefă a serviciului *Ediții de tipar* (1989), a implementat și utilizat în activitatea editorială a BNRM tehnologii informaționale editoriale moderne; a insistat asupra elaborării și scrierii în română a tuturor publicațiilor editate în Biblioteca Națională. În acest sens, activează și ca formator, ținând prelegeri, lucrări practice și seminare pentru angajații BN în vederea studierii și utilizării limbii române cu grafie latină. Ține un ciclu de prelegeri și lecții practice de română în cadrul Cursurilor de perfecționare a bibliotecarilor din republică, organizate de Ministerul Culturii (1989-1990).

În 1992 este transferată șefă a serviciului *Editura* – serviciu-cheie în structura BNRM, care asigură suportul editorial al tuturor unităților alcătuitoare și laboratoare din cadrul instituției, dar și al multor biblioteci departamentale și centrale din R. Moldova. Răspunzând sarcinilor și exigențelor Reformei bibliotecare, E. Turuta a structurat astfel misiunile și sarcinile serviciului încât acesta pentru prima dată în istoria BN a devenit un compartiment aparte, abilitat cu responsabilități și funcții adecvate unei edituri propriu-zise. Realizând tema de cercetare profesională *Rolul resurselor editoriale în realizarea noii concepții a BNRM: abordare teoretică, reglementare a sistemului de ediții, ciclul tehnologic al editurii*, E. Turuta abandonează repertoriul de publicații de pînă la 1992 și, sintetizînd experiența avansată în domeniul activității editoriale

din România, Franța, Italia, din țările scandinave, constituie un nou sistem de ediții, care include: a) bibliografii (*Bibliografia Națională a Moldovei*, cu fasciculele *Moldavistica / Exterioristica*; *Publicații oficiale*; *Teze de doctorat*; *Cultura în Moldova: buletin de informare și documentare*; *Cronica vieții politico-administrative, social-economice și culturale a Moldovei*, colecțiile *Plasticienii Moldovei și Compozitorii Moldovei*), b) publicații metodologice (*Buletin bibliologic*, *Biblioteconomia Moldovei: cadru de reglementare*; *Bibliotecile publice din R. Moldova: situații statistice*, *Calendarul bibliotecarului* (din 2000 – *Calendar Național*), colecția *Clio și Byblon*); c) ediții periodice de specialitate (revista *Magazin bibliologic*, *Gazeta bibliotecarului*); d) publicații de sinteză (*Imaginea Republicii Moldova în străinătate: almanah, Basarabeni în lume: materialele Polipticului cultural-istoric și științific organizat de BNRM, Biblioteca Națională. Raport anual*); e) ediții promoționale (agende ale activităților cultural-științifice, cataloage ale expozițiilor BNRM, ghiduri de informare a utilizatorilor bibliotecii, programe, pliante etc.). A promovat, în toate segmentele procesului editorial, strategia calității în vederea editării unor cărți competitive, conform programului de marketing modern.

1998 este anul când Biblioteca Națională inițiază un proiect editorial de anvergură și de durată, intitulat Proiectul editorial-poligrafic *Moldavica*. Pentru realizarea cu succes a acestui ambițios plan, directorul ei, Elena Turuta antrenează în activitatea *Editurii* BNRM serviciile alcătuitoare ale BNRM, uniunile de creație din Moldova, Asociația Bibliotecarilor din R. Moldova, Academia de Științe, alte instituții de cultură și știință. Pe parcursul unui deceniu, în cadrul acestui Proiect au fost elaborate, redactate, consiliate, monitorizate, pregătite pentru tipar și tirajate numeroase apariții editoriale de valoare, parte dintre ele cu caracter de unicat, toate având și versiuni electronice. Vom aminti, în context, bibliografiile *Zlata Tcaci*,

Gheorghe Neaga, Constantin Rusnac (în colecția „Compozitorii Moldovei”); *Igor Vieru, Gheorghe Vrabie* (ediție de lux), *Mihai Grecu, Alexei Colâbneac* (colecția „Plasticienii Moldovei”); *Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Dimitrie Cantemir* (colecția „Clasicii noștri”) ș.a. Un impact deosebit l-a avut bibliografia *Ștefan cel Mare și Sfint. 1457-1504*, a cărei apariție a fost axată pe semimileniul stingerii din viață a gloriosului domnitor (2004). În contextul acordării asistenței metodice bibliotecilor din țară în vederea valorificării și promovării patrimoniului național, Serviciul *Editura* al BNRM a pregătit pentru tipar și o serie de bibliografii locale – în colaborare cu bibliotecile din Strășeni, Nisporeni, Orhei, Ialoveni etc.

În colecția „Clio și Byblon” au apărut două volume prin care s-a valorificat munca de cercetare bibliografică a lui Petru Ganenco: Vol. 1. *Istoria Bibliotecii Naționale de la 1832 până în 1918*. – 196 p.; Vol. 2. *Istoria bibliotecilor din Basarabia și Transnistria de la începuturi până la 1918* – 198 p. Prin aceste restituiri au devenit posibile mai multe limpeziri în istoria Bibliotecii Naționale și în genere a activității bibliotecare din actuala R. Moldova. În aceeași serie au văzut lumina tiparului și alte lucrări de specialitate, precum: Claudia Slutu-Grama. *Prin Galaxia Byblon: investigații istorico-literare* (2002), Nina Negru. *Bibliotecile Basarabiei și ale Transnistriei și conștiința de comunitate* (2002), Ion Șpac. *Reflecții biblioteconomice și bibliografice* (2005), Vera Osoianu. *Un deceniu sub semnul reformei* (2005) ș.a.

Cu o ritmicitate apreciabilă, în condiții poligrafice foarte izbutite, apare an de an *Calendarul Național* (inițial – *Calendarul bibliotecarului*), care deține la noi, în R. Moldova, rolul unui anuar enciclopedic-bibliografic cu caracter universal. Despre gradul de utilitate și despre popularitatea acestei valoroase ediții de referință ne vorbește și numărul tot mai mare de accesări ale variantei electronice a *Calendarului Național*. Grație bogatei culturi ge-

nerale, cunoașterii fine a limbii române și inteligenței sale native, Elena Turuta este solicitată să fie redactor (sau lector, stilizator) și al unor lucrări ce depășesc cadrul strict profesional, inclusiv scrieri literare de acad. Petru Soltan, cărți semnate de Alexe Rău, Constantin Rusnac, Mihai Pătraș etc.

Activitatea editorială a BNRM se află în continuă schimbare și modernizare. Astfel, majoritatea publicațiilor sale sunt plasate, tirajate și difuzate pe surse media: CD, DVD, WEB. Noul proiect *Optimizarea procesului editorial al BNRM în condițiile virtualizării*, inițiat de E. Turuta, are în vedere integrarea în publicații a aplicațiilor multimedia, precum și a elementelor specifice bazelor de date pentru sortarea, definirea instrumentelor de căutare a informației. Înnoirile și îmbunătățirile ce survin în activitatea editorială de la BNRM se datorează, firește, abilităților profesionale ale Elenei Turuta, dar și schimburilor de experiență cu alte biblioteci de același rang sau vizitelor de documentare / informare efectuate în asemenea instituții, dintre care am aminti: seminarii (cu luări de cuvânt) la Galați, Iași, Craiova, schimb de experiență cu editorii de la BJ „Gh. Asachi” din Iași, la redacția revistei Biblioteca din București, vizite de informare la Biblioteca Regală a Danemarcei – *The Black Diamond* din Copenhaga; în biblioteci din Toronto, Canada.

Timp de aproape două decenii E. Turuta asigură suportul editorial și promoțional al saloanelor internaționale de carte, organizate de BNRM, elaborînd și editînd buletinul informațional *Salon express*, alte materiale informațional-promoționale. În ultimul deceniu este formatorul și editorul mai multor lucrări biblioteconomice și bibliografice, semnate de bibliotecari din R. Moldova: *Mănăstirea Căpriana* (BPR Strășeni), *Andrei Lupan – frate al pămîntului* (BPR Orhei), monografia *Biblioteca Publică Orășenească „Petre Ștefănuță” din Ialoveni* ș.a.

În 2006 E. Turuta obține gradul superior de specialist în biblioteconomie. Spe-

cialistă cu aptitudini general recunoscute, se manifestă și pe segmente aflate la intersecția activității profesionale și a muncii pe tărîm obștească. Astfel, este membru al Consiliului de Administrație al BNRM, președintele Consiliului redacțional al BNRM, în mai multe rînduri membru al Consiliului științific al BNRM. Consilier editorial al *Calendarului Național*, este membru al colegiului de redacție al revistei *Magazin bibliologic*, precum și secretar de redacție al *Gazetei bibliotecarului*.

Activitatea amplă și eficientă, depusă de-a lungul a mai bine de trei decenii și jumătate de către Elena Turuta este apreciată de comunitatea bibliotecară și culturală la justa-i valoare, fiind menționată de mai multe ori și în forme deferite. Ani la rîndul i s-au acordat *Diplome „Cel mai bun lucrător al Bibliotecii”*, *Diplome de onoare*, *Diploma „Cel mai bun bibliotecar al anului”* (2002, 2004 – BNRM; 2004 – Asociația Bibliotecarilor din R. Moldova), *Diploma de excelență* (a BNRM, 2001) și *Diploma de excelență* (SIC – 2001, 2008); *Diploma Ministerului Culturii* (2002, 2004, 2005), *Diploma ABRM „Pentru performanțe profesionale și cu prilejul aniversării a 175-a a Bibliotecii Naționale a R. Moldova”* (2007), *Diploma de mențiune pentru Gazeta bibliotecarului* (2007), *Diploma SIC-2007* a Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova, *Diploma acordată Editurii BNRM pentru edițiile jubiliare* (2007) ș.a.

La ceas aniversar, colegii de breaslă (și bibliotecară, și gazetărească), prietenii, alte persoane care o cunosc și o prețuiesc, îi urează doamnei Elena Turuta *Mulți ani cu sănătate, bucurii în suflet, acasă, și la locul de muncă, noi împliniri pe tărîmul promovării cărții și altor valori spirituale*. Satul natal, Gura Căinarului din preajma Floreștilor, se mîndrește, pe drept, cu o asemenea fiică; cei apropiați, se bucură de succesele dînzei, avînd certitudinea că vor fi martori și la alte realizări ce vor defini în continuare, la fel de frumos, viața omagiatei.

CINSTIREA NEAMULUI ȘI A FIILOR SĂI

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

În după-amiaza unei frumoase zile de octombrie 2009, **Gheorghe Marin**, scriitor și jurnalist, tatăl excepționalei cântărețe Doina Aldea-Teodorovici, a adunat la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” confrăți de condei, editori, profesori, bibliotecari, rude și prieteni apropiați, cu ocazia lansării cărții sale de publicistică *Neamul prin fiii săi*, scoasă de sub tipar de curînd la Editura „Pontos” din capitală. Menționăm că protagonistul nostru, în octombrie trecut a devenit octogenar și cei veniți la manifestare l-au felicitat călduros, urîndu-i sănătate și încă mulți ani de creație.

Chiar în deschiderea evenimentului moderatorul **Vlad Pohilă**, reputatul publicist și redactor-șef al revistei de biblioteconomie și științe ale informării *BiblioPolis*, a atras atenția asupra atmosferei îmbietoare, plăcută din sala patronată de spiritul omului de cultură și a savantului Bogdan Petriceicu Hasdeu, dar și străjuită de crucea lui Ștefan cel Mare și Sfînt de pe monumentul de vizavi. În continuare, trecînd în revistă datele biografice ale animatorului zilei, Vl. Pohilă a subliniat că *Neamul prin fiii săi e*, „o carte antologică care denotă un farmec deosebit – în ea se îmbină prin excelență istoria multiseculară și prezentul tumultuos al poporului nostru”. În paginile lecturate găsim publicistică documentară, versuri, proză și, desigur, multe fotografii, ilustrații care atrag atenția și impresionează prin noutate. Sînt evocate cu discernămint figurile importante din istoria noastră zbuciumată: Burebista, Decebal, Mircea cel

Bătrîn, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Sfînt, Mihai Viteazul, Ioan Vodă cel Cumplit, Alexandru Ioan Cuza, Alexei Mateevici, Nicolae Iorga ș.a. Dar cu aceeași căldură sufletească și măiestrie sînt schițate portretele unor contemporani, dintre aceștia îi numim pe Grigore Vieru, Gheorghe Malarciuc, Pavel Boțu, Gheorghe Vodă, Alexei Marinat, Claudia Partole. Orice om îndrăgostit de cultura și de istoria neamului din care își trage rădăcinile poate descoperi în paginile cărții multe lucruri inedite, văzute dintr-un unghi de vedere personal – al omului de cultură Gh. Marin.

„Sînt adunați în această carte oamenii dragi autorului, de aceea articolele documentare și bucățile literare vor fi citite cu plăcere și admirație de către toți cei pasionați de istoria, de memoria Neamului”, a ținut să scoată în evidență poeta, prozatoarea și publicista **Claudia Partole**. Tot dumneaai a menționat că Gh. Marin e un om fericit, căci editează cărți ale memoriei Neamului, ne aduce aminte de fapte, evenimente văzute și descrise prin prisma propriilor opinii. „Dacă pierdem această memorie, pierdem totul, tocmai de aceea cartea *Neamul prin fiii săi* este foarte binevenită”, a conchis scriitoarea.

Colegul de generație, poetul, prozatorul și publicistul **Arhip Cibotaru** a relatat că Gh. Marin nu a făcut vîlvă și zgomot în literele basarabene, ci s-a prezentat mereu ca un om cumpătat, „adunînd pe parcursul anilor mărgăritare, dar și spini – în cărțile lui găsim și bucurii, dar și lacrimi”. Putem spune că avem în față un scriitor

meditativ, care face o proză documentară de mare calitate, dă dovadă că ține mult la limba română – fiecă cuvânt e la locul lui, fiecă frază e scrisă cu grijă și căldură. Iar publicistul **Tudor Țopa**, tot din aceeași generație, a comparat cartea lansată cu o pasăre și i-a dorit ca să aibă un zbor lung-prelung pe plaiul nostru.

Cu amintiri din anii '70-'80 ai secolului trecut a venit **Sergiu Nucă**, jurnalist și editor. „Alături de Gh. Marin am făcut o adevărată școală de editare a cărților”, a subliniat dumnealui, afirmând privitor la cartea ce i-a apărut că autorul a făcut „o simbioză” din trecutul și prezentul popoului nostru, a abordat genul de literatură care place multor, deoarece personajele cărții sînt oamenii trecuți prin filiera istoriei, oameni care s-au călătorit, dar au lăsat urme adînci în analele istoriei. Prozatorul **Vlad Zbârnciog** și-a exprimat părerea că volumul care se lansează spre marele public va bucura mult inimile oamenilor, pentru că între coperti sînt descrise momente uitate, dar edificatoare din viața noastră culturală. **Mihail Gheorghe Cibotaru**, prozator, publicist și dramaturg, a relatat că protagonistul manifestării este un scriitor nealintat de viață și de destin. Modestia, tactul, corectitudinea l-au însoțit oricînd și oriunde. De la el putem învăța omenia, în unele cazuri atenția sau chiar curiozitatea față de adevăr. Aceeași calitate de invidiat au fost evidențiate de **Nicolae Roibu**, reporter la cotidianul *Timpul*, și de către poetul **Gheorghe Ciocoi**, ambii vorbitori dorindu-i sărbătoritului pe viitor și alte cărți bune, multe întîlniri cu cititorii curioși.

De o deosebită atenție din partea auditoriului s-a bucurat **Raisa Dedin**,

o profesoară de limba și literatura română, acum pensionată, sosită de la baștina lui Gh. Marin – județul Cahul. Cu multă emoție în suflet dumneaei a spus că la țară sînt așteptate și citite cu nesaț cărțile de acest fel, mai ales cînd autorii sînt oameni din partea locului (cu care ea se mîndrește neșpus de mult și care, de altfel, sînt destui împrăștiati în republică și în lume).

A fost așteptat mult să ia cuvîntul **Cristofor (Cristi)**, cum i se zice de o manieră familiară) – fiul regretaților Doina și Ion Aldea-Teodorovici. Cei ce au asistat în sală au aflat cum a fost educat Cristi în familia bunnicilor, Eugenia și Gheorghe Marin, ce cărți a citit în copilărie și ce citește acum, cînd vine de la București în vizită la ei. Doamna Eugenia Marin, fosta profesoară de limba și literatura română la Liceul român-francez „Gheorghe Asachi”, e mîndră de succesele nepotului și de cele ale soțului său, căruia, a zis, Dumnezeu lipsindu-l din nevrute de Doina și Ion, i-a lăsat zile multe și puteri de a scrie.

„Gheorghe Marin a demonstrat că este fiul acestui pămînt, el scoate în vîzul lumii nume celebre, dar și nume uitate, unind într-un mod miraculos oameni cu aceeași viziune față de destinele basarabenilor” – e o constatare a Marcelei Mardare, editoare, ea fiind și prefațatoare la cartea de publicistică documentară *Neamul prin fiii*

săi. Din acest cuvînt-înainte nu putem să nu desprindem următoarele: „Autorul vine cu propriile mărturii despre timpuri trecute în istorie, descoperă și analizează fapte, fenomene, evenimente. Drumul devenirii noastre este lung, interesant și plin de încercări. La fiecare cotitură a lui întâlnești patrioți care și-au avut rădăcinile viguroase, înfîpte adînc în pămîntul sfînt al țării pe care l-au iubit și l-au prețuit poate mai mult decît însăși viața lor. Ei au știut să-și apere concepțiile, convingerile și idealurile cu dragoste, devotament, curaj, fermitate și sacrificiu. Merită să-i cunoaștem, să-i respectăm și să continuăm lucrurile bune începute de ei.”

Ultimul a luat cuvîntul dl Gheorghe Marin, care a menționat că se bucură de întîlnirile de acest fel cu cititorii săi, niște întîlniri foarte calde și agreabile. „Am fost ajutat să realizez manifestarea de azi de către colaboratorii Bibliotecii Municipale B.P. Hasdeu, de rude, prieteni, cărora le mulțumesc pe această cale pentru susținere și aprecieri. Scrisul acum îmi este un refugiu de la necazuri, dar este și o datorie pe care trebuia s-o fac cu mult mai înainte”, a spus cu înțelepciunea ce-l caracterizează Gh. Marin – omul care, ne-am convins cu toții, cinstește Neamul și pe fiii săi cei mai vrednici.

În Sala de lectură a BM, unde a avut loc manifestarea, a fost inaugurată o expoziție de cărți cu genericul: *La vîrsta toamnelor împlinite – Gheorghe Marin la 80 de ani*. Pe stand cititorii bibliotecii au putut vedea alături de *Neamul prin fiii săi* și alte volume cu tematică asemănătoare, al căror autor este Gh. Marin: *Misiuni și destine, Închinare memoriei*. S-au expus și cărțile pentru copii *Peștișorul vorbitor, Lecție de înot, Căluțul oștean*, precum și cîteva traduceri considerate de specialiști destul de izbutite: *Așa glumesc la Gabrovo* (trei ediții), *O soluție sportivă* de James Aldridge, *În lumea minunilor* de Nikolai Rubakin ș.a.

Tot ce a creat Gheorghe Marin de-a lungul anilor se încadrează în patrimoniul literar și cultural al poporului nostru, al spiritualității românești în genere, fiindcă din paginile scrierilor Domniei Sale răzbate spre noi adevărul istoric – adevărul fără care nu ne putem imagina că vom fi integrați într-un viitor apropiat în marea familie a popoarelor europene. De aceea cititorii vor fi bucușoși să-l aibă și de acum înainte pe Gh. Marin ca oaspete la bibliotecă, în școli, în aulele universitare și, desigur, ca autor al unor cărți noi tot atît de captivante și valoroase prin problematica expusă.

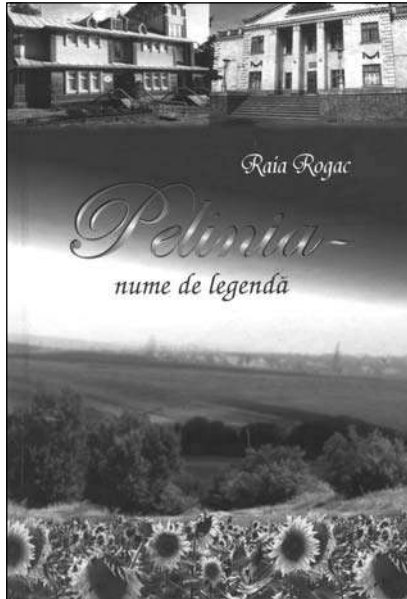

ÎNCĂ UN SAT ȘI-A GĂSIT CRONICARUL

Ludmila BULAT,
publicistă

La mijlocul lui ianuarie a.c., la Biblioteca Publică *Liviu Rebreanu* din cartierul Poșta Veche al capitalei, a avut loc un important eveniment cultural: lansarea cărții *Pelinia – nume de legendă*, autoare – publicista Raia Rogac, peleniancă get-beget. Alegere de loc întâmplătoare, dacă luăm în considerare faptul că la ultima etapă de scriere a monografiei instituția nominalizată, într-un fel, i-a devenit „laborator de creație”, aici fiind definitivat manuscrisul. Binevoitoarele bibliotecare Irina Tutun, Eugenia Țurcan, Maria Botnaru, împreună cu directoarea Elena Cibotaru, au ajutat-o în căutarea unor surse de informații, i-au pus la dispoziție calculatorul, făcându-i uneori și câte o cafeluță, astfel încât după cum a mărturisit însăși autoarea, biblioteca a devenit pentru ea una de suflet. S-a întâmplat așa că ziua lansării să coincidă cu ziua de naștere a semnatei, Raia Rogac fiind un om al cărții, al bibliotecilor, nici nu și poate imagina că în această zi s-ar putea afla într-un bar sau restaurant.

Până la scrierea cărții autoarea a studiat multe surse, inclusiv monografii despre alte sate, dar în realizare și-a dorit modelul ei propriu, original, ceea ce și pot observa cititorii, lucru remarcat de vorbitori la lansare – cartea este inedită sub toate aspectele: conținut, formă de prezentare, aspect grafic etc. Volumul cuprinde compartimentele: *Argument, Prefață, Identitate, Is-*

toric, Economic, Educație, Credință, Cultură, Folclor, Personalități, Dedicății... Plus cinci interviuri.

Manifestarea s-a bucurat de prezența unui public numeros. Au vorbit despre carte Ion Negrei, doctor în istorie, viceprim-ministru; Iurie Colesnic, scriitor, deputat în Parlamentul RM; scriitorii Iulian Filip, Ianoș Țurcanu, Victor Dumbrăveanu, Gheorghe Postolache, Valeria Dascăl ș.a. În sală s-a aflat un mare număr de pelinieni, stabiliți la Chișinău, cu renume de

savanți, manageri ai unor instituții prestigioase de stat și particulare, precum și o delegație de săteni în frunte cu primarul Gheorghe Bagrin.

Iurie Colesnic, pe post de moderator și în calitate de prefațator, a subliniat că asemenea cărți se fac greu, cu multă trudă, oricât ai munci, nu încapă tot satul. Lucrarea Raiei Rogac este o cărămidă sigură, trainică la istoria neamului, iar aceste cărămizi fac istoria țării. Pentru un sat așa de mare tirajul este foarte mic, cartea a devenit deja o raritate bibliografică. Administrația publică locală ar trebui să se gândească să mai scoată un tiraj, despre Pelinia se pot scrie mai multe volume, principalul e că avem pe masă prima carte, după care vor putea veni și altele completate. În prezent autorii volumelor *Localitățile Republicii Moldova* au ajuns la volumul 10, în care va fi inclus și satul Pelinia și care vor putea folosi la maxi-

mum o parte din materialul inclus în această carte. De ce majoritatea basarabenilor nu își cunosc arborele genealogic al familiilor, istoria localităților? Pentru că în majoritatea familiilor de teamă nu se vorbea de origine, se ascundea faptul că avem rude în România, că suntem aceeași națiune, că am fost o țară ș.a. Iurie Colesnic a menționat că asemenea cărți se scriu de o echipă de cercetători, amintind în acest context de cercetarea de la Cornova, pe atunci județul Orhei, din interbelic, efectuată sub conducerea academicianului Dimitrie Gusti. Apoi, în anii '90 ai secolului 20, echipa economistului și sociologului Ovidiu Bădina a venit în același sat și a completat cercetările. Marele patriot Vasile Șoimaru a venit cu o excepțională carte despre Cornova. Dar nu toate satele au un asemenea noroc. Și atunci... *„Trebuie să se găsească un nebun care să-și ducă crucea și să scrie cu multă dragoste despre satul de baștină”*, a concluzionat domnul I. Colesnic.

Tot sub viziune istorică a apreciat cartea și dl Ion Negrei, remarcând formula inedită a acesteia. Autoarea face lumină și asupra unui aspect mai puțin cunoscut din istoria noastră: instruirea FZO, absolvenții fiind trimiși la minele din Donbas, iar cei care fugeau acasă erau băgați la ani grei de pușcărie.

Pe lângă alte calități ale studiului monografic, mai consider că autoarea a exploatat la maximum meseria de ziarist, realizând interviuri cu înalte fețe bisericești, cu persoane deportate, cu participanți la război, care demonstrează înaltul ei profesionalism. Citind interviul cu primarul Gh. Bagrin îți dai seama că Pelinia este un sat viu, activ în care clocotește viața, o comună care trăiește din plin.

Satele Pelinia și Sofia, fiind sate mari, învecinate, întotdeauna au fost în competiție: unde-s oamenii mai gospodari, unde-s mai mulți învățați... De data aceasta s-au întrecut doi scriitori, sofanul Iulian Filip

și pelinianul Ianoș Țurcanu, s-au și făcut glume în acest sens. Dar I. Filip s-a declarat învins: Sofia încă nu are o carte despre sat. *„O duc la Sofia și-i pun pe consătenii mei pe jăratec”*, a declarat Domnia Sa.

Primarul de Pelinia Gheorghe Bagrin și-a exprimat bucuria că există în sfârșit o carte despre sat și profunda recunoștință autoarei Raiei Rogac. Avem personalități care trudes în toate domeniile, a menționat Gh. Bagrin. Într-o carte nu-i poți cuprinde pe toți, dar nu trebuie să apară zăzanie, precum că despre acela s-a scris, iar despre altul nu... Și primarul, și alți pelinieni au lansat îndemnul ca această carte să-i unească pe toți consătenii. Mulți vor căuta să procure cartea, 500 de exemplare fiind prea puține pentru un sat cu aproape 9000 de locuitori acasă și cu alte zeci de mii în toată lumea. Numai prin unire, frăție și omenie se fac lucruri mari. Desigur, că va urma lansarea cărții în Căminul cultural al satului, a mai promis primarul.

Jurnalistul Gheorghe Postolache, și el de obârșie din Pelinia, a vorbit în calitate de prim cititor al cărții, menționând că s-au apucat și alții să facă cartea satului, dar la anumite etape s-au împotmolit. Dumnealui consideră că este o lucrare reușită, o fărâmbă din istoria Neamului. Pelinia este un sat mare și ar trebui să se scrie mai multe cărți, dar nu putem să nu ne exprimăm sincera bucurie că există deja o primă monografie a satului natal.

În mărturisirile sale Raia Rogac s-a destăinuit în fața publicului că a lucrat cu multă plăcere, dar i-a fost greu pentru că și-a asumat o responsabilitate pe măsura unui colectiv, într-un termen record de realizare, de aici – și inimaginabil de greu, cu momente de disperare când i se părea că *toți au trebă și doar ea vine să-i deranjeze pe toți cu diferite întrebări, căutări în trecut, fotografii etc.* În final, ea a spus că se simte așa de parcă ar fi trecut oceanul înot, fără a cunoaște această practică, dar mi-

nunea lui Dumnezeu, oameni binevoitori au încurajat-o ca să ducă la bun sfârșit o lucrare demnă de toate aprecierile. Când manuscrisul a fost predat la editură, a fost nevoită, în ciuda promisiunilor făcute de acoperire financiară, să caute sponsori, ajutoare particulare, deseori din această cauză simțindu-se umilită, pentru că a trebuit să depășească tot felul de greutăți și atitudini. Mai în glumă, mai în serios, legat de aceste momente, autoarea a declarat: câte lacrimi pe ascuns am vărsat pentru ca să fac să apară, frumoasă și inedită, *Pelinia* – *nume de legendă*, cred că dacă se revărsau pe *Câmpia Peliniței*, la sigur se obțineau câte două-trei recolte la plantele cultivate.

Acestea sunt chinurile creației, dar toate au rămas în urmă. A apărut o carte într-o ținută poligrafică superbă, după cum au subliniat toți vorbitorii, tipărită pe o hârtie de cea mai bună calitate, îmbogățită cu multe imagini. Informația despre sat începe chiar de la copertă, de la foaia de gardă...

Despre carte, satul de baștină și meritele autoarei, au mai vorbit și alți originari din sat, între care V. Băbălău, doctor în medicină, G. Pripa, doctor în agricultură, Ș. Postolachi, doctor în biologie ș.a., pentru care *Pelinia* este cel mai frumos sat din lume, numai la auzul acestui cuvânt le tresare inima și li se bucură sufletul. Or, *Pelinia* nu este un nume, după cum avea să remarce chiar Raia Rogac, într-un fragment inclus și pe copertă: „*Pelinia este un sentiment care ne leagă ca și cordonul ombilical pe toată viața, fie că suntem pelinieni din afară, reprezentând-o cu demnitate prin realizări și*

*succese, fie că suntem pelinieni din interior, care-i continuăm zidirea și-i ținem aprins focul în vatră. Satul natal, cu partea lui de cer și pământ, cu inconfundabila-i identitate, îl purtăm în noi și cu noi, pentru că el ne este leagănul copilăriei, care, după cum afirma Lucian Blaga – **este inima tuturor vârștelor** – ne este Bethlehemul nostru pentru veșnicie. Suntem așa precum suntem pentru că ne-a fost dat să ne naștem anume atunci, și anume acolo. Ne-a mai fost dat sub lumină cerească și pământescă să avem anumiți părinți, frați și surori, moși și strămoși, născuți și ei din humă peliniană, și care fac parte din același arbore spiritual, care neam se cheamă. În noi și prin noi trăiesc străbunii, dar și urmașii, pentru care ne facem utilă vremelnicia pe acest microsegment de cosmos. Ne trăim prin ei prezentul perpetuu pe care întemeietorii noștri daci l-au numit nemoarte...” Toți vorbitorii au subliniat ideea că ar trebui să apară și ediția a doua, a treia...*

A urmat și o parte neoficială a evenimentului. Delegația de la *Pelinia* a venit cu o expoziție de artizanat, completată de alta culinară: plăcinte, sarmale ca de-a acasă, coapte la cuptor, colaci, vinișor de poamă-alesă, fructe, legume, care spre sfârșit au fost consumate de participanți cu multă plăcere în alinarea dorului de satul natal, în care locuiesc rudele, își odihnesc somnul de veci părinții, buneii, străbuneii. Astfel evenimentul produs, prilejuit de lansarea monografiei *Pelinia – nume de legendă*, a fost o întâlnire de suflet a pelinienilor, o sărbătoare a lor de neuitat până la o altă lansare la baștină.

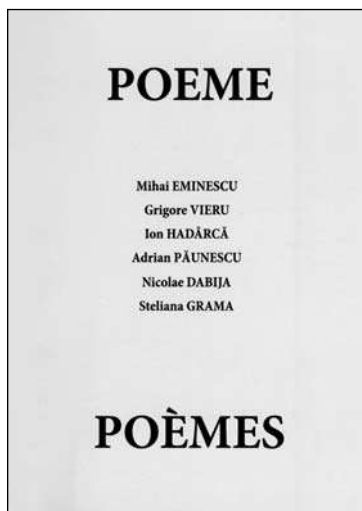
UN VOLUM DE TRADUCERI ÎN LIMBA MARI POEZII A LUMII

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar;
Vlad POHILĂ

Luna Mărțișorului este bogată în evenimente culturale, multe consacrate de Calendarul UNESCO sau al altor foruri de talie internațională. Ni se pare semnificativ faptul că, după Ziua internațională a francofoniei și Ziua internațională a poeziei, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, pe 23 martie curent a avut loc lansarea unei cărți axată tocmai pe aceste sărbători. Este vorba de un volum de traduceri din română

în franceză – *Poeme / Poèmes* (ediție bilingvă; Chișinău, Tipografia „Sirius”, 2010) – autoare Ludmila Ciobotarencu, dr. în filologie, profesoară de limba franceză. Dna L. Ciobotarencu a educat multe generații de viitori cercetători la Academia de Științe a Moldovei, dar o pasiune a dumneaei, de-a lungul a circa trei decenii, o constituie și traducerea efectuată din scriitori români în limba lui Balzac, Rolland, Camus, Victor Hugo, Charles Baudelaire, Paul Valéry etc. Dovadă ne stă și splendidul volum, apărut de curînd, ce cuprinde un florilegiu de poeme reprezentative din Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Ion Hadârcă, Adrian Păunescu, Nicolae Dabija și Steliana Grama.

Fire delicată, sensibilă și discretă, dna L. Ciobotarencu este încă puțin cunoscută unui larg public cititor, chiar dacă a efectuat numeroase traduceri în franceză din literatura română – clasică și contemporană, de pe ambele maluri ale Prutului.

Spre deosebire de dl prof. univ. dr. hab. Constantin Drachenberg – cunoscut autor, coautor, redactor și traducător a zeci de manuale de istorie universală, modernă și contemporană. Este însă remarcabil faptul că acest cuplu de excepție, familial și intelectual, de-a lungul mai multor decenii, a promovat printre tinerii studioși valorile naționale și universale autentice: dna L. Ciobotarencu, la câteva universități și la AȘM, făcînd-o cu un rafinament

tipic franțuzesc, iar dl C. Drachenberg, la USM – cu o corectitudine și tenacitate specific germană.

În deschiderea manifestării, ziaristul, scriitorul și traducătorul **Vlad Pohilă**, un discipol al distinsei doamne L. Ciobotarencu, a prezentat-o astfel pe fosta sa profesoară din anii de doctorat la AȘM: „Mereu fermecătoare, mereu elegantă, mereu atentă la frământările colegilor și ale discipolilor... Mereu sensibilă la pulsul vieții noastre spirituale, uneori era și exasperată că nu toți tinerii studioși înțeleg importanța, necesitatea cunoașterii limbii franceze, apropierea de civilizația Franței.” Fiind la această manifestare pe post de moderator, Vl. Pohilă a menționat că pe timpul regimului sovietic traducerea, din autori basarabeni, realizate preponderent în rusă, făceau o deschidere spre Răsărit. Astăzi însă, cînd se fac tot mai multe tălmăciri în engleză, franceză, italiană, spaniolă,

germană etc., acestea constituie o ieșire a noastră spre Vest, spre cultura multimedială europeană. „Există un șir de versiuni bune din română în franceză, realizate mai ales de scriitori români nativi, de exemplu, cele ale lui Michel Steriade, din Bruxelles, a precizat Vl. Pohlă. Însă cartea lansată astăzi spre publicul cititor are unele particularități impresionante, în primul rând, selecția textelor făcută cu discernământ, apoi redarea reușită în franceză a nuanțelor limbii noastre. Fără nicio îndoială, asistăm la apariția unui debut editorial captivant, care este o împărtășire a unei experiențe de pionierat, dar și a unei bucurii, a unei împliniri.”

Omul de afaceri, vicepreședintele Consiliului Coordonator al Departamentului Relații Interetnice, dr. **Müharib Allahverdi**, de origine azer, și dumnealui un discipol al doamnei L. Ciobotarencu, a remarcat performanțele neobositei sale profesoare din anii când își făcea doctoratul la AȘM, mulțumindu-i că i-a stimulat interesul pentru cultura franceză, dar și pentru cea a românilor. Vorbitorul a îndemnat-o să scoată la lumină și alte scrieri demne să fie cunoscute și la noi, și în Occident. Colega de breaslă **Silvia Grossu**, dr. conf. univ. și prodecan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, a mărturisit cât de important e să apreciem efortul, delicatețea, cumsecădenia, modestia proverbiale ale traducătoarei. Cei prezenți în sală au admirat și aplaudat versurile lui Grigore Vieru, recitate cu duioșie în franceză, căci S. Grossu are o dragoste aparte și pentru poezia vieriană și pentru cea franceză, respectiv pentru limba lui Balzac, o pasiune ce nu poate fi redată în cuvinte. „Traducerile incluse în carte la a cărei lansare asistăm demonstrează o muncă extraordinară și nobile, o zbatere permanentă spre calitate, de aceea trebuie aduse neapărat în fața tinerilor studioși”, a conchis S. Grossu.

A luat apoi cuvîntul **Dumitru Grama**, dr. în drept, profesor universitar, tatăl regretatei poete Steliana Grama. Dl profesor de drept la ULIM și colaborator la AȘM a ținut să accentueze cât de mult l-a ajutat franceza învățată „la dna Ciobotarencu” – în cercetare și în munca la catedră, de-a lungul anilor. Apoi dumnealui a comunicat într-o manieră familiară cum își scria versurile S. Grama, care sînt înțesate cu metafore, jocuri de cuvinte, inclusiv neologisme, că trebuie uneori la citirea lor să folosim dicționarele... „Traducerile din culegerea de față sînt foarte reușite și mă bucur nespus de succesul dnei L. Ciobotarencu. Ar fi bine ca, prin contribuția diferitor asociații francofone, acest volum, cu unele completări, să fie editat și în Franța”, a sugerat prof. D. Grama.

„Nasc și la Moldova... femei”, a menționat, parafrazînd spusa cronicărească, dna **Eliza Botezatu**, dr. hab. prof. univ. la UPS „Ion Creangă”. Pentru a face traduceri reușite trebuie să stăpînești la perfecție ambele limbi. Citind versurile scriitorilor noștri în franceză observăm că a fost redată cu măiestrie muzicalitatea poeziei noastre. Și distinsa profesoară, critic și istoric literar E. Botezatu a reiterat doleanța expusă de alți antevorbitori – ca animatoarea manifestării să editeze și alte traduceri din literatura română în franceză, inclusiv unele lucrări în proză de autori de la noi.

Cu amintiri relativ recente a venit pictorița **Valentina Brâncoveanu**. Locuind în vecinătate și fiind deseori în vizită, L. Ciobotarencu a inspirat-o de nenumărate ori să picteze, citindu-i sau recitindu-i din clasicii români. Nu este, deci, întîmplătoare inserarea pe coperta a patra a unei picturi de V. Brâncoveanu, avînd ca sursă de inspirație *Lucefărul* eminescian. A umplut sala de farmecul limbii române și franceze interpreta de muzică folk **Maria Mocanu**, acompaniată la chitară de **Igor Grossu**, jurnalist și de asemenea interpret

de muzică folk. *Galbenă gutuie / Coing doré* de Adrian Păunescu a mers la suflet, a produs o mare satisfacție celor care i-au ascultat.

În sală au fost prezenți și elevi din cl. a X-a de la Liceul român-francez „Gheorghe Asachi” din Chișinău, care au confirmat că tînăra generație este pasionată de lectură și pledează ca traduceriile dnei L. Ciobotarencu să ajungă la cît mai mulți cititori din republică și de peste hotare. Sub semnul recunoștinței și al admirației am asistat cu toții la o plecăciune a lor în fața talentului și măiestriei artistice, demonstrate de autoarea volumului *Poeme / Poèmes*.

În final, dna L. Ciobotarencu a dezvăluit unele subtilități profesionale, a recunoscut că s-a lovit de un șir de probleme la traducerea unor cuvinte, de exemplu, *dor*. La fel, publicul a putut afla că titlul poemului *Luceafărul – Astral* în franceză – dumneaei l-a „găsit” abia la doi ani după ce realizase tălmăcirea integrală a textului.

Deși manifestarea prezentată de noi s-a bucurat de o audiență selectă, receptivă, marcată de entuziasm și admirație, nu putem să nu ne exprimăm, în context, și o nedumerire, o doză de regret, de decepție, chiar. Lansarea unei cărți „francofone”,

a unui volum de confluente literare româno-franceze – fiți de acord – este un eveniment rar, la noi. Tocmai din acest motiv, credem, la manifestare se impunea prezența unor instituții implicate la modul cel mai direct în mișcarea francofonă. Ne referim la Liceul român-francez „Gh. Asachi”, la cele cîteva facultăți de limbi străine cu secții de filologie franceză... Dar, zicem noi, ar fi fost binevenită și prezența unor reprezentanți ai Alianței Franceze, ba chiar și ai Ambasadei Franței la Chișinău...

Cu certitudine, munca asiduă și inspirată, deusă de autoare la apariția volumului *Poeme / Poèmes* (care începe cu *Luceafărul* lui Eminescu și se încheie cu rondelul *Să ne păstrăm coloana vertebrală* de S. Grama) va fi folosită în mod avantajos de către toți utilizatorii BM „B.P. Hasdeu”, precum și de către cei care vor avea norocul să o procure în librării. Îi urăm și pe această cale dnei prof. Ludmila Ciobotarencu multă sănătate și rezistență, noi împliniri pe tărîmul editorial, căci știm cu siguranță: în sertarele protagonistei noastre se mai află încă multe traduceri – scrieri de diferite genuri și specii literare care își așteaptă ora cînd vor fi expuse publicului.

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

UN SADOVEANU AL TIMPURILOR NOASTRE

Nu cred că a pătruns careva dintre cronicarii contemporani atât de adânc în istoria Neamului! Fie din criză de timp, fie din cauza veacului alertat care nu ne permite decât să vedem și să pipăim cu ochii închiși adevărurile risipite peste tot în lume. Nimeni dintre români n-o face azi mai temerar și cu mai mult har decât scriitorul ieșean **Ion Muscalu**. Este impresionant și prin vrednicie, dar și prin verva scrierilor sale! Îl urmăresc cu o curiozitate de învățacel, care ar vrea să afle taina pătrunderii în memoria Timpului. Mister care nu-i este dat oricui. De aceea cred și sunt convinsă că lui Ion Muscalu i-a fost hărăzit să atingă și să deschidă niște uși ferecate dincolo de care pot penetra doar aleșii. I-am citit mai multe romane istorice, dar are multe și toate deosebite: *Piatra Șoimului* (1991), *Răpirea de la mănăstirea Căpriană* (1998), *Primarul din Poarta Țării* (2001), *Lupu alb* (2002) și altele, toate apărute la editura care-i aparține – *Danaster*. De fiecare dată m-a fascinat felul dumnealui de a expune evenimentele, de a le transmite cu o veridicitate de observator, de martor leal aflat în fața celui mai feroce judecător. Ion Muscalu te poartă prin labirintul trecutului, ca o călăuză care a fost de nenumărate ori pe acele locuri; ca un detectiv fervent care își cunoaște personajele urmărite până în cele mai intime detalii...

Romanele lui Ion Muscalu se citesc fără a depune efort, grație mesajului bine structurat și transmis firesc ca o măturie vie, dar și datorită limbii frumoase și adecvate momentului și personajului conturat. Toate cărțile acestui autor, fără excepție, te deplasează în spațiul descris (cu lux de amănunte) și te plasează față în față cu personaje istorice din cele mai dragi, dar și mai controversate. Ion Muscalu, asemeni unui profet

care dezvăluie taine, explică, limpezește anumite situații incerte, rămase în umbră sau uitate, dar, mai ales, șterge praful uitării de pe chipul și faptele multor înaintași. Sunt romane pentru toți – și pentru acei care se consideră atotcunoscători, elevați, și pentru pur și simplu împătimiții de istorie și lectură. Am probat valoarea cărților lui Ion Muscalu oferindu-le și altor consumatori de carte bună. Astfel, am inspirat o clasă întreagă de elevi de la Liceul român-englez „Mircea Eliade” (discipolii doamnei Veronica Postolachi), provocându-i la o discuție sinceră și dezinvoltă în cadrul unui medalion literar cu participarea autorului. Elevii au făcut o adevărată *disecare* literară a romanului *Osânda și izbândă** (apărut, de asemenea, la Editura Danaster, în 2007), care dezvăluie

* Muscalu, Ion. *Osânda și izbândă* : [roman istoric]. Iași : Danaster, 2007. 320 p.

evenimentele ce s-au succedat în epoca de frământare medievală a domnitorului Miron Barnovschi. Un personaj mai puțin vehiculat prin cronici și datorită scurtei sale domnii, dar și a figurii (ființei!) sale dedublate: vedea în juru-i vânzători, hie-ne și închinători de țară străinilor, dar care avea un suflet mucenicesc... Este romanul care îl face pe cititor să retrăiască momente cruciale din istoria care, vorba pr. Calistrat Chifan de la Mănăstirea Bârnova din postfața romanului, „trebuie întâi trăită, apoi scrisă”. Un moment de-a dreptul memorabil al acelei întâlniri de suflet – a liceenilor cu neostoitul romancier Ion Muscalu – a fost când autorul a dezvăluit travaliul său în scrierea, dar și în cercetarea arhivelor (etapă dificilă în care poate interveni doar Providența!), un fel de depistare a firului Ariadnei. Nu mai puțin a impresionat și monologul-recital al autorului. De altfel, Ion Muscalu este un neîntrecut povestitor, poate reproduce pagini întregi din opera lui Sadoveanu. Și, apro-po de acest talent al dumnealui, mi-am amintit de o întâmplare de neuitat, când eram împreună în județul Vaslui, pare-se, în satul Ștefan cel Mare. Văd aieva totul! Ploua, turna cu găleata. Noi, un grup de scriitori, le vorbeam copiilor mari și mici despre tainele scrisului și despre cât de importantă este Istoria și Limba pentru un Neam întru a nu rătăci. La momentul când Ion Muscalu recita din Sadoveanu și, când ajunse să pomenească de *glasul* istoriei, răsunară clopotele ca un ecou venit din adâncuri (erau clopotele bisericii din localitate), iar ploaia încetini și foarte curând cerul fu săgetat de un curcubeu prevestitor. Toți am rămas vrăjiți...

Ziceam, și cu alte ocazii, că testez cărțile și prin părerile mamei mele, care este o îndrăgostită de cartea istorică. De obi-

cei, las cartea nou-adusă în casă, aparent la întâmplare, și dacă dispare pentru câteva zile și sunt nevoită s-o întreb de n-a luat-o, înseamnă că i-a plăcut și o tot citește și recitește. Asta mi s-a întâmplat să descopăr și în cazul cărților lui Ion Muscalu: *Taina stejarului* (2006), romanul în două volume *Sub sabia cu straja-n cruce* (2008) și *Dafina Doamna* (2009). A trebuit să aștept ca mama mea să ia parte la bătaia de la Valea Albă, să ascundă împreună cu grijuliul călugăr icoana miraculoasă în inima stejarului, să se pătrundă de misterul vieții Doamnei lui Dabija-Vodă... Abia după ce le termină dânsa de citit, am avut și eu acces la lecturarea romanelor. Iar vorbele născătoare mele, după ce termină ultimul roman, nu le pot uita până acum. Zise mama: „Parcă aș fi așteptat să ajung să citesc aceste pagini de istorie pe care le-aș fi savurat demult, în adolescență! Acum nu-mi doresc, înainte de a pleca, decât să văd aruncate la gunoi seceră și ciocanul. Iată atunci mă voi putea duce împăcată!” Mărturisirea i-a fost inspirată de Ion Muscalu!

Aș putea vorbi și scrie mult și cu drag despre lucrările acestui scriitor. Sunt ca niște nestemate lăsate nouă drept moștenire de la străbuni. Scrise și descrise de Ion Muscalu cu sufletul, dar și cu mintea, de aici fiindu-le sortită, cred, inestimabila valoare istorică și documentară. Inspiratul cronicar Ion Muscalu („unicul muscal drag, pe care îl aștept și nu mi-e teamă!” – vorba regretatului poet Grigore Vieru), care cu pana-i scriitoricească nu lasă Istoria pradă uitării, merită toată recunoștința aceluia care nu au nici timp, nici har, dar vor să afle ce-a fost și dincotro vin...

Claudia PARTOLE

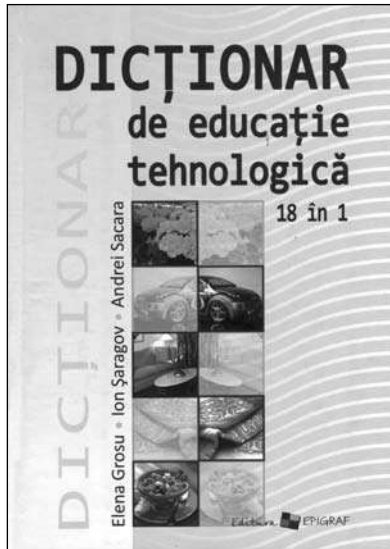

FASCINANTA LUME A DICȚIONARELOR

„Ce dragoste veche – actorii”, zice criticul de teatru Pavel Pelin în cartea sa cu același titlu. Redactorii de carte, inclusiv eu, aș zice: ce dragoste veche, dicționarele... Chiar dacă ne sînt dragi și actorii...

Am dicționare cumpărate de peste tot. *Dicționarul limbii române moderne* sau cum i se mai spune „*Dicționarul Macrea*”, l-am cumpărat în studenție de la Cernăuți, cînd am fost trimiși să colectăm folclor din Bucovina. De la librăria *Voennaia kniga* („Cartea militară”), care pe timpuri se afla în centrul Chișinăului, împreună cu colegii de editură mi-am cumpărat un *Dicționar militar* în șapte limbi. DEX-ul l-am cumpărat în 1977 de la București, cînd am vizitat pentru prima dată România. *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* mi l-a adus colega de editură Ana Crețu de la Brăila tocmai cînd urma să revenim la grafia latină. Din dicționare mi-am cîștigat și pîinea cea de toate zilele. De cîte ori mă duceam la țară cu manuscrisul luam și vre-un dicționar în geantă...

Dicționarele apar mai rar decît alte cărți, de aceea se cuvine să le acordăm o atenție deosebită. Unul din ele, *Dicționar de educație tehnologică**, autori Elena Grosu, Ion Șaragov, Andrei Sacara, a văzut recent lumina tiparului la Editura „Epigraf”, director-fondator al cărei este Oleg Bujor.

Dicționarul a fost elaborat cu scopul de a oferi un instrument de reper în predarea / învățarea educației tehnologice în școală și în instituțiile de învățămînt specializat. În subtitlu sînt indicate cifrele **18 în 1**, ceea ce înseamnă că este constituit din **18 capitole** care se referă la **18 domenii** studiate, de regulă, în cadrul **unei discipline: educația tehnologică**. Putem spune că *Dicționarul...* adună în filele sale 18 dicționare terminologice mici.

Să enumerăm cîteva compartimente din *Dicționar...*: *Activități agricole. Plantele de lîngă noi; Arta ceramicii; Arta covorului; Arta croșetării*; dar și activități mai moderne, precum: *Automobilul; Tehnologii informaționale și de comunicații* etc. Autorii s-au străduit să mențină un echilibru de pagini pentru fiecare compartiment, să facă o joncțiune, un liant între domenii.

La compartimentul *Arta covorului*, de exemplu, utilizatorul va găsi multe cuvinte devenite deja arhaisme: *caier, iță, izvod, rășchitor, tălpig, urzeală, velniță, vîrtelniță* etc. Iar la compartimentul *Tehnologii informaționale și de comunicații* va afla o serie de termeni moderni precum: *a accesa, bold, cartuș, toner, dischetă, display, hard-disk, hardware* etc.

Dicționarul... este destinat în mare tinerilor, aici ei vor găsi noțiuni privind deprinderi de viață, precum: *Casa și familia, Locuința, Economia în familie, Farmacia la domiciliu și primul ajutor în accidentele casnice, Omul și natura, Obiectele de artă în căminul nostru, Dotarea tehnică a gospodăriei* etc.

* Grosu, Elena. *Dicționar de educație tehnologică. 18 în 1* / Elena Grosu, Ion Șaragov, Andrei Sacara. Ch. : Epigraf, 2009. 440 p., planșe color 24 p.

La sfârșitul capitolului *Omul și profesia* sînt date modele de *Curriculum vitae* și de *Scrisoare de intenție*, sfaturi cum trebuie să se comporte o persoană în timpul interviului de angajare, principii pentru o carieră de succes, și acestea destinate tinerilor.

Un instrument important al *Dicționarului*... îl constituie ilustrațiile, care completează informația din text și ajută la buna înțelegere a unor termeni, noțiuni. *Dicționarul*... este înzestrat cu 21 de planșe color care de asemenea le vor fi de folos utilizatorului: va vedea elemente ale portului popular, modele de broderii tradiționale, ustensile și mașini-unelte pentru prelucrarea lemnului, mașini-unelte electrice, construcția mașinii de cusut ș.a.m.d.

Desigur că autorii *Dicționarului*... merită toată lauda și considerația. Elena Grosu este de-o viață redactor de limbă română și a pornit reușit pe calea lexicografiei. A debutat în 1999, cu *Mic dicționar de pleonasmе*, ajuns în 2007 la cea de-a cincea ediție, revăzută și adăugită. În 2000 scoate *Dicționar de antonime sinonimizat*, care pînă în 2007 a suportat patru ediții; bucurîndu-se de căutare și pe piața de carte din România. Următorul este *Dicționar de sinonime* tipărit în 2005, ca în 2007 să apară ediția a doua, revăzută și augmentată. Da, anume augmentată, adică mărită, sporită. Elena Grosu pledează pentru neologisme, dorește să-l ridice pe utilizator la nivelul neologismelor. Un merit al dicționarului este că sinonimia este ilustrată la nivel de expresii și locuțiuni. Referitor la acest dicționar dr. Cristina Florescu, cercetător științific principal la Institutul de Filologie Română *Alexandru Philippide*, Academia Română – Filiala Iași, menționează în prefață: „*Modul în care a fost structurată această lucrare, echilibrarea sensurilor, limpezimea lexicografică și corectitudinea sinonimizării formează un cadru de o stabilitate deosebită, de a cărei perenitate cititorul se va convinge singur.*”

În 2007, împreună cu fiica Victoria Braga, master în limba și literatura română, Universitatea din București, alcătuiesc un *Dicționar de proverbe și zicători* selectate după principiul tematic: *Despre învățătură, Despre prietenie* etc. Recent a văzut lumina tiparului ediția a doua a respectivului dicționar, cuprinzînd circa 2000 de proverbe și zicători, care sînt și comentate.

Grosul muncii la *Dicționarul de educație tehnologică* nominalizat îi revine Elenei Grosu, ca să recurgem la un joc de cuvinte.

Alt autor, Ion Șaragov, este profesor universitar la UTM, un mare pasionat de lucru în lemn și metal. A redactat capitolele *Prelucrarea lemnului, Prelucrarea metalului, Electrotehnica, Automobilul*.

Cel de-al treilea autor, Andrei Sacara, profesor de informatică la Liceul de creativitate și inventică „Prometeu” din Chișinău, a întocmit capitolul *Tehnologii informaționale și de comunicații*.

Redactorul Elena Grosu a colaborat cu acești doi autori la elaborarea a două manuale de educație tehnologică și atunci le-a venit ideea că ar fi binevenit și un dicționar în domeniul respectiv. La alcătuirea dicționarului autorii au consultat opere fundamentale în domeniul lexicografiei, fapt ce reiese din bibliografia selectivă.

Să ne aplecăm asupra dicționarelor, să avem răbdare, asiduitate de a le studia, să nu spunem niciodată: „Vocabularul meu este suficient de bogat.”

Dicționarul... recenzat se deschide cu cîteva maxime potrivite. Una dintre ele sună astfel: „*Să crezi ca un zeu, să poruncești ca un rege, să muncești ca un rob!*” (Constantin Brâncuși). Cred că nu vom exagera dacă vom afirma că munca la dicționare este o muncă de rob...

Ludmila BULAT,
redactor de limbă română

STELIANA GRAMA: CURCUBEUL VISELOR* ÎȘI REVARȘĂ POVEȘTEA...

„Ce dulce-ai fost,
Copilărie...”

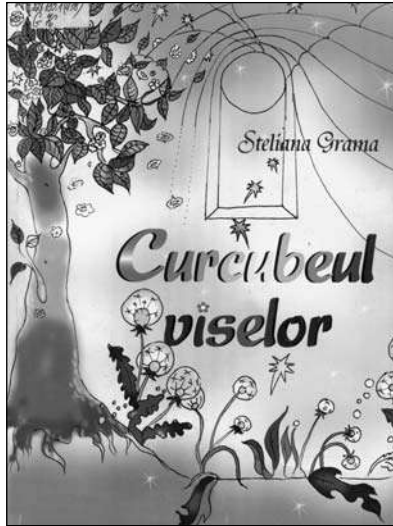
Steliana Grama

Cu acest gând „mă strecor într-o poveste să-mi număr anii fragezi”, împreună cu Steliana Grama, să-mi fac „din curcubeu un scrânciob”, ca „să zbor cu el până la soare”, iar acest lucru mă învață să-l fac „mii de păsări, mii de fluturi / mii de flori și de culori / roua ce în zori o scuturi...”. Din toate aceste comori ale pământului se și constituie copilăria, acea „țară de poveste”, care în viziunea Stelianeii Grama poartă numele Sec-Sor-Sun, loc unde, cum spune ea, „reșesc doar într-o oră / să cresc mare”. De aici și concluzia că „de la trei ani încoace îi matură”, dar, mai ales, anume „de la trei ani încoace are un Rai”, lume în care „ar fi de-ajuns să fie copil”, ca să-i simți farmecul și frumusețea irepetabilă.

Dar ce înseamnă să fii copil în viziunea autoarei? Înseamnă să urmărești „nașterea ploii”, să stai de vorbă cu „bădița Ion Creangă”, să înțelegi zbugiumul pescărușilor deasupra mării, a cărei taină „din adâncu-i albastru” încearcă s-o dezvăluie copilul-poet. Ori se vede „cosmonaut pe Sagitta”, să zboare „prin cosmos, spre lună”, că de acolo, de sus, se vede mai bine „Ter-

ra străbună”. Mai are o adresă: „menageria Raiului”, unde „sunt de toate, pentru toți”, și aici fantezia Stelianeii nu are margini: „oglinzi pentru maimuțe”, „avioane pentru cucuși”, „computere pentru pisici”, dar și jocuri pentru cei mai mici”, ca să ne convingem încă o dată de sufletul ei bun și mare. Drept dovadă este faptul că ea este preocupată de un „mic cerșetor”, de „mătănașul din oraș”, de un cățeluș, de o buburuză... Și cine dacă nu rândunelele pot „să aducă din zări albastre aripi visurilor” ei, „copilul de azi și de mâine”, care „visează fărâma de pâine / cu numele Adevăr”, copilul care vrea „să zboare oricând / spre soare și stele – / și nu doar în gând”.

Poeta Steliana Grama a fost copil într-o perioadă deosebită, tumultuoasă și haotică, când apunea un timp cu valorile sale și venea altul cu valori noi, specifice, care nășteau alte viziuni și concepții, de unde și constituirea unei conștiințe naționale bine conturate și a unui spațiu favorabil manifestării lor depline. Deci, într-un fel, nici nu e de mirare că Steliana Grama putea deveni „de la trei ani matură” și avea toate condițiile să devină și, mai ales, să înțeleagă că cei de o vârstă cu ea „nu sunt o generație de îngeri”. Ca rezultat, s-a aruncat și ea, în valul manifestărilor naționale, să-și exprime apoi gândurile și ideile de adevărat patriot în poezii foarte inspirate, demne de a fi incluse în antologii și chiar în manualele școlare. Drept motto al ciclului respectiv ar putea fi versurile: „Ca Graiul meu – dulce comoară

* Grama, Steliana. *Curcubeul viselor* : [versuri pentru copii]; concepție, sel. și îng.: Claudia Slutu-Grama. Chișinău : Pontos, 2008. 176 p.

– / Nu pot avea nimic mai sfânt. / Și numai dragostea de țară / Mândră mă poartă pe pământ”. Iar marea dragoste de țară este foarte profundă și nemărginită: „Ca aerul drag îmi ești, meleag iubit!” Și asta vine din ferma convingere că „O Putnă trăiește în inimi, / O Putnă și-un Ștefan cel Mare”, fiind sigură că poporul nostru are „un viitor plin de glorie”, iar Ștefan cel Mare și Sfânt va fi mereu „cuget, vrere, ideal”, care ne va îndemna spre culmile desăvârșirii.

Graiul, în viziunea tinerei poete, este „al tuturor zeilor crai”, căruia îi dedică poemul *Povestea zeilor*, operă scrisă la vârsta de paisprezece ani, dar demnă de a fi inclusă în programul școlar, fiind scrisă într-un stil adecvat și concepută ca o baladă. Astfel, eroul principal – Grai – este un personaj însuflețit și la fel de frumos ca ciobănașul din *Miorița*:

„Avea Grai vreo optsprezece ani,
semăna mult cu vitejii șoimani;
doi diamanți albaștri – stele îndepărtate –
pe fața lui radiau bunătate,
iar părul negru, ca pana corbului,
înrama fața – floarea-soarelui.”

La vârsta respectivă, personajul e și firesc să-și caute pereche: „Și o iubea Grai pe Zeia Libertății”, care „avea vreo șaisprezece ani”, „ochii – două nestemate albastre, / gura asemenea unei roșii astre / și a unei dulci căpșuni”, „fața – ca laptele de albă, / sub părul auriu – o roșie salbă / meșterită din pietre rare”, iar locul, unde se întâmplă evenimentele, se cheamă Țara Visului, nume pentru care merită lupta și dăruirea de sine, ca să te bucuri de victorie, deoarece toate vin dintr-o dragoste mare: „Numai lacrimi de fecioară, / făcut-au zeii să nu moară”. În final, apare și al treilea personaj, ca un apogeu al împlinirii: „L-au adus pe Ferice – / Copilul ei, copilul lui”, „pui de zeu cu ochi albaștri”, „cu păr negru, albă față, / cu sete mare de viață / și cu inimă de leu!”

Astfel, zeii trăiesc printre noi, prin noi și în noi... Ei ne sunt „împărăția fără moarte”, unde găsim visul și împlinirea, dorul și bu-

curia, prin care existăm și ne înălțăm spre cele mai frumoase culmi ale vieții și simțirii.

Merită toată atenția și un alt poem – *Povestea garderobului*, obiect nu atât de obișnuit, cum pare în ochii noștri. El este înzestrat cu sensibilitate și indulgență, deoarece „se îndrăgosti pe dată / de o Molie șireată”, capabil totuși „să-și ascundă / sentimentele profunde”. Și obiectele vestimentare, de asemenea, sunt însuflețite: bluza „vălură ca o meduză”, fusta „chicotește ca o mângustă”, iar paltonul este „plin de nervi și de bonton”. Acțiunea descrisă se desfășoară vertiginos, ca într-o poveste cu iluzii și deziluzii; la început „atâtea mii de soațe / vor în noapte să-l răsațe”, dar în curând „fug de frica / florilor de levănțică” și atunci bietul garderob „cum să-și mai suporte drama singurății” pentru că el, oricât de sensibil ar părea, totuși „nu are nici stomac”, „nici vene cu sânge” și nici „măcar inimă nu are”, fiind doar „hainelor și nouă rob” și orice i s-ar întâmpla, va veni un Meșter-Faur și „l-ar face cum a fost – / prost și-n Dragoste tot prost”, pentru că e bun și credul. Și numai un poet adevărat „il aude prin nopți cum geme, / cum oftează, cum suspină...”. Să fie, oare, impresia unui copil? Și nici pentru copii nu cred că este această poveste, scrisă într-o tonalitate comică, jucăușă, dar într-un stil dramatic, propriu unei vârste mai mari și unei realități mai profunde.

Steliana Grama a trecut prin această lume într-un leagăn făcut din *Curcubeul viselor*, de aceea a și reușit să prindă „peștișorul de aur” al împlinirii, să se bucure de toate comorile acestui pământ. Autoarea susține cu fermitate că oricărei teme abordate „culoare îi găsi și gândul” și totuși „cu șevaletul prin natură / mai cată încă nu știu ce”, probabil acea „pulbere de aur și lumină”, cu care își scrie numele de „stea inexplicabil de albastră”.

Mara VLĂDICEANU,
s. Onești, r-nul Edineț

VERITABIL TRATAT DE CULTURĂ ROMÂNEASCĂ

În anul 2008, Editura „Prometeu” din Chișinău a tipărit, în condiții grafice deosebite, volumul de circa 500 de pagini al publicistului, scriitorului, bibliologului și politologului **Vlad Pohilă**, intitulat **Și totuși, limba română!...**^{*}, pe care cu interes, din ce în ce mai mare, și pe îndelete l-am lecturat. Este un volum de articole, recenzii și eseuri, dens în idei și personalități, a cărui lectură mi-a dat revelația unui adevărat tratat de cultură românească, a unei enciclopedii de personalități care s-au dedicat, și se dedică, pînă la cea mai de sus treaptă a dăruirii Limbii Române, ce este trunchiul Națiunii Noastre.

Vlad Pohilă și-a adunat în acest volum scrisele sale răspindite de-a lungul anilor în **Literatura și arta**, **Timpul**, **Glusul**, **Mesagerul**, la care a fost redactor-șef; în **Limba Româna** și **BiblioPolis**, al cărui redactor-șef este. Le-a așezat pe teme în șapte capitole, fiecare din ele îmbogățind întregul.

Cartea începe cu o adevărată **uvertură scrisă de Grigore Vieru** și intitulată **De ce mi-e drag Vlad Pohilă**. Din cele paisprezece puncte aflăm că: Vl. Pohilă scrie clar și concis, temeinic și se reazemă pe o solidă cultură, Eminescu îi este luceafărul ființei și spiritului; este înzestrat cu har și discernământ, integritate morală, luptător al renașterii noastre naționale, român

cu demnitate, om liber cu logos ziaristic, apără Limba Română. Și, deși este o mîndrie de nivel academic, este discret în viața de toate zilele. În final, Grigore Vieru îl așază în avangarda marilor personalități culturale ale Basarabiei din secolele XX și XXI. După un asemenea **Laudatio** ești incitat să citești cu interes volumul. La urmă constăți veridicitatea celor punctate de atotcuprinzătorul poet basarabean. Citiți și Dvs. și vă veți convinge.

În primul capitol **Și totuși, Limba Română!...**, Vlad Pohilă vine cu o prelegere sinceră de dragoste și recunoștința față de Mihai Eminescu, fiindcă poetul nostru național **ne-a iubit mult și este modelul nostru de cultură** pe care trebuie să-l urmăm cu fermitate pentru că **„sîntem români și punctum!”**. Apoi autorul se lansează, supradocumentat, într-o analiză comparativă cu alte personalități culturale din alte țări, care își iubesc și preamăresc neamul, națiunea, ceea ce lui Mihai Eminescu îi este contestat, cu impertinență, de unii străini sau înstrăinați, printre care și noul reeducator postdecembrist Horia-Roman Patapievic, fiul fostului nomenclaturist comunist Dionisie Patapievic. Pe Patapievic-jr. Băsescu l-a **fixat** director al Institutului Cultural Român, probabil pentru numeroasele afirmații antiromânești, printre care și: **„Româna este o limbă în care trebuie să încetăm să mai vorbim sau... să o folosim numai pentru înju-**

^{*} Pohilă, Vlad, *Și totuși, limba română!...* : [art., eseuri, pref., rec.]. Ch. : Prometeu, 2008. 496 p.

rături" (vezi în volumul său *Politice*, ediția din 1996, pag. 64), iar despre Mihai Eminescu, juniorul nomenclaturistului evreu are numai cuvinte de denigrare, mergînd pînă la afirmația „**dacă vrem să intrăm în UE trebuie să ne debarasăm de Eminescu**". În nicio altă țară din lume nu se scriu asemenea blasfemii la adresa limbii, culturii și personalităților naționale cum și-a permis acest individ. Bănescu îl susține, elitele dîmbovițene îl tolerează fiindcă are putere, bani și spate, iar marea majoritate a intelectualilor români îl detestă. Istoria noastră de azi, postdecembristă, o repetă, în cea mai mare măsură pe cea de după august 1944, fiii politrucilor și culturnicilor aduși de „eliberatori” atunci. În Moldova de pe malul stîng al Prutului, agresiunea la adresa **Limbii Române** este și mai înverșunată. Aici constituțional s-a hotărît, știm de cine și de ce, ca limba oficială a republicii să fie **moldoveneasca**, iar Vlad Pohilă alături de Eugen Coșeriu, de Academia de Științe și întreaga pleiadă de cărturari români din RM contestă cu argumente istorice și lingvistice acest fals antiromânesc. Dar comuniștii rusofoni și rusofili sînt la putere cu Kremlinul în spatele lor...

Locuri scumpe sufletului este capitolul următor, în care Vlad Pohilă își odihnește încrîncenarea din primul capitol, bucurîndu-și sufletul cu plaiurile românești ale Moldovei, Bucovinei și Transilvaniei. Dacă pentru mulți, călătoriile sînt adevărate forme de cunoaștere și înțelegere a lumii în care pătrunzi, pentru Vlad Pohilă sînt pelerinaje de liniștire și îmbogățire a sufletului, de dragoste și respect, de reafirmare a minții și spiritului necesare continuării dăruirii sale limbii și culturii române, reunificării neamului nostru românesc. Începe cu **Șoimărești – cinci veacuri de existență demnă** – volumul scris de soții Preutu, dascăli ai acestui sat din care Mihail Sadoveanu a conceput **într-un emoționant amestec de document și ficțiune „Neamul Șoimăreștilor”**. Apoi, alături de

Vasile Șoimaru își continuă pelerinajul la **Stoiana lui Raoul Șorban; la Botoșani**, o adevărată capitală a culturii românești; la **Ipotestiul lui Eminescu**; trece în „**dulcea**”, „**frumoasa**”, „**mîndra**”, „**scumpa**” **Bucovina a lui Eminescu**. Poposește îndelung la **Boian** și la **Mahala – Ostrița** – și e trist, îndurerat la **Cernăuți**, care este supus unei ucrainizări forțate după metodele rusești anterioare. Își recapătă bucuria sufletească cînd ajunge la **Fălticeni**, o adevărată capitală de lumină a culturii românești, fiindcă în toată România sînt asemenea capitale, iar Moldova le are pe cele mai multe! Aici, Vlad Pohilă se oprește la lectura cărții lui Andrei Martiniu **Al cui este acest pămînt?** din care reamintește multora și învață pe cei tineri **istoria pămîntului nostru**. Felicitări, Vlad!

Al treilea capitol – **Oameni dragi, de ieri și de azi** – este un compartiment enciclopedic de personalități ale culturii românești, indiferent de malurile rîurilor izvorîte din Carpații pe care locuiesc. În 1976, Vlad Pohilă, de 23 de ani, l-a cunoscut pe **Raoul Șorban**, profesorul avea 64 de ani atunci și între ei s-a legat mai mult decît o prietenie trainică peste decenii. Vlad, din admirație și respect, l-a îndrăgît, iar profesorul a realizat că are cui să-i dea lumină de la flacăra sa românească. Nu e de mirare că în acest capitol îi închină cele mai multe pagini, pe care le încheie trist, cu moartea patriarhului ardelenilor români, cu indignare și protest împotriva celor de la **Dilema** și **22-GDS**, care în pseudonecrologul publicat afirmă că Raoul Șorban a fost **agent al Siguranței, iar mai tîrziu omul Securității...** Ceea ce nu a menționat Vlad Pohilă, sau poate nu a știut, e că Raoul Șorban avea o părere foarte proastă despre fostul său elev Andrei Pleșu, pe care și-a exprimat-o public. Așa se explică faptul că în momentul **de mortuis nihil nisi bonum** numai măgarul dă o copită leului mort! Se desparte cu greu de Raoul Șorban, trecînd la **Nico-**

lae Iorga care pe cât este de mare, gigant al istoriei neamului românesc, tot pe atât este de apropiat basarabenilor. Regretăm cu toții neînțelegerea lui cu Corneliu Zelea Codreanu, o nenorocită nesocotință care a dus la sfârșitul tragic al celor doi mari iubitori ai națiunii noastre. Despre **Mircea Vulcănescu**, Vlad Pohlă dă cuvântul lui Constantin Noica: „*Mircea Vulcănescu avea un titanism în el, dar un titanism blajin*” și lui Mircea Eliade, care scria că „*Vulcănescu fusese dăruit cu toate darurile*”. Și ce soartă a avut, și cât de creștinește a cerut semenilor săi să nu-l războvească (nu știa cât sîntem de poltroni în fața nedreptății impuse de „eliberatori”). Acest capitol dens de personalități românești care s-au dăruit, într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin, științei, culturii și artei românești continuă pe următoarea sută de pagini, uimindu-ne. Este o adevărată revelație să citești despre **N. Georgescu-Tistu**, o primă personalitate printre bibliologii și arhiviștii români, despre soprana de răsunet internațional **Maria Cebotari** din Chișinău care accentua tot timpul că este româncă. Cu respect vorbește despre **maestrul traducerilor Igor Crețu** și ca întotdeauna este reverențios, galant când scrie despre femei, **Sofia Rotaru** fiind numită o **glorie a cîntecului românesc**. Vlad Pohlă a găsit chiar și un ambasador român care merită multă deferență, pe **Marcel Dinu** (*avis rara*, zic). Dintre lingviști se oprește la **Eugeniu Coșeriu – un gigant al lingvisticii** și la **Mioara Avram – proeminență în lingvistica românească**. Iar după un șir de poeți și scriitori, găsește un loc special pentru compozitorul **Eugen Doga, recunoscut internațional**. Și trecînd ușor de la muzică – cea care ne-ar fi creat sufletul dacă nu l-am fi avut, după cum spune Emil Cioran – „zidește” o întregă scenă de flori pentru **Ninela Caranfil, artista de teatru care s-a implicat plenar în mișcarea de eliberare națională în 1988-1991**. E mi-

nunată această galerie românească care a mers / merge în fruntea unui popor cu veche identitate națională, dar greu încercat de către ocupația rusă. Această galerie Vlad Pohlă o încheie cu **Țaca**, sora lui cea mare. Sublimă și oportună această condescendență în familia Pohlenilor, care pe mine m-a impresionat pînă la lacrimile admirației.

Capitolul următor, **Ce mit frumos, dragostea de carte**, cuprinde șaptezeci și cinci de pagini, închinată cărții, bibliotecii și cititorilor. Deschiderea capitolului o face cu spusele lui **Tudor Arghezi**: „...**cartea e o făgăduință, o bucurie, o călătorie prin suflete, gânduri și frumusețe**.” Axiomatic! Vlad Pohlă nu se oprește la Arghezi, trece la **Nicolae Iorga („citirea unei cărți bune e ca și o conversație cu un om deștept”)** și la **I.L. Caragiale („o carte bună este o faptă bună”)** și eu, cititorul, spun că aceste două citate se potrivesc cărții lui Vlad Pohlă. Mai departe, **Mihai Eminescu** susține: „**Cărțile trebuie să fie oglinzile de aur ale realității**”. Da, așa ar trebui, așa a scris Poetul Nostru Național, dar ce preț greu a plătit pentru asta! **Voltaire** considera că „**lectura înaripează sufletul**”, pe mine – această carte.

Dar, Vlad Pohlă nu se oprește numai la citate despre valoarea cărților sau la aprecierea bibliotecarilor, bibliologilor și bibliotecilor, ci face o analiză pertinentă a situației în care se află **cartea** în etapa actuală, cînd are atîta concurență și inamici de temut (radio, TV, internet). Capitolul este o vastă, necesară dezbatere pe care din loc în loc o brodează și cu ironii: **turkmenbași** – „cel mai înțelept turkmen”, fostul lider al unui stat musulman din Asia Centrală – respinge cititul cărților; sau **bancul din URSS** – „e scriitor, nu e cititor”; ori **înțepătura universal valabilă** potrivit căreia unii scriitori scriu mai multe cărți decît au citit! Un subcapitol suculent e consacrat **miturilor sovietice despre „poporul rus – cel**

mai avid de lecturi, din lume” sau despre **invincibila armată roșie**, altele vizînd exorbitanta diferență între propaganda și realitatea rusească. Întîlnim și paragrafe triste ca cele despre **agresiunea rusofonilor împotriva Limbii Române**, despre **pierderea limbii materne sau moartea unor limbi**. Poate trebuia accentuată și masiva poluare a Limbii Române cu englezisme, fenomen snobist de falsă emancipare caracteristic dîmbovițenilor, care încă nu a atins aceeași amploare pe malurile Bîcului.

În capitolul următor, Vlad Pohilă, ca orice bibliolog care se respectă, trece la **disecarea cărților**. Să ne oprim emoțiile: nu e vorba de o disecție anatomică, ci de una literară, pe care o începe cu **ultima carte** a distinsii profesoare, cercetătoare a lingvisticii românești **Mioara Avram**. Vlad Pohilă o elogiază corect pentru că această Doamnă a Limbii Române a refuzat cu argumente așa-zisa acuzație de „**românizare subversivă**” a moldovenilor, subliniind: „**Nu e nevoie de românizare, a nimănui, pentru că cei din R. Moldova sînt români ca și noi.**” Intens sensibilizat am rămas de **Efim Josanu**, jurnalist sportiv care a făcut un salt spectaculos scriind volumul numit **A fi**, în care, printre altele, face o paralelă a deosebirilor dintre America de Nord și Imperiul Țarist / URSS / Federația Rusă, care ar trebui să dea mult de gîndit intelectualității ruse. Dacă după Efim Josanu Rusia de astăzi se identifică cu **apăsătoarea umbră a gulagurilor și rachetelor gata să distrugă orice le stă în cale, în orice clipă**, în America de Nord – adică în Statele Unite și Canada – este cu totul altceva. O diferență de la cer la pămînt de care și-a dat seama și invitatul meu, Vasile Șoimaru, cu care am făcut un turneu prin „Vestul sălbatic canadian”, adică prin Manitoba, Saskatchewan, Alberta, unde standardul de viață al emigranților **de acum o sută de ani** era la nivelul actualului standard de

viață din „**velikaia derjava**”, adică al Rusiei de azi. Diferența este enormă; aceeași oameni în sisteme sociale diferite! La **Boianul din Alberta** am stat de vorbă cu un descendent bucovinean, care are o fermă de peste 2500 de hectare și pe care o lucrează el și familia lui, iar gîndurile și comparațiile ne-au dus la bucovinenii din **Boianul din regiunea Cernăuți**. Efim Josanu a fost inspirat să facă această comparație, întrebarea este dacă intelectualitatea rusă a atins pragul de conștiință liberă să accepte realitatea în locul propagandei care i-a lăsat în urmă cu o sută de ani! Să nu se mai justifice cu greul celor două războaie mondiale, fiindcă devin caraghioși cel puțin față de germani, care le-au pierdut pe amîndouă și unde sînt astăzi?! Ș.a.m.d. Și nu numai cu această paralelă m-a impresionat **Efim Josanu**, ci și cu întrebarea **Ai cui sînt moldovenii?**, la care răspunde cu: „**Ai Europei! În orice caz – nu ai Rusiei.**” Recunoscător lui Vlad Pohilă pentru că ne-a prezentat pe clarvăzătorul Efim Josanu, ce trebuie să fie multora un model. Întreg capitolul este mult mai mult decît o disecție literară; este un proces pentru libertatea și emanciparea neamului nostru susținut de martori și mărturie.

Și probabil ca să nu fie acuzat că **face mai mult pe românul decît îi este permis** de către tot felul de *imperiali și mercenari ai lor*, Vlad Pohilă cu subtilitate și intenție introduce capitolul **Popoare, destine, culturi**. Nu e un proces de apărare, fiindcă Vlad Pohilă nu a săvîrșit vreo infracțiune, nici măcar nu a greșit cu ceva, doar pune în cîntarul dreptății faptele și acum, în acest capitol, libertățile celorlalți. Începe cu Polonia, de la care multe ar mai trebui să urmăim, să învățăm; „**Polonia nu moare atîta timp cît trăim noi**”, spune imnul lor, pe cînd noi am rămas încă în **fază de deșteptare** – cinic spus, cum s-ar zice, **dormim în cizme!** Vine și cu un fapt statistic; ambasada rusă în Chișinău are 700 de an-

gajați, pe cînd cea româna numai 14! (Se pare că numai poporul **s-a deșteptat** și înțelege; guvernanților noștri le plac drogurile și somniferele primite de la stăpînii lor străini.) Și Georgia stă mai bine decît noi, iar **cînd sîrbul lasă sapa din mînă, pune mîna pe armă**. Aș putea să fac o comparație cu **ai noștri ca brazilii cu mucii pe piept**, dar... aflu că și ei au fost presați să aibă trei limbi oficiale după ce au fost zdrobiți de NATO: sîrba, croata și bosniaca! Trece mai departe în Lituania de care se vede că e îndrăgostit și apoi în Cehia unde găsește și români de valoare.

Putem citi apoi, pagini după pagini, despre Dostoievski, marele scriitor care **„salută abolirea iobăgiei, dar respinge violent ideile de echitate socială, de egalitarism... și justifică privilegiile de castă”**. În fond, și la urma urmei, e doar rus. Alături e un articol despre Albert Camus – un omagiu nu numai acestui scriitor, dar și culturii franceze în ansamblul ei.

În încheierea acestui volum, care ar trebui studiat în facultățile românești de

filologie, istorie și politologie în locul atîtor falsuri și intoxicații care au năpădit mediul nostru universitar, Vlad Pohilă face **Puțină istorie**. Aparent e puțină, dar cuprinde fapte istorice reale, pe care de data asta le „disecă cu bisturiul”, mai ales propaganda rusească pe cele 22 de milioane de kilometri pătrați euro-asiatici, stăpîniți prin forță, minciună și înapoiere **de fratele mai mare, rus...**

Acum, cînd închid copertile tari ale acestui mare volum românesc, o fac cu certitudinea pe care o am de vreo douăzeci de ani, că basarabenii, în frunte cu elitele lor culturale sînt îndreptățite și corect naționale, că sînt avangarda românimii în comparație cu elitele dîmbovițene, a căror vinovație este năpăstuitoare. Mulțumesc, Vlad Pohilă, îți doresc sănătate și mulți ani.

Corneliu FLOREA,
Winnipeg, Canada

Echinoxul toamnei 2009

REVISTA ROMÂNĂ DE ISTORIE A PRESEI

A apărut numărul 1 (7) din 2010 al *Revistei române de istorie a presei* (212 pagini; redactor-șef **Marian Petcu**, secretar general de redacție **Aurelia Lăpușan**, responsabil de număr **Ilie Rad**).

În prima secțiune – *Studii și eseuri* – sunt publicate nouă ample abordări științifice, *Precursorii presei românești* este cel mai amplu studiu scris la noi despre acest subiect, în care sunt discutate toate încercările de a tipări publicații în limba română: Ioan Molnar Piuariu (1789); *Courier de Moldavie* (1790); Paul Iorgovici (1793); Petru Barth (1795); Alexie Lazaru (1814); Teodor Racoce și *Crestomaticul românesc* (1820); Zaharia Carcalechi și *Biblioteca ro-*

mânească (1821); *Fama Lipschii pentru Dația* (1827).

Alte studii: *Discursul indignării în presa românească. De la „Pruncul român” la „Adevărul” anilor ’90* (Sorin Preda); *Gazeta „Soldatul moldovan”* (Dinu Poștarencu); *O revistă arădeană: „Înnoirea”* (Dumitru Vlăduț); *Mărturii arhivistice privind înființarea birourilor de presă ale Prefecturii și Primăriei Constanța* (Virgil Coman); *De la „Almanahul literar” la revista „Steaua”* (Mircea Popa); *1906. Corurile din Banat în vizită la Constanța. Un emoționant gest de frăție, relatat în presa vremii* (Aurelia Lăpușan); *Limba de lemn în presa noastră* (Paul Schweiger); *Cuvântul-armă. Presa*

militară românească de campanie în Primul Război Mondial (Gheorghe Nicolescu).

A doua secțiune a revistei include recenzii ale unor cărți de specialitate semnate de Ion Hangiu, Sorin Gabriel Ioniță, Mădălina Moraru, Valentina Nicolau, Marian Petcu, Adrian Dinu Rachieru, Ilie Rad, Gheorghe Săsărman și Marian Țuțui, rubrica *Alte cărți ale colegilor noștri* prezentând cărți cu profil divers, semnate de Aurelia Lăpușan, Ilie Rad și Gabriela Rusu-Păsărin.

Rubrica *Miscellanea* cuprinde: Mircea Popa, *Ziaristul italian Luigi Cazzavilan (1852-1903) și rolul său în presa din România*; Dan Gîju, *Observator militar – 150; Simpozionul internațional „Carte. Europa. România”*; *Modele pentru jurnalism și comunicare. 20 de ani de învățământ jurnalistice în România*, iar la rubrica *Din viața Asociației* găsim informații despre: primul Congres Național de Istorie a Presei (Arad, 2008) și lista participanților; al doilea Congres Național de Istorie a Presei (Iași, 2009) și lista participanților; Protestul ARIP față de situația din Republica Moldova (aprilie 2009); Acordul între Asociația Română de Istorie a Presei (ARIP) și Asociația Istoricilor din Moldova (AIM); Memoriul ARIP adresat

Ministerului Culturii și Cultelor, privind înființarea unui Muzeu Național al Presei; In memoriam Pericle Martinescu; membrii fondatori ai Asociației Române de Istorie a Presei; lista membrilor ARIP (2007, 2008, 2009); diplomele acordate de ARIP; structura organizatorică a ARIP etc.

Coperta aparține unuia dintre cei mai valoroși graficieni clujeni contemporani, Könczey Elemér, iar tehoredactarea este semnată de Ionuț Burcă, directorul Editurii

„Accent”, care a editat acest număr al revistei. Revista conține peste 50 de ilustrații (fotografii, portrete, frontispicii etc.).

Coperta numărului are o mare valoare simbolică – fotografia primului birou de presă din Transilvania, constituit cu ocazia Procesului memorandiștilor, la Cluj, în mai 1894. Alături de fondatorii Biroului – Valeriu Braniște, Vasile Lucaciu, Const. Diaconovici și alții –, se află și reporteri din Regatul României.

Revista a fost lansată la Universitatea *Constantin Brâncoveanu* din Pitești, gazda Congresului Național de istorie a presei, a III-a ediție (23 -24 aprilie 2010).

Prof. univ. dr. Ilie RAD

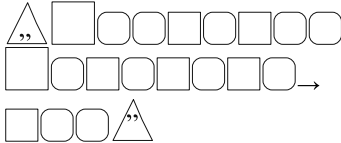
CUVINTE ȘI IMAGINI

(Verificați-vă cunoștințele de cultură generală*)

- [1] Dedic această carte poporului român, celor 11 000 de țărani asasinați de către guvernul român, celor trei sate rase cu lovituri de tun: Stăniliești, Băilești și Hodivoaia - crime săvârșite în martie 1907 și rămase nepedepsite.

Martie 1928
Panait Istrati

Romanul:

- [2]

Semnificația (în schemele electrice):

- [3]

Orașul:

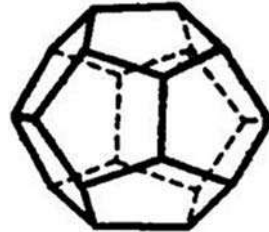
- [4]

Domeniile naționale de nivel superior

Denumirea țării	Domeniul
Coreea de Sud	.kr
Costa Rica	.cr
Croația	.hr
Cuba	.cu
Danemarca	?

- [5]

Poliedru regulat:

- [6] **13 august ?** • A fost înființat Ansamblul Național Academic de dansuri populare „Joc”.

- [7] **Secretari generali ai ONU**

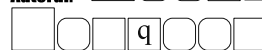
1961-1971 : U Thant (Birmania; din 1989 – Myanmar)
1972-1981: Kurt Waldheim (Austria)
1982-1991 : Javier Pérez de Cuéllar (Peru)
1992-1996 : Boutros Boutros-Ghali (Egipt)
1997-2006 : Kofi Annan (Ghana)
din 2007 : ? (Coreea de Sud)

- [8] **Jamais la nature ne nous trompe; c'est toujours nous qui nous trompons.**

Natura nu se înșeală niciodată; noi ne înșelăm întotdeauna.

Autorul: □□□□△

[9]

Poet și publicist american:

[10] **Romane-crizanteme**

- <1> **Fă-ne, Doamne, iar copii**
(muz. N. Ionescu; text C.D. Ticu-Ștefănescu)
- <5> **Aș vrea iar anii tinereții!...**
(muz. H. Mălineanu; text H. Negrin)
- <8> **De tine nu-mi mai este dor...**
(muz. F. Delmar; text A. Felea)
- <11> **Ai și venit la mine, toamnă**
(muz. H. Mălineanu; text H. Negrin)
- <12> **Am început să-mbătrînesc**
(muz. H. Mălineanu; text J. Fulga)

Interpreta:

[11]

Landul:

[12]

Denumirea literei:

[13] **Ingrediente:** șase ouă, făină – 300 g, zahăr tos – 200 g, o lingură de rom (pentru blat); lapte dulce – 250 g, zahăr tos – 200 g, nuci măcinate – 200 g, o lingură de rom (pentru cremă).

Ouăle se sparg într-un vas adânc. Se separă gălbenușurile și se freacă spumă cu zahărul, apoi se pun albușurile bătute spumă tare, se omogenizează și se adaugă făina. Compoziția se parfumează cu o lingură de rom, se toarnă într-o formă unsă cu unt și se coace la un foc potrivit...

Se face un amestec din lapte dulce, zahăr și nuci măcinate. Se fierbe la foc tare, când arată ca o smântină se răcește...

Felul de mâncare:
cu

[14]

Denumirea științifică:

*Notă: sau – consoană, sau – vocală, – cifră, – semn ortografic sau de punctuație.

Alcătuitor Aurel HIOARĂ

Răspunsuri: [1] „Culini! Bărganului” [2] wاتمعترو [3] Odesa (Ucraina; Teatrul de Operă și Balet) [4] .dk [5] dōdecadru [6] [1945] [7] Ban Ki-moon [8] Jean-Jacques Rousseau (1712-1778; „Emil sau despre educație”, 1762) [9] Walt Whitman (1819-1892) [10] Silvia Gonciar (CD; 2007) [11] Baden-Württemberg (Germania) [12] thea (alfabetul grecesc) [13] rulađa cu cremă de nuci (din rețeta culinară) [14] Camelus bactrianus.

CALENDARUL ANIVERSĂRILOR CULTURALE 2010**APRILIE**

90 de ani de la apariția la Chișinău, a revistei literare și de propagandă națională „RENAȘTEREA MOLDOVEI” (1 apr. 1920 – apr. 1921).

75 de ani de la nașterea EUFIMIEI BO-DRUG-LUPAȘCU, biblioteconomist și pedagog (1 apr. 1935).

100 de ani de la stingerea din viață a pictorului rus MIHAIL VRUBEL (5 mart. 1856 – 1 apr. 1910).

85 de ani de la nașterea pictorului și graficianului IGOR NECITAILO (3 apr. 1925 – 3 iun. 1995).

90 de ani de la nașterea scriitorului canadian ARTHUR HAILEY (5 apr. 1920).

60 de ani de la nașterea interpretei de muzică populară GALINA PÂSLARU (6 apr. 1950).

1125 de ani de la stingerea din viață a cărturarului și teologului METODIU DE SALONIC (cca 815 – 6 apr. 885).

90 de ani de la nașterea lui LEONID GRIȘANOV, specialist în domeniul filozofiei, doctor, profesor universitar (7 apr. 1920).

75 de ani de la apariția cotidianului independent „VOINȚA BASARABIEI” (7 apr. 1935 – 1936).

60 de ani de la nașterea ELENEI TURUTA, specialist în biblioteconomie, editor în domeniul bibliologiei, jurnalistă (13 apr. 1950).

100 de ani de la nașterea istoricului GHE-ORGHE BEZVICONI (14 apr. 1910 – 30 apr. 1966).

75 de ani de la stingerea din viață a scriitorului român, de limbă franceză și română, PANAIT ISTRATI (10 aug. 1884 – 16 apr. 1935).

70 de ani de la nașterea VLADEI-TATIANA DUMBRAVĂ, profesor universitar în medicină, cercetător și inventator (17 apr. 1940).

100 de ani de la nașterea graficianului VIC-TOR IVANOV (18 apr. 1910).

80 de ani de la nașterea lui VITALIE MARIN, filolog, lingvist, doctor habilitat, profesor universitar (20 apr. 1930).

70 de ani de la nașterea ANTONINEI DE-RENDOVSCHI, profesor universitar, doctor habilitat în științe agricole, specialist în fiziologie și horticultură (20 apr. 1940).

60 de ani de la nașterea interpretei de muzică populară SUZANA POPESCU (20 apr. 1950).

85 de ani de la nașterea scriitorului ALE-XANDRU GROMOV (22 apr. 1925).

75 de ani de la nașterea politicianului, diplomat, om de stat și de cultură GRIGORE ERE-MEI (22 apr. 1935).

75 de ani de la nașterea lui MIHAIL TERE-N-TI, istoric, doctor habilitat, profesor universitar (27 apr. 1935).

70 de ani de la nașterea filologului, ling-vistului și poetului NICOLAE MĂTCAȘ (27 apr. 1940).

70 de ani de la nașterea lui CRISTIAN DRA-GOMIR, medic, doctor în medicină, profesor universitar român, membru de onoare al AȘM (28 apr. 1940).

60 de ani de la nașterea lui IULIUS POPA, ziarist, publicist și bibliofil (30 apr. 1950).

125 de ani de la apariția la București, sub direcția lui Iacob Negruzzi, a revistei Societății „Junimea” „CONVORBIRI LITERARE” (apr. 1885 – iul./aug. 1916).

100 de ani de la nașterea lui ALEXANDRU DAVID, bibliograf, istoric literar și publicist (apr. 1910 – 8 apr. 1935).

85 de ani de la apariția la Paris, în limba rusă, a ziarului „BESSARABIA DLIA BESSARAB-ȚEV” (apr. 1925 – ?). Prima ediție este tipărită de Asociația emigranților basarabeni.

MAI

100 de ani de la nașterea sculptorului LA-ZĂR DUBINOVSKI (1 mai 1910 – 29 febr. 1982).

150 de ani de la nașterea fiziologului englez WILLIAM BAYLISS (2 mai 1860 – 27 aug. 1924).

50 de ani de la nașterea lui TEODOR BUZU, pictor și grafician basarabean, stabilit în Cehia (3 mai 1960).

100 de ani de la nașterea poetei, prozatoarei și publicistei ruse, evreică de origine, OLGA F. BERGHOLTȚ (3 mai 1910 – 13 noiem. 1875).

70 de ani de la nașterea scriitorului și profesorului, originar din Bucovina de Nord, GRIGORE BOSTAN (4 mai 1940 – 16 noiem. 2004).

70 de ani de la nașterea lui GRIGORE STASIEV, biolog, doctor habilitat, profesor universitar (6 mai 1940).

375 de ani de la nașterea alchimistului german JOHANN BECHER (6 mai 1635 – 1682).

75 de ani de la nașterea academicianului TEODOR FURDUI, specialist în fiziologia omului și a animalelor, endocrinologie, patofiziologie și psihofiziologie (9 mai 1935).

180 de ani de la începutul construcției CATEDRALEI „NAȘTEREA DOMNULUI” din Chișinău (11 mai 1830).

80 de ani de la nașterea cântărețului de muzică ușoară EFIM BĂLȚEANU (WEISMAN) (12 mai 1930 – ?).

75 de ani de la nașterea ELFRIDEI COROLIOV, teatrolog, doctor în studiul artelor, conferențiar (12 mai 1935).

745 de ani de la nașterea poetului italian DANTE ALIGHIERI (12 mai 1265 – 14 sept. 1321).

95 de ani de la nașterea lui NICOLAE CORLĂTEANU, lingvist, scriitor, profesor universitar, academician (14 mai 1915).

80 de ani de la nașterea pianistului și acordeonistului CONSTANTIN VIZIR (14 mai 1930 – 1 oct. 1988).

65 de ani de la nașterea ZINAIDEI D. ȘOFRANSCHI, doctor habilitat în etnografie, colaborator științific al Academiei de Științe a Moldovei (15 mai 1945).

80 de ani de la nașterea cântărețului de operă (bas) și lied CONSTANTIN CRAMARCIUC (15 mai 1930).

70 de ani de la nașterea graficianului ISAI CÂRMU (15 mai 1940).

70 de ani de la nașterea violonistului VALERIU NEGRUȚA (16 mai 1940).

70 de ani de la nașterea teatrologului și criticului de teatru NINA ROJCOVSCHI (ROMANENCO) (16 mai 1940).

165 de ani de la nașterea lui ILIA ILICI MECINIKOV, zoolog și biolog rus, laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie și medicină, membru de onoare străin al Academiei Române (16 mai 1845 – 16 iul. 1916).

75 de ani de la nașterea regizorului și actorului ANDREI BĂLEANU (17 mai 1935 – 21 iul. 2000).

60 de ani de la nașterea compozitorului și cântărețului de muzică ușoară PETRE TEODOROVICI (18 mai 1950 – 5 iul. 1997).

100 de ani de la stingerea din viață a PAULINEI VIARDOT, cântăreață de operă (soprână), pedagog și compozitoare spaniolă (18 iul. 1821 – 18 mai 1910).

90 de ani de la nașterea suveranului pontif IOAN PAUL AL II-LEA (numele laic – Karol Józef Wojtyła) (18 mai 1920 – 2 apr. 2005).

100 de ani de la nașterea pictorului, biologului și medicului ION ȚUCULESCU (19 mai 1910 – 27 iul. 1962).

80 de ani de la nașterea muzicologului NIKOLAI SEBOV (20 mai 1930).

75 de ani de la nașterea poetului și epigramistului ION DIORDIEV (20 mai 1935).

75 de ani de la nașterea lui NICOLAE COJOCARU, specialist în domeniul științelor sociale, doctor în filozofie, conferențiar universitar (20 mai 1935).

150 de ani de la nașterea lui EDUARD BUCHNER, biochimist german, laureat al Premiului Nobel (20 mai 1860 – 13 aug. 1917).

130 de ani de la nașterea lui TUDOR ARGHEZI, poet, prozator, dramaturg și ziarist român (21 mai 1880 – 14 iul. 1967).

150 de ani de la nașterea lui WILLEM EINTHOVEN, fiziolog și fizician olandez, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel (21 mai 1860 – 29 sept. 1927).

85 de ani de la nașterea violonistului și dirijorului de orchestră LEV GAVRILOV (22 mai 1925).

80 de ani de la nașterea specialistului în domeniul biblioteconomiei TAMARA ORJEHOVSHI (22 mai 1930).

75 de ani de la nașterea lui DIMITRIE URUSU, istoric și etnolog, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, stabilit la Odesa, Ucraina (22 mai 1935).

125 de ani de la stingerea din viață a lui VICTOR HUGO, poet, prozator și dramaturg francez (26 febr. 1802 – 22 mai 1885).

100 de ani de la stingerea din viață a lui JULES RENARD, romancier, povestitor, poet și dramaturg francez (22 febr. 1864 – 22 mai 1910).

70 de ani de la nașterea lui IOSIF A. BRODSKI (Joseph BRODSKY), poet, traducător și dramaturg rus, de origine evreu, emigrat în SUA, laureat al Premiului Nobel (24 mai 1940 – 28 ian. 1996).

70 de ani de la nașterea traducătoarei ELENA CURECHERU-VATAMANU (25 mai 1940).

80 de ani de la nașterea compozitorului VLADIMIR SLIVINSKI (25 mai 1930).

75 de ani de la nașterea MARGARETEI IGNAT, fiziciană, profesoară universitară, doctor în fizică (26 mai 1935).

95 de ani de la nașterea lui CHIRIL ILIAȘENCO, om politic și de stat, promotor al economiei, științei și culturii (27 mai 1915 – 21 apr. 1980).

100 de ani de la stingerea din viață a lui ROBERT KOCH, medic și bacteriolog german, laureat al Premiului Nobel (11 dec. 1843 – 27 mai 1910).

60 de ani de la nașterea ZINAIDEI ȚĂRNĂ-GAVRILIȚĂ, actriță, Om Emerit în Artă, crainic (27 mai 1950).

100 de ani de la stingerea din viață a cântăreței de operă (soprană) VALENTINA (Eufrosina) CUZA (1868 – 28 mai 1910).

80 de ani de la nașterea matematicianului ION VALUȚĂ (29 mai 1930).

75 de ani de la nașterea juristului, om de stat PAVEL BARBALAT (29 mai 1935 – 1 apr. 2004).

150 de ani de la nașterea compozitorului spaniol ISAAC ALBÉNIZ (29 mai 1860 – 18 mai 1909).

130 de ani de la apariția la Petersburg a „GRAMATICII MOLDOVENEȘTI” de M. Jireghe (29 mai 1880).

70 de ani de la nașterea cântăreței (soprană) și profesoarei ANDRIANA SEVERIN (30 mai 1940).

75 de ani de la nașterea specialistului în domeniul termofizicii și hidrodinamicii, academician MIRCEA BOLOGA (31 mai 1935).

75 de ani de la nașterea lui ION MADAN, istoric, bibliolog, bibliograf și profesor universitar (31 mai 1935 – 4 febr. 2008).

65 de ani de la apariția la Chișinău, a publicației „VIAȚA SATULUI” (mai 1945 – 1997).

IUNIE

145 de ani de la nașterea lui CONSTANTIN STERE, jurist, filozof, profesor universitar, publicist, scriitor, memorialist, critic și istoric literar, om politic (1 iun. 1865 – 26 iun. 1936).

140 de ani de la nașterea lui IUSTIN FRĂȚIMAN, istoric, publicist, teolog, promotor al culturii naționale în Basarabia (1 iun. 1870 – 23 sept. 1927).

100 de ani de la nașterea arhitectului VALENTIN MEDNEC (1 iun. 1910 – 2008).

55 de ani de la nașterea jurnalistului, profesor universitar, CONSTANTIN MARIN (1 iun. 1955).

70 de ani de la nașterea lui ANATOL CIOCANU, poet, publicist și traducător (3 iun. 1940).

100 de ani de la stingerea din viață a scriitorului american O’HENRY (11 sept. 1862 – 5 iun. 1910).

200 de ani de la nașterea compozitorului german ROBERT S. SCHUMANN (8 iun. 1810 – 29 iul. 1856).

100 de ani de la stingerea din viață a patriotului basarabean EMANUIL GAVRILIȚĂ (18 aug. 1847 – 10 iun. 1910).

150 de ani de la nașterea unei dintre cele mai vestite soprane ale epocii sale HARICLEEA DARCLÉE (Hartulari) (10 iun. 1860 – 10 ian. 1939).

80 de ani de la nașterea poetului și publicistului ALEXANDRU DONOS (11 iun. 1930).

100 de ani de la nașterea lui JACQUES-YVES COUSTEAU, savant, oceanograf și cineast francez (11 iun. 1910 – 25 iun. 1997).

85 de ani de la nașterea sculptoriței române, originară din Basarabia, ANA CORDONEȚ (12 iun. 1925).

70 de ani de la nașterea lui WILHELM GEORGE POPP (NATHANIEL), ierarh american de origine română, episcop al Episcopiei Ortodoxe din America (12 iun. 1940).

75 de ani de la nașterea lui PETRU PATRON, specialist în domeniul legumiculturii, profesor

universitar, membru corespondent al Academiei de Științe din Moldova (13 iun. 1935).

55 de ani de la nașterea scriitoarei CLAUDIA PARTOLE (14 iun. 1955).

280 de ani de la nașterea compozitorului italian ANTONIO SACCHINI (14 iun. 1730 – 7 oct. 1786).

75 de ani de la nașterea graficianului ALEXANDRU HMEIȚCHI (15 iun. 1935).

70 de ani de la stingerea din viață a sculptorului ALEXANDRU PLĂMĂDEALĂ (9 oct. 1888 – 15 iun. 1940).

190 de ani de la nașterea mitropolitului Moldovei și al Sucevei IOSIF NANIESCU (15 iun./27 iul. 1820 – 26 ian. 1902).

175 de ani de la înființarea la Iași a primei școli superioare în limba română din Moldova ACADEMIA MIHĂILEANĂ (16 iun. 1835 – 1847).

85 de ani de la nașterea scriitorului român de origine basarabeană ANATOL E. BACONSKY (16 iun. 1925 – 4 mart. 1977).

70 de ani de la nașterea actriței de teatru LARISA HROMOVA (16 iun. 1940).

65 de ani de la nașterea pictorului VLADIMIR PALAMARCIUC (18 iun. 1945).

65 de ani de la stingerea din viață a matematicianului polonez, academician, STEFAN MAZURKIEWICZ (25 sept. 1888 – 19 iun. 1945).

100 de ani de la nașterea lui PAUL JOHN FLORY, chimist și profesor universitar american, laureat al Premiului Nobel (19 iun. 1910 – 9 sept. 1985).

70 de ani de la nașterea lui CONSTANTIN EȘANU, istoric, doctor habilitat, profesor universitar (20 iun. 1940).

65 de ani de la nașterea LUDMILEI EȚCO, profesor universitar, doctor habilitat în medicină, inventator remarcabil (20 iun. 1945).

75 de ani de la nașterea lui FRANÇOISE SAGAN, romancieră și autoare dramatică franceză (21 iun. 1935 – 24 sept. 2004).

100 de ani de la nașterea poetului rus ALEKSANDR T. TVARDOVSKI (21 iun. 1910 – 18 dec. 1971).

70 de ani de la nașterea lui LUCIAN COCEA, violonist, ansamblist și dirijor, originar din Bucovina de Nord (21 iun. 1940).

80 de ani de la nașterea ARGENTINEI CUPCEA-JOSU, scriitoare, traducătoare, critic literar (22 iun. 1930).

75 de ani de la nașterea virusologului și fitopatologului MIHAI MOLDOVAN, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (22 iun. 1935 – 11 aug. 1979).

60 de ani de la nașterea poetei și publicistei VALERIA GROSU (22 iun. 1950).

80 de ani de la nașterea prozatoarei române OLTEA ALEXANDRU, originară din Bucovina de Nord (22 iun. 1930).

60 de ani de la nașterea lui ALEXANDRU BANTOȘ, publicist și editor (23 iun. 1950).

135 de ani de la nașterea sculptorului suedez KARL MILLES (23 iun. 1875 – 19 sept. 1955).

100 de ani de la nașterea dramaturgului francez JEAN ANOUILH (23 iun. 1910 – 3 oct. 1987).

75 de ani de la nașterea lui ION SOCICAN, specialist în selecția, genetica și reproducția animalelor, membru corespondent al AȘM (24 iun. 1935).

150 de ani de la nașterea compozitorului francez GUSTAVE CHARPENTIER (25 iun. 1860 – 18 febr. 1956).

65 de ani de la nașterea lui PETRU GAU GAȘ, specialist în științe fizico-matematice, doctor, profesor universitar (26 iun. 1945).

50 de ani de la nașterea RAISEI PLĂIEȘU, poetă, prozatoare și traducătoare (29 iun. 1960).

105 ani de la nașterea lui PAUL MIHAIL, teolog, istoric, publicist și bibliograf român, originar din Basarabia (29 iun. 1905 – 11 oct. 1994).

85 de ani de la nașterea arhitectului GHEORGHE CURINSCHI-VORONA (30 iun. 1925 – 20 dec. 1996).

90 de ani de la apariția la Chișinău, a revistei literare și de propagandă națională „RENAȘTEREA MOLDOVEI” (iun. 1920 – 1921).

70 de ani de la apariția la București a gazetei săptămânale de luptă și atitudine românească „RAZA BASARABIEI” (iun. 1940).

(După Calendar Național 2010)